

69-5
L 67 I (35-38)

Latvijas Satversmes Sapulzes stenogrammas

10. burtniza

1920.

Satversmes Sapulzes isdewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Rigā,
Suworowa eelā 14.

{

Latvijas

28

Satversmes Sapulzes stendogramas

I. sesijas 35. sehde 1920. gada 15. septembrî

(Atklahta plst. 5.35 pēhž pusdeenas).

Jautajums waldbiāt par streiku Čeepajās kara oīas darbnizās. — Pagaīdu noteikumi par obligatori skolotaju algoschanu (steidzamības fahrtā peenemts diwos lašījumos). — Likums par Latvijas skatuves mahklas skolu (steidzamības fahrtā peenemts diwos lašījumos). — Likums par ušvarhdru mainu (steidzamības fahrtā peenemts diwos lašījumos).

Presidents J. Tschafte: Satversmes Sapulzes sehde atklahta.

Deenas fahrtiba turpinasees ta pati, kahda jau agrāk tīka pafludinata un proti šchahdā fahrtibā: Wispirms nahks redakzijas komisijas referats, tad pagaīdu noteikumi par obligatorisko skolu skolotaju algoschanu, agrarreformas likuma IV. daļa, likums par Latvijas skatuves mahklas skolu u. t. t.

Man japašino, ka no sozialdemokratiu frakcijas ir līkts preefshā finansu un budscheta komisijā Berfa weetā eewehelet Wilsonu un tirdsneezibas un ruhpneezibas komisijā Wilfona weetā Uspi. Gebildumu naw? Peenemts.

Wahrds redakzijas komisijas referentam Waldmanim.

Referents O. Waldmanns: Augsti godatā sapulze! Pee likumprojekta par teesu pristawu teesibam redakzijas komisijai ir ūkoscji pahrlabojumi: 1. pantu redakzijas komisija leek preefshā peenemt ūkoscji redakziju:

„Ziwilprozeza likumu oīras grahmatas peektās daļas zeturtais nodala pirmais nodalijums papildinams ar ūkoscju pantu:

„972¹. Pristawam ir teesiba isdarit paradneeka personas kratischanu.“

2. pantu peenemt ūkoscji redakzijā:

„Ziwilprozeza likuma oīras grahmatas peektās daļas ūesta nodala papildinama ar ūkoscju pantu:“

„1211¹. Ulnemot peespreesto ūstamu mantu, pristawam teesiba isdarit paradneeka personas kratischanu.“

Tad no deputata Purgaļa eenestais pahrlabojums ir isleetois kā 3. pants ūkoscji redakzijā:

„Ziwilprozeza likumu 973. pantā pirms 11. punkta strihpojami wahrdi: „bes tam“ un pants papildinams ar ūkoscjo; „un 12) paradneeka naudu, zi�타hl tās sumas nepahrsneedi: a) wiņam pēhž ziwilprozeza likuma 1086. panta atstāhiamo algas daļu, rehkinot par laifu no aptīhlaschanas deenas lihdī nahkošai

a) ijsmaķas deenai, b) winam veenahkoschos pensiju, rehkinot par to pāšchū laiku un c) winam pehz zīwilprozeša likumu 1087. panta pēcīkirtas pensijas, pabalstu un brauzamās naudas sumas.“

Presidents J. Tīchāfs: Gebildumu naw? Veenemts.

Referents O. Waldmanis: Likumprojekta par apschehloschanu redakzijas grosijumi ir tikai pēcīkhmē, kur wina leek preefchā eenest wahrdinu „ir“ pehz „kad“. Tad frāse ūtan fēkoschi:

„Gēwīschos gadījumos, kad ir dibinats eemesls mīkstīnat apsuhdētā likteni, teesa zaur teesleetu ministri war luhgt Satverīmes Sapulzes presidentu pēcīpresto ūdu mīkstīnat, waj apsuhdēto apschehlot.“

Presidents J. Tīchāfs: Gebildumu naw? Veenemts.

Referents O. Waldmanis: Tad likumā par Satverīmes Sapulzes lozeklu wehleschanam Seemellatvījā pee pāšcha nosaukuma leek preefchā īsmest wahrdū „kuri“ un papildinato frāsi eenest kā pirmo. Tad nosaukums ūtanetū tā: „Likums par Satverīmes Sapulzes lozeklu wehleschanam no igaunu okupācijas atswabinatos Seemellatvījas apwidos.“

Tad otrā paragrafsā wahrdū „no“ strihpot. Pehz tam pānts ūtanetū tā:

„Wehleishanas ijdaramas pēcīroteseē pee 1919. gada 19. augusta Latvījas Satverīmes Sapulzes wehleschanu likuma noteikumeem ar fēkoscheem vahrosijumeem un papildinajumeem.“

5. panta pehdejo frāsi padarit par pēcīhmi.

Presidents J. Tīchāfs: Gebildumu naw? Veenemts.

Referents O. Waldmanis: Pee likuma par alkoholu saturoschu weeli raschoschanu u. t. t. redakzijas komisijas īenes apmehram 2000 redakzionelus pahrlabojumus. Tapehz es atwainjoš, ja ūnoschu drūšku ilgaf nekā zītas reises. Nosaukumā redakzijas komisija leek preefchā eenest „ar“, tad nosaukums ūtanetū fēkoschi:

„Likums par alkoholu saturoschu weeli raschoschanu, aplīschānu ar nodokleem un pahrdoschanu.“

Gewadu padarit par wēselu pantu, kur strihpot „bijuscho Kreevijs“, tad pirmais pānts ūtanetū:

„Pastahwošhee afzīses likuma panti 108. — 121.; 123; 129. — 249; 296. — 395.; 410. — 506.; 508. — 629.; 632. — 723. atzelāmi un winu weetā leekams fēkoschais.“

Paragrafu 1. pahrgrošit par 2. ar ūnoschu redakzionelu pahrlabojumu: wahrda „fastahw“ weetā likt „fastahdas“. Tāni pāschā paragrafā d) punktā strihpot „un“ likt „;“. Paragrafu 2. padarit par 3. un nodalijumus otro un trescho apfīhmet ar burteem a, b, c. 6. nodalijumā wahrdā „weetejaīs“ buhtu nepareisi teikts un tadehļ jaleek „eefchsemes“. Pehdejā panta nodalijumu apfīhmet kā pēcīhmi un pahrlabot ūtahdā redakzījā:

„Pēcīhme: Neatkarīgi no pamata nodokla no spīrta, no kura pagatawo spīrta dīshreenus, par pehdejeem makajams papildu nodoklis.“

Paragrafs 3. padarams par 4. un wahrdū „naw jamakšā par spīrta iſstrahdajumeem“ likt: „naw makajams no spīrta.“

Otro daļu padarit par pastahwigū 5. pantu. Tad, wahrdū weetā „kuri ūchais noteikumos“ likt „kuri ūchini likumā“.

Paragrafs 4. buhtu paragrafs 6. un nodalijumi 1., 2., 3., 4. buhtu: a, b, c, d. Nodalijumā a wahrdū „par spīrtu“ weetā likt „no spīrta“ un wahrdū „winos“ pilnigi strihpot. Nodalijumā b ir wahrdi par alu“ — to

weetâ liit „no alus“. Nodalijumâ c atkal ir wahrdi „par medus kwaſu“, to weetâ wajadsetu liit „no medus kwaſa“. Nodalijumâ d wahrda weetâ „par raugu“ liit „no rauga“. Pehdejo dahu padarit par peesihmi un isteift wiinu pahrgroſſitâ weidâ:

„Papildu ažiſes nodoklis no ſpirta iſſtrahdajumeem dſehreenos aprehki-
nams no ſpaina (= 10 stopecm) 40% ſipra ſpirta waj ſpaina iſgatawota dſeh-
reena, ja pehdeja wairak par ſpirtu. Patenta nodoklis aprehkinams ſaſkanā ar
tirdneezibas waj ruhpneezibas eestahſchu weidu, eekahrtu un weetejeem ap-
ſtahkleem.“

5. pantu padarit par 7. pantu.

Wehl nahktu 6. p. fā 8. p. un eedalijumi 1., 2., 3., lai buhtu weeniba,
japadara par a, b, c, tad wahrdu weetâ „par ſpirtu“ pehz iſdedfinatâ abſo-
lutâ wairuma grados „redakzijas komiſija leek“ no ſpirta pehz iſdedfinatâ
abſolutâ alkohola daudſuma grados“; b) „par medus kwaſu“ weetâ liit „no
medus kwaſa“ un ſtrihpot „un“, c — tāpat fazits „par olu un eefalu kwaſu“,
redakzijas komiſija leek preefchâ „no alus un eefala kwaſa“.

Paragrafs 7. buhtu padarams par paragrafu 9. un ſkānetu ſekofchi:

„Ažiſes nodoklis fabrikas ihpaſchneefam eemahſajams walſts kaſe; pa-
tentā nodokli tirdneezibas, waj ruhpneezibas uſnehmuma ihpaſchneeki ſamahſā.
pehkoſt walſts kaſe ateezigo patenta blanku.“

Paragrafs 8. padarams par paragrafu 10. un wahrdu „Finansu mi-
niſtriſ pilnwaroliš“ weetâ liit „Finansu miniſtriſ: a) iſdod instrukzijas, b) dod
ažiſes waldei wajadſigas aifrahdiſumus“.

9. pants padarams par 11. pantu. Te ir wairaki redakzioneli pah-
labojumi, pehz kureem wiinch ſkānetu ſekofchi:

„Spirta iſgatawojams ſewiſchki tam noluhtam eerihkotās dedfinatawās,
kurās newar peelaift daschadu zitu ſpirta produktu iſgatawoſchanu, peemehram,
likeeru, polituras, daschadu laku. Pehdejo iſgatawoſchanu eerihkojama atſewiſchkiſ
fabrikas, kuras nedrihkfſt ſaweenot ar ſpirta dedfinatawam.“

Paragrafs 10. padarams par paragrafu 12. un teikumâ „tā ari no
walſts“ wahrdu „no“ ſtrihpot.

11. paragrafs padarams par 13.

12. paragrafs padarams par 14. un pehz wahrda „rauga“ „,“ atraſts
par leeku un tapehz ſtrihpojams. Pehdigī „un ar weetejās paſchwaldibas
peekeſchhanu“ wahrds „ar“ ſche ir leeks un tapehz ſtrihpojams. Pehdigī
dala no peesihmē nahktu par pirmo peesihmi un ta buhtu ſekofcha:

„Jidoto atkauij newar atneemt bei neteescho nodoklu departamenta pee-
keſchhanas.“

Un otrā peesihme buhtu:

„Spirta dedfinatawās eerihkojamas ar neteescho nodoklu departamenta
atkauij.“

13. pants paſliktu par 15. pantu, tur „ſpaina“ weetâ jaleek „ſpaineem“.
Peesihmē fazits „beefchu paleekam“, komiſija leek preefchâ liit „beefchu at-
leekam“; „jaufſtahda“ weetâ „uſtahdam“. Paragrafu 14. atſihmet par paragrafu 16.; tur redakzionelu pahrgro-
ſijumu naw.

Paragrafu 15. atſihmet par paragrafu 17.

Paragrafu 16. par paragrafu 18. Tur ir fazits: „Spirta dedfinatā
nedrihkfſt buht atſewiſchki aparati ſpirta pahrtwaikofſchanai zaur dascha-
deem ſtahdeem, ogam u. t. t. Redakzijas komiſija atrod, fa ſazit u. t. t.“

naw wehlams un leef preefchâ to strihpot; ta weetâ nahktu ūkofcha redakzija: „... stahdeem waj ogam...“

Paragrafs 17. buhtu par paragrafu 19. un pehdigâ frâsê „abas telpas ūweeno tikai weenâs durwîs, kûrâm jabuht pastahwigî aisslehgtaam“, komisija atrod, ka buhtu leekams „abas telpas ūweenojamas tikai ar weenâm durwim...“

Paragrafs 18. buhtu par paragrafu 20; un pehz wairakeem redakzioneleem pahrlabojumeem ūkis pants ūkantu ūkofchi:

„Personai, kura wehletos ūpira dedsinatawu eerihkot, pirms buhwju darbu ūahschanas jaeesneedj akzises waldei projektejamâs dedsinatas, kâ ari aparatu ūhmejumi un plani zaurskatischanai un apstiprinashanai.“

18. paragrafa otro dalu padarit par patstahwigâ 21. p., ūkisch pehz wairakeem redakzioneleem pahrlabojumeem galigâ redakzijâ ūkantu ūkofchi:

„Pehz dedsinatas eerihkochanas winas ūhpachneekam japeesuhta akzises waldei dedsinatas apraksts pehz noteiktas formas, ar luhgumu dedsinatawu apstafit un ūmehrit. Us ūkî luhguma pamata akzises walde nefawejotees dod attezigo rihkojumi par jauneerihkotas dedsinatas apskatischanu un ūmehrischanu, nosakot deenu, kad dedsinatawu ūchâ noluksâ eeradisees akzises waldes preefchstahwîs; ūchin deenâ jabuht ūgatawotam wišam, kas wajadsigs pee ūmehrischanas darba.“

Paragrafs 19. buhtu padarams par paragrafu 20. un wahrdâ „jaif-mehra“ weetâ buhtu jaleek „ūmehrami“.

Paragrafs 20. par paragrafu 23., ūkisch pehz wairakeem redakzioneleem pahrlabojumeem ūkantu tâ:

„Pehz dedsinatas apskatischanas un ūblu ūmehrischanas us pehdejeem ūlekams numurs un ūkaitis, kas norahda trauka tilpumi.“

Otrâ dala padarama par paragrafu 24., ūkisch tad ūkantu tâ:

„Ja raudsejamee ūblu naw weenada ūleluma un ūlihdinashanas labad rodas wajadsiba daſčus traufus ūmaſinat, ar ūhpachneeks naw meerâ, tad par pamatu wiſeem aprekineem ūeenemams ūlelač ūbla tilpums. Wiſi pee ūmehrischanas darbeem wajadsige ūstrahdneeki un ūlihdseki jadod dedsinatas ūhpachneekam.“

Treſcho dalu no 20. paragrafa padarit par paragrafu 25., tur pahrlabojumi nebuhtu.

Paragrafs 21. buhtu paragrafs 26., ūkisch pehz wairakeem pahrlabojumeem ūkantu ūkofchi:

„Wezu ūblu un bojatu aparatu atjaunošchanu war ūdarit dedsinatas ūhpachneeks ar akzises inspektora atlauju; jauno ūblu ūmehrischanu un ūhmoga ūdedsinashana noteef 23. ūhds 25. pants aprahditâ ūahrtibâ.“

Paragrafs 22. buhtu paragrafs 27., pirmos wahrdus strihpoyot un pehz trim redakzionelâm ūmainam ūkisch galigâ redakzijâ ūkantu ūkofchi:

„Wiſas ūpira dedsinatas ūſtahdami kontroles aparati, ar ūureem aprehina ūgatawota ūpira ūaudsumu.“

Paragrafs 23. buhtu paragrafs 28. un tur ir redakzioneli pahrlabojumi: „us ūfawu rehlinu“ weetâ liſt „us ūfawu rehlinâ“.

Paragrafs 24. par paragrafu 29. Tur ir attal diwi redakzioneli pahrlabojumi: „pareisu“ un newis „pareiso“ un tahlač „us ūhpachneeka rehlinâ“ un newis „us ūhpachneeka rehlinu“.

Paragrafs 25. buhtu paragrafs 30. un tur mehs atrodam par ūlekeem wahrdus: „ūswed darbus kâ“. Tos ūmetot, pants ūkantu:

„Uj afzises waldes rihkojuma pamata dašchadus usſtahditos kublus, zau-
rules (truhbas) un aparatus pahrtaiša, pahrweeto waj remontē us dedſinatawas
ihpaſchneeka rehkinā.“

Paragrafs 26. par paragrafu 31. un wahrda „ſaknaju atritiumeem“
weetā buhtu leekams „ſaknaju atleekam“.

Paragrafs 27. par paragrafu 32. Že redakzionali pihrlabojumi buhtu
tikai pеefihmei, kur wahrda „iñhem“ weetā jašala „iñnehmis“, un „ſahlams“
weetā „ſahlaš“.

Paragrafs 28. par paragrafu 33. un wahrdu „dedſinashanas terminu“
weetā „dedſinashanas terminſch“. Tad pehz wahrdeem „war iſdot us ihſaku
laiku“ leek preefchā papildinat teifumu ar wahrdu „ari“.

Paragrafs 29. par paragrafu 34.

Paragrafs 29. buhtu tagad paragrafs 34. Pehz wairakeem redakzione-
leem pahrlabojumeem winsch ſkanetu:

„Nomataš dedſinatawas ſpirta iſgatawoſchana eejahkama pehz droſchibas
naudā ſanemſhanas, kuru nomneeks eemakſà kā garantiju fahrtigai afzises no-
dokta ſamakſai (droſchibas ſumas apmehr ſihdīnas afzises nodokta ſumai, ap-
rehkinamai par 14 deenu ilgu darbibu), waj uſrahda dedſinatawas ihpaſchneeka
rafkiſku apleezibū, kurā pehdejais ar ſawu dedſinatawu galwo par fahrtigu af-
zises nodokta ſamakſu. Eemakſato droſchibas naudu iſmakſà pehz pilniga ap-
rehkina noslehgſhanas par iſdedſinato ſpirtu.“

Paragrafs 30. par paragrafu 35.

Paragrafs 31. par paragrafu 36. un wahrdu weetā „taſ ir“ likt „un“

Paragrafs 32. par paragrafu 37., iſdarot tahdu pahrlabojumu, kā iſ-
met wahrdus „pilnigi ſkaidri“, jo atrod tos par leekeem.

Paragrafs 33. par paragrafu 38., bes pahrmaitaam.

Paragrafs 34. par paragrafu 39. un wahrdu „eejaujamo weelu“ weetā
likt „eejawa“. Nodalijumus atſihmet ar burteem a, b, c, un pehdejā fraſē
„eejaujamo weelu“ weetā likt „eejawa“, tad winsch ſkanetu:

„Uj katu pudu eejawa altants ſekofchais tilpums raudſejamā kublā:

- a) uj weenu pudu miļu, ſchahweta eefala un pahrejām labibas ſugam, kā ari
uj zukura beechu ſchrupu ne masak kā 6 ſpiani,
- b) uj weenu pudu neschahweta eefala ne masak kā 4 ſpiani,
- c) uj weenu pudu kartupeļu waj beechu ne masak kā 1³/₄ ſpiani.

Pehz ſchim normam iſrehkinams eejawa daudſums.“

Paragrafs 35. par paragrafu 40., kurſch pehz daudſeem pahrlabojumeem
ſkanetu:

„Ja atkaribā no raudſejamo kublu leeluma eejawa daudſums neiſnahk
weſelos pudos, bet ar mahrzinam, tad ſhku aprehkinu nowehrſchanai dedſin-
atas ihpaſchneekam japaſilda eejawa daudſums ſihdī weſeleem, pus waj
zeturtdalu pudeem.“

Paragrafs 36. par paragrafu 41., kurſch pehz wairakeem redakzioneleem
pahrlabojumeem ſkanetu:

„Widejais apleezibā uſrahditā terminā iſdedſinatais ſpirta ſtiprums ne-
driftiſt buht ſemaks par aſtondeſmit gradeem; ja widejais iſdedſinata ſpirta
ſtiprums ir ſem aſtondeſmit gradeem, par truhftoscho gradu ſkaitu afzises no-
doklis aprehkinams pehz noteikumeem, paredeſteem nepeeteeloſcas iſdedſin-
ashanas gadijumā. Dedſinatawas ihpaſchneeka rehkinus ar afzises waldi wed
pehz absoluta alkohola ſatura ſpirta, ko nosaka ar metala ſpiritmehra paſihdsibu.“

Paragrafu 37. par paragrafu 42.

Paragrafu 38. par paragrafu 43.

Paragrafu 39. par paragrafu 44.

Paragrafu 40. par paragrafu 45. un tur eelkõt wahrdu „wisu“ pehz wahrda „usnemt“, tä ka wirtsch ſkanetu:

„Dedfinatawas abuhit spira referwaram tähdā leelumā, lai waretu usnemt wisu no eejawa ifdedfinato spira.“

Paragrafu 41. par paragrafu 46., kirsch ſkanetu ſekofchi:

„Dedfinatawas ihpaſchneekam nedelu pirms ifraudſitā dedfinaschanas sahſchanas termina jaeſeſeis waldei paſinojums trijos ekemplaros pehz noteiktaſ formas, uſrahdot: a) uſ fahdu terminu ifprasa atlauju, atſihmejot deenā, kūrās domatis dedfinaschanu sahft un beigt; b) paredſamo wahrjumu ſkaitu, leelumu un wajadſigo materialu daudſumu ſa preefch weena wahrjuma, tä ari preefch wisa dedfinaschanas laifa; c) atſewiſčku wahrjumu ſkaitu deenā; d) ruhgſchanas ilgumu; e) leetoschanai paredſeto raudſejamo kublu numuru; f) wehlafo laiku, kad ſwehrs materialu (iñemot nekalstetu eejalu, kirsch ſwerams teeschi pirms paſhas eejauſchanas); g) agrako eejauſchanas laiku, t. i. stundu, kūrā jaſakas materialu laiſchanai wahrjuma kubla waj kartupelu wahrifchanai; h) rauga iſgatavoſchanas laiku un weidu; i) stundu, kūru dedfinatawas ihpaſchneeks ifraugas ifdedfinata spira nodoschanai dedfinatawas pagrabā.“

§ 42. padarit par 47., kirsch pehz wairafeem redakzioneleem pahrlabojumeem ſkanetu ſekofchi:

„Pehz paſinojuma ſanemſchanas akzises waldeſ preefchſtahwiſ nekawetotees to ſalihiſtina ar atteezigas dedfinatawas aprakstu un, pahrlēezinajees, ka dedfinaschanai nolemta materialu daudſuma naiv maſaks par to, kahdam abuhit pehz ifraudſito raudſejamo kublu leelumā, un paſinojuma noteikumi naiv pretrunā ar wiſpahrejeem spira dedfinaschanas noteikumeem, atſihmē uſ weena no paſinojuma ekſemplareem: „Apleeziiba. Saſtanā ar iho paſinojumu, spira dedfinaschanai laika no ..... lihds ..... atlauta. Pehz spira dedfinaschanai nolemta materialu daudſuma un normas akzisias nodoklis aprehkinams par ..... ſpaineem absoluta alkohola, ſopsumā rub ..... kap ..... (gads, mehnēſis, datums un akzisies waldeſ preefchſtahwiſ parafits).“

Paſinojums ar ſchahdu uſrafstu jaatdod dedfinatawas ihpaſchneekam under ka apleeziiba spira dedfinaschanai, otrs paſinojuma ekſemplars paleek eezirkna akzises waldei un treshais nekawetotees noſuhtams neteefcho nodokli deparmentam. Aplſiprinatā apleeziiba iſfarama dedfinatawas redsamā weetā.“

§ 43. par § 48. un pehdejo fraſi „lai tas to papildinatu un no jauna eefneegtu“ weenfahrfchi iſteilt „papildinaschanai un no jauna eefneegſchanai“.

§ 44. par § 49.; „jaerodaſ“ weetā lift „eerodaſ akzises waldeſ preefchſtahwiſ“, un „lai nonemtu ſeegeluſ“ weetā „ſeegelu nonemſchanai“.

§ 45. par § 50. un wahrda „ſcho“ weetā lift wahrdu „to“. Beigās iſteilt ſekofchi: „par ſeegelu nonemſchanu fastahdams atteezigſ alts“. Pehdeja dala pahrlēezinajeem par § 51. Wahrdu „polizijas eerehdniſ ar leezieneeem“ weetā lift „polizijas eerehdniſ leezieneeku flahbtuhtnē“.

§ 46. par § 52.

§ 47. par § 53.; beigās tas iſlabojams „lai aprehkinatu kartupelu waj beeſchu ſwaru mehra traufa, mehra traufa japeeber, kamehr kartupeli waj beeetes nebirſt ſemē“.

§ 48. par § 54.; iſlabotā redakzijā tas ſkanetu ſekofchi:

„Wahrjumeem eeswehrte materiali paleek, iñemot neſchahwetu eefalu, ſarakſtā uſrahbitos daudſumos wahrjumu nodalā waj kahdā pee winas eerihloid blafus telpā, tanis maijós waj traufos, kuros materiali eeswehrti, un paleek tanī weetā ne maſak par diwām stundam lihds wahrifchanas sahſumam ar ihpaſchneeka atbildibū par ſatru leeku ſwaru. Iñemot materialus, kas nolemti wahrjumam, ne wahrjumu nodalā, ne ari kahdās zitās ar dedfinatawu ſakarā ſtahwoſchās telpās nedrihleſt atraſtees nekahdi spira dedfinaschanas materiali.“

§ 49. par § 55. Pee peesihmes buhtu fēkoschs papildinajums:

„Peesihme. Bes jēwīšķas akzīses waldes atkaujas dedzinatawas ihpaschneekam atlauts, atšīmējot par to dedzinatawas grahmātā, samainit neschahwetū eesalu ar schahwetu, nemot diwas treschdālās pehdejā uš pudū pirmā, kā ari išdarit zītu materialu samainu līhdīgīos daudsumos ar weenadām normam, pēmehram: samainit rūdsu miltus ar kweeschu waj meeschu ar sīnu, bet bes aplezībā aprehkinātās akzīses nodokla ismaiņas.“

Tad teizeenu „u. t. t.“ strihpot. Pehz wahrda „akzīses“ likt „akzīses nodokla“.

§ 50. par § 56. Wahrdu „kurā gadijumā“ weetā ūzit „zaur īo buhtu“. Tad wahrda weetā „dascheem“ likt „ne mašāf kā trim tuvalās apkahrtnes eedsihwotajeem“. Tad otrū panta dālu nodalit par atsewischku § 57., karsch galigā redakcijā ūkanetu:

„Pirms akta ūstahdišchanas jaisdara dedzinatawas nepeezeeschamo vrečschmetu, kā, pēmehram: twaika wahrītuļu, katlu, raudsejamo kublu apseegelešchana, lai padarītu tālātu spīta dedzināšanu neespehjamu. Ūktā atšīmējams: a) ūstahdišchanas laiks (stunda); b) ihstais dedzināšchanas pahrtraukuma eemelis; c) kontroles aparata-slaititāja usrahdijs; d) waj kontroles aparats darbojas; e) waj pehdejā, kā ari pahrtwaikoschanas aparata waj winu atsewischko dālu plombas fahrtibā; f) raudsejamo kublu ūchwolkis. Ūstahditais akts išsuhtams eezirkna akzīses waldei ne wehlak kā 24 stundu laikā, ūkaitot no standas, kurā wajadsetu pehz aplezības noteikumeem išdarit usrahdīto wahrījumu; ūktam japeenahk akzīses waldei ne wehlak kā triju deenu laikā pehz wina išsuhtishanas. Noraksts no akta eerafsīms ūchoreta grahmātā, kurai tādīem gadijumeem ūabuht kātrā dedzinatawā.“

Pehdejo panta dālu nodalit par patstahwigū § 58., karsch galigā redakcijā ūkanetu:

„Wīsus pahrejos dedzināšchanas pahrtraukumus dedzinatawas ihpaschneeks waj pahrwaldneeks apšīmē dedzinatawas grahmātā ne wehlak par ūtundu, kurā noteikts eejaukt wahrījuma materialus; eerafsīta noraksts pēsuhtams akzīses waldes preeschstahwim 57. panta aprahdītā fahrtibā.“

§ 51. par § 59.; wahrda „bojajumu“ weetā likt „par bojajumeem“. Panta beigas padarit par patstahwigū § 60., karsch pehz galigā redakcijā ūkanetu:

„No ūoda war atswabinat tikai tanī gadijumā, ja akzīses waldes preeschstahwim leetu pahrbaudot iſrahdas, kā dedzināšchanas pahrtraukums ūteſcham bijis formalitātē neewehrošchana, waj attā, waj eerafsī kopījas nepeejuhtīschana noteiktā laikā, notikuschi aīs neparedseteem un nenowehrīschameem eemesleem.“

§ 52. par § 61., karsch pehz galigā redakcijā ūkanetu:

„Pehz akta waj eerafsī kopījas ūanemšchanas eezirkna akzīses walde, pehdejās preeschstahwīs ūekuhjotees dōdas uš ūteezigo dedzinatawu, lai pahrbaudītu attā ūewepestos apstahktus, kā ari apšītatī ūissegeletois waj ūisprombetos kublus un ūitas dedzinatawas ūetaiseis.“

Ta pascha panta pehdejo dālu ūadarit par 62. pantu.

53. pantu par 63. pantu. Panta otrā dāla atdalāma par patstahwigū 64. pantu, karsch galigā redakcijā ūkanetu:

„Dedzinatawas grahmātā ihpaschneeks waj wina ūilnwarotais pahrwaldneeks eerafsī ūatru ūeenu ūejawa materialu un dedzinātā spīta daudsumu. Pagraba grahmātā eerafsī ūatru ūeenu pagrabā ūenahkuschais un ūwestais ūspīta daudsums, kā ari akzīses ūodokla ūehkina ūamaka.

Peesihme 1. Klūbdainus eerafsī ūumus nedrihīst ūdsehīst waj ūasmeħret, bet ūe ūlabojojami ar ūarkanu ūinti tā, kā buhtu ūespehjams ūlabojujums ūlaštī.

Peesihme 2. Spirta muzam dedsinatawā jabuht išmehritām un už winām eededsinams muzas numurs un leelums spainos; muzas eeraftamas ūjīšķā numerazijas grahmata.

54. pantu par 65. pantu, kūrsch ūkan:

„Katra mehnēšča beigās dedsinatawas un pagrabu grahmatas nosleħ-đsamas.“

Ta pašcha panta pehdejo dalu padarit par 66. pantu, kūrsch galigā redakzijā ūkan:

„Pilnigi noraksti no šķīm grahmatai pēsuhtami akzīses waldei ne wehlat tā lihds nahkoščā mehnēšča desmitai deenai.“

55. pantu par 67. pantu, kūrsch pehz wairakeem redakzioneleem pahrlabojumeem ūkan ūkoscchi:

„Par dedsinatawas un pagraba grahmatai atbild dedsinatawas ihpašč-neeks waj pahrwaldneeks un usrahda tās rewidejosčam eerehdni už wina pēprāščumu.“

56. pantu par 68. pantu, kūrsch pehz wairakeem pahrlabojumeem ūkanetu:

„Nobeidsot pilnu dedsinaschanas periodu, t. i. 1. jūlijā, dedsinatawas ihpaščneeks nodod dedsinatawas un pagraba grahmatas akzīses walde preeħč-stahwim. Tai paščā laīfā akzīses walde iſdod dedsinatawas ihpaščneekam ateezigas jaunās grahmatas. Jaunā pagraba grahmata jaatsihmē atlikums no eepreħčhejās grahmatas ar akzīses walde preeħčstahwja pēsihmi par pahrlabeduma pareisibū. Sanemtās grahmatas akzīses walde luhko zauri, pehz kām tās nobodamas walts kontrolei. Pehz grahmatu galīgās rewišijas tās nobodamas atpakał dedsinatawas ihpaščneekam.“

57. pantu par 69. pantu.

58. pantu par 70. pantu, kūrsch galigā redakzijā ūkanetu:

„Schķidra rauga pahrstrahdaschana prejetā weidā atlauta tikai alus daritawam atsevišķas nodalās.

Peesihi me. Finansu ministrs iſdod ūhkakus noteikumus par alus rauga iſgatawoščanu prejetā weidā un sausa rauga fabrikaziju, kā arī nosafa rauga rasčojuma normas.“

59. pants buhtu 71. pants un pehz ūschām pahrmainam ūkanetu ūkoscchi:

„Schķidra rauga iſgatawoščana pahrdosčhanai ūpeelaishama tikai alus daritawās, kūrās nepahrstrahdā raugu prejetā weidā.“

60. pants par 72. pantu un pehz ūchetreem redakzioneleem pahrgrofijumeem tās ūkanetu:

„Vahreit no rauga spirta fabrikazijas už spirta dedsinaschanu waj otradi war tikai pehz fabrikanta ūjīšķā ūnojuma par to neteefcho nodoklu depar-tamentam.“

61. pants par 73. pantu. 62. pants par 74. pantu, kūr liks preeħčā wahrdus „katrā deenā“ ūtrihpot.

63. pantu par 75. pantu.

64. pantu par 76. pantu, kūrsch pehz diwām redakzionelām pahrmainam ūkanetu:

„Raudsejamo kublu tilpums už weena puda eejawa un eesala noteikts weenpadjsmit ūpāku.“

65. pantu par 77. pantu. 2. pēsihme buhtu pahrlabojums, pehz kūra wina ūkanetu:

„Neteefcho nodoklu deparaments war ūjīšķos gadijumos papildinat waj pāmašinat noteikto deenas ūrščas normu.“

66. pants par 78. pantu. Pehz ſe ptineem redakzioneleem pahrlabojumeem tas ſkanetu:

„Ja gada rehkinus noslehdot iſrahdas, kā rauga iſgatawoſchana notiſi masaf deenās, nekā tas noteikts, tad iſgatawoſchanas turpinaschanai wajadīgiā ſewiſchka finanſu ministra atlausa.“

67. pants par 79. pantu, kürſch pehz ſe ſcheem redakzioneleem pahrlabojumeem ſkan:

„Finau ministrs nosaka preſetā rauga raschojuma normas no puda eejawa materialu. Semakā norma — 5 mahrzinās no puda.“

68. pants par 80. pantu, kürſch pehz diweem pahrlabojumeem ſkan:

„Preſeto raugu iſgatawojot atlauts peejaukt ſtehrkeles.“

69. pants par 81. pantu. 70. pants par 82. pantu, kür wahrdā „paleekās“ weetā liſt „atleekās“. 71. pantu par 83. pantu. 72. pantu par 84. pantu. 73. pantu par 85. pantu. 74. pantu par 86. pantu. 75. pantu par 87. pantu, kürſch pehz tſchetrām pahrlabojumeem ſkanetu:

„Rosinu wiħnu iſlaist un glabat dſehreenu pahrdotawās atlauts weenigi ſtilka traukos, kas aplipinami akzises bandrolem un etiketem ar uſrakſtu „roſinu wiħns“.“

76. pants par 88. pantu, kürſch pehz trim pahrlabojumeem ſkanetu:

„Gihakus noteikumus par to, kā roſinu wiħns iſgatawojamis, glabajams un iſwedams, iſvod finanſu ministrs.“

77. pants par 89. pantu, kürſch pehz wairakeem pahrlabojumeem ſkan:

„Par pamatu akzises nodokla aprehkinaschanai no dedsinatawās iſdedſinata spirta nemams:

- a) dſehreenu ſtiprums;
- b) iſdedſinatais daudsums.“

78. pantu par 90. pantu, kürſch pehz apmehram 30 pahrlabojumeem ar peesihmem ſkan:

„Spirta ſtiprums — abſolutā alkohola daudsums aprehkinams ar metala spirtmehru.

P e e ſi h me 1. Par pamatu nodokla aprehkinaschanai peenemams weens grāds waj weena ūmtā dala no ūpaina abſolutā alkohola.

P e e ſi h me 2. Daſchadu jau pahrdoschanā laiſtu alkoholiſku dſehreenu ſtiprums iſmehrishchanai (ja ūpis mehrishchanas noluhrs naw akzises nodokla waj wiſpahreja alkohola daudsums aprehkinaschanai iſmehrījamā dſehreennā, bet weenigi wina ſtiprums noteikshana) akzises eerehdni war leetot Tralleſa ſtilka spirtmehru.“

79. pantu par 91. pantu, kürſch pehz peezeem pahrlabojumeem ſkan:

„Normala spirta raschojums aprehkinams pehz eejawa daudsuma un daſchadibam.“

80. pantu par 92. pantu. Alpiſhmju weeta 1., 2., 3., 4. liſt a, b, c, d un pants ſkanetu:

„Spirta raschojums no daſchadām weelam ſekofchis:

- a) no weena puda: rudsu, kweeschu, ausu, meeschu, ſirnu milteem, kā ari ſchahweta eefala un ūkurusas — 38°;
- b) no weena puda neschahweta eefala — 25 $\frac{1}{3}$ °;
- c) no weena puda zukura beeſchu ūhrupa — 25°;
- d) no weena puda ūartupeſu — 12°.“

Peesihme pehz galigas redakzijas ſkanetu ſekofchi:

„Pehz taſhdām pat normam (p. p. a, b un c) aprehkinams spirta raschojums no zukura beeſchu atleekam leetojot winas raugā. Pee spirta dedſinā-

ſchanas ſpirta rauga fabrikās peenemams 30° absoluta ſpirta no fatra puda eejawa."

81. pantu par 93. pantu, kürſch pehz diweem pahrlabojumeem ſkanetu:
„Iſdedfinata ſpirta daudſums un akzijes nodoklis aprehkinami dedfinatawās pehz kontroles aparata norahdijumeem“.

82. pantu par 94. pantu un ta otru dalu padarit par patſtahwigū pantu. Alpihmes 1., 2. pahrtaisit par a), b). Galigā redakzijā tas ſkanetu ſekofchi:

„Schis nodoklis aprehkinamis un eemakſtatā droſchiba iſſneedsjama atpakaſ weenigi pehz ſpirta ſanemſchanas walſis noliktwā. Akzijes nodoklis peedjenams no dedfinatawās ihpaſchneekem ſekofchos gadijumos:

- par ſpirtu, kas iſdedfinats ſem normas;
- par ſudumeem wirs noteiktas normas, ſpirtu glabajot un pahrwadajot.“

83. pantu par 96. pantu. Wahrdā „ſchais“ weetā likt „ſchinis“. 84. pantu padarit par 97. pantu, kürſch pehz aſtoneem pahrlabojumeem galigā redakzijā ſkanetu:

„Kontroles aparata bojaſchanas gadijumā iſdedfinatais ſpirts aprehkinamis pehz faktiſki eeguhtā daudſuma, kürſch ja pahrbauda akzijes waldeſ preeſch-tahwim; ja pehdejaits naw bijis ſlahti, peenemams widejais ſtaitiſ ſtarp eepreekscheeme waj nahkoſcheem ſpirta eeguumeem, ſasneegteem apitahklos, kürus nekeſcho nodokli deparaments aſſiſt par lihdsigeem teem, kahdos no-tikuſ dedfinatashana bes kontroles aparata, ja dedfinatawās ihpaſchneeka uſdotee ſtaitiſ buhu ſemaki par augchā mineto widejo ſtaitiſ.“

85. pantu par 98. pantu. Wahrdā „ſchai“ weetā likt „ſchinī“. 86. pantu par 99. pantu, kürſch galigā redakzijā pehz 4 pahrlabojumeem ſkan:

„Pee dedfinatatu, pagrabu un zitu ſpirta krahjumu rewiſijas atrastee ſpirta pahrafumi jaatſhīmē kā eenahkums dedfinatatu waj pagrabu grahmatās, aprehkinot par teem wajadīgo akzijes nodokli. Transportoſ atrastee pahrafumi eewedami un apleekami ar akzijes nodokli kā eenahkums to dedfinatatu waj pagrabu grahmatās, no kureenes ſpirtu wed.“

Pehdejo dalu no 86. panta pahrtaisit par 100. pantu, kürſch pehz 4 pahrlabojumeem ſkan:

„Par pahrafumi iſzelschanos, kā ari par peenahku ſpirta nepeeteiſchanu iſdarama iſmekleſhana; ja iſrahditos, kā pee tam bijuschi launprah̄tigī noluhti, tad wainigee nododami teesai.“

87. pants buhtu 101. pants un pehz 8 pahrlabojumeem ſkanetu:

„Ja par iſtruhkſtoſchu waj ſuduſchu ſpirtu naw ſamakſis akzijes nodoklis, nodokla peedſihschanai apkihlajami dedfinatawā atrodoſchees ſpirta krahjumi un materiali; ja krahjumu un materialu wehrtiba iſrahditos par nepeekefchou, apkihlajams pahrejais dedfinatawās ihpaſchneeka kustamais un nefustamais ihpaſchums.“

88. pantu padarit par 102. pantu, kürſch pehz 15 pahrlabojumeem ſkanetu:

„Kahrtiga akzijes nodokla ſamakſa no dedfinatawās nomneeka puſes no-droſchinama ar:

- eſoſcho ſpirta krahjumu un materialiem;
- nomneeka akzijes waldei eemakſatām droſchibas naudam;
- wisu ſawu kustamo un nefustamo ihpaſchumu;
- dedfinatatu, ja nomneeks uſrahda apleeziſu, kā dedfinatawās ihpaſchneeks ar ſawu dedfinatatu galwo par kahrtigu akzijes ſamakſu no nomneeka puſes.“

89. pantu par 103. pantu un wahrdū „to pahrdod“ weetā likt „ta pahrdodama“. 90. pantu par 104. pantu, kürſch pehz 7 pahrlabojumeem ſkanetu:

„Ahrfahrtejos spira bojaschanas waj isnihzinashanas gadijumos, kurus dedsinatawas ihpaschneeks naw spehjis paredjet waj nowehrst, nekawejotees jasino afzises waldei un weetejai polizijai, kurai jaisdara apstahku ismekleschana afzises waldes eerehdna klahibuhntē.“

Panta otro dalu padarit par patstahwigu 105. pantu, kursch pehz 10 pahrlabojumeem ſkanetu:

„Gepreefschejā pantā paredsetos gadijumos dedsinatawas ihpaschneeks makſā afzises nodokli, ja ismekleschanā peerahbitos, kā wiñch naw spehris ſoluš, lai nowehrstu spira bojaschanu waj isnihzinashanu, waj ari ja tas notizis ar wina ſiu.“

91. pantu par 106. pantu, kursch pehz loti daudseem pahrlabojumeem ſkanetu:

„Ja sagatawoto eejawu naw eespehjams aparatu bojaschanas gadijumā iſſtrahdat, tad. lai atſwabinatu wiñu no afzises nodokla makſachanas, tas atſtahjams raudſejamos kublos, lihds eerodas afzises waldes preekſtahwiš, kura klahibuhntē ſchahdu eejawu iſſlej, ſastahda atteezigu aktu. Ja sagatawotais eejaws ſuhd zaur kubla bojaschanos waj uguñsgreħku, afzises nodoklis par to atlaiſchams iſſkai uſ formalas ismekleschanas pamata, kā norahdit 56.—60. pantos.“

92. pantu par 107. pantu, kursch galigā redakzijā ſkanetu:

„Afzises nodoklis no spira ſudumeem, spira glabajot waj pahrwadajot nekawejotees jaemakſā walſts kaſe, ja nodokla ſuma ſaſneedis 10,000 rubku, pee aprehkineem ar dedsinatawas ihpaſchneeku, kā ari ar dedsinatawas nomneeku.“

93. pantu par 108. pantu. 94. pantu par 109. pantu; wahrdu „un ſawu pahrejo ihpaschumu“ weetā lift „un wiñu ſawu ihpaschumu“. 95. pantu par 110. pantu. 96. pantu par 111. pantu. Wahrdu „waldem atlauts“ weetā lift „waldeſ war iſwest“. 97. pantu par 112. pantu. 98. pantu par 113. pantu, kursch galigā redakzijā ſkanetu:

„Pahrweito spira weetejā afzises walde pahrbaua ſtipruma un daudſuma ſinā, pehz kam peenem ſawā uſraudſibā.“

99. pantu par 114. pantu, kursch galigā redakzijā ſkanetu:

„Droſchibas eemaſkas iſſneedſamas atpakał ſamehrā ar walſts nolikta wā peenemtā spira daudſumu.“

100. pantu par 115. pantu; wahrda „iſmakſam“ weetā lift „iſmakſa-ſchanu“ un wahrdu „par“ ſtrihpot. Nodalas noſaukumu, kursch ſkan: „Par afzises nodokli uſ raugu“, pahrlabot „Par afzises nodokli no rauga“. 101. pantu par 116. pantu, kursch pehz 6 pahrlabojumeem ſkan:

„Afzises nodoklis no rauga makſajams, apleekot rauga eepaſajumu ar atteezigu bandroli. Šchinī noluhkā eekſchjemes preſets raugs iſſtrahdajams no- teiktā weidā un leelumā.“

102. pantu par 117. pantu; wahrda „iſgatawo“ weetā lift „iſgatawo- jamas“ un wahrda „iſſuhta“ weetā „iſſuhtamas“. 103. pantu par 118. pantu. 104. pantu par 119. pantu, kursch pehz daudſeem pahrlabojumeem ſkan:

„Rauga spira dedsinatawam weena gada raschōchanas periodā jaisnem bandroles ne maſak par noteiftu ſumu. Šchi ſuma aprehkinama: a) pehz pre- ſetam raugam uſlikta afzises nodokla leelumā; b) pehz rauga spira dedsinatawam noteifta minimum ildeenas eejawa; c) pehz preſeta rauga raschōjuma no katra puda eejawa waj weena ſpaina ſchidra aluſ rauga d) pehz obligatorisko eejawa deenu ſkaita gadā. Wiſa gada afzises nodokla proporzijsa ſamakſajama lihds raschō- chanas perioda pehdejai veenai. Ja augſchā minetee noteikumi naw eweherott,

rauga spīta dedzinatawas darbība apturama un to var atjaunot tikai ar finanšu ministra sevišķu atļauju.“

105. pantu par 120. pantu; wahrda „neatmākajot“ weetā likt „neatlihdsinot“. Wahrdu „aplīpinamās ar bandrolem“ weetā likt „bandrolejamās parastā kahrtibā.“ 106. pantu par 121. pantu, kurš galigā redakcijā šan.

„Rauga bandroles eegahdajamas kā pret samaksu, tā ari uš kreditu, kurš bandroku pirzejam nodrošinamās ar wehrspapireem nominalas bandroku wehrtibas apmehrā.“

107. pantu par 122. pantu, kurš pehz wairakeem pahrlabojumeem šan:

„Ar eekhlateem wehrspapireem nodrošinatais bandroku akzīses nodoklis eemakcijas pilnā apmehrā ne wehlak par pehdejo ta gada deenu, par kuru aprehkinaschana noteik. Ja dedzinatawas ihpaschnieks šo terminu peenahzigi neewehro, jarīhkojas pehz 154. panta.“

Sche ir grosjums pehz fatura. Ir faziņs, ka jarīhkojas pehz 135. panta, kurš wezā numerazijā šan:

„Lieku fabrikai pahrskata gadā jamašā papildu akzīse ne masak par noteiku sumu.“

Tā kā uš šo pantu newar atsauktees, jo te ir runa, ko darit ar tāhdeem, kas laikā nemaksā, tad redakcijas komisija domaja, ka tas pehz fatura buhtu jagroša un jaeleelī tee panti, kuri uš to ateezaš. Tāpehz leetu preekščā sche eelikt pantu 138. resp. 154. un newis 135. pantu. 108. pantu par 123. pantu, kurš pehz pahrlabojumeem šan:

„Noteikumus par salogeem peenemāmo wehrspapiru glabaschanu un isneigschānu atpakaļ isdod neteescho nodoklu departaments.“

109. pantu par 124. pantu, kurš pehz wairakām redakcijas pēsīhmem šan:

„Prezeta rauga sagatavošchana tālē weidā, kādā winsch nahk pahrdoschanā, iisdarama atsevišķā dedzinatawas nodalā; šajā pašchā nodalā waj zitās atsevišķas telpas raugu eepakā noteikta weida un leeluma pakās un bandroku. Vee eepakajuma ißwehrschanas peelaishchams eeschuhshanas usswehrums lihds 5 prozentem.“

110. pantu par 125. pantu. Sche ißlaboja tā, ka wahrda „jausspeesch“ weetā likt „atsīhmejama“ un wahrda „jaatsīhmē“ weetā „atsīhmejamā“. Pēsīhme šanetu:

„Sīhakus noteikumus par rauga eepakaschanu, bandroleschanu, weidu, swaru, glabaschanu un isweschanu no dedzinatawas isdod neteescho nodoklu departaments.“

111. pants par 126. pantu, kurš pehz 4 pahrlabojumeem šan:

„Rauga spīta dedzinatawu gada aprehkini iisdarami pehz neteescho nodoklu departamenta ißdoteem noteikumeem, salihdsinot:

a) eejawam ißleototis materialu daudsumus ar rauga raschojumu un
b) iñemto bandrotu šķētru un daudsumu ar pahrdoschanā ißlaisto rauga daudsumu.“

112. pantu par 127. pantu, kurš pehz 8 pahrlabojumeem šanetu:

„Ratram juridiķi pilnteešīgam Latvijas pilsonim teešība isgatawot no spīta dašchadus džehreenus pahrdoschanai ar sevišķu neteescho nodoklu departamenta atļauju pehz 14. pantā norāhditas kahrtibas,“

un pēsīhme sekoši:

„Spīta džehreenu pagatavošchana pašu wajadsībam noleegta.“

113. pantu par 128. pantu. 114. pantu par 129. pantu, kuri pēhž pahrlabojumeem ūkan:

„Gepreesshejā pantā minetās fabrikās drihkst buht tikai pahrtwaikojamēs aparati; eejawu, kā arī raudsejamo kublu un brahgas fatlu eerihkoschana winās aiseegta.“

115. pantu par 130. pantu, kuri pēhž galigās redakcijas ūkanetu:

„Spirta un gatawu dsehreenu usglabaschanai fabrikās ja buht atsevischķam telpam.“

116. p. par 131. p., kuri ūkanetu:

„128. pantā minetās fabrikās war spirtu eegahdat weenigi no walsis noliftawam.“

117. p. par 131. p., kuri ūkanetu:

„128. pantā minetās fabrikās war isgatawot wišada stiprums un labuma dsehreenus.“

Wahrdus „pēhž pirzeju wehleschanās“ mehās atrodam par wajadsigu strihypot. 118. p. par 133. pantu, kuri ūkanetu:

„Minetām fabrikām akzīses walde isdod grahmatas, kurās eewedams:

a) us apreezibū pamata eegahdajamā spirta waj degwihna daudsums un stiprums;

b) isgatawoto produktu daudsums un wišu rašchojums.“

119. p. par 134. p., 120. p. par 135. p., kuri ūkanetu:

„Spirta dedzinatawās tihramā tikai paschu isgatawotais spirts.“

Tahlačo nosaukt par atsevischķu 136. pantu, kuri ūkanetu:

„Cerihkot no jauna pee dedzinatawam pahrtwaikojamās aparatus spirta tihrischanai atlauts weenigi atsevischķās ehlās waj sevischķās dedzinatawās eħkas nodalās, kurām nav eekshejas satiskmes ar pahrejām dedzinatawās nodalam.“

121. p. par 137. p., kuri pēhž diweem pahrlabojumeem ūkanetu:

„Pee spirta waj degwihna tihrischanas pahrtwaikojot suduschaiss spirta daudsums atswabinams no akzīses nodokļa; saudejamo spirta normu nosaka neteiescho nodokļu departaments. Fabrikanteem, kuri wehlas isleetot šo atweegojumu, jaustahda sawās tihritawās kontroles aparats, nodrošinot pēhdejo pēhž akzīses waldes preekstahwja norahdījumeem.“

122. p. par 138. p., kuri pēhž 8 pahrlabojumeem ūkanetu:

„Pee spirta waj degwihna tihrischanas pahrtwaikojot suduschaiss spirta daudsums atswabinams no akzīses nodokļa; saudejamo spirta normu nosaka neteiescho nodokļu departaments. Fabrikanteem, kuri wehlas isleetot šo atweegojumu, jaustahda sawās tihritawās kontroles aparats, nodrošinot pēhdejo pēhž akzīses waldes preekstahwja norahdījumeem.“

123. p. par 139 p., 124. p. par 140. p., kuri ūkanetu:

„Finansu ministrs nosaka:

a) augstako spirta sudumu, kas rodas pee spirta tihrischanas, wišu pahrtwaikojot, lai aprehkinatu akzīses nodokļu samazināšanai, pee kam šīs sudums nedrihkst buht leelaks par $1\frac{1}{2}\%$ no wiša tihrischanai nodokļa spirta daudsuma un 80% no wiša tihrischanai nodokļa spirta ja buht augstākā labuma;

b) atleeku prozentu, kāds nododams īnīhzināšanai, pee kam tas nedrihkst buht leelaks par $1\frac{1}{2}\%$ no wiša tihrischanai nolemtā spirta daudsuma;

c) atleeku pahrbāndīšanas kahrtibū, lai aprehkinatu wišas atrodošos alkohola gradus;

d) kahrtibū, kādā šīs atleekas išmantojamaš.“

125. p. par 141. p.; wahrdā weetā „sīhkuš“ līst „sīhkuš“; „par“ strihypot un „pahrkata kahrtibū“ weetā līst „pahrkatu kahrtibū“. 126. p. par 142. p., kuri ūkanetu:

„Walsts džehreenu monopolā rajonā spirta tihrischana pahriwaikojot išdarama pehz ūkosc̄eem noteikumeem:

- a) spirta tihrischana išdarama kā walsts, tā ari privatās tihritawās;
- b) noteikumus par spirta tihrischanu privatās tihritawās uš walsts pašuhtijumu išdod neteesho nodokli departaments;
- c) darbibas noteikumus walsts spirta tihritawās nosaka neteesho nodokli departaments.

Bez ieh me: Walsts spirta tihritawam ir sevishķes seegelis.“

127. p. par 143.; 128. p. par 144.; 129. p. par 145. p., kursch galigā redakcijā ūkanetu:

„Neatkarigi no akzīses nodokļa, kursch ūmaksats no likeeru išgatawošchani išleetotā spirta, par likeereem maksajams wehl papildu akzīses nodoklis, kura leelumu nosaka finanšu ministrs.“

Tie bija redakcijas komisijai jaisdara grossijums pehz fatura. Bij noteikts, ka jamakšā 200 rbl. par spaini 40° stipra spirta. Kā augsti godatee Satvermes Sapulzes lozekli atminas, peenemot mineto likumu, akzīses nodokļa norma netika noteikta. Šīs normas noteikschana tika atstāhta finansu ministra pahrīnā. Viņos zitos paragrafos norma ari išmesta un finansu ministrim dota teesība to noteikt. Tie, laikam aiz pahrītischanās, Satvermes Sapulze to bij atstājuši un normu noteikuši, proti, 200 rbl. par spaini spirta. Domajams, ka war peenahēt tāhds brihdis, kad peenahītos normu paaugstinat. Lai ūskanotu likumu ar pahrejeem paragrafeem, redakcijas komisija atrada par wajadīgu, pahrlabot ūko pantu pehz fatura, iſswieschot ahrā normu un eeleekot tāi weetā, kā normu nosaka finansu ministrs.

Tad tālak 130. p. par 146. p.; ūchajā pantā atkal ta pati nelaime, jo ūzīts, kā papildu nodoklis aprehēlinams ūskanā ar 129. p. un nemams 200 rbl. par satru spaini spirta. Tā kā ūche noteiktā norma atkal nefaeetas ar pahrejo pantu faturu, redakcijas komisija atrada par wajadīgu pahrlabot pantu pehz fatura un noteikt, kā papildu nodokli nosaka finansu ministrs ūskanā ar 145. pantu.

Tad 131. p. par 147., kursch pehz loti daudseem pahrlabojumeem ūkanetu:

„Likeerūs war išgatawot tikai ar akzīses waldes atlauju. Atlaujas apleeziha išleekama ūfabrikas telpās redsamā weetā.“

132. p. par 148. p., kursch pehz wairakeem redakzionaleem pahrlabojumeem ūkanetu:

„Apleeziha likeerū išgatawošchanai išdod pehz papildu akzīses nodokļa ūmaksas par viju išgatawošchanai prāktio ūlikeerū daudzumu, waj ari nodrošinot maksajamo akzīses nodokļa sumu ar wehrīspapireem nominalā akzīses sumas leelumā, kahdi ūpeelaishami akzīses datu ūmaksas nodrošināšchanai. Šāhdi nodrošināts papildu nodoklis ūmaksajams ne wehlak, kā lihds pehdejai pahrītata gada deenai.“

133. p. par 149. p., kursch pehz kahdeem 10 pahrlabojumeem ūkanetu ūkosc̄hi:

„Ja nodrošinato akzīses nodokļa sumu laikā ūnamaksā, tad ta ūeedjenama, pahrdodot eekihlatos wehrīspapirus, kā ari paradneka pahrejo mantu. Bes tam nekārtīgais maksalajs pirmo reisi ūaudē ūeesības uš ūmakschanas termina pagarināšchanu lihds parada galīgi ūmaksai; otreis terminu ūeeutrot, paradneeks war dabut no jauna ūeesību ūmaksai akzīses nodokļi wairakos terminos tikai pehz weena gada no eepreekschēja parada ūmakschanas deenas; tretšo reisi paradneefam ūpāšam ūemama ūeesība uš akzīses nodokļi ūmaksas pagarinājumu.“

134. p. par 150. p., kursch galigā redakcijā pehz 6 pahrlabojumeem ūkanetu:

„Nodroſchinot papildu akzijes nodokli ar wehrtspapireem, walts kāje bandroles iſſneids fabrikantam uſ kreditu wehrtspapiru sumas leelumā. Kahdi wehrtspapiri un pehz kahda kurja tee peenemami, noſaka finansu ministrs.“

135. p. par 151. p., fursch galigi ſkanetu:

„Likeeru fabrikai pahrfkata gadā jamaksā papildu akzijes nodoklis, ne masaks par noteiktu sumu.“

136. p. par 152. p. Ţe liſts preefchā ſtrihpot wahrdu „noteikts“.

137. p. par 153. p., fursch galigā redakcijā ſkanetu:

„Likeeru fabrikam kārta iſgatawoſchanas puſperioda laikā jaeemaksā papildu akzijes nodoklis proporcionali wiſa gada maksajamam papildu akzijes nodoklim. Jaunatveramā fabrikam papildu akzijes nodokla juma par teſoſcho periodu aprehkinama no pirmās mehneshcha deenas, kurā fabrika ſahkuſi darbotees, lihds perioda beigam.“

138. pants par 154. pantu, fursch pehz loti daudseem pahrlabojumeem ſkanetu:

„Fabrikam, kuras nebuhtu ſamakſajuschas noteikto datu no gada akzijes nodokla sumas pirmā puſperioda laikā, likeeru iſgatawoſchana bei ūaweschānās apturama. Fabrikam, kuras lihds perioda beigam nebuhtu nomakſajuschas pēnahzīgo papildu akzijes nodokli par otru puſperiodu, patents jaunai iſgatawoſchana iſdodams ar noteikumu, ka naſkoſcha perioda pirmo triju mehneshchu laikā ſamakſajams kā nemakſatais papildu akzijes nodoklis par pagahjuſcho periodu, tā ari par trim jaunā perioda mehneshcheem. Noteikuma neispildiſchanas gadijumā fabrika ſlehdſama.“

139. pants par 155. pantu; pehz kahdeem 10 pahrlabojumeem ſchis paragrafs ſkanetu:

„Fabrika, kuras darbiba aptureta peenahzīgas papildu akzijes nodokla datas nesamakſajuschas dehl, war atjaunot ſauv darbibu tai paſchā periodā, ſamakſajot iſtruhſtoscho papildu akzijes nodokla datu, rehkinot no perioda ſahfuma lihds darbu atjaunoschanas deenai. Pehz perioda beigam ſchahdu fabriku war atwehrt tikai tad, ja wiſas ihpachneels eemaksā noteikto akzijes nodokla normu par weſelu puſgudu, neatkarigi no akzijes nodokla, fursch wiſam makſajams no darbu atjaunoschanas laika ſahkuma.“

140. pants par 156. pantu. Tur buhtu jaceeleef wahrds „nodokla“ pehz wahrda „akzijes“ tā tad „akzijes nodokla“ un wahrda „nesamakſas“ weetā liſt „nesamakſajuschas dehl“. 141. pants par 157. pantu, fursch pehz 6 pahrlabojumeem ſkanetu:

„Slehgā ſabrikā palikuſchee ſpirts, degwihs waj likeeri iſpahrdodami ar neteicho nodoku departamenta atlauji, nodroſchinot walts prafibas no fabrikas telpam pehz noteikumeem, kahdi iſdoti wiſna un likeeru tirgotawam.“

142. pants par 158. pantu, turſch pehz 4 pahrlabojumeem ſkanetu:

„Bandroles iſgatawoſchanas walts drukatawā un iſdodamas no walts fajes tilai likeeru fabrikanteem. Uſ akzijes waldes pēprafijumu bandroles war iſdot ari administratiwā eetahdem un amata personam.“

Peeſi h m e. Bandrotu pahrdoschanas un wiſu uſlipinaschanas fahrtibu noteiz neteicho nodoku departaments.“

143. pants par 159. pantu, 144. pants par 160. pantu. Sche atkal iſlabojumi pehz ſatura: Pantu teikts, ar zīk leelu nodokli bandrolejamas likeeru pudeles. Noteikts, ka pudeles $\frac{1}{4}$ stopa leelumā apleekamas ar 50 rbl. akzijes nodokli, $\frac{1}{10}$ ar 20 rbl. nodokli, $\frac{1}{20}$ ar 10 rbl. un $\frac{1}{40}$ ar 5 rbl. Schahdā weidā atſtaht naw eefpehjams, jo naw ſinams, waj minetais akzijes nodoklis ſafkanēs ar to akzijes nodokli, ar kahdu wehlak finansu ministrs war aplikt dzejreenus. Tā tad minetee noteikumi naw ſafkanoti ar Satwerfmes ſapulzes lehmumu, fursch pilnwaro finansu ministri noteikti akzijes leelumu

us likeereem, tapebz redakzijas komisija atrod, ka pehdejā daļa ščinī para-
grafā buhtu jastrīhpo un winsch galigā redakzijā ūkanetu:

- „Likeeru pudeļu bandroles ūdala pebz pudeļu leelumā ūkošči:
 a) pudelem $\frac{1}{4}$ spainā leelumā;
 b) " $\frac{1}{10}$ " "
 c) " $\frac{1}{20}$ " "
 d) " $\frac{1}{40}$ "

P e e s i h m e. „Ja likeerus iſlaisch stiprakus par 40^0 un gada beigās
israhdas bandrofu atlikums, tādbs nododams bes atlihdības afzīses waldei
iſnihzinashanai.“

145. pants par 161. pantu, kūrſch pebz 3 pahrlabojumeem ūkanetu:

„Grahmatweschanas fahrtibū likeeru fabrikam noteiz neteesho nodokli
departamentis.“

146. pants par 162. pantu, kūrſch pebz pahrlabojuma ūkanetu:

„Ja likeeri pahrlwesti no weenas fabrikas us otru bes bandroleschanas
winus war iſleet daſčadu materialu traufos lihbī 5 spainā leelumā; us
ſchahdeem traukeem jabuht fabrikas ūegelim un etiketem ar fabrikas firmu
un adresi.“

147. pants par 163. pantu; 148. pants par 164. pantu; „ſihkuſ“
weetā likt „ſihkuſ noteikumus“ un teikumā „par likeeru fabriku eerihko-
ſhanu“ wahrdu „par“ strihpot, tāpat strihpot „ſcho fabriku“. 149. pants,
kūrſch pebz jaundās numerazijas buhtu 165. pants, pebz wairakeem pahrla-
bojumeem ūkanetu:

„Likeeri iſgatawojami pebz ūkoſcheem noteikumeem:

- likeeri iſgatawoſchanā ūelaifchama kā walts, tā ari priwatās fabrikās;
- noteikumus par likeeru iſgatawoſchanu priwatās fabrikās us walts pasuh-
tijumus iſdod finansu ministrs;
- priwatām fabrikam likeeru iſgatawoſchanai wajadsigais ūirts ūegahdajams
weenigi no walts nolikawam par zenu, kuru nojafa finansu ministrs;
- par walts iſdoto ūirtu fabrikanteem atlauta datu nomaka, nodrošinot
malkajamo ūumu ar wehrspapireem pebz ūinanu ministra noteikumeem;
wiſa peenahziga ūuma ūamalkajama ne wehlaf, kā lihbī pahrlskata gada
pehdejai deenai. Ja, malkajumi naw iſdariti noteiktos terminos, parads
peedsenams, pahrdobot eekihlatos wehrspapirus un wajadības gadījumāt
pahrejo paradneela māntu;
- iſgatawoſchanas noteikumus walts likeeru fabrikam iſdod ūinanu ministrs.

P e e s i h m e: Walts likeeru fabrikam ir ūewiſčks ūegelis.“

150. pants, pebz jaundās numerazijas par 166. pantu, ūkanetu ūkoſchi:

„Likeerus eewest no ahrseemem aſleegts. Par wiſeem ziteem muitas
eestahdes eewesteeem waj iſwesteeem dſehreeneem muitas walde ūino weetejai
afzīses waldei.

P e e s i h m e: Ūinanu ministrs iſdod ſihkuſ noteikumus par eewesto
dſehreenu bandroleschanu ar muitas un afzīses bandrolem.“

151. pants pebz jaundās numerazijas par 167. pantu un ūkanetu:

„Ūirtu ūaturoſchu auglu un ogu ūirupu iſgatawoſchanā un pahrdīſchanā
atlauta likeeru fabrikam un ūewiſčki ūim nolukam eerihkotām eestahdem.
Šīs eestahdes atveramas, paſinojot par to afzīses waldei, un padotās afzīses
kontrolei tādā pat ūahriā, kā wiſas ūitas ūitru dſehreenu fabrikas.“

153. pantu pebz jaundās numerazijas par 168. pantu; 153. pants pebz
jaundās numerazijas par 169. pantu, papildināts ar wahrdu „nodokli“ pebz
wahrda „afzīses“. 154. pants pebz jaundās numerazijas par 170. pantu.
155. pants pebz jaundās numerazijas par 171. pantu. 156. pants pebz jaundās
numerazijas par 172. pantu, pebz ūoti ūeelām redakzijas ūlam pahrmānām ūkauetu
ūkoſchi:

„Spīta ijsstrahdajumi, kurus neleeto dīverschanai, kā: laķa, politura etikis, nav apsleekami ar papildu akzīses nodokli, ja par winu pagatawošchanai ijsleeto spītu jau samaksas akzīses nodoklis.“

157. pants pehz jaunās numerazijas par 173. pantu, wahrda „noteiktās pasīhmes“ weetā likt „noteikto pasīhmu“. 158. pants pehz jaunās numerazijas par 174. pantu, galigā redakcijā skanetu:

„Daschadas atleekas, kas paleek, spītu tihrot, atšabinamas no akzīses nodokla, ja winas leeto apgoīmoschanas waj energijas lihdseklu ijsatawošchanai pasīhwaldibas eestahšhu wajadībam.“

159. pants pehz jaunās numerazijas par 175. pantu, galigā redakcijā skanetu:

„Finansu ministrs war atlaut ijslaist eepreekschejā pantā minetas spīta atleekas bez akzīses nodokla samaksas ari kīmisķam un techniskām wajadībam.“

160. pants pehz jaunās numerazijas par 176. pantu, wahrda „atfeitumu“ weetā likt wahrdu „atleeku“. 161. pants, pehz jaunās numerazijas 177. pants, pehz kahdeem 10 pahrlabojumeem skanetu:

„Gadijumā, ja besakzīses spīta atleekas naw ijsletotas noluhskeem, kahdeem tās paredsetas, waj ja winas pahrstrahdajot naw eewehroti atteezigi noteikumi, par ijsdotām atleekam peedsenams akzīses nodoklis un winu pahrstrahdajeeem us finansu ministra rihkojumu war atnemt teesību pahrstrahdat besakzīses spīta atleekas.“

162. pants, pehz jaunās numerazijas 178. pants, galigā redakcijā skanetu:

„Finansu ministrs war atlaut ijslaist no walsts noliktwam tihritu un netihritu spītu daschadu fabriku kīmisķam waj techniskām wajadībam par ūewišķu noteiktu zenu, kā ari atlaut priwatām personām us wina ijsdotu noteikumu pamala eegahdat minetām wajadībam spītu no walsts noliktwam. Spīts no walsts noliktwam tihritā un netihritā weidā ijsdodams kā mahzibas lihdselkis sinatniskiem noluhskeem, kā ari apteekam un slimnizam ahrstneezibas preparatu un medicamentu ijsatawošchanai par ūewišķām finansu ministra noteiklām zenam.“

163. pantā, pehz jaunās numerazijas 179. pants, proponee peelikt wahrdu „nodokli“ pehz wahrda „akzīses“. 164. pants, pehz jaunās numerazijas 180. pants, pehz 6 pahrlabojumeem skanetu:

„Ijswedot us ahrsemem likeerūs, suhtitajam pehz tam, kad doti wajadīgee peerahdījumi, ka ijsuhītīchana teesčam notikuši, atmafsā par iwsweitem dīsēreeneem nomaksato akzīses nodokli, pa balai waj wišu. Finansu ministrs ijsdod tuwakus noteikumus par likeeru iwseschanas un akzīses nodokla atmaksas kahrtibū un leelumu.“

165. pants, pehz jaunās numerazijas 181. pants, galigā redakcijā skanetu:

„Finansu ministrs nosaka kahrtibū, kahdā waretu notišt akzīses atmafsa par raugu, kas iwsests us ahrsemem.“

166. pants, pehz jaunās numerazijas 182. pants, ar loti daudsām redakcjonelām peeshmem galigti skanetu:

„Fabrikam, kurus ijsatawo alkoholislus dīsēreenus, spīta un degwihsna ijsstrahdajumus, raugu, kā ari eestahdem, kurus tirgojas ar alkoholiskeem dīsēreeneem, īņemot fabriku noliktwas un walsts fabrikas un pahrdotawas, mafsaļams patenta nodoklis, pehrrot kātru gabu atteezigas patenta blanks.
P e e s i h m e 1.: Patenta nodokla apmehrs dīsēreenu ijsatawošchanai un pahrdoschanai noteizams ūewišķā harakstā.

P e e s i h m e 2.: Alkoholisku dīsēreenu ijsatawotawas, kā ari pasīhus dīsēreenus un ijsstrahdajumus newar aplikt ar nodokleem, kuri nebūtu no waldbas apstiprināti.“

167. pants, pehz jaundās numerazijas 183. pants; eedalijumus redakzijas komisijas leek preefchā no 1.—9. apšīmet ar burteem a—i. Wahrdu „un“ strīhpot, leekot wina weetā „“. 168. pantu par 184. un atkal weenibas dehl eedalijumus no 1.—5. apšīmet ar burteem a—g; beigās strīhpot „un“ leekot wina weetā „“. 169. pantu par 185. pantu, karsch galigā redakzijā ūlanetu:

„Patentus išdod fatrai fabrikai un fatrai dsehreenu tirgotawai atsevischi un wini peestiprīnami labi redsamā weetā tanīs fabriks waj tirgotawās, kurām winas išdotas.

Peejihme 1.: Ihsa termina eestahdem išdodamos patentos atšīhējamas tās deenas, kurās noteik dsehreenu pahrdoschanā.

Peejihme 2.: Traekteereem waj zitai eestahdei, kurai wairak nekā weena busete dsehreenu pahrdoschanai, ja pahrf atsevischiks patentis fatrai pahrdoschanas weetai. Tas pats ateezis ari us busetem dielszeli peestahtnēs, teatros un zitur, kur dsehreenu pahrdoschanai eerihkoti wairaki galdi.“

176. pants pahrwehrsčams par 186. pantu un eedalijuma numerazijas weenibas dehl apšīhmejamī ar burteem a, b; šīs pants galigā redakzijā ūlanetu:

„Fabrikas patentus išdod:

- spīra un rauga spīra dedzinatawam par wišu dedzīnašchanas periodu, t. i. no weena gada 1. julijs līdz nahfīšā gada 30. junijam, šo deenu eestaitot;
- pahrejām fabrikam un spīra tīritawam us weenu gadu, ūlaitot pahrlata gadu no 1. janvara.“

171. pants pehz jaundās numerazijas apšīhmejamī par 187. pantu un galigā redakzijā ūlanetu:

„Patentus dašču weidu dsehreenu pahrdotawam išdod wišam gadam novembra un dezembra mehneshos, ūlaitot no 1. janvara līdz 31. dezembrim, šo deenu eestaitot, waj pušgadam, ūlaitot pēhdejās deenas eestaitot, samaksajot patenta nodokli eepreefch par pušgadu. Pušgadu patente jaisnēm: primam pušgadu novembra un dezembra mehneshos un otram — maija un junija mehneshos.

Peejihme: Dsehreenu pahrdotawam juhrmalas, ahrstnezzibas waj zitās pilsehtās, kurās tirgojas ūlai pa wāras periodu, išdod patentu pušgadam no 1. maija līdz 30 septembrim, šo deenu eestaitot. Schahdu weetu ūraksts ūtahdamās us finansu, eekschleetu un ūmkopibas ministru kopejas weenoschanās pamata publizejams wišpahrejai ūnaschanai parastā kahrtibā.“

172. pants jaunā numerazijā paleek par 188. pantu un ūlanetu galīgā redakzijā:

„Jaunatveramām fabrikam un dsehreenu tirgotawam patentus war išdot peewinu atwehrsčanas fatrā ūlai pret pilnu gada waj pušgada noteiktas normas ūmaksu.“

173. pantu pehz jaundās numerazijas par 189. pantu un galigā redakzijā ūlanetu:

„Personai, kura wehlas išnemt patentu dsehreenu išgatawoschanī, likeeru waj rauga fabrikai, jaeesneids ateezigs ūnosums akzīses inspektoram waj wina ūlīhgām.“

174. panta par 190. pantu, karsch galigi ūlanetu:

„Personai, kura wehlas išnemt patentu tirgotawam ar ūtpreem dsehreeneem, jaeesneids akzīses waldes preefchstahwim luhgums, kurā jausrāhda apriņķis, meests, pilsehta waj wišpahr weeta, kur domata tirgotawas atwehrsčana, kā ari tirgotawas ūredzetais ūlums un ūkira. Pee luhguma jaapeelek ūtīsnezzibas ūhme neteesho nodokli departamenta ūlauja. Ūsneegtos dokumentus wehlaš ūtād ūlhdsejam atpakaļ.“

Tad nodalas nosaukumā „Par tirgošchanos ar reibinošcheem dsehree-
neem un spirta išgatavoschanu minetai wajadſibai“ līkt „minetai wajadſibai“
weetā „ſchim noluhtam“. 175. pants par 191. pantu. Paſchā pantā pahr-
mainu naw, bet tiktai pefihmē, kura ſkanetu:

„Augļu un wihnogu ſpirtu, ja to leeto peejaufschanai pee wihnogu wihta,
atlauts eegahdat ari ahprus walts pahrdotawam, ſamahajot par wiha peenah-
zigu akzisēs nodokli.“

Te bij fazits „wihta uſlaboschanai“, es domaju, ka wihta ar ſpirtu
newar uſlabot un tapehz redakzijas komiſija leek tur „peejaufschanai pee“. 176. pants par 192. pantu, kuri galigā redakzijā ſkanetu:

„Pahrejo ar akzisēs nodokli aplikto dſehreenu pahrdoschanu atstahjama
bribhwā tirdneezibā.“

177. pants jaunā numerazijā 193. pants, 178. pantu par 194. pantu,
un wahrda „atteezibā“ weetā līkt wahrdū „ſakara“. 179. pants apfihmejanis
par 195. pantu. Wina pirmā daļa ſtrihpojama un ſchis pants galigā
redakzijā ſkanetu:

„Dedſinatawas ihpaſchneekam atlauts atdot ſpirta peegahdachanas teesibas
zitai personali tiktai ſafinā ar neteefcho nodokli departamentu.“

180. pants par 196. pantu un „ahrda „ſagatavoschanā“ weetā līkt „ſa-
gatavoschanu“; „miniftrijai“ weetā līkt „miniftrija“ un „janem“ weetā „nem“.

181. pantu par 197. pantu un ſafinā ar pahrgroſijumu „180“ weetā līkt
„196“.

182. pantu par 198. pantu, wahrdū „piļnwarots“ weenibas dehl iſmēst
un wahrdū „nemt tahdas pat wehrtibas“ weetā līkt „nemamas tahdas
pat wehrtibas“.

183. pantu par 199. pantu un wahrdū „ſihkuſ noteikumus“ weetā līkt
„ſihkuſ noteikumus“. 184. pantu par 200. pantu Paſchās beigās tam ſtrih-
pot „ſchai noluhtā“ un pehz wahrdeem „walts kontroles“ līkt „punktū“.

185. pants pehz jaunās numerazijas 201. pants. Štrihpot wahrdu „piļn-
warots“ un atſtaht „finanſu ministrs“. Tahlač nodalijumu numeraziju 1., 2.
ſistemas dehl nosaukt par a, b un nodalijums a pehz wairakām pahmainam
ſkanetu ſekoski:

„Finanſu ministrs:

a) atlaui ſpirta dedſinatawu, rauga ſpirta fabriku, ſpirta tihritawu, fā ari
pee dedſinatawam eofcho ſpirta tihrischanas nodalu ihpaſchneekem pahrwadat
walſtij peegahdajamo paſchu iſgatowotu waj tihritu ſpirtu, nenodroſchinot akzis-
es nodokli par zelā atraschanas laiku ar zitadi obligatorisko droſhibu;

b) iſdod noteikumus par walſti peegahdajama ſpirta iſlažchanu un we-
ſchanu bei akzisēs nodokla nodroſchinachanas pa zelā atraschanas laiku.“

Tad otrā nodalijumā pehz „akzisēs“ eelift „nodokla“. 186. p. jaunā
numerazijā 202. p. Wahrdū weetā „fā ari rehkinaschanas un pahrfkata
fahrtibu“ līkt „fā ari norehkinaschanas un pahrfkata“. 187. p. jaunā nume-
razijā 203. p. Wahrdū „tahdā pat fahrtibā“ weetā līkt „noteiktā fahrtibā“.
Pefihme „Walts noliftawam ir ſewiſchks ſeegelis“. 188. p. jaunā redak-
zijā 204. p. Wahrdū „tirgotawam“ pahrnes pehz wahrdā „priwatām“. 189. p. jaunā numerazijā buhtu 205. p. un eefahkās newis „fā dſehreenu
pahrdoschanas weetas“, bet ſazit: „par dſehreenu pahrdoschanas weetam uſ-
ſkatamas“. 190. p. jaunā numerazijā 206. p. Wahrdā weetā „eerihko“
ſakams: „atweramas un eerihkojamas pehz neteefcho nodokli departamenta
eefkateem“. 191. p. ūadalams fahdos 4 paragrafos. I. daļas numerazija ir

207. un eedalijumi a, b, c. Eedalijumā b strihpot „un“ un sistemas dehl eeweetot „. Tahlako dalu padarit par patstahwigū paragrafu, jaunā numerazijā par § 208. Nahkoscho teikumu „Neteescho nodoklu departaments isdod...“ padarit par patstahwigū paragrafu jaunā numerazijā § 209. un sistemas dehl eedalijumu 1, 2 apshmet par a, b. Behdejo dalu „neteescho nodoklu departaments isdod fāsiņā ar polīziju“ padarit par patstahwigū paragrafu pehz jaunās numerazijas § 210. un eedalijumus 1, 2 apshmet ar a, b.

192. p. pehz jaunās numerazijas 211. p. un 193. p. pehz jaunās numerazijas 212. p. 194. p. pehz jaunās numerazijas 213. p., kurā wahrdus „un kuram“ strihpot, un eesahkt ar jaunu frazi: „Traukam jabuht aissegeletam un bandroletam“. 195. p. par 214. p. un wahrdus weetā „ne masakā daudsumā“ līkt wahrdus „ne masakos par weenu spaini“. Otras dalas teikumu „Walsis noliktawās war pahrdot u. t. t.“ padarit par patstahwigū pantu — 215. 196. p. jaunā numerazijā 216. p. 197. p. jaunā numerazijā 217. p. un pehdigā teikumā „par brihwai zenai“ līkt „par brihwām zenam“. 198. p. jaunā numerazijā 218. p. Tā kā te ir loti dauds pahrlabojumu, tad es atlauschos winus nolasīt jaunā redakzijā.

„Atlausa tirgotees ar reibinoscheem dsehreeneem isdodama uš wahrdus un to nedrihkt bes neteescho nodoklu departamenta pēkřišanas atdot zitai personai. Atdoschanas gadījumā isdota atlausa uš neteescho nodoklu departamenta rihkojumu atnemama“.

199. p. par 219. p.; 200. p. par 220. p. 201. p. jaunā numerazijā 221. p. galigā redakzijā šķanetu:

„Par alus, medus, kwaſa un wihnogu wihsna pahrdoschanu seelumā jašprot iſo dsehreenu pahrdoschanas pūdelu waj mužinu pīldījumā, ne masakā par pušspainti“.

202. p. jaunā numerazijā 222. p. 203. p. jaunā numerazijā 223. p. Wahrd „no“ strihpot. 204. p. jaunā numerazijā 224. p. 205. p. jaunā 225. p. Tā kā te ir dauds pahrlabojumu, es tad nolasīšu winu wiſu.

„Ja akzīses eerehdni waj polīzija atklahj dsehreenu pahrdotawās reibinoschu dsehreenu pahrdoschanu matīnas zelā pret preekschmeteem, produktiem, waj tāhdus eeklīlajot, waj ari zitada weida pahrkāpumus pret saeedrisfo morali, tāhdas pahrdotawās ūlehdīmas un uſſahkama teesas iſmeklesčana“.

206. p. jaunā numerazijā 226. p. galigā redakzijā šķan:

„Ja reibinoschu dsehreenu pahrdotawās atklahj nelikumigu dsehreenu pahrdoschanu, tīrdsneezības atlausa atnemama teesas zelā“.

207. p. jaunā numerazijā 227. p. galigā redakzijā:

„Aisleegts atwehrt reibinoschu dsehreenu pahrdotawās tuwāt par 40 ašūm no basnizas, luhgšanas nameem, klostereem, kuros noteek deewfalboschanas, kapeem, ūlmījzam, kasarmem, zeetumeem, skolam un pagastu waldem“.

208. p. jaunā redakzijā 228. p. Schīni pantā pehdejā fraze fāhlot ar wahrd „tirgotawām“ teek strihpota kā pilnigi leeka. 209. p. jaunā numerazijā 229. p. Wahrd „aisleegta“ teek pahrnesti pehz wahrdā „dsehreeneem“. 210. p. par 230. p. Nodalijumus 1, 2 apshmet a, b. 211. p. jaunā numerazijā 231. p. galigā redakzijā šķanetu:

„Par pahrdewejeem waj wihs palīhgeem weikaloš, kur pahrdod reibinoschus dsehreenus masumā, neatkarīgi no 230. p. uſrahditām personam, newar buht ari personas jaunakas par 21 gadu“.

212. p. jaunā numerazijā 232. p. 213. p. jaunā numerazijā 233. p.

214. p. jaunā numerazijā 234. p. un wahrdu „publiskas seeweetes“ weetā liift „prostituetas seeweetes“. 215. p. jaunā numerazijā 235. p. 216. p. jaunā numerazijā 236. p., bes tam strihpot wahrdu „pilnigi“. 217. p. jaunā numerazijā 237. p. Pehdejā teikumā wahrdu „schahds“ strihpot. 218. p. jaunā numerazijā 238. p. un wahrdu „flehdams“ strihpot kā newajadīgu. 219. p. jaunā redakzijā 239. p. Ţe ir atsaukums uš 208. p. — tas pehz jaunās numerazijas buhtu 228. p. 220. p. jaunā numerazijā 240. p. 221. p. pehz jaunās numerazijas 241. p. galigā redakzijā ūlanetu:

„Pahrbodameem dsehreeneem jaboht bes daschadu zitu weelu peejaukuma“.

Nahłoschais 222. p. jaunā numerazijā buhs 242. p. 223. p. jaunā numerazijā 243. p., tursch galigā redakzijā ūlanetu:

„Trakteeros un zitās dsehreenu pahrdotawās, kurās alu pahrdod kruhsēs, uš pehdejām ar strihpini affihmejams tilpums noteiktās spaina dālās. Pee eeleeschanas alus augstumam jaunesi līhds ūnamai strihpinai“.

224. p. pehz jaunās numerazijas buhtu 244. p. un wahrda „uslečkama“ weetā liift „peekriht“. Nodaliņumus 1, 2, 3 apsihmet dehl weenibas a, b, c. 225. p. apsihmet par 245. p. Wahrda „apbandroletos“ weetā teikt ween-fahrschi „bandroletos“. 226. p. jaunā numerazijā buhs 246. p. 227. p. jaunā numerazijā 247. p. ūlanetu:

„Schidra rauga pahrdoschanu nosaka neteesho nodoklu departaments“.

228. p. par 248. p. Preefchpehdejo 229. p. par 249. p., tursch pahrlabots ūlanetu ūkoscī:

„Zelā, tirgotawās waj zitur atraistais nebandrolets presets raugs fon- fūzejams“.

Pehdigais 230. p. apsihmejams par 250. p. un pehz pahrlabojumeem ūlanetu:

„Likums stahjas ūpekā no issludinaschanas deenas“.

Es luhdsu komisijas wahrdā likumu peenemt ar isdariteem pahrlabojumeem.

Presidentis J. Schafste: Waj eebildumu pret pahrlabojumeem naw? Ja naw, tad peenemts. (Aplausi).

Ir eenahzis jautajums, kuru ūkretars nolasīs.

Sekretars R. Jwanowš:

„Satversmes ūpulzes presidentam!

Luhdsam greestees pee ministru presidenta ar ūkoscī jautajumu:

Leepajas kara oītas darbnīcas streiko ap 900 strahdneku jau 4 nedēļas. Streikam par eemeslu strahdneku prāšba, lai wineem tiltu issmeegta algas peemaksā par ūch. g. junija mehnesi līhdsīgi ar dseiszelnekeem un ziteem sati- ūmes ministrijai padoto usnēhmumu strahdnekeem, kā to, dseiszelneku streikan iżzefotees, apsolījusi darbnītību administrācija, un lai tiltu ūamakšata puše no nostreikota laika. Sakarā ar streiku darbnīcas ūlehtas ūch. g. 3. septembrī.

Gewehrojot to, kā darbnītību ūlehtas ūtāzē ūaimneezisko dīshwi un nes walstīj materielus ūaudējumus, greeschamees pee ministru presidenta ar jautajumu, kādus solus wiash domā ūpert konflikta nowehrschanai un darbu atjaunošchanai?

A. Rudewižs, V. Kalniņš, W. Grehwiņš, A. Kurjčinīks, V. Ulpe, R. Lapsa, R. Biļmanis, E. Radīns, D. Komisars, T. Rudīts, J. Ūankewiņšs.

Presidentis J. Schafste: Jautajums tiks wirsīts no kahrtibas rulla paredsetā kahrtibā.

Nahkofchais deenas fahrtibas punkts ir: „Pagaibdu noteikumi par obligatorisko skolu skolotaju algoschanu“. Referente Seil.

Referente W. Seil: Zienijamee Satwersmes Sapulzes lozelli! Paganahjuscho reisi Satwersmes Sapulze usdewa isglihtibas komisijai iſſtrahdat jaunu likumprojektu un waldibas likumprojekta pamateem, ar isnehmumeem preefch Latgales un kara iſpostiteem apgabaleem. 3 deenu laikā ir deesgan gruhti iſſtrahdat ko pamatigaku un isglihtibas komisija nahk ar projektu, kusch pareds tikai wiſnepeezeſchamako ſchāt jautajumā. Tagad ſchis projekts ir nostahdits un waldibas projekta pamateem un tamdehl algas ir eedalitas 2 dalās. Pirmā dala — pamatalga mafajama no paſchwaldibas eestahdem un otra dala — gimenes un dahrdsibas peemafas, mafajamas no walsis, fahfot no ſch. g. 1. augusta. Pirms mehs stahjamees pee apſpreeschanas, es liktu preefchā taisit iſlabojumu. Projektā ir kluhda, kura maina saturu un kura peelaista pee pahrrakſtichanas. 2. panta peefihme ir nodrukata „kara iſpostitos apgabalos Latgalē“. Wajaga buht „kara iſpostitos apgabalos, Latgalē“. Bes atdalijuma fatus ir zitads. Es usturu ſchī likumprojekta steidsamibu un luhdsu pahreit us pantu laſſchanu.

Presidēnts J. Tschakſte: Referente leek preefchā atſiht steidsamibu. Es liſchhu un balfoschanu jautajumu par steidsamibu. Luhdsu pajeltees tos, kas buhtu pret steidsamibu. Luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balfoschanas. Naw. Tā tad steidsamiba peenemta. Teek atklahtas wiſpahrejas debates. Wahrds peeder Kempam.

Jr. Kempts (Latgales lauschu partijs): Zienijamee fungi! Dauds par ſcho likumu nepeederas runat, jo prinzipi mums jau deesgan noſkaidroti. No latgaleſchu bloka es gribetu eenei pahrlabojumu 2. panta peefihmē. Kā referente aifrahdijs. ſche peelaista kluhda. Ja atſtahsim tahdu redakziju, kahda ta tagad ir, tad iſnahks, ka Latgale nekā nedabus, jo ministrija wareis atſiht, ka Latgale naw iſpostita, bet ir weens no labakeem apgabaleem. Ja liktu komatu, tad tas tipografijsā war īpat iſkrit, kā tagad pee rafliſchanas. Man leekas, ka likumi, kuri tik atkarigi no komata, naw peelaifchami. Tas atgadina joku no zara laikeem „Казнить, нельзя помиловать“, kur zilweku pehz patikas wareja nosodit waj atſwabinat. Tadehl ſchai peefihmei wajaga buht noteiktai. Muhsu bloks leek preefchā peefihmi peenemt jaunā redakziju, ſaskanā ar teem prinzipiem, kurus mehs iſgahjusčā ſehdē peenehmām. Šchī redakzija buhtu tahda: Wīſā Latgalē un wiñai peeweenotos apgabalos ſkolotaju algas teek mafatas no walsis kafes zaur weetejām paſchwaldibas eestahdem. Widsemē un Kursemē ſchī fahrtiba teek peemehrota kara iſpostiteem apgabaleem un isglihtibas ministrijas preefchlikumu.

Presidēnts J. Tschakſte: Preefchlikums tiks apſkatits pee atteezigā panta laſſchanas. Neweens wairak pee wahrda naw peeteizees. Es liſchhu un balfoschanu pahreju un pantu laſſchanu. Luhdsu pajeltees tos, kas ir pret pahreju un pantu laſſchanu. Naw. Luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balfoschanas. Naw. Tā tad pahreja un pantu laſſchanu ir peenemta. Waj augustā ſapulze wehlas, lai teeks tiktū nolasits? (Balsis: „Naw waſadfigs!“). Wirsraſtis.

(Pagaibdu noteikumi par obligatorisko skolu ſkolotaju algoschanu).

Gebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Obligatorisko skolu ſkolotajeem minimalā pamatalga nedrihkt buht ſemaka par ſekoschām normam:

Darba sahkumā 400 rub. mehnēsi (XIV. kategorija);
Pehz 5. g. prakses 450 rub. mehnēsi (XII. kategorija);
Pehz 10. g. prakses 500 rub. mehnēsi (X. kategorija);
Pehz 15. g. prakses 550 rub. mehnēsi (VIII. kategorija)).

Gebildumu naw? Pee n e m t s.

Peesihme pee 1. panta:

(Peelaistee skolotaji sanem algū pehz kategorijas, kura paredjeta darba sahkumā).

Gebildumu naw? Pee n e m t s. 2. pants.

(Pamatalgū makkā pašchwaldibas eestahde zaur weetejo skolu waldu):

Wahrds Sihmanim.

U. Sihmanis (semneeku saweeniba): Otrā pantā fajits, ka paniats algū makkā pašchwaldibas eestahde zaur weetejo skolu waldu. Man leekas, ka še leeta nepareisi nostahdita un wehl teek radita ihpascha atfewischa eestahde „skolu walde“, kura lai ismakkatu algū. Aprinka pašchwaldibas kāse atrodas aprinka waldes rihzibā, kur winai pastahw fawa grahmatwediba. Aprinka waldei ir organi, kuri war eekāset naudas, fahdas tai nahkas un isdarit makšajumus. Tā tad ismakkas schāi gadijumā isdarit zaur skolu waldu, kura pateesibā ir tikai nodala pee aprinka waldes, nebuhtu eeteizami. Ja schī skolu nodala faktiski isdaritu ismakkas, tad winai buhtu jaeewed ari atfewischa grahmatwediba, jaeewed atfewischi fchatti, leeki eerehdni, kureem zita nekahda darba nebuhtu, kā tikai nodarbotees ar ismakkū. Tapehz es leeku preefschā wahrdu weetā „zaur weetejo skolu waldu“ fajit: „fasinā ar weetejo skolu waldu“. Tahdā gadijumā skolu walde waretu peedalites tikai ar saweem aishrahdiuumēm un ne teeschi nodarbotees ar ismakkū. Tā tad manis preefschlikums buhtu eenest sekoschu pahrlabojumu: „zaur weetejo skolu waldu“ weetā līst „fasinā ar weetejo skolu waldu“.

Presidents J. Schakste: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizas? Es luhtu referenti dot sawu aksauksni.

Referente W. Seil: Preefschlikumam, ka ismakkas isdaramas fasinā ar weetejo skolu waldu, man faktiski nebuhtu ko preebilst, jo mehs komisija ilgi mēklejām aiteezigo terminu un nostahjamees pehdigi, ka zaur weetejo skolu waldu. Pret eesneegumu man nekas naw.

Presidents J. Schakste: Ir eesneegts preefschlikums

wahrdu weetā: „zaur weetejo skolu waldu“ līst wahrdu „fasinā ar weetejo skolu waldu“.

Referente neisskas pret schō preefschlikumu. Es līffchu winu us balsoschanu un luhsu pajeltees tos, kas buhtu pret schō pahrlabojumu. Naw. Luhsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad pahrlabojums pee n e m t s. Tagad es līffchu us balsoschanu 2. pantu pahrlabotā weidā un luhsu pajeltees tos, kas ir pret schī panta peenemščamu. Naw. Luhsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. 2. pants pahrlabotā weidā p e e n e m t s. Peesihme pee 2. panta:

(Kara išpostitos apgalbos, Latgalē un us išglītības ministrijas preefschlikumu ari zitur, kur apstākli to prasa, pamatalgu makkā no waldis fases).

Wahrds peeder Dehkenam.

R. Dehkenis (sozialdemokrāts): Augsti godatee Satversmes Sapulzes lozekli! Schī peesihme nemta no waldbas projekta un bij par galweno eemeslu tam, ka komisija išstrādaja sawu projektu, jo schī peesihme satur loti

dauds neskaidribas. Te us weenu jau aizrahdija Latgales preefchstahwiš. Schi frase tika jau pahrlabota no referentes ar komatu, zitādi buhtu, ka kara ispostitos apgabalos tikai Latgalē mafšā skolotajeem algu no walsis kafes un zitās kara ispostitās weetās to nemafšā. Ja jau grib minet Latgali, tad jausskaita ari zitas dalas no muhsu walsts, kuras wehl wairak no kara zeetuščas nekā Latgale: peemehram, Semgale no kara wairak ispostita nekā Latgale, tāpat gar Daugawmalu no kara ispostitu weetu ir wairak nekā Latgalē. Ari Kurseme ir no kara stipri zeetuši. Tā tad, ja mehs gribam usskaitit wišpahri no kara zeetuščas weetas, mums par iahdām jamin ari zitas. Wairak skaidribas buhtu, ja pahrstatitu masleet wahrdus un eewestu otrā panta peesihmē zitus, kura tad skanetu: „Us isglihtibas ministrijas preefchlitumu kara ispostitos apgabalos, Semgalē, Kursemē un Latgalē un zitur, kur apstahlli to prasa, algas ismalkā no walsts kafes.“ War ari strihypot usskaitijumus pawīšam nost, bet tad jaleek „wišā Latvijā“. Zahlač jamin, fa zelsees domu starpibas isglihtibas ministrijai ar paschwaldibas eestahdem. Paschwaldibas eestahdes domās: mehs esam zeetušchi ne maslā mehrā, kā tee, kuru skolotajeem alga teek ismalkata no walsts kafes, un veeprafis, lai walsts ismalkā algu skolotajeem, pee kam paschās ilgaku laiku algas ismalku apturēs. Tā tad nemafšās ne isglihtibas ministrija, ne weetejās paschwaldibas eestahdes un nebuhs neweena, kas to leetu lai isschķir, un jautajuma galiga isschķirkhana war wilktees mehnēscheem, bet skolotajs paliks mehnēscheem bes algas tā, kā winsch us fawu truhzigo algu jau tagad mehnēscheem ir gaidījis. Tadehl buhtu jarada organs, kas isschķirtu tahdos gadījumos, tad paschwaldibas eestahdes pastahwetu us to, ka jadabū pamat-alga winas skolotajeem no walsts kafes. Tadehl es leelu preefchā nodot jautajumu isschķirkhanu ihpaschā komisijai, kura waretu fastahwet no isglihtibas un semkopibas ministriju preefchstahwjeem. Vehdejee ūn, kuri apgabali ir ispostiti, kuri ne. Bes tam komisijā waretu eeeet pahris preefchstahwju no aprinka waj pilfehtas waldes. Schi komisija tad galigi isschķirtu jautajumu, waj ūnams apwidus tā ir zeetis no kara, kā winam jadod palihdsiba no walsts pušes waj ne. Pa to laiku, kamehr jautajums noskaidrojās, skolotajeem ir jadabū alga no walsts kafes awansa weidā. Ja wehlak isschķirtu, kā jamašā ir paschwaldibas eestahdem paschām, tad wehlak no tām war peedīt, bet skolotaji nedrikti zeest. Tapehz es leelu preefchā schini pantam peeschķirt otru peesihmi iahdā redakzijā: „Ja iszelas domu starpiba isglihtibas ministrijai ar paschwaldibas eestahdi jautajumā, waj apwidus zeetis no kara un ziteem apstahkleem iahdā mehrā, kā skolotajeem pamatalga mafšajama no walsts kafes, tad jautajumu galigi isschķir komisija, fastahwoscha no isglihtibas un semkopibas ministrijas — if pa weenam — un diweem aprinka waj pilfehtas waldes preefchstahwjeem. Lihds jautajuma galigai isschķirkhanai skolotajeem pamatalgu ismalkā wišpahr peenemtos terminos awansa weidā no walsts kafes.

Presidentis J. Sīchakste: Wahrdus peeder Swagulim.

P. Swagulis (Latgales semneeku partija): Pagahjuščā Satwersmes Sapulzes sehde, tad bija runa par skolotaju algoschanu, tad lehmums, man leekas, bija skaidrs, kā Latgalē algojami skolotaji no walsts kafes, neatkarīgi no tā, zil Latgale ispostita no kara. Jaaisraha us apstahkleem, kuri Latgalē waldījuschi lihds schim. Wišā Latvijā skolotaji algoti no paschwaldibam, bet Latgalē tas naw bijis. Agrakos laikos skolotaji Latgalē

sanehma algu zaur weetejām pašhwaldibas eestahdem no frona. Otrs apstahfliš ir tas, ka Latgalē pašhwaldibam buhs leeki isdewumi, kuru balteeschu skolas naw, tas ir, ka balteeschu skolas ir ūwās mahjās. Latgalē gandrihs nekur skolas namu naw, bet tas atrodas ihretās telpās, Tā kā Latgales pašhwaldibam buhs leeki isdewumi par skolu telpam un bes tam te ir wehl dauds ziti apstahfli, us ko jau pagahjuſčo reisi tika aſrahdiſ, latgaleſchū maſas wehl naw tik dauds ſagatawotaſ, ka winas ſewiſchli interefetos par skolu ſtahwokli, tad Latgalē ſkolotaju algofchana jaunemas no walſis lihdſekleem. Tika nolemtis maſhat neatkarigi no tam, zif Latgale ir iſpoſtitia teefchi no kara. Warbuht to, ka Latgale no kara buhtu iſpoſtitia, newareš peerahdit, jo tur redſamas kara pehdas nebuhs, bet jaeewehero, ka Latgalē ſahlot no pagahjuſčā gada maija bija fronte, Latgales wakaru dala bija aifnemta no ſarkana karafpehka. Sinams, ka tur bija jabrauz ſchuhliš un bija rekwizizijs, kuras no weenās un no otrās puſes Latgali nowahjinajuschaſ. Kara pehdas Latgalē uſrahdit newareš, bet tomehr wina ſtiprā mehrā zeutusi. Wina buhs japaſalsta tanī ſinā, ka ſkolotaju algofchanu tur uſnemtos walſis.

Presidentis J. Ščakſte: Wahrdiſ peeder Breedim.

U. Breediſ (semneku ſaweeniba): Us to, ko Kempta kungs aſrahdijs, man jaſaka, ka likumu bes kahdām peeturas ſihmem mehs newaresim iſdot. Mehs redſejām, ka wefelas diwas ſtundas laſija likumu, kurā eewehrotas ſihmes. Referente aſrahdijs uſ to kluhdu, kaas pee rakſtſchanas eeweeſuſees. Ja zeltoſ kahda neſakana, waj neſapraſchana, tad protokolos waretu meklet pirmawotu, tā ka ſche nekahdu kluhdu newar buht. Tad uſ to, ko Dehkena kungs ſazlija, ka wajadſetu peeminet likumā ari Semgali un zitus apgabaluſ, man jaſaka, ka ſchis likumā ir dois preeſch wiſas Latwijā. Ir mineti kara iſpoſtitie apgabali wiſā Latwijā. Latgale mineta tikai tapehz, ka ja mehs winu ſalihdsinatu ar ziteem apgabaleem, tad winā mehs neatraſtu kara pehdas un drupaſ, bet atraſtu, ka ir wairak iſſuhkta neka tee apgabali, kur kara pehdas redſamas; tapehz Latgale ir mineta atſewiſchi. Dehkena kungs aſrahdijs par neeephejhamibu peedſiht maſfajumus; man leekas, ka tas tā naw. Tee apgabali, kaas no kara iſpoſtitii, muhſu waldbas eestahdem gluſchi labi ſinami un ja ſkolas aſrahdiſ, ka tām un tām paſchwaldibas eestahdem jamakſa, tas ari tiks iſdarits. Jaatgahdina, ka ar to mehs radiſim komiſiju pehz komiſijas, lihds tiffim pee wezajeem komiſiju laifeem. Tad iſnahks tā, kā Dehkena kungs brihdinaja, ka ſkolotaji gaidiſ pehz algam, bet tas newareš ſanemt. Es leeku preeſchā peenemt ſcho peeſhiſti tāhdu, kahda wina ſche iſſtrahdata.

Presidentis J. Ščakſte: Wahrdiſ peeder Buschewizam.

U. Buſchewižs (ſozialdemokrats): Kā es wareju ſaprati ſche no ministru presidenta iſtureſchanās, tad ministru presidentam nepatika mana beedra Dehkena uſtahdchanās (Smeelli un aplauſi), jo praſit bes Latgales wehl ari preeſch Semgales un Kurſemes — tas eſot par dauds. Es gribetū naht talkā ministru presidentam un eesneedu ſekofchu pahrlabojumu: „Iſſweeſt iſ preeſhiſmes wahrdus „Latgalē un ari zitur, kur apstahfli to praſa“.“ Tad preeſhiſme ſkanetu ſekofchi: „kara iſpoſtitos apgabaloſ uſ iſglihlibas ministrijs preeſchlikumu pamatalgu maſka no walſis kaſes.“ ſche buhtu tas, ko ministru presidentiſ wehlaſ, ka walſis maſka tikai tajos apgabaloſ, kuri zeutuſchi no kara darbiſas un furus norahda iſglihlibas ministrija. Leeta

ta, ka Latgales mineschanai ir nelahga peegarscha, kas likumā nedrihkst buht. Likumā leek sinamu prinzipu par pamatu un ja to atrod par newehlamu, tad jamekļē pehz zita prinzipa, uš ka to usbuhwet, bei pеesprauft pee ta, ne tew, ne man, wehl kahdu weenu apgabalu klaht — tas modina newehlamas aīsdomas, ka tas notizis aīs blakus noluhskeem, kureem ar skolu naw nekas lopejs. Es saprastu, ja latgaleeschī, kuri skolu sīnā palikuschi tahlu atpakał, buhtu eesneeguschi preefschlikumu, ka ir wajadīgs atraſt lihdseklus, lai winu isglihtibas lihmeni nostahditu tāpat kā te, tad es te saprastu un es par to waretu balhot. Bet ja nahk sche un grib radit sinamas priwilegijas, motiwejot to tā, kā latgaleeschū preefschstahwīs to darija, tad es to nesaprotu, ka agrak froniš mafkajis, waj tas peeteekoschīs motiws, kā tagad jamafkā tahlat? Waj schī tahlatmafkachana wedis masas pee saprashanas? Ja juhs nahzeet ar preefschlikumu, ka jums ir wajadīgi skolas nami, tad praseet to un mehs pabalstīsim, bet ja gribet eeguht preefsch Latgales priwilegijas, tad waldibas peekahpschanas motiwi ir mēklejami sinamā aīskulisu politiskā. Scho nelahgo peegarschu wajaga no likuma pamest laukā. Es gribetu pеesihmet, ka waretu buht wehl treschais teksīs, kas to peegarschu iſſkaustu un dotu eespehju waldbai nahkt latgaleecheem palihgā, tad wajadsetu iſſweest wahrdu „Latgale“ laukā un tad pеesihme ūlanetu ūkoſchī: „Kara iſpostitos apgabaloſ un uſ isglihtibas ministrijas preefschlikumu ari zitur, fur apstahlli to prasa, pamatalgu mafkā no walsts kāſes.“ Mehs to neeneſam, bet to waretu eeneſt paſchi latgaleeschī.

Presidentis J. Ē ūchākste: Wahrdīs peeder Dehkenam.

R. Dehkenis (sozialdemokrātīs): Breescha fungs teiza, ka newajaga ne komisiju, ne ari kahdu zitu noteikumu. Ur komisijam ūlotojai tik un tā algas nedabuſhot. Breescha fungs laikam manu preefschlikumu nebūhs noklausījies lihds galam. Es teizu, ka tillihds rodas domu ūtariba ūtar ministrīju un kahdu paſchwaldibas eestahdi algas mafkachanas jautajumā, tad tuhlit pamata algu ūlotojēem iſmalkā no walsts kāſes awansa weidā. Ka tādas domu ūtaribas war rāstes un jau rodas, to rahda dokumentīs, kuru rupat ūanehmu. Tas ir Walmeeras pilſehtas lehmums no aīswakarejas deenas. Tur aprahda, ka Walmeeras pilſehta no kara efot zeetusi ne masak kā Latgale un galu galā pеewests ūchādīs lehmums: „Ewehrojot augšā pеewests apstahlus, dome weenbāſi nolemj greestees pee waldbas ar luhgumu, iſmalkat ūiseem Walmeeras pilſehtas widus- un pamatskolu ūlotojēem pamatalgas lihds ar wiſām peedewam u. t. t. no waldbas lihdsekleem, ūeemehrojot Walmeeras pilſehtu Latgales apstahkleem.“ Ja isglihtibas ministrija uſ ūcho pеepriſijumu uſreis algas iſmalkās, tad ūlotojai dabūs algu, bet man rodas ūchaudas, waj isglihtibas ministrija buhs tik dewiga. Pilſehtas dome ari atkās mafkā — kas nu iſſekirs ūcho jautajumu? ūlotojēem buhs jadīshwo pilnigi bes algas. Tapehz jarada kahds organs, kas jautajumu iſſekirtu un te wajadīga kahda ūomisija. Kamehr jautajums naw iſſekirkts, tikmehr ūlotojam, kaut awansa weidā, ir jadabū alga no walsts lihdsekleem. Tādehli es luhdsu ūeenemt ūcho otro pеesihmi tāhdā redakzijā, kā es to eesneedsu, waj, warbuht, ar pahrgroſībam komisijas fastahwā.

Presidentis J. Ē ūchākste: Wahrdīs Behrīnam.

U. Behrīnāch (darba partīja): Augstā ūapulze! Pеesihme pee 2. panta pateesi ir neſtaidri redigeta un neispausch pareisi to lehmumu, tās domas, kuras tika ūeenemtas pagahjuſchā ūehdē. Pateefcham ir eespehjams

domat, ka Latgalei peemakſa ir maſhajama no walſtſ kafes tamidehl ween, ka no kara wina ir loti iſpoſita. Es ari nemos apgalwot, ka Latgale naw wairak iſpoſita, ta ſemgale un Daugawas peefraſte, bet tas ari naw tas eemeſls, kapehz Latgalei ta ſuma no walſtſ kafes ir jamafſa. Mumſ tika fazitſ, ka Latgales leelakā ihpatniba e'ot tumſiba. Newar gribet, ka Latgales tumſiba, kura ir ſakrahjuſees gadu deſmitoſ, pat ſimtenoſ, uſ reiſi buhſ eephehjams nokratit. Kungi, es domaju, juhſ neweens negribefeet, lai Latgalē ar weenu rahweenu tiktu puſgadā ſchi tumſiba nokratita. Bet ir ari nepareiſi no Latgales kolegeem mehginat ſcho behdigo ſtahwokli iſſkaidrot ar kara poſtu. Bet tas muhſ newar atſwabinat no ta, ka Latgalei kaſ jadod. Ja juhſ Latgalei pabalstu nedofeet, tad Latgale palits bes ſkolam. Tadehl bes leekeem iſſkaidrojameem, welti nerunajot, mumſ jateek ſkaidribā par to, ka bes ſchi pabalsta Latgalē ſkolas newar buht, taſ tika wajadſigſ. Tapehz mumſ wiſeem japeeleaf ſpehki, lai Latgalē ſkolas waretu tikt nostahditas tāpat ta zitur, un tapehz peemakſa ir jadod. Jadod katra ſinā. Tur diwu domu newar buht. Redakzijas ſinā buhtu jaapeenem preeſchlikumſ, ka Latgale jaleek pirmā weetā un tikai pehz tam buhtu jarunā par kara iſpoſiteem apgabareem. Tad tas buhtu ari ſaffakots ar to, kaſ tika nolemts pagahjuſchā ſehdē. Mani kungi, ir ſkaifti runat par to, ka paſchwaldibas eestahdes Latgalē darbojas tāpat, ta wiſur zitur Kurſemē un Widſemē, bet naaw jaamirſt, ka paſchwaldibas eestahdes Latgalē tagad tikai dſimſt. Newajaga aamirſt ari to, ka Latgale ir iſauguſi zitadā gara iſpaudumā, ka tur weens no diweem: waj nu ir religiosa eestahde, waj piſniga paſchdarbibas norai-difchana. Tapehz mehſ ſtrihdamees welti. Peemakſa mumſ Latgalei ir jadod, lai wina nahtu tai kulturelā ſtahwokli, kahdā ir Kurſeme un Widſeme, un bes ſchiſ peemakſas tas nebuhs.

President ſ. S ch o f f e: Man ir eesneegts preeſchlikumſ, parakſtits no Samuela un ziteem, kurch ſtan:

"Luhdsam runataju ſarakſtu ſlehg."*

Pee wahrdā ir peeteizees Kindſulis. Es liſchu preeſchlikumu uſ balſoſchanu un luhdſu paželtees toſ, kaſ ir par runataju ſarakſta ſlehgſchanu. Luhdsu paželtees toſ, kaſ ir pret preeſchlikumu. Luhdsu paželtees toſ, kaſ atturejuſchees no balfoschanas. Balfoschanas iſnahkumi ſekofchi: Par preeſchlikumu iſſazijuschees 88, atturejuſchees 11. Ta tad runataju ſarakſis ir ſlehgts, zaur ko Buschewiza peeteiſchanaſ paleek bes eewehribas. Wahrds Kindſulim.

J. K i n d ſ u l i s (Latgales ſemneeku partija): Zeenijamee Satwerfmes Sapulzes lozelli! Runajot par ſcho jautajumu, kurch tika paſhrpreeſts jau pagahjuſchā ſehdē, jamin, ka debates teek atkahrtotas otru reiſi, it ta mehſ gribetu atzelt pagahjuſchā ſehdēs lehmumu. Weens no eepreeſchjeem runatajeem, Buschewiza fungſ, aifrahdija, ka Latgales nostahdifchanai iſnehumua ſtahwokli naw par pamatu taſ, kaſ teiſts likumā, bet faut kaſ zitſ. Es atbildu, ka taſ naw pareiſi. Ja nemſim ſkolotaju ſarakſtu, tad redſim, ka Widſemē un Kurſemē ir 3000 ſkolotaji un Latgalē apmehram tikai 300. Ja gribam nemt un ſalihdſinat,zik nahtos dahrdfibas un gimenes peemakſas Latgalē, Widſemē un Kurſemē, tad mehſ redſetu, ka te naw iſwedama pro-porzijs. Ja nodoklus Latgalē, Kurſemē un Widſemē makſa weenadi, tad pabalſti tomehr nebuhs weenadi, bet Kurſeme un Widſeme dabūs wairak neka Latgale. Latgalē wajadſigi ne 300, bet 1200 ſkolotaju, lai ſchā ſinā

buhtu weenadiba. Tadehl preefsch Latgales schi peesihme nebuhtu nekahda privilegijs, ka Buschewiza fungs to saprot, bet gluschi otradi. Man jaaisrahdas us to, fo runaja Behrsina fungs, ka, ja tomehr schis faktors nebuhtu nemamis wehrâ, tomehr schajâ gadijumâ ir japhalihds. Ar 300 stolotajeem, kur Kursemê un Widsemê ir 3000, mehs neistilfsm. Muhsu apwidus ir fewischet gruhtos apstahklos, kadehl tas wifadâ finâ japhabalsta. Saka, ka Latgale neefot nopoštita. Warbuht, ka mehs winâ neredsam tifdauds nopoštiti mahju, ka brauzot zaur Kursemi, bet tamehr wifâ wifumâ Latgale ir issuhulta, ka tas jau daudsfahrt tika ajsrahdis. Latgalê stahw fronte newis 2 lihds 3 mehneschus, ka te stahweja, bet stahw jau gadu. Wisi schee launumi, kuri ar frontes tuwumu saiftiti, pastahw Latgalê jau weselu gadu. Tapehz no swara buhtu ne tas tulschas mahjas, ne tee skursteni, kas apdeguschi rehgojas, bet zits apstahklis — frontes tuwums. Tadehl es domaju, ka Buschewiza funga ajsrahdijs buhtu pilnigi noraidams, un gribu teilt tikai, ka tas, fo winsch no schis augstas tribines teiza, bija neweetâ. Kas sihmejas us preefschlismu, ka wajadsiga komisija, pee kam komisijas fastahwâ tika mineti 2 waldibas preefschstahwji un 2 schai leetâ eeinteresto eestahschu eerehdni, tad e3 buhtu pret to, jo katra paschwaldibas eestahde, kad wajadses pabalstu, ees un präfis to un tur nekahdu peerahdijumu newajedses. Isiglihtibas ministrija pati par sevi nerihkooses ka tahda, kas nesinâs, preefsch ka atteezigais pabalsts ir wajadsigs. Protams, buhs sinamas leetas, pebz furâm isschiks, preefsch ka pabalsts ir wajadsigs. Es pilnigu preefristu preefschlismu peesihmei, kas us to sihmejas.

Presidentis J. Tschakste: Es luhgshu referentu dot sawu atsauskim.

Referente W. Seil: Man wißpirms us wißtingrako janoraida tee pahrmetumi, kahdus sche wehrfuschi, wißpirms pret Latgaleeschu frakziju. Otrahart, eewehrojot to, ka schis projekts eesneegts no komisijas, tad pahrmetumi, kahdi nahza no Buschewiza funga, ateezas ari us komisiju. Buschewiza fungs ka, ka schim litumam esot kaut kahda nelahga peegarscha un kahdi blakus noluhtu. Man jasaka, ka schim projektam naw nekahda nelahga peegarscha un naw nekahdu blakus noluhtu, jo komisijai tika usdots pahstrahdat scho projektu triju deenu laikâ, nemot par pamatu no waldibas issstrahdato projektu ar isnehmumu par Latgales un ziteem kara ispostiteem apgabaleem, kur algi mafsa no walsts kafes. Es domaju, ka komisijai bija jaturas pee ta lehmuma, kahdu pagahjuscho reisi isnefa Satwersmes Sapulze komisija newar mainit to, fo peenehmusi plenarsehde. Es domaju, ka komisija, usnemdama scho peesihmi projektu tahdâ saturâ, ir darijusi pilnigi pareisi. Sad, kas ateezas us preefschlismem, kahdi te no wairakeem eesneegti, tad es par wineem issazishu sekoscho: Wißpirms Kempa funga preefschlismus. Wina preefschlismam no komisijas redses stahwokla es pilnigi newaru preefrist tamdehl, ka komisijas projektâ ir paredsetas 3 leetas: 1) kara ispostiteem apgabali, 2) Latgale 3) un zitas weetas, kur apstahkli to prasa. Par Latgali komisijâ ari bija runa, ka wina ir ne tik no kara ispostits apgabals, bet ir ari ziti apstahkli, kas speesch winu minet. Ari isglihtibas ministrijas preefschstahwîs paslaidroja, ka ir daschas weetas, kuras naw no kara isostitas, bet kur pabalsis buhs stipri nepeezeeschams. Schis trihs leetas muhsu projektâ ir eewehrots. Kempa funga preefschlismâ tas naw eewehrots, jo winsch sawâ otrâ dalâ, ateezibâ us Kursemi un Widsemî, runâ tikai par kara ispostiteem apgabaleem. Sad, kas ateezas us Dehkena funga preefschlismu,

winsch wišpirms leef preefschā usnemt wahrduš Semgale un Kurseme. Man jaaisrahda, ka komisijas wairakums bij pret šo preefschlikumu usnemt Kursemi un Semgali plaschā wahrda nosihmē. Leepaja tatschu ari peeder pee Kursemes un ta wišmasak zeetū. Leepajai buhtu paschai jausnemas ismalkat skolotajeem. Tā tad schim preefschlikumam es no komisijas puſes newaretu peekrist. Tad otrs Dehkena funga preefschlikums par to komisiju, kas iſſchfir jautajumus tad, kad zelas ſchaubas, kad zelas tildas starp weetejām paſchwaldibam un waldibu, woj apgalbos ir ipostitos waj ne. Schis jautajums komisijā tika eekusinats, bet eevehrojot to, ka winsch prasa ilgatu pahrdomaschanu, pee nekahda ſlehdseena nenahza, nekahds reals preefschlikums nebij eefneegts un tapehz komisijas domas es newaretu iſteikt. Galu galā Buschewiza funga preefschlikums, kuruſch prasa strihpot wahrdu „Latgale“ un ari wahrduš: „zitür, kur apstahkli to prasa“. Schim preefschlikumam es newaru peekrist, jo, kā aifrahdiļu, tad komisijas wairakums bija par to, ka wiſi ſhee 3 faktori ir eevehrojamī un peenemami. Behrſina funga preefschlikumam, pahrstatit Latgali pirmā weetā un tad tikai kara ipostitos apgalbalus, es waretu peekrist, jo winsch faturu nemaina, bet tikai pahrstahda wahrduš. Wehl reis janoraida ſozialdemokrati pahrmetumi. Ne par privilegijs mehī runajam, bet runajam par to, lai Latgale waretu reis panahkt Widsemi un Kursemi, eet ar winām kopā un lai Latgale buhtu newis 300 ſkolotaju, bet 1200 waj 1400 ſkolotaju. Ja juhs to nedoseet, tad Reſeknes aprinki buhs 13 ſkolu, Lūdžes un Daugawpils aprinkos, warbuht, wehl masak.

Presidente J. Ščakste: No eenahkuſcheem pahrlabjumeem wišradikalakais ir pahrlabojums, kuru eefneedsa Satwerfmes Sapulzes lozeiklis Buschewizs. Winsch tos gadijumus, kuros buhtu waldibai jamakšā, iſteiz wehl ihsakā formā. No ſawas puſes liſchu pirmo uſ balfoschanu Buschewiza preefschlikumu, kuruſch ſkan tā:

„Leelu preefschā 2. panta peesihmē strihpot wahrduš:

„Latgale un ari zitür, kur apstahkli to prasa“, tā kā peesihme ſkanetu: „Kara ipostitos apgalbos uſ iſglītības ministrijas preefschlikumu pamataļgu mafka no walſis kafes.“

Referente iſſakas pret šo preefschlikumu. Luhdsu pajeltees tos, kas ir par šo pahrlabojumu. Luhdsu ſaſklaitit. Tagad luhdsu pajeltees tos, kas ir pret šo pahrlabojumu. Luhdsu pajeltees tos, kas atturejuſchees no balfoschanas. Balfoschanas iſnahkums ir: Par šo pahrlabojumu iſfazijuſchās 52 balsis, pret 61 un atturejuſchās 3 balsis. Tā tad winsch naw daļujiſ wajadſigo balsu wairakumu un atradiſiſ. Kā nahkoſho es liſchu uſ balfoschanu peesihmi, kuru eefneedsa Latgales bloks, un kura ſkan:

„Wiſā Latgale un winai peeweenotos apgalbos ſkolotaju algas teek maſatas no walſis kafes zaur weetejām paſchwaldibas eestahdem. Widsemi un Kurzemē ſchi kahrtiba teek peemehrota kara ipostitos apgalbos uſ iſglītības ministrijas preefschlikuma.“

Referente iſfazijas pret šo preefschlikumu tapehz, ka atrada wehl trefcho warbuhtibu. Es liſchu ſho preefschlikumu uſ balfoschanu un luhdsu pajeltees tos, kas ir par winu. (4) Tā tad ſchis pahrlabojums azim redſot n a w a t r a d i ſ wajadſigo balsu ſkaitu.

Trefchais pahrlabojums pehz ſodola no tagadejā komisijas eefneeguma atſchikras tikai pehz wahrdu eekahrtas. Tas, kur ſpezieli naſk mineta Kurſeme un Semgale, eefneegts no Dehkena funga un ſkan tā:

„2. panta peesihmē pehz wahrda „apgalbos“ ušnemt wahrduš „Semgalē, Kursemē“ un wahrduš pahrlstatit tā, ka šči peesihmē ūkanetu: „us iſgħiħibas ministrijas preefċħlikumu fara iſpoštis apgalbos Semgalē, Kursemē, Latgale un zitur, kur apstahli to prasa, pamatalgu mafsa no walts kafes.““

Zit atzeros, referente bij par? (Referentu W. Seil: „Es biju pret scho preefċħlikumu, zitadi ari Widseme buhtu jaeeweeto, t. i. wiſa Latwijsa). Referente ir pret scho preefċħlikumu. Es liſſchu winu us balfoschanu un luħdsu pajeltees tos, kas ir par scho preefċħlikumu. Luħdsu pajeltees tos, kas ir pret winu. Luħdsu pajeltees tos, kas atturejuschees no balfoschanas. Naw. Par preefċħlikumu ir issazijuschas 49, pret 70, tā tad winſch naw atradi s balsu wairakumu.

Beidstot ir wehl weens papildu preefċħlikums, kufsch teek liks preefċħā, kā 2. peesihmē ūhim pantam un kufsch eesneegts no Deħkna funga. Winſch ūkan:

„Ja iżzelas domu starpiba iſgħiħibas ministrijai ar paċċhwaldibas eestahdi jautajum, waj apwidus no fara un ziteem apistahkeem zeetis tahdha mehrā, fa skolotaju pamatalga mafhajama no walts kafes, tad jautajumu galig iſsikir komiċċa, saſtahwosha no iſgħiħibas un ūnkopibas ministriju (ik pa weenam) un diweem atteeziga aprinka waj pilhekkas waldeś preefċħstahwieem. Liħdi jautajuma iſsikirchanai tahdos gadijumos pamatalgu skolotajeem ismafsa wiċċa pahr peenemids terminos awanza weidha no walts kafes.“

Referente atfazijas dot par scho preefċħlikumu atfauskmi. Es liſſchu winu us balfoschanu un luħdsu pajeltees tos, kas ir par scho preefċħlikumu. Luħdu pajeltees tos, kas ir pret scho preefċħlikumu. Luħdsu pajeltees tos, kas buhtu atturejuschees no balfoschanas. Naw. Balfoschanas resultai — par preefċħlikumu ir issazijuschees 50 pret winu 67, tā tad winſch naw dabbu ġi s wajadsgo balsu wairakumu. Tagad es liſſchu us balfoschanu scho preesihmi pee 2. panta un luħdsu pajeltees tos, kas ir pret peesihmes peenemšchanu. Naw. Kas atturejuschees no balfoschanas. Naw. Peesihmee pee 2. panta p ee n e m t a. 3. pants. Ħewads 3. pantam.

(Bei pamatalgas skolotajis ūkanem dahrdsibas un gimenes peedewas, džiħwokli ar apkurinashanu un apgaismosħanu, kā ari ūni sefokħha kahrtā):

Gebildumu naw? Peenemts. Pants a).

(Dahrdsibas un gimenes peedewas ūkanem wiċċi skolotaji pehz atteezigo walts eerehdnu kategoriju normam; dahrdsibas un gimenes peedewas, kuras peenahlas no dahrdsibas peedewu sumas, saħkot ar sch. g. 1. augustu, mafsa walts kafes; gimenes peedewas no pamatalgas mafsa ta pati eestahde, kas ismafsa pamatalgu);

Wahrda peeder Buschewizam.

A. Buschewiż (sozialdemokratis): Deemschehl pee agrakā panta es nedabu ju iſteiktees un tadehl tas pahrlabojums, kuru es gribju tur eenest man jaenees pee ūchi punkta. (Jautriba). Leeta ta, ka ūchi wiſi, kas aifstahweja to, ka Latgalei wajaga feiwiċċku pabalstu, motiweja ar to, ka latgaleeħi palikuschi iſgħiħibas finn tahlu atpaka. Bet ja islafa likumprojektu, tad tur eet runa par to, ka ieek iſſneegts pabalsts jau pastawoħċħam skolam, bet naw fazzit, ka tas teek iſſneegts jaundibinamām skolam. Ja grib iſgħiħibu weizinat, tad jaissneegs pabalsts ari jaundibinamām skolam, un ne tikai Latgale, bet ari Semgalē un zitur. Tā kā tas naw notiżiż, tad es eefneedsu preefċħlikumu, ka masakais, gimenes peedewas jaundibinamās skolās mafsa walts.

President G. Szachste: Neeweens wairak pee wahrda nepeeteizas, es luħgħi ūk referentes atfauskmi.

Referente W. Sei l: Es par scho jautajumu newaru dot atsauksmi, jo winsch komisijā nemas naw eekustinats.

Presidentis J. L f ch a k st e: Preefschlikums ūkan:

„Punkta a) beigās peeweenot wahrdus: „īsaemot jaundibinamās skolas, kur gimenes peedewas maksā walstg.“

Referents issakas, ka jautajums komisijā naw apspreeests un tadehē newar dot nekahdu atsauksmi. Es likschu scho preefschlikumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par scho preefschlikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Par preefschlikumu ir balsojuschi 54, pret neweens; atturejuschees ir 63. Tā tad preefschlikums n a w dabujis wajadfigo balsu wairakumu un atfrikt. Tagad es likschu punktu a) us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret schi yunkta peenemschanu. Es luhdsu pazeltees, kas atturas no balsoschanas. Naw. Punkts a) peenemts. Punkts b).

(Skolotaji janem no skolas usturetajeem dīshwokli ar apkurinaschanu un apgaismoschanu par brihwu in natura, waj ari atsīhdību naudā pehz weetejeem apstākleet, nemot wehrā skolotaju gimenes sastahwu un dīshwokla zena skolas apfahrtē. Sīhifikus noteikumus schini leetā iſſtrahdā iſglīhtibas ministrija ūsinā ar weetejām skolu waldem).

Wahrds Salnis.

J. Salnis (semneeku saweeniba): Man jaatgreesčas atkal pee ta panta, par kuru es jau pagahjušcho reisi runaju, un kursch ari bija weens no teem zehloneem, ka likumprojekts tika atraidits un nodots pahrstrahdaschanai, ūskanoscchanai ar waldibas projektu. Likumprojekts, kursch mums tagad ir preefschā, wiſumā ir ūskanots ar waldibas likumprojektu, tikai schis pants, par kuru es gribu runat, t. i. pilsehtas skolu skolotaju dīshwoklu jautajums, naw tahds, kas mums dotu fo realu. Man kā semneeku saweenibas lozeflim par to ir sawadi runat, jo laukskolotaju stahwoklis ir ūkaidrs, bet es eſmu ūpeests scho jautajumu aiskustimat aīs taifnibas prinzipiem. Waldibas projektā ir paredzeta skolotaju alga naudā un graudā, no dīshwokla. Waldiba ūnadama, ka pilsehtu skolotaji dīshwokla nedabū, ir paredejusi ūwā projektā dīshwokla weetā naudu aprinka pilsehtās, Rīgā, Leepajā un juhralā. Turpretim komisijas iſſtrahdatās projektā tas naw redsams. Ir teikts, ka ūanems dīshwokla naudu pehz iſglīhtibas ministrijas iſſtrahdatās instrukcijas. Pilsehtas skolotajeem nu ūzlas jautajums: „Kas mums buhs dīshwokla weetā? Likumā ir tikai tuffcha frāze“. Waldibas projektā ir paredzets, ka aprinka pilsehtu skolotaji dabū dīshwokla weetā 100 rbi. mehnēſi un Rīgas, Leepajas un juhralā ūskolotaji 150 rbi. Tas stahw tahlu notam, par kahdu ūznu dabujams dīshwoklis, bet tomehr faut kas ir. Ari es gribu, ka pilsehtas ūskolotajeem lihds tam laikam, kamehr iſſtrahdatās instrukcijas, buhtu faut kas reals, faut ari par to newaretu dabut dīshwokli, bet lai tomehr faut kas buhtu. Tapehz es leeku preefschā pee schi panta ūpeests, kas ūskanota ar pahrejas formulu, ar waldibas projektu un nerunā pretim ari schim projektam. Ūpeests ir pee 4. panta b) punkta:

„Lihds ūskolotaju ūteikumu iſſtrahdatāschanai, kā ari iſſtrahdajamos ūteikumos dīshwoklu weetā iſſneedsamā ūma nedrihkfst buht masaka — Rīgā, Rīgas juhralā un Leepajā par 200 rbi., aprinku pilsehtās par 150 rbi., meestos un us laukeem par 100 rbi. mehnēſi. No schis ūmas ūpā ar pamata algu maksajamas dahrdsibas ūcedewas.“

Tā kā waldibas projekta paredsetee 100 līhds 150 rbl. ir eeslehgti tāt sumā, no kuras maksajama dahrdsibas peemaksa, tad es leeku preefchā šo peemaksu no minetas sumas paturet. Tad pilsehtas skolotaji dīshwokla weetā dabū ja ne wairak, tad dahrdsibas peemaksu. Es šķai leetā neesmu personigi eeinteresets, laut gan esmu pilsehtas skolotajs, jo man tas dīshwoklis ir. Bet eewehrojot to, ka wairak nelā puše skolotaju strahdā pilsehtas, šo jautajumu newaretu atstaht gaisā karajotees. Tamdekl es eesneedsu šo peesihmi.

Presidents J. Ščafste: Waj neweens wairak pee wahrdā nepeeteizas? Es luhgħsu referenta atsaufkmi.

Referente W. Seil: Šis jautajums ir plāschi un sīkti isdebatets komisijā, jo faktiski šis punkts b) ir trespchais bijusčā isglihtibas komisijas projekta punkts. Man jasaka, ka tās domas, kuras išteiza Salna fungs, naw komisijas domas. Komisija ir pret wina preefchlīkumu. Wina preefchlīkums ir dabujis tikai weenu balsi un aiz feloscheem eemesleem. Pilnigi taifsniġi īadalit ar to preefchlīkumu, kuru winsch eesneedsa, naw eespehjams, jo newar ū īċirkot tā, kā winsch to leek preefchā: Riga, Rigas juhrmala, Leepaja, zitās pilsehtas un lauki. Ir dašħas pilsehtas, kur dīshwe ir dahr-gafa nefā Riga un Rigas juhrmala. Ari ja nemsim Rigu, dīshwoklu zena zentrā un nomalē ir pilnigi zitadas. Bes tam waluta pee mums swahrstas. Schodeen suma 200 rbl. ir peeteekoschi, pehz mehnetha ar to, warbuht, wairas nepeetiks. Tadehl komisijas wairakums bij tajās domās, ka ū scheiſteiktee pamata prinzipi, ka dīshwoklis skolotajam jadod, eewehrojot wina gimenes fastahwu, dīshwoklu zena apkahrinē un paschu to weetu, kur skola atroda, pilnigi nodroeschina to, kas ir wajadsigs. Wehl gribu atbildet us to, ka šis projekts neesot faslanots ar waldibas projektu, us kura pamateem isglihtibas komisijai bij liks preefchā iſſtrahdat jaunu projektu. Tas man komisijas wahrdā janoraida. Komisija atsina, ka wina ir likusi par pamatu waldibas projekta prinzipius. Galwenee prinzipielee striħdi pagahjuščā sehdē iſzehlās par to, waj skolotajeem algu maksat no walstis, waj īadalit to starp-paschwaldibas eestahdem un walsti. Šis pamats te ir pilnigi eewehrots. Tika ajsrahħids, ka waldibas projekta bijusħas paredsetas sumas preefch dīshwokla. Man tas projekts ir klaht, bet neko tamlihdsigu es tur neredsu. Tur ir ū īċirkot tā, pilsehtu un Rigas skolotajos un punkts, kunsch-aſrahda, ka pee algu noteiħschanas jaturaas pee normam, kas iſſludinatas „Waldibas Wehstniesha“ № 57. Šekiroschana naw paredseta preefch dīshwokleem, bet wišpahri wiſam zitām wajadsibam, kas nebuht naw faistitas tikai ar apkurinashanu, apgaismosħanu u. t. t. Eewehrojot wiſu šo, es no komisijas puses issaflos pret preefchlīkumu.

Presidents J. Ščafste: Eesneegtais preefchlīkums ū:

„Peesihme pee 4. panta b) punkta: „Līhds ū īħlafu noteikum iſſtrahda-schanai, ka ari iſſtrahdajamos noteikumos dīshwoklu weetā iſſneedsamā suma nedriħkst buht masaka — Riga, Rigas juhrmala un Leepajā par 200 rbl., aprinku pilsehtas par 150 rbl. un meestos un us laukeem par 100 rbl. mehnethi. No šis sumas kopā ar pamata algu maksajamas dahrdsibas peedewas.““

Sche lipta preefchā peesihme pee 4. panta. Es domaju, ka te ir redakzionela pahrsatishanās, tā ka ū ū īħalli peesihme nahl pee 3. panta. Tapeħż es liksu us balsosħanu šo preefchlīkumu kā peesihmi pee 3. panta. Winsch ū:

„Lihds ūhku noteikumu issstrahdaschanai, kā ari issstrahdajamos noteiku-
mos dīshwolkū weetā issneedsumā suma nedrihs buht māhala — Rīga, Rīgas
juhralā un Leepajā par 200 rubleem, aprinka pilsehls par 150 rbl. un mee-
stos un us laukeem par 100 rbl. mehnēsi. No schās sumas kopā ar pamata
algu maksajama dahrdības peemakša.“

Referente issfakas pret šo preekschlikumu. Es līkchu winu us balsos-
chanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šo preekschlikumu. Luhdsu
saflaitit. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šo preekschlikumu (Sahle ūmeecli)
Naw. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Luhdsu
saflaitit. Par šo preekschlikumu issfazijušchās 27 balsis, wīfas pahrejas
flahtefoschās atturejušchās un tā kā wīau ir diwreis tik dauds, tad šchis
preekschlikums ir a tra idits. Tagad līkchu us balsoschanu wīfu b) punktu
un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret b) punkta peenemschanu. Luhdsu pazel-
tees tos, kas atturejušchees no balsoschanas. Naw. Punkis b) weenbalīgi
p e e n e m i s. c) punkts.

(Obligatorisko skolu skolotaju personīgā leetoschanā peenahkas laukaimneeziški
ismantojama seme us laukeem no 1 lihds 3 purweetam, pilsehls no 1/8 lihds weenai
puhrweetai).

Gebildumu naw? Peenemis. Es līkchu tagad šo likumu wīfā
wīsumā us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šchī likuma peenemschanu.
Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Schis
likums wīfā wīsumā weenbalīgi p e e n e m i s. Beidsot no komissjas puſes
līkta preekschā, pahrejas formula. Waj teikts wīseem ir isdalits? (Balsis:
„Luhdsam nolasit!“). Formula skan:

„Obligatorisko skolu skolotajeem, lihdsigī walsts eerehdneen, jadod eespehja
sanemī drehbes un apawus par paseminatu maksu, kā ari janokahro to skolo-
taju apgaħdaschana ar produktiem, kuru leetoschanā naw sawas semes. Lai
atweeglinatu skolotaju gruhto stahwolkli, walsts issneeds pašwaldbam ne tikai
aīdewmus, bet ari pabalstus deht norehkinaschanas ar skolotajeem lihds
1920. g. 1. augustam.“

Pee wahrda peeteizas Kweeſis.

U. K w e e ſ i s (semneeku ūwīneiba): Vehz ūtura man nebuhtu nekas
pret šo pahrejas formulu, bet es leeku preekschā pahrediget tikai pehdejo
teikumu. Tas skan tik kategoriskā formā, ka wīsch buhtu gandrihs jauffata
tā likuma pants un eerindojams tā 4. pants. Te teikts: „Lai atweeglotu
skolotaju gruhto stahwolkli, walsts issneeds u. t. t.“ Tas teikts tik kategoriskā
formā, kā to mehds teikt likumpants, bet ne pahrejas formula. Pahrejas
formulā mehds istieft ūnamu wehlefchanos un tadeht es leeku preekschā
pehdejo teikumu formulet tā: „Lai atweeglotu skolotaju gruhto stahwolkli,
wehlams buhtu, lai issneeds u. t. t.“ Ja ūhku ūtumā teikts, ka to wajaga darit,
tad wajaga to tilpat konsekventi ūwest lihds galam.

Presidentis J. T ūch a k s t e : Wahrds Bijschewizam.

U. B u ſ ch e w i z s (sozialdemokratis): Man nebuhtu nekas pret
Kweeſcha ūunga pahrlabojumu, ja tas kā ūslabotu. Leeta ta, ja reis labo pehdejo
teikumu, tad ja labo ari pirmais. Es domaju, ka tas nemas naw wajadīgs,
ta ir pahrejas formula, bet ne ūtums. Ar to Satwerfmes Sapulze ūfaka,
ka wīna wehlaš un ka wīna no waldbas ūgaidā, bet preekschrafits tas naw.
Tā ka weens no diweem: waj nu labo wīfu waj neko, jo zitadi Kweeſcha
funga eesneegtam pahrlabojumam naw nekahdas nosihmes (U. Kweeſis no
weetas: „Nebuht nē!“).

Presidents J. Tschakste: Waj referente wehletos eenemt stahwokli schini jautajumā?

Referente W. Seil: Man buhtu jaustur ta formula, kahda ir eesneegta. Jasaka, ka schi pahrejas formula ir fastahdita no diwām dalam, pirmā fewischli eeteikla no isglihtibas ministrijas preefchstahwjeem, kuri winu faktifki papildinajušchi un pat usnehmušchi tāhdā formā. Tadehl es winu usturu spehkā, jo schai formulai naw likuma weids.

Presidents J. Tschakste: No Kweescha-lunga eesneegtais pahrlabojums ūkan:

„Lai atveeglotu školotaju gruhto stahwokli, buhtu wehlams, lai no walsts lihdselkēem issmeegtu u. t. t.“

Es likschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par scho preefchlikumu. Uzimredot ne p e e t e e f o s h s ūkāts. Tagad es likschu pahrejas formulu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par komisijas eesneegto pahrejas formulu. Uzimredot majoritate. Tā tad ta v e e n e m t a.

Schis sehdes fahkumā peenemtā deenas fahrtibā bij paredsets, fa otrs likumprojekts, kuru Satversmes Sapulze ūkāts zauri, buhs agrarās reformas IV. dala. Tagad ir eesneegts no Satversmes Sapulzes ložekla Sihmanā preefchlikums pee deenas fahrtibas atteezibā us agrarlīkuma IV. dalu. Es doschhu wahrdu Sihmanim.

A. Sihmanis (semneeku faweeniba): Mums buhtu jaapspreesch un bes schaubam, japeenem steidsamibas fahrtā agrarlīkuma reformas likuma IV. data. Es negribu usstahtees pret steidsamibu un pret schi likuma peenemshanu schini sesjā, bet man jaissakas pret eespehjamibu zaurskatit scho likumu schodeen. 1. pantā ir ūkāts:

„Walsts semes fonda sadalishchanai isleetoschanai un preefchirkishchanai nodibinamas pagastu, pilsehtu waj meestu, aprinku un zetralā semes eerihzibas komitejas.“

Gerihkot komisiju, lai walsts semes fondu sadalitu un preefchirku semi teem, kam ta peenahkas, tagad, kamehr mums naw peenemts likums par paschu semes fondu, man leekas ne juridiski, ne logiski naw eespehjams. Kamehr naw semes fonda, mehs newaram radit organus, kas winu sadalitu. Tapehz es leeku preefchā scho likumprojektu ūkādeen no deenas fahrtibas nonemt un zaurskatit ograrreformas likuma IV. dalu kā pirmo pehz ūkāti likuma I. dasas peenemshanās. Ja buhs peenemts likums par semes fondu, tad mehs waram peenemt ari likumu par wina dalishchanu.

Presidents J. Tschakste: Ir eenahzis preefchlikums nonemt ūkāti likuma IV. dalu no schis sehdes deenas fahrtibas. Es likschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preefchlikumu. Preefchlikums p e e n e m t s. Mehs pahreesim us nahkoscho deenas fahrtibas puntu: likums par Latvijas ūkātēs mahkflas ūkālu. Referents Schwabe.

Referents A. Schwabe: Mani fungi! Es negribu aiskawet ūkāzi ar garaku motiwaziju, kapehz ūkāti likums wajadfigs. Domāju, te newalda nekahda principiela domu starpiba, ka katrai kultūrelai walstij janahf palihgā ar walsts lihdselkēem nazionalās kulturas attīstishchanai un iſweidošchanai. Ja mehs pastahwam us to, ka walsts dod līdzekļus konservatorijas ustureschanai, ka walsts ustur mahkflas akademiju, tad logiski jaeet tāhlak un jasaka, ka walstij jadod lihdselkēem ūkāti ūkātēs mahkflas ūkālu ustureschanas.

tura vēz̄ sawās dabas vīstuwač pēeeetama tautas mašam un atstahj wišleelako eespaibū us zīl eespehjams leelaku apmekletaju skatu. To apsinajees isglihtibas ministrijas mahkſlas departaments un jau pagahjuſchā gadā lehrees vee atteeziga likumprojekta ifſtrahdaſchanas. Deemschehl, ſchiš likumprojekts netika tahlaf wirsits un nebija eespehjams dabut mahkſlas departamenta pēepraſtōs 20.000 rubļus organizācijas darbam. Tamdehl leeta apluka un isglihtibas komisija nehma likuma eroſināſchanu ſawās rokās. Schi likuma galwenais prinzip̄ tas, ka nodibinama skatuweš mahkſlas ſkola domata kā viduſſkola. Skatuweš mahkſlas akademija ir paredseta tikai nahkotnē. Skolā buhs 2 pamatkurſi un treschais studija. Es negribu eeeet atſewiſchku likuma panta iſtirſchanā, jo domaju, ka Satwerfmes Sapulzes lozekli buhs eepaſiņuſchees ar likumu. Aſihmefchu weenu jauninajumu, kas ir eeneis 3. pantā. Skolas padomes fastahwā ir paredsets zitads, nekā likumā par Latvijas isglihtibas eestahdem. Vee ſchi likuma ſkolas padomē ir dotas preekschtahwneezibas teſibas ari ſkolneku wezakeem. Te tas naw, jo ſpezielās mahkſlas leetās wezakeem nekas naw ſakams. Wezaku weetā ir dota preekschtahwneeziba paſchai ſabeeedribai, jo komisija lehma, ka mahkſla ir tik intima leeta, kā winu newar atstahd weenigi walſis eerehdnu rokās. Sche tahdā waj ſchahdā lahrtā, zīl eespehjams plāſchā weidā jadod eespehja lihdsi runat paſchai ſabeeedribai. Lai juridiski buhlu eespehjams deleget us ſkolas padomi ſabeeedribai ſawus preekschtahwjuſ, tad komisija iſwehlejās tahdu weidu, ka ſkolas padomē delegē pa weenam preekschtahwim tas kompetentās arodi grupas, kurās ir eeintereſetas un leet-pratejas ſkatuweš mahkſlas jautajumos — ſkatuweš darbineeki un rakſtneeki. Wairak man nebuhtu ko pēebilſt vee ſawa referejuma un komisijas wahrdā luhḡtu peenemt to ſteidsamibas lahrtā.

Presidentis J. T ſch a k ſte: Ir likta preekschtahwneezibas ſteidsamiba. Es likschu ſteidsamibu us balsoschanu un luhdzu pazeltees tos, kas ir pret ſteidsamibu. Naw. Kas atturas no balsoschanas, luhdzu pazeltees. Naw. Tā tad ſteidsamiba p e e n e m t a. Teik atklahtas wiſpahrejas debates. Neweens vee wahrdā nepeeteizas. Es likschu us balsoschanu pahreju us pantu laſiſchanu un luhdzu pazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu laſiſchanu. Naw. Es luhdzu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Ari naw. Tā tad pahreja us pantu laſiſchanu weenbalsigi p e e n e m t a. Waj augſtā ſapulze weh-lās, lai teiktu nolaſa? (Balsis: Naw wajadſigs!). Virſrakſis:

(Likums par Latvijas mahkſlas ſkolu).

Gebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Latvijas ſkatuweš mahkſlas ſkolas mehrkis pazeli ſkatuweš lihmeni Latvijā, ūgatwojot arodneeziſki isglihtotus ſkatuweš darbineekus).

Gebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Latvijas ſkatuweš mahkſlas ſkolu uſtur walſis un ta atrodaſ isglihtibas ministrijas mahkſlas departamenta pahriſinā).

Peenemts. 3. pants.

(Mahzibas virſeenu noteiz, mahzibu programas un planus iſtrahdā, ſkolas direktori un mahzibu paſneedjeſus iſwehle ſkolas padome, ūra ſastahw no viſeem mahzibu paſneedjeem un pa weenam preekschtahwim no: isglihtibas ministrijas teatra padomes, ſkatuweš darbineeku un rakſtneeki arodi beedribam. Škatuweš darbineeku un rakſtneeki arodi beedribu preekschtahwju ſtaits nedrihſt pahriſneeg 1/3 no wiſas ſkolas padomes ſastahwa).

Wahrds Rainim.

J. Rainis (sozialdemokratis): Man te buhtu japeesihmē tikai tas, fa netika no referenta iſzelts, fa tanī padomē, kas lemj par mahzibas programu, wirseenu u. t. t. veedalaſ lemfchanā ari pa weenam audseknim no fatra kursa. Schis jauninajums buhtu ari wajadſigs, jo audseknī tur buhs peeaugufchi zilweki, turi jau pirms eestahſchanās ir mahkſlineeki, un jau praktiſejuſchees fawā arodā. Te eestahjas mahkſlineeki, kureem tikai japapildinas fawā mahkſlā un tapehz wineem leegt runat lihdsi par mahkſlu buhtu neweetā. Es domaju, schai augstai ſapulzei ari nebuhs nekas pretim, fa teem dotu tas paſchas teefibas fa ziteem padomes lozefleem.

Presidents J. Tschakſte: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizas, es luhgſchu referenta atſaulkſmi.

Referents A. Schwabe: Jautajums par audseknī preefchſtahwneeziбу komiſijā naw apſpreets, bet es domaju, fa pretim nekas newar buht, jo likumā par iſglihtibas eestahdem ir teikts, fa padome war wajadſibas gadijumā uſaizinat ſkolenu preefchſtahwjuſ fa ari leetpratejuſ. Ta fa likuma pantā eet runa par peeaugufcheem zilwekeem, tad pret Raina funga pahrlabojumu nelo newaretu eebilſt un domaju, fa komiſijā nefahdu eebildumu newaretu buht.

Presidents J. Tschakſte: Preefchſlikums ſtan:

„Pehz wahrdeem rakſneku arodu beedribam“ eeweetot wahrduſ „fatra ſolas audſekau kursa.“

Referents iſſakas, kaut gan komiſijā par to naw apſpreets, fa tas neruna pretim wiſpahrejam komiſijas uſſkatam un pastahwoſchā likuma garam. Es likſchu preefchſlikumu uſ balfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par preefchſlikumu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret preefchſlikumu. Beidſot luhdsu pazeltees tos, kas atturejuſchees no balfoschanas. Par preefchſlikumu ir iſſazijuschees 53, pret — 21, un atturejuſchees 18. Ta tad preefchſlikums ir peenemts. Es likſchu 3. pantu pahrlabotā weidā uſ balfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret ſcho pantu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balfoschanas. Naw. 3. pants peenemts. 4. pants.

(Školas padomes iſſtrahdatas programas un planus un winu iſwehletos direktoru un mahzibas paſneedejuſ apſtiprina iſglihtibas ministrija).

Peenemts. 5. pants.

(Školas padomei ir jaws presidijs, kursch jaſtahw no ſkolas direktora fa preefchſehdetaja, ſekretara un kafeera).

Peenemts. 6. pants.

(Škola war eestahtees abu dſimumu audſekni, ar wiſmaſ 6 g. pamatskolas waj lihdiſigu iſglihtibu pehz ihpachā pahrbaudijuma).

Peenemts. 7. pants.

(Školuwar eestahtees abu dſimumu audſekni, ar wiſmaſ 6 g. pamatskolas waj lihdiſigu iſglihtibu pehz ihpachā pahrbaudijuma).

Peenemts. 8. pants.

(Pamata kursis ir diwgadigs).

Peenemts. 9. pants.

(Školuwar eestahtees abu dſimumu audſekni, ar wiſmaſ 6 g. pamatskolas waj lihdiſigu iſglihtibu pehz ihpachā pahrbaudijuma).

b) statuwes darbineekus, kuri jau baudijuschi spezielu isglihtibu zilās dramatiskās mahkīlas eestahdēs;

c) statuwes darbineekus, kuri jau darbojas teatros, kaut ari bez spezielas isglihtibaš, pehdejēem reisā jaestahjas par sklausītajeem ari statuwes mahkīlas školā).

Peenemts. 10. pants.

(Statuwes studiju beiguscheem isdod apleezibas).

Es tagad līkschu likumu wišā wišumā us balsoschanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par šči likuma peenemšchanu. (W. Samuels no weetas: Pa-wišam ir 12 panti newis 10 panti, kā tika teikts). Tee ir dometi kā pahrabojumi. Referentam wahrds.

Referents A. Sch a b e: Pahrpratumā isnahza tapehz, ka komisija ūchee 10 panti tika papildinati wehl ar 2 jauneem. Šchee papildinajumi ir tee, kas mineti 6. pantā par skolu pahrīnu deenesta teesībam. Te es luhgtu isdarit redakzijas pahrīnai tajā sinā, ka runat newis par pahrīni, bet par skolu direktoru, jo zitos pantos tas tā minets. Ta gan ir redakzijas komisijas darīshana, bet buhtu ari tuhlin peenemama.

Presidents J. T ūch a f s e: Pehz referenta paskaidrojuma ūcheem 2 pahrlabojumeem ir tikai redakzionels raksturs. Saturs ir tas pats, tikai teik ūdalits newis 10 pantos, bet 12. Waj wehletos ūahds wahrdu atteezibā us ūcho paskaidrojumu. Ja ne, tad es līkschu ūcho likumu ar wiſeem pahrlaboteem 10 panteem us balsoschanu. Kas buhtu pret ūchi likuma peenemšchanu? Naw. Es luhgtu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad likums peenemts. Likumam ir peeweenota pahrejas formula, kura no komisijas puſes teik nonemta.

Nahloschais deenas ūahrtibas punkts ir likums par uſwahrdū mainu. Referents Rehmanis.

Referents J. R e h m a n i s: Pee likuma par uſwahrdū mainu juridiskā komisija atrada mas jauninajumu jeb pahrlabojumu ko eenest. Pahrlabojumi ir ūkoschēe. 1. pantā eenestā likumprojektā bij aſrahdiſ, ka Latvijas pilſoneem atlauts aif dibinateem eemeſleem mainit ūawus uſwahrdus, bet ne wairak kā weenu reiſi. Tos wahrdus „ne wairak kā ween reiſ“ komisija atmeta. Ja jau ir teikts, ka wajadſigi dibinati eemeſli, tad tahdi war zeltees ari wairakas reiſes. Tadehl ūchis eerobeschojums tika atmetts. Tahdā ūahrtā uſwahrdū maina war notiſt ari wairakas reiſes. § 4. bij aſrahdiſ, ka ne-pilngadigi matna ūawu uſwahrdū ūopā ar ūawem wezakeem, bet ka wini pehztam, kad ūafneeguschi pilngadibū, to atkal war mainit. Tee tagad pats par ūewi atfriht nost, jo naw eerobeschojuma uſwahrdū mainai. Projekta bij noteikts, ka par uſwahrdū mainas eefneegumu ir 3 reiſes japublizē „Waldibas Wehstnesi“. Tahdu komplizetu prozeduru komisija atſina par leeku un atrada, ka ūchahdu publizeschanu ir peeteekoschi eeweetot ūeenreiſ ūirms un pehztam uſwahrdā mainas. Ja zelas kaut ūahdi ūrihdi waj nu no priwatpersonam, kā tas paredsets ūchini projektā, waj no waldbas eestahdem par uſwahrdā mainas teesību ūefschīkšchanu, tahdi gadijumi buhtu jaisschīk ūeesī. Ja jau zelas ūrihdi pee uſwahrdū mainas, tad tahdas ūeetās ir deesgan komplizetas un ūareschīgītas un tadehl komisija atſina, ka tahdi ūrihdi ūisschīkrami zaur apgabala ūeesī. Ūewehrojot to, ka azumirkli walsts eestahdēs jau atrodas ūinams ūkaitā luhgumraſtu par uſwahrdū mainu, un ūchis likums naw nekahdēs

fomplizets un newaretu fazelt fewiščkus strihdus, komisija leek preefschā peenemt winu steidsamibas fahrtibā.

Presidentis J. Ščakste: Preefschā likta steidsamiba. Es likschu steidsamibu us balsfchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfchanas. Naw. Steidsamiba weenbalsigi vee nema. Teek atklahtas wišpahrigas debates. Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es likschu šči likuma pahreju us pantu laſiſchanu us balsfchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu laſiſchanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfchanas. Naw. Pahreja us pantu laſiſchanu vee nema. Waj augsta sapulze wehlas, lat ſcho likumu nolaſa. (Balsis: „Naw wajadſigs!“). Wirsraſts.

(Likums par uſwahrdu maiam).

Egebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Latvijas pilsonem ir atlauts aif dibinatēm eemesleem mainit ſawu uſwahrdu).

Egebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Uſwahrda maina naw atlauta: a) ja ſchi maina aifkar treſcho personu intereſes; b) ja wiad runa preti labeeim likumeem; c) personam, kurā ūjoditas ar eefloſiſchanu zeetumā waj bahrgaku ūodu; d) nepilngadigeem, iſnemot 4. p. paredſeto gadijumu un e) personam, kas ūhaw aifgahdnezzibā).

Peenemts. 3. pants.

(Personam, kurā atrodas laulibā, atlauts mainit uſwahrdu ūtai abām kopā us abpuſejū weenoschanos).

Peenemts. 4. pants.

(Ja wezaki maina uſwahrdu, tad behrni, jaunaki par 17 gadeem, dabū wezaku jauno uſwahrdu; turpretim wezaki par 17 gadeem ūtai tad, ja wihi tam noteikti de- wiſchi ſawu peekriſchanu).

Peenemts. 5. pants.

(Luhgumus par uſwahrdu mainu iſſčikir eefſchleetu ministrs).

Peenemts. 6. pants.

(Likds ar luhgumu luhdſejam jaeſneedi: a) noteiktā fahrtibā apleeziņats pajes norasti; b) nauda ūludinajumam; c) paralits, ka naw ūchā likumā varedſetu un ar luhdſeju personu ūſtītu ūchehrſchlu pret uſwahrda maiam. Par nepateisu ūnū ūoſchanu wainigais ūdams ar zeetumu).

Peenemts. 7. pants.

(Luhgumu ūdols us luhdſejā ūtina iſſčikir „Waldibas Wehſteſi“).

Peenemts. 8. pants.

(Egebildumus war eesneegti triju mehneshu ūtikā no ūludinajuma deenas).

Peenemts. 9. pants.

(Us ūchā likuma 2. p. a punkta pamatoce eebildumi aptur luhguma ūhlafo gaitu, likds ūtihdu iſſčikir teesa).

Peenemts. Peefiħme pee 9. panta.

(Praſibas par ūtihda iſſčikir ūchā ūtihkriht ūtigabaleesai pehz ūtihdseia džihwes weetas).

Peenemts. 10. pants.

(Ja eefſchleetu ministrs luhgumu atſibſt par iſpildamu, wiñč ūtihdſejam iſvod at- tezigu apleezibü un iſdara ūludinajumu „Waldibas Wehſteſi“ us ūtihdſejā ūtihka).

Peenemts. 11. pants.

(Eefſchleetu ministra lehmumi ūchā ūtikā ūtihdſami weena mehneshu ūtikā no paſludinajumas deenas ūnata administratiwam departamentam).

Peenemts. 12. pants.

(Schee noteikumi neatteezas us uswahrdi mainu, kura noteek us legitimazijas, adopzijas waj laulibas pamata).

Peenemts. Es liffchu likumu wišā wišumā us balfoschanu un luhdzu pazeltees toš, kas buhtu par šči likuma peenemšchanu. Es luhdzu pazeltees toš, kas buhtu pret wina peenemšchanu. Naw. Es luhdzu pazeltees toš, kas atturas no balfoschanas. Naw. Schis likums weenbalsigi. p e e n e m t s.

Jr eenahzis preekschlikums, karsch ſtan:

„Luhdzu pahrtraukt schis deenas sehdi. Wahrsbergs.“

Es liffchu ſcho preekschlikumu us balfoschanu un luhdzu pazeltees toš, kas ir par pahrtraukumu. Wairakums. Nahkofchà pilnà Satwerfmes Sa-pulzēs fehde buhs riht pulksten 5, pee kam deenas fahrtibas I. punkts ir agrarreformas likuma 3. laſijums, un bes tam pehz eespehjas turpinafees tahlaka deenas fahrtibas atrisinaſhana. Sehde flehgta.

(Sehdi ſlehdj pulksten 9.20 wakarâ).

I. sesijas 36. sehde 1920. gada 16. septembrī.

(Sehdi atklahti plst. 6.05 pehz pusdeenaš.)

Likums par kooperatiwu fabeedribu un winu faweenibu pahrweidošchanas terminu pagarināšanu (steidsamibas kahrtā peenemts diwoš lašijumos). — Latvijas agrarifikuma 1. daļa (peenemta 3. lašijumā).

Presidents J. Ī. Ščakste: Satversmes Sapulzes sehde atklahta.

Teesleetu ministrija ir greesupees pee juridiskās komisijas ar luhgumu atdot atpakaļ likumu par administratiwām teesam. Juridiskā komisija no fawas pušes pasino presidijam, ka winai naw nekaš pretim, ka likumu atdod atpakaļ teesleetu ministrijai. Presidijs dara to finamu Satversmes Sapulzei un luhds isteiktees par to. Ja eebildumu naw, tad tas peenemts.

Tirdsneezibas un ruhpneezibas komisija ir greesupees pee presidijs ar preefchlikumu, lai tiktu usdots waldibai iſſtrahdat likumprojektu par siwko-pibas un svejneezibas weizinaschanu un noregulešchanu. Presidijs leef preefchā preefchlikumu, kas nahf no tirdsneezibas un ruhpneezibas komisijas, un dara to finamu Satversmes Sapulzei. Eebildumu naw, tad tas ir peenemts.

Satversmes Sapulzes lozeklis W. Firks luhds un dabū atwalinajumu no šch. g. 18. septembra us 4 nedelam. Eebildumu naw? Peenemts.

Deenas kahrtibā mums buhs, pirmām kahrtam, steidsamibas kahrtā eesneegts likums par kooperatiwu fabeedribu un winu faweenibu pahrweidošchanas un pahrregistreshanas termina pagarināšanu. Tad buhs peepraisjums kabinetam, kas ir eesneegts un tiks likts preefchā. Bebz tam mehs pahreessim us agrarās reformas likuma trescho lašijumu.

Likumprojekts par kooperatiwu fabeedribu un winu faweenibu pahrweidošchanas un registreshanas termina pagarināšanu. Referents Sihmanis.

Referents A. Sihmanis: No Tautas Padomes 1919. gada 5. septembrī peenemtais likums par kooperatiwem paredz, ka teem kooperatiwem, kuri ir nodibinajuschees un darbojuschees pirms šchī likuma isdoschanas, ir ja pahrweidojas un sašanā ar Tautas Padomes peenemto likumu ari winu statuti ja pahrregistre. Preefch šchīs pahrregistreshanas nolemts 1 gads laika, kuruš istek nahfotshās nedelās. Vateesibā tomehr leelumleelā dala no pastahwoſcheem kooperatiwem naw paspehjuſchi tahdu pahrweidoſchanos un pahrregistreshanos isdarit. Weenā sinā tas, warenu ūzit, ir labaki, ka naw darits. Ja wini to buhtu darijuschi, tad kātrs to buhtu isdarijis zitadi, bet pa leelakai dala wini ir nogaidijuschi, kamehr tiks isdots wišpahrejs paraugs, pehz kura ūchmas kooperatiwus warēs pahrregistret. Tahds

paraugs wehl naw iſſtrahdats un iſdots, un aſ ſchī eemeſla ir raditi apſtaheki, ſem kureem waretu paſtahwoſcho kooperatiwu darbiſba apſtahees, jo admi-ſtriwai warai buhtu wini jaſlehds tapehž, ka tee nebuhtu laikā pahrregi-ſtrejuſchees. Taſ nebuhtu wehlams, un tapehž no waldbas ir eesneegts likums, ar kuru pahrregiſtrechanās termini teef pagarinati uſ weenu gadu. Tee kooperatiwi, kuri pirms kara ir paſtahwejuſchi, kuri wehl naw paſphejuſchi atgrieſtees atpaſkal un iſſahk ſawu darbiſbu, tiku oſizieli atſihi par ſlehgtee. Taſ nebuhtu wehlams, un tapehž juridiſka komiſija, ſcho likumu zaurskatijuſti, likumam peekrita un luhdſ winu peenemt ſteidſamibas kahrtā.

President Ž. Ž. ſch a f ſte: Komisijas referents leek preeſchā ſtei-ſamibu. Es liſchu uſ balfoschanu un luhdſu paſzeltees toſ, kaſ ir pret ſteidſamibu. Naw. Es luhdſu paſzeltees toſ, kaſ atturas no balfoschanas. Naw. Ta lai ſteidſamiba weenbalsigi p e n e m t a. Teek atlahtas wiſpah- rejs debates. Pee wahrda neweens nepeeteizaſ. Es liſchu uſ balfoschanu pahreju uſ pantu laſiſchanu un luhdſu paſzeltees toſ, kaſ ir pret pahreju uſ pantu laſiſchanu. Naw. Es luhdſu paſzeltees toſ, kaſ atturas no balfoschanas. Naw. Pahreja uſ pantu laſiſchanu weenbalsigi p e n e m t a. Waj augſtā ſapulze wehlas, lai teku ſolaſitu? (Vaiſis: Naw wajadſigſ! Wirbraſtſis.)

(Likums par kooperatiwu ſabeedribu un winu ſaweenibu pahrweidoſchanās termina pagarinashanu).

Gebildumu naw? Peenemts. Gewadſ.

(Tautas Padomē 1919. gada 5. septembrī peenemtos noteikumos par kooperatiwā ſabeedribam un winu ſaweenibam (panti 67.) minetais kooperatiwu ſabeedribu un winu ſaweenibu pahrweidoſchanās un registrechanās terminiſch pagarinatſ wehl uſ weenu gadu. Lihds ar to mineto noteikumu 97. un 68. panti groſami un ſkan ſchā:)

Gebildumu naw. Peenemts. 67. pants.

(Kooperatiwām ſabeedribam un winu ſaweenibam, kuras nodibinatas pirms ſcho noteikumu iſſludinaschanas un naw wehl ſaſlanā ar teem registretas, jaſahrweidojas un jaregiſtrejas, uſ ſcho noteikumu pamata diwu gadu laikā, ſtaitor no winu iſſludinaschanas deenas. Lihds tam laikam winas darbojas uſ agrako ſtatuto pamata).

Gebildumu naw? Peenemts. 68. pants.

(No Latvijas ewafuelām kooperatiwām ſabeedribam un winu ſaweenibam jaſahrweidojas un jaregiſtrejas uſ ſcho noteikumu pamata weena gada laikā, ſtaitor no winu atgrieſchanas).

Gebildumu naw? Peenemts.

Es liſchu tagad likumu wiſā wiſumā uſ balfoschanu un luhdſu paſzel- tees toſ, kaſ ir par ſchī likuma peenemſchanu. Luhdſu peefehſtees. Tagad es luhdſu paſzeltees toſ, kaſ ir pret ſchī likuma peenemſchanu. Naw. Es luhdſu paſzeltees toſ, kaſ atturejuſchees no balfoschanas. Uri naw. Schī likums ir ſteidſamibas kahrtā weenbalsigi p e n e m t ſ.

Mehs pahreesim uſ agrarās reformas likuma treſho laſiſumu.
Wahrds referentam.

Referents M. Gailit ſ: Augstā ſapulze! Jums ir iſdaliti diwi wa- rianti no agrarās reformas likuma I. dalas. Virmais teſtſis attehlo burtiſki to, kaſ tika peenemts otrā laſiſumā. Winach parakſtis no juridiſkaſ un agrarās komiſijas referenteem un tajā burtiſki un pehz panteem un punkteem ſanemti wiſi tee papildinajumi, kahdi tika peenemti agrarās reformas likuma otrā

lašijumā. Genesti wini wiši, kā jau teizu, burtiski un peeweenoti taisni teem panteem un punkteem un tajā redakcijā, kā pee otra lašijuma tika eenesti un peenemti. Tad jums ir isdalits wehl otrs teikts, kursch parakstīts no abeem referenteem un wehl diweem juridiskās un agrarās komisiju lozefleem. Es gribu apstahēes pee šķi otra teikta un teikt, ka juridiskā un agrarā komisijas, skatot likumu zauri tāhdā weidā, tāhdā wišč peenemts otrā lašijumā, nahza pee šlehdseena, ka teikts ir loti smags un neweiks kā stila tā eedalijuma sīnā. Genestee papildinajumi beeschī nebij peemehroti waj ūskanoti ar pantu waj punktu, pee kura wini tika eenesti. Tahlak zaur eeneesteem papildinajumeem un pahrlabojumeem rādās wajadīsba ari zītas weetas, kurās papildinajumu eenejēs nebij eedsilinajees, ūskanot ar eeneesteem un peenemtieem papildinajumeem un labojumeem. Zaur šo tika issauktā wajadīsba juridiskai un agrarkomisijai iſstrahdat třescham lašijumam pamatigi pahrluhfotu teiktu jaunā redigejumā, ūskanotu un ūskahrtotu pehz noteiktas sistemas. Juridiskā un agrarkomisija eeweheleja 4 lozeflus, starp teem bija abi referenti un pa weenam lozeklim no juridiskās un agrarās komisijam, kuri redigeja likuma teiktu třescham lašijumam. Schis teikts tika zelts preefchā abu komisiju kopejā pilnā ūhdē, tur peenemts un isdalits kā otrs variants, kursch parakstīts no abeem referenteem un juridiskās un agrarās komisijas pilnwaroteem lozefleem. Pehz fatura otrā lašijumā peenemtais likums naw groſīts, bet eenesti gan redakzjonelas un stilistiskas dabas pahrlabojumi un pahrweetojumi, kuri bija nepeezeeschami, lai prezīsetu šo likumu un peedotu winam wehlamo edalijumu, iſteiksmes weida ūkaidribu un noteiktibu. Galwenee pahrlabojumi, kā juhs, ūlīhdsinot teiktu, buhfeet eeweherojuschi, ūstahw eefch tam, ka ūesihmju leelakā dala padarita par panteem. Peemehram, třeschā panta pirmā ūesihme, zaur ko třeschais pants isnahk par peekto, ūesihme pee 3. panta par 6. pantu u. t. t. Bes tam israhdijsās kā leeks otrā panta pirmais punkts, kursch pehz I. varianta ūkan, ka „no bijuščās brunneezibū semem un muisham dala no winām, tās, kuras jau pahnemtas walsts ihpaſchumā, teik atſawinatas kā walsts muishas un semes, bet tās, kuras naw pahnemtas, teik atſawinatas kopā ar wiſām zitām priwatmuisham.“ Tahlak ūstrihypotī 2. pantā 2. punktā 5. rindinā pehz jcunā ūtessia wahrdi „lihds ar ehkam“ kā leeki. Tad preefchpehdejā nodalijumā, ūhi ūscha panta otrā punktā wahrdi „atſawinamas semes“ weetā likti wahrdi „semes fondā eeskaitamas“. Prezīseto Pauluka funga eesneegto papildinajumu, kuru wišč eesneedsa pee 2. panta ūesihmes 1. kā punktu ū (pehz agrakā teikta), ūhi ūscha ūscha ūkaidribas labad tika pahnests us 2. pantu. Tahlak 3. pantā punktā e pehz jaunā teikta — pehz wežā ta bij ūesihme pee 2. panta — tika atraſts par nepeezeeschamu wahrdos „lihdschicnejas ūmeeku ūaimneezeibū normas Latwijā“ ūkaidribas un noteiktibas labā eelikl ūtātliksu ūtatu, kursch pehz agrarās un juridiskās komisiju domam buhtu 100 hektari. Tas buhtu tad ūhi ūnenoteiktās normas ūturs, lai nerastos domu ūtarpibas par ūche domatām normam, tās netiktu jauktas ar widejo normu pehz panta 3. punkta a. Tas pats ari nahlošchos ūtikums ūchini punktā, kur eet runa par ūho ūpunktā e normu. Mendera funga eesneegtais papildinajums, ka likums ūtātla ūpehfkā ar ta pirmās dalas ūpehfkā nahlošchanas deenu, tika eeweetots atteezigā ūetā. Lihds ar to ūmisija tureja par wajadīigu ūdarit atteezigus ūbojumus ari wiſur ūtirlikumā, kur aſrahdiſ ūt ateezigā ūtikuma ūpehfkā nahlošchanu. Tahlak 8.

pantā pehz jaunā teksa punktā a) tika atrasts par nepeezeeschamu pehz „nepeezeeschamee islabojumi“ līkt „un tekoſchē isdewumi“. Tahlak pеesihmē pеe ſchi paſcha 8. panta teizeens: „nekaſeoſchi pahrnemt“; juridiskā un agrārā komiſijas atrada par wajadſigu to preziset un līkt to weetā wahrdus „mehneſcha laikā pahrnemt“. Tahlak, tā ka ar eenesto papildinajumu pеe II. laſijuma pеe panta 3. punkta a, pehz kura ſinama norma, lihdsiga neatſawinamo ſemneku ſaimneeziбу widejai platiſai paleek neatſawinata, juridiskā un agrārā komiſijas atrada par nepeezeeschamu pantu 11. pehz jaunā teksa—pehz wezā 7. pantu — radiget ſekofchi:

„Sakārā ar agrarreformas iſweschanu nepeezeeschamo eeraſtu kahrtibū ſemes grahmatās noſala ſewiſches ſlikums. Līhds tāhda ſlikuma iſdoſchanai aifleegts eeraſtit ſemes grahmatās katu dariju mu par ihpachuma pahreju, daliſchanu un apgruhtinaschanu atteezībā uſ ſemem un muſcham, turas ar ſho likumu, pilnā ſaſtahwā, waj pa dafai, atſawinatas un eeflaititas walſts ſemes fonda“.

Tahlak lihds trefchais nodalai pahrlabojumu, kaſ waretu tift tulkoſi kā labojumi pehz ſatura, naw. 20. pantā teksa ſkaidribas labad papildinats ar to, kaſ tika eenests ſchi likuma otrā laſijumā no Pauluka funga pеe panta 2., t. i. wahrdem „ehkam“ un „ziteem peederumeem“. Tad 23. pantā juridiskā un agrārā komiſijas atrada par wajadſigu papildinat komiſijas lozeklu ſkaitu ar tirdsneezības un ruhpneezības ministriju preefchstahwjeem. Tas darits kā 23. tā ari 24. pantā. Zitu pahrlabojumu, ſtrihpojumu waj papildinajumu te eenestu naw un wiſi zīti groſijumi waj labojumi ir tihri redakzioneļas dabas, lai peedotu likumam peemehrotu eedaliſjumu un iſteiſfmes weidu. Agrārās un juridiskās komiſijas wahrdā es leku preefchā augſtai ſapulzei nent ſchi likuma trefcham laſijumam kā pamatu ſho jauno teksu, peetureeſes pеe eefneegto preefchlikumu peenemſchanas pеe ſchi teksa un tajā redigejuſā un eedaliſjumā, kahdā wiſch ir peenemts un eefneegts no juridiskās un agrārās komiſijam. Pee fatra atſewiſchka panta laſiſchanas es wehl aſrahdiſchu uſ teem labojumeem, kahdi iſdariti no komiſijam un kurus, warbuht, taf waretu tulkoſi kā ſaturu aifkerofschus. Wehl es gribu aifrahdit, ka pеe trefchā laſijuma eefneegte papildinajumi un pahrlabojumi, iſnemot diwus, eenesti peeturootees pеe ſchi pahrrredigeta teksa, iſnemot darba partiju, kura eefneeguſi pahrlabojumus, peeturootees pеe agrakās pantu numerazijas un tāpat ari tautas weetneeks Trona funga. Zitu wiſi papildinajumi eefneegti peemehrojotees jaunam pahrrredigetam teksam.

President ſ. Tſchafte: Man jaſaſino, ka pеe fatra atteeziga pantu pahrlabojuma un papildinajuma autors warēs nent wahrdū un pehz kahrtibas rulla eefneegtoſ pahrlabojumus motiwet. Waj augſtā ſapulze wehlaſ, ka teksa tiftu nolasits jaunā laſijumā. (Balsis no weetam: „Luhdsm!“). Wirſrakſts:

Sekretars R. Jwanowš:

„I. daſa. Walſts ſemes fonds. I. nodala. Walſts ſemes fonda nodibīſchana.“

President ſ. Tſchafte: Gebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Jaunu maſſaimneeziбу eerhkoſchanai un paſtahwoſcho ſibkaimneeziбу paplaſchinachanai, kā ari daſchadu ſaimneeziſku uſnehmumu, ſozialu labeeriziſu un kulturelu wajadſibu apmeerinaſchanai, pilſehtu un meesiu paplaſchinachanai, nodibina walſts ſemes fondu.“

Presidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

A. Buschewitzs (sozialdemokratis): Es eesneedsu pahrlabojumu „massaimneezibu“ weetā likt „laufaimneezibu“. Leeta ta, ka sondā eeskaitītās rentes mahjas tāhdos apmehros, kahdas winas lihds schim ir bijuschas, wifas neectilpst nošaukumā „massaimneeziba“, tapehz es leeku preefschā eenest schahdu pahrlabojumu. Jaatsihmē, ka ir ari otrs pahrlabojums no agrarās komisijas pušes. Ja tas kristu zauri, tad es nemu ūahu pahrlabojumu nost.

Presidents J. Tschakste: Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Es gribiju aissrahdit, ka no agrarās komisijas ir peenemis pahrlabojums wahrdu „jaunu massaimneezibu“ weetā likt „jaunu saimneezibu“, tā ka te pawifam ir diwi pahrlabojumi.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Gailitam.

M. Gailits (bespartejsko bessemneeku un massaimneeku grupa): Augstā sapulze! Es gribu runat newis ka referents, bet ka bessemneeku un massaimneeku preefschstahwīs un aissrahdit us to, ka nebuhu eeteizams wahrdu „massaimneezibu“ pahrgrofit, leekot ta weetā wahrdu „laufaimneezibu“, ja muhsu galwenais mehrkis ir taisni ūcho jauno massaimneezibu nodibinašhana. Mehs paredsam nodibinat 80 un pat wairak tuhftoschu jaunu massaimneezibu, tā tad galwenais wairums buhs taisni ūchi tipa saimneezibas, vahrejo ūkāts buhs mass. Tas te jausswer. Te ūahu laikā tika pazelts jautajums, ka wajadsetu wehl papildinat ūcho pantu ar wahrdeem „bessemneeku apgahdaschanai ar semi u. t. t.“. Preefschlikums tika atraidīts tadehl, ka wahrdo „sīhī“ „massaimneezibas“ ir jau iſteikti ūchee motiwi. Ja nu tagad mehs strihpojam dalu „maš“ un atstahjam tikai „saimneezibu“, waj leekam wahrdu „laufaimneezibu“ to weetā, tad mehs grehkojam pret to, ka augstā sapulze peenehma agrāk. Vēl tam ūchis pants ir nemis no likuma 2. daļas, kurā winsch stahw ka pirmais un kurā tak wahrdu massaimneeziba newarešs kroplot. Grosit ūcho wahrdu nosihmetu, ka Satverīmes Sapulzes wairakums grib atstāt durwtinas preefsch atkahpschanās no prinzipa.

Presidents J. Tschakste: Referents no juridiskās komisijas.

Referents A. Sihmanis: No juridiskās komisijas pušes man jaissakas pret eenesteem pahrlabojumeem, tīklab „laufaimneezibu“, ka „saimneezibu“ eewešchanai agrākā teksā. Juridiskā komisija ar leelu balsu wairakumu issazījās pret ūcheem pahrlabojumeem.

Presidents J. Tschakste: Pirmais pahrlabojums ir:

„Jaunu massaimneezibu“ weetā likt „jaunu saimneezibu.“

Otrais pahrlabojums ir:

„Massaimneezibu“ weetā likt „laufaimneezibu.“

Es likschu papreefschu pirmo pahrlabojumu us balsoschanu, t. i. „jaunu massaimneezibu“ weetā likt „jaunu saimneezibu“. Pret ūcho pahrlabojumu issakas komisijas referents. (M. Gailits no weetas: „Es ka grupas preefschstahwīs issazījos pret, bet ka komisijas referentam man jaisteizas par pahrlabojumu!“). Juridiskā komisijas referents issakas pret. Es likschu ūcho jautajumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par ūcho pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret winu. Luhdsu pazeltees tos, kas atturejušhees no balsoschanas. Naw. Par pahrlabojumu issazījūshees 68, pret — 59, tā tad winsch peenemis. Tagad teksās buhs jarafsta: „Jaunu massaimneezibu“ weetā likt „jaunu saimneezibu“. Es likschu

wiſu pantu uſ balſoſchana un luhdſu paſeltees toſ, kaſ ir pret ſchi panta peenemſchanu. Naw. Raſ atturas no balſoſchanaſ? Naw. 1. pants peenemts. 2. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Walſts ſemes fonds jaſtahdas:

- 1) no walſts ſemem, muſcham un meſcheem;
- 2) no ſemem un muſcham, kuras beſ ſchi panta 1. punkta minetām uſſkaiſitas weetejo ziwillikumu (1864. g. iſdewuma) 597. un 513. p. p. un Kreewijas likumu kraſjuma X. ſehjuma I. daſas 411. p., 413. p. 1., 2., 3. un 4. punkta, 414. un 415. pants, iſnaemot no muſcham atdalito un pahrdoſto ſemneku ſemi un (Latgalē) peſčkirtio ſemi (надъльная земля), ja to eeguwuſchi Latwijas viſhoni. Turpreſtim wehl nepahrdoſtas ſemneku mahjaſ, ta ari kolonifaziju beedribu, ahrwalſtu banku un tahdū pat ſabeebribu eepirktaſ ſemneku ſemes teek eefſaiſitas ſemes fondā.

Schi panta 2. punkta minetā ſemes fondā eefſaitamā ſemes un muſchag ar ſchi likumu ir aſawinatas un pahreſt walſts ihpaſchumā ar ſchiſ agrarās reformas likuma I. daſas ſpehki naheſchanas deenu.

Lihds ar ſemi aſhwina un peeweno ſemes fondam uſ tās atrodoſchos, aſawinamas ſemes ihpaſchneekam peederorbiſus wiſus likumos paredeſetos ſemes un muſchag peederumus.“

President ſ. Tſchakſte: Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Pee ſchi panta man jaaſrahda, ka juridiskā un agrarā komiſijas preti tam teſtam, lahdſ tifa burtiſki peenemts otrā laſiſumā, ir eeneuſi pehz paſchaſ eefſateem ſekofchus redakzioneļus pahrla bojumuſ: Ir ſtrihpouji agraſko punktu 2.; wahrdu „Latgalē“ likuſ eekawā ſun ſchi panta otrā punkta preekſchprzhejā teikumā likuſ wahrda „aſawinamās“ weetā wahrduſ „ſemes fondā eefſaitamās“. Tad tahlak pehdejā teikumā ir eelikſ kā papildinajums wahrdi „ſemes un muſchag peederumus“. Tad wehl gribu aſrahdiit, ka otrā panta otrs punkts, kuriſh ſche ſtrihpots, uſ to es agraſk jau aſrahdiju, ſlaneja: „no bijuſhām bruuaneezibas muſcham un ſemem“.

President ſ. Tſchakſte: Noliktā laikā ir eefneegts papildinajums no beſpartejisko maſſaimneku un beſenneku fraſzijas ar Gailiſcha parafſtu. Beſ tam ir eefneegts pahrlabojums no Buschewiza un Kindſula. Waj eefneedeſi uſtur ſawuſ pahrlabojumus? Wahrds peeder Buschewizam.

U. Buſchewižs (Sozialdemokratis): Aziimredſot ir pahrpratums. Es neweenu pahrlabojumu neefmu eefneedsis. Tas ir agrarkomiſijas eefneegums, bet. ne mans. (Smeekli).

President ſ. Tſchakſte: Wahrds peeder referentam.

Referents M. Gailits: Pee ſchi Buschewiza funga eebilduma es gribu paſkaidrot, ka atteezigais pahrlabojums, ſem kura ſtahw iſdalitoſ no wiſumos Buschewiza funga parafſis, teek eeneiſi kā agrarkomiſijas pahrlabojums. Agrarkomiſijā wiſch tika eeneiſi no Buschewiza funga, kamdehſ ſem ta ari Buschewiza funga wahrds paliziſ. Schiſ pahrlabojums no agrarkomiſijas tika peenemts un kā tahdſ eefneegts Satwerfmes Sapulzei, kamdehſ tas formeli uſſkatams kā agrarkomiſijas eefneegums. Wiſch ſtan:

„2. panta 2. punkta pehdejam teikumam peeweenot: „iſnaemot ruhypnee zibas eestahdes (fabrikas), kuras naw ſemtas weetejo lauſhaimneezibas rascho jumu pahrſtrahdaſchanai, waj weetejo lauku wajadſibu apmeerinaſchanai.““

President ſ. Tſchakſte: Wahrds peeder Buschewizam.

A. Buschewits (sozialdemokrāts): Vehz tam, kad referents apstiprinaja, ka ir notizis pahrpratums un ka pahrlabojums naw no manis eesneegts, es atlauschos few par to isteiktees. Leeta ta, ka agrarā komisija peepriņša tirdsneezibas-ruhpneezibas komisijas atsaufkmi par to, kahdas ruhpneezibas eestahdes naw atfawinamas. Tirdsreezibas-ruhpneezibas komisija eesneedja aīswakar fawu atbildi un es nehmos šo atbildi atschifret un rediget tās teksu. Tā tad tas, ko es eesneedju, ir teksis pee tirdsneezibas komisijas eesneeguma un tā kā mans teksis tika peenemts agrarkomisijā, tad tas ari nahl ūche preekshā. Es atsīhmeschu, ka tas naw muhsu preekshlitums, kaut gan pret pašu faturu mums it nekā naw ko eebilst. Ari mehs domajam, ka fabrikas tagad nebuhtu jaafshawina, bet deemschēl newaram par to balsot tadehl, ka tas atteezas us sahrtu, kura Latvijas wehsturē ir lihds ūchim tahdu stahwokli eenehmusi, ka muhsu roka preeksh tās nepazelas. Tapehz mehs efam speestii pee ta pahrlabojuma, ko es pats redigejis, atturetees.

Presidents J. Schafste: Wahrds peeder Gailitum.

M. Gailits (bespartejisslo bessemneeku un massaimneeku grupa): Man atkal jarunā ne kā referentam, bet kā bessemneeku un massaimneeku preekshstahwim. (Troksnis). Luhdsu peedoschanu, man leekas, ka latram ir teesiba masakais reis isteiktees. Šis pahrlabojums gan masleit zitā redakcijā, tika pee otra lašijuma eesneegts no minoritatu preekshstahwjeem, bet. augstā sapulze to atraidija. Leeta ta, ka tās ruhpneezibas eestahdes, par kurām te stahw Buschewiza īungs, ja winas teesham ir leelas patstahwigas fabrikas, atfawinaschanai netiks padotas jau us likuma 3. panta punkta e pamata, kā treschām personam peederoschi akziju beedribu usnehmumi u. z. l. ihpaschumi, kuri tak naw muischas ihpaschneela peederums. Te war buht runa tik par dašchadām ruhpneezibas eestahdem muischās, kas pahrwaldes fainmeezibas un eerihzibas finā ir beeschi faiſtitas ar pašu muischu zentreem, ar muischu ehkam, muischas fainmeezibu. Ja mehs ūchis ruhpneezibas eestahdes neatsawinatu, tad nonahktu leelsā kolīcijā, fewischki ehku dalishanas finā, jo pehdejās valaikam ir kopīgas, fewischki kalpu strahdneeku dīshwojamās un fainmeezibas ehkas. Ais ūcheem eemesleem luhdsu ūch papildinajumu kā leeku dahwanu baroneem, karsch nesīs weenigi fareschgijumus, atraidit.

Presidents J. Schafste: Wahrds peeder Kindsulim.

J. Kindsulis (Latgales semneeku partija): Pee nodrukashanas išnahzis pahrpratums un pahrlabojums ūchmejas newis us otro, bet us trescho pantu, punktu e). Es gribēju te paskaidrot, lai dabutu wahrdu pee treschā panta, jo pee otra panta punktu e) pahrlabojumu naw.

Presidents J. Schafste: Juridisks komisijas referents.

Referents A. Sihmanis: Juridisks komisija ar 7 balsim, 3 atturotees; ir issazījuſees par ūchi panta peenemšchanu, kur ir runa par muischu atfawinaschanu ar peederumeem. Lai nezeltoš pahrpratumi, lai neeeskaititu ūmes fondā tahdas ruhpneezibas eestahdes, kurām naw nekahda sakara ar laukfaimneezibu, lai tās liktu noteikti isslehgtaš, tad juridisks komisija issazījās par ūchi panta peenemšchanu. Prenehram glahschu fabrikam un tamlihdsigām eestahdem naw nekahda sakara ar laukfaimneezibu, tadehl naw nekahdas wajadsibas tās eeskaitit ūmes fondā.

Presidents J. Schafste: Pahrlabojums, karsch tika minets pee otra

panta otru punkta — isdalitā eßemplarā tas ir Buschewiza pahrlabojums, no kura winsch atteizās — šan:

„2. panta 2. punkta pehdejam teikumam peeweenot: „isnemot ruhpnee-
zibas eestahdes (fabrikas), kuras naw lemtas weetejo laukhaimneezibas rascho-
jumu pahrstrahdaschanai waj weetejo lauku wajadsibu apmeerinaschanai.“

Winam par labu ir issazijusčas kā agrārā, tā arī juridiskās komisijas.
Es lißchu winu us balsoschanu un luhdsu pajeltees tos, kas ir pret šo
papildinajumu. Referents. Luhdsu pajeltees, kas atturas no balsoschanas.
Luhdsu saskaitit. Tagad es luhdsu pajeltees tos, kas ir par šo pahrla-
bojumu. Balsoschanas isnaklums sekojšs: Par šo pahrlabojumu issazi-
jusčas 86 balsis, pret to 1 un atturejuschees 57. balsis. Tā tad šcis pahrla-
bojums ir p ee n e m t s. Tad no bespartejisko massaimneeku un bessemneeku
frakcijas teek eenests pahrlabojums pee otra punkta. Wahrds Gailitum.

M. Gailits (bespartejisko bessemneeku un massaimneeku grupa):
Atteezibā us šo pahrlabojumu man jašaka, ka es pirmo dalu nemu atpakaļ,
jo wina pilnigi faktiht ar to teiktu, kas bija otrā lasijumā? Otrs dalu es
turpretim usturu spehķā, jo ar wahrdeem „un muischu“ naw gluschi skaidri
isteikts un tur eenesu „ehkās, eerihzibas un wiſus zitus likumos paredsetos
semes peederumus“, jo, pehz mana eefkata, muischu peederumi ir kas zits,
ka semes peederumi.

Presidents J. Tschakste: Schis pahrlabojums, zīk tahlu winu tagad
užtūr autors spehķā, buhtu:

„Lihds ar semi atsawinat un peeweēnot semes fondam us tās atrodojčas
atsawinamās semes ihpaschneekem peederosčas ehkas, eerihzibas un wiſus
zitus likumos paredsetos semes peederumus.“

Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Agrārās komisijas atsaukmes bija: par
winu nodewa 17 balsis, pret 16, atturejās 5. Tā tad atraidits.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder juridiskās komisijas refe-
rentam.

Referents A. Sihmanis: Var otro dalu, fahkot ar wahrdeem „lihds
ar semi atsawinat“ juridiskā komisijā issazijās pretim 8, atturejās 1.

Presidents J. Tschakste: Išrahdas, ka abās komisijās šcis pahrla-
bojums tizis atraidits. Es lißchu winu us balsoschanu un luhdsu pajeltees
tos, kas ir pret šo papildinajumu. Luhdsu pajeltees tos, kas atturas no
balsoschanas. Schis preekslifikums naw atraidis wajadīgo balsu skaitu un
tapehz atkriht. Lihds ar to pee 2. panta eenesee pahrlabojumi issmelti un
es lißchu 2. pantu tahdā weidā, fahdā winsch peenemts, us balsoschanu un
luhdsu pajeltees tos, kas ir pret 2. panta peenemšchanu. Naw. Luhdsu
pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad 2. pants p ee-
nemts. 3. pants.

Sekretars R. Jawadows:

„Neatsawina

- a) Tahdu semes normu no 2. panta 2. punktā minetām, atsawinachanai pado-
tām semem, ka semes bijušam ihpaschneekam palek semes dala, kas lihdi-
nas tāi paschā puntā paredseto neatsawinamo widejo saimneezibū platībāt.
Atsawinamās semes agrakam ihpaschneekam atstahjamo dalu, nesaistot to ar
leelsaimneezibas zentru, eerahda valdība, eeweherojot nosazījumu, ka waia-
keem lihdsihpaschneekem atstahjamā dala nedrīkst pahrsneegt weenas atstah-
jamās saimneezibas normu;

- b) kapsehtas un semes, uš kurām ušzeltas bāsnizas un klosteri, lihds ar pagalmeem, eklam un dahrseem pee bāsnizam un klostereem;
- c) semes un muisčas, kuras peeder labdaribas un sinatu eestahdem un falpo scho eestahschu teeschām wajadsibam;
- d) semes un muisčas, kuras peeder vilsehtam, meesteem, aprinkeem un paga-steem, ja tās falpo mineto paschawaldbu teeschām wajadsibam, tas ir tagad waj ari tuwāš nahlonē nepeezeechamas winu labeerihžibai, kulturelām un saimneezīfām wajadsibam resp. vilsehtu un meestu paplaschinashai un
- e) semes, kas usškaititas weetejo ziwillikumu (1864. g. išdewums) 597. panta 5. puntā un 613. panta 7. punktā, un tamlihdsigas semes, kas usškaititas schi likuma 2. panta norahditos, freewi likumu krahjuma X. sejnumu l. d. pantos, ja tās lihds 1915. g. 23. aprīlam (w. st.) eeguwschi Latvijas pilsoni un zītahl̄ schis semes nepahrīneeds lihdschinejas semneku sainmeezības normas Latvijā (300 Latvijas puhrweetas=100 hektareem) un nešastohw galwendā kahrtam no mescha.

Lihdsigi semes gabali, kuri eeguhti pehz 1915. g. 23. aprīla (w. st.), waj ari eeguhti pirms 1915. g. 23. aprīla (w. st.) beš likumīgas erafschanas semes grahmataš resp. apstiprināshanas pee wezakā notara, war politič neatšināti, ja eeguweji dabū uš to Latvijas waldbas atkauju. Attezigi luhgumi eesneedhsami waldbai 6 mehneshu laikā, skaitot no schi likuma pirmās datās špehlā nahlschanas deenas.

Ja schahdu sainmeezību semes platiba pahrsneeds lihdschinejo semneku sainmeezību normas Latvijā, tad atšawina normas pahrsneedscho datu, atstahjot išnehmuma kahrtā 300 Latvijas puhrweetas=100 hektarus, pee ūam, ja weenam iħpaschnēfam peeder wairafas sainmeezības, winam atstahjama tikai weena sainmeezība pehz waldbas norahdijumeem."

Presidents J. Tschakste: Lai nezeltoš pahrpratumi, tad mehs pee debateschanas un balsoschanas peeturefimees pee punkteem tāhdā kahrtibā, kahdā tee tika nolasiti. Es luhgatu isteitees atteezibā uš punktu a). Eesneegti pahrlabojumi no sozialdemokratu frakzijas, no bespartejisko bessenneku un massainneku frakzijas, no Kīndīsula un no Gailīšcha. Waj eesneedseji uſtūr ūawus eesneegumus? Wahrds Buschewizam.

A. Buschewitzs (sozialdemokrats): No manis ir eesneegii 2 pahrlabojumi, pee ūam otrs nahf preeskchā tikai tad, ja pirmais neteek zauri. Virmais ir strīhpot wiſu punktu a, par to jau tika daudz runats, es negribu atkahrtotees un es wehletoš, lai ari Satverīmes Sapulze neatkahrtotoš, un balsotu zitadi, nekā toreis. Par otru pahrlabojumu es runashu tad, kad pirmais buhs noraidits (Smeekli).

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Rudewizam.

A. Rudevitzs (sozialdemokrats): Kad mehs pagahjušcho reisi bijām peenehmuschi apakšpunktū a), tuhlin pehz tam mehs atduhramees uš 11. pantu. Muhsu juristi leezinaja, kas schis punkts „a“ eenesīs fareeschgijumus wiſā agrarā likuma išweschanā. Tas no praktiskās puſes. No principiels puses, pehz kōdola, gribēju par scho jautajumu fazit tika pahris wahrdus. Kā sinams, galwenais motiws, to ar to punktu a) grib panahkt wina eesneedseji, ir wehleschanas išwest to prinzipu, uš kuru tagad balsīas muhsu sainmeezība, kura, kā tas daudskahrt tika aifrahdi, grib nodibinat sinamu weenlihdsibu starp bijušho muischneezību un tagadejo sainmeezību. Es domaju, ja wina teeschām gribetu nodibinat scho weenlihdsibu un taisnibu, tad pareisaki buhju to punktu išmesti, jo tad teeschām buhju weenlihdsiba ne tikaas pee semes dabušchanas, bet ari pee winas eeguhšchanas. Mehs sinam, kā muhsu sainmeeki ir ūawu semi eeguwschi. Par to daudz tika runats. Starp zitu ari Alberinga fungs aifrahdi, ka wini to eeguwschi zaur kraſtu nolihdfi-nashanu, zelmu laušanu u. t. t., u. t. t. Es grilei, lai mehs pehdejā

brīhdī apdomatos un teesham gahdatu par to, lai taisnibas un weenlihdsibas prinzips tiktū išwests, un lai muischnieki eeguhtu fawas ūmes taisni tāhdā pat zelā, kahdā tās eeguwuſchi muhsu ūmeneeki. Ais ſcheem motiweem buhtu lotti labi, ja mehs wehl ſchodeen apdomatos un ſcho apalſchpunktū iſmestu.

Presidents J. Tſchakſte: Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Par ſcho pirmo Buschewiza funga eesneeglo pahrlabojumu t. i. 3. pantā punktu a) iſmest, agrakā komiſijā ūee nobalſoſchanas tika nodotas 14 balsis, 20 pret, weenai atturotees; tā tad no agrarās komiſijas tas attraidits.

Presidents J. Tſchakſte: Wahrds juridiskā komiſijas referentam.

Referents A. Sihmanis: Juridiskā komiſijā par ſcho pahrlabojumu iſfazijās 3 balsis, pret 8.

Presidents J. Tſchakſte: Virmais preeſchlikums ūee 3. pantā.

„Punktū a) iſmest.“

Abās komiſijās tiziſ atraidits. Es liſchu winu ūf balfoschanu. Luhdu pazeltees tos, kas ir par to, ka 3. pantū a) iſmest. Luhdu pazeltees tagad tos, kas ir pret ſcho preeſchlikumu. Luhdu pazeltees tos, kas buhtu atturejuſchees no balfoschanas. Balfoschanas rezultats ſchahds: Par preeſchlikumu iſfazijuschees 64, pret to 79, atturejuſchees naw neweens. Tā tad preeſchlikums atraidits. Tahlak nahk otrs preeſchlikums. Wahrds Buschewizam.

A. Buschewižs (sozialdemokrāts): Otrs preeſchlikums ir groſit teſtu, kur eet runa par neaſhawinamo widejo ſaimneezibu leelumu. Es leeku preeſchā wahrdu „neaſhawinamo widejo ſaimneezibu platibai“ weeta liſt „neaſhawinamo ſaimneezibu widejai platibai“. Es nedomaju, ka kahds likuma tulkoſajās waretu ar ſcho teſtu kaut ko eesahkt jau weenfahrschi tapehz, ka ſche naw noteiktaſ normas. Praktisko darbu waditaſjs paſkaidroja, ka widejo ſaimneezibu norma warot buht lihds 100 puhrweetam un pat wehl wairak. Ko ſaukt par widejo ſaimneezibu? Mums te bija noteikts, ka augstačā norma ir 300 puhrweetas, tā tad widejā buhtu pehz ſchi preeſchlikuma apmehram 150 puhrweetas. Likums turpretim pareds, ka ſaimneelu ſaimneezibam, par kuriā ſche likumā eet runa, ja buht ſinamam leelumam. Ja es nemaldoſ, preeſch Widſemes ir 12 dahlberu, warbuht, ari 10. Ziſ leels dahlberi, ari naw noteikts. Wirsch war ſneegteeſ lihds 10 un pat wairak puhrweetam. Peekaitēt tās pee 300 klaht, tad buhtu lihds 450 puhrweetas, un widejā norma buhtu jau vahri par 200. Juhs ſche zaur paſaldurwtinam gribet ewest to, kas no Satverfmes Šapulzes jau tika noraidits un tamdehl es uſturu ſawu pahrlabojumu.

Presidents J. Tſchakſte: Es luhtu referentu atſaukſmes.

Referents M. Gailits: Te man jaaſhrahdā, ka ari komiſijā ſchis pahrlabojums tika eesneegts un par to iſfazijās 18 balsis, pret 17, atturejās 3 balsis. Tā tad komiſijā ſchis preeſchlikums nedabuja balsu wairakumu.

Referents A. Sihmanis: Juridiskā komiſijā par ſcho preeſchlikumu iſfazijās 3, pret 8.

Presidents J. Tſchakſte: Preeſchlikums, par kuru tagad nahkſees balsot ir tāhds, ka wahrdu.

„Neaſhawinamo widejo ſaimneezibu platibas“ weeta liſt „neaſhawinamo ſaimneezibu widejai platibai“.

Abas komisijas ir šo pahrlabojumu atraidījusčas. Es likschu winu us nobalosčamu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šo pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees tos, kas pret šo pahrlabojumu. Brīdīt luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsosčanas. Balsosčanas isnahlumi sekoši: Par šo pahrlabojumu issazījusčees 64, pret 78. Tā tad winsch atraidits. Wahrds Gailitīm.

M. Gailits (besparteīisko bessemneku un massaimneku grupa): Es gribēju aizrahdīt, ka lihds ar šo balsosčanu Satverīmes Sapulze ir atraidījusi dalu no manas redakcijas 3. punkta a) eefneeguma, kursch fastahweja no 2 dalam, bet tā kā pirmā dala atfahrofesēs wehlač, tad es šo pirmo teikstū tagad nonemu un tagad us nahds balsosčanu otrs teiksts, kursch papildina punktu a) ar wahrdeem „Latvijas pilsoņiem“. Še es kopā ar agrarkomisiju nododu atfaulsmi, ka ir dabujis 34 balsis par un 2 pret, tā tad winsch peenemts.

Presidents J. Čehakste: Wahrds Paulukam.

R. Paulukš (semneku faweeniba): Man ir jaissakas pret šo pahrlabojumu fewischki tadehl, ka teek isslehgtaš wišas paſchwaldibas eestahdes, wišas pilsehtas, pagasti, un aprinki, ja wineem peeder semes gabals, kursch teem teek pilnigi atfawinats. To taschu mehs negribam, jo mehs peenehmām pahrlabojumu, ar kuru gribejām paſchwaldibas eestahdes paplašchinat, bet tagad ar šo mehs wišas tikai eerobeschojam.

Presidents J. Čehakste: Wahrds Būschewizam.

U. Būschewižs (sozialdemokrāts): Man jaisrahda Pauluka fungam, ka winsch maldas tapehz, ka punkts b) pareds, ka paſchwaldibas eestahdem wišas top atstahtas. Bet man jaatsihmē, ka top gan atfawinats tad, kad tāhdam ihpasčneekam ir seme, t. i. bruneezibai, kā tas ir minets otrā pantā. Pehz teikta wišas šo norma teek atstahta. Ja to grib Pauluka fungš ūsneigt, tad leeta ir ūsaina, bet ja ne, tad es nesaprotu.

Presidents J. Čehakste: Referents Gailits.

Referents M. Gailits: Kā referentam man jaisrahda, ka te ir pahrpratumš, jo tas atteezas tikai us weenu punktu un us ūnamām semem, un tāhni tadehl wišas wajadseja eenest. Tai punktā uisskaititas ari ahrwalstu bankas, kā ari tee, kas naw Latvijas pilsoņi. Šis teiksts gandrihs weenbalsīgi peenemis, pret diweem, un teek liks preeschā Satverīmes Sapulzei.

Presidents J. Čehakste: Wahrds referentam no juridiskā komisijas.

Referents U. Sihmanis: Juridiskā komisija neweena balsis nebija pret, bet man jaisrahda, ka pee apspreeedes netika pahrrunats tas, par ko mineja Pauluka fungš, t. i. par pagastu un pilsehtu juridiskām personām.

Presidents J. Čehakste: Pahrlabojums ūsan:

„Vanta 3. punktu a) redigēt sekoši:

„Neatshawina: tāhdu semes normu no otrā pantā otrā punktā minētām Latvijas pilsoņiem peederosčām, atšawipaschanai padotām semem, ka semes bijusčam ihpasčneekam paleek weena semes weeniba, kuras kopplatība lihdsinas tāi paſchā punktā paredsetai neatshawinamo saineezibui widejai platibai. Atshawinamās semes agrakam ihpasčneekam atstahjamo semes datu, nesaistot to ar leelhainnežibas zentru, eerahdī waldbīa, eewebrojot nosazījumu, ka wairakeem lihdsihpasčneekiem atstahjamās datas kopplatība nedrihīst pahrsneigt weenas atstahjamās saimnežibas normu.“

Šis pahrlabojums ūsneigt kā agrarā, tā ari juridiskā komisijā. Es likschu wišu us balsosčanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahrlabojumu.

jumu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir atturejuſchees no balsoschanaš. Pret pahrlabojumu iſteizas 68 balsis, par — 59, atturejuſchees 13, tā tad wiſch naw dabujis wajadigo balsu wairakumu un tapehz atkriht. Nahkoschais papildinajums. Wahrds Kindsulim.

J. Kindsulis (Latgales ſemneeku partijs): Pee punkta a) manas frakcijas wahrda leeku preefschā beigās ſchahdu papildinajumu: pehz wahr-deem „eewehrojot nosazijumu, ka wairakeem ihpachneekem atstahjamā dala nedrihſt pahrsneegti weenās atstahjamā ſaimneezibas normu“ peemetinat ſchahdu teifumu: „Schis noteikums par lihdsihpachneekam atstahjamā dala leelumu neatteezas us weetejeem ſemneekem, kuri ar kopigeem lihdſek-leem kopā eepirkuschi muſchās un muſchu ſemes“. Schi peefihme ſihmejas galwenām kahrtam us Latgali, kur ir dauds eepirkas ſemes ar kopejeem lihdſekleem, jo wairaki ſemneeki ſalikuschi kopā 10 lihds 20.000, eepirkuschi ſemes gabalu un pehz likuma wini ir par lihdsihpachneekem. Tā tad burtiſſi nemot ſcho punktu a) iſnahk, ka wineem buhtu atstahjama tikai weena ſaimneezibas norma. Eepirkuschaſ aktā ir eerakſits 400 waj ari zitads ſkaitis lihdsihpachneeku, weenalga, teem atstahjama weenās ſaimneezibas norma. Es leeku preefschā ſcho peefihmi, kuru tiſko nolaſiju, tapehz, ka tee naw iſnehmumu gadijumi, bet ka tahdu ir ſimteem, kur masakus ſemes gabalus ir eepirzis wesels zeems, ſadalijis ſchonrēs waj gabaloš, kura teek pilnigi apstrahdata un par to ſadalischana ſpezielu aktu naw, tā kā ſhee ſemneeki formeli ſkaitas par lihdsihpachneekem. Schini pahrlabojumā ir runa par to, lai nowehrstu pahrpratumus tikai par ſemneekem, bet wiſch neatteezas us wiſām kahrtam. Tā tad wiſch pats par fewi nowehrstu wiſus pahrpratumus, kas waretu zeltees un kuri naw paredseti ſhim mehrkim.

Presidentis J. Tſchafte: Wahrds Buſchewizam.

A. Buſchewižs (sozialdemokrats): Man jaūſtahjas pret Kindsula funga eesneegto preefschlikumu. Leeta ir ta, ka tee gadijumi, par kureem runā Kindsula fungs, ir paredseti punktā e), kur fazits, ka par tam ſemem, kuras eepirkas pehz 23. aprila, jadabū waldibas peekrachana, lai waretu winas paturet kā ſawu ihpachumu, un kas preefsch tam eepirkas, tur peeteel ar virſchana ſtermina apſtiprinachanu. Turpreim Kindsula funga preefschlikumam war buht newehlamas ſelas: ja diwi ſemneeki buhtu eepirkuschi, peemehram, kaut waj diwus, trihs waj ſchetrus iuhkſtoschus puhrweetu ſemes, tad tomehr wineem tās ſemes pehz Kindsula preefschlikuma netiku atfawinatas, ja wini buhtu eepirkuschi tās pehdejā laikā — 1918., 1919. waj 1920. gados. Sinams, ka ſewiſchi pehdejā laikā pahrdoschana notikusi leelos apmehros, tā ka teem, kas tagad eepirkuschi tās atfawinatas netop. To nedomaja ſasneegti ari Kindsula fungs un tapehz es leeku preefschā wina preefschlikumu noraidit.

Presidentis J. Tſchafte: Wahrds peeder Kindsulim.

J. Kindsulis (Latgales ſemneeku partijs): Ja nem wiſu teikumu, tad, pehz manām domam, newar ſapraſt tā, ka atstahjama neaprobeschota platiba. Te ir teiſtis:

„Atfawinamas ſemes agrakam ihpachneekam atstahjamo dali, neſaiſtot to ar leelfaimneezibas zentru, eerahda waldiba, eewehrojot nosazijumu, ka wairakeem lihdsihpachneekem atstahjamā dala nedrihſt pahrsneegti weenās atstahjamā ſaimneezibas normu.“

Ja nahk klaht teikums:

„Schis noteikums par lihdsihpaschneekem atstahjamās daļas leelumu neatteezas us weetejeem semneekeem, kas ar kopigeem lihdselēem kopā eepirkuschi muischās un muischu semes“, tad pehz buhtibas ir skaidrs, ka ahrypus normas seme newar tikt atstahta. Kas atteezas us Buschewiza eebildumu, tad, bez schaubam, semneeki dabūs semi tajā pat weetā pеeschkirshanas kahrtā. Ja mehs peenemam atlīhdsibas prinzipu, tad par weenreis samaksato semi pee pеeschkirshanas malkās wehl otreis. Tapehz semneekeem, kas to eepirkis, wajadsēs faktiski diwreis mafat. Semneeks, warbuht, paliks us tās semes, bet punkta e) tas nemas naw norahdits. Ja mehs skatisimees pehz dokumenteem un eepirkshanas akteem, tad tur kādri un noteikti fazits, ka tahdi un tahdi 200 zilwei ki eepirkuschi iahdu un tahdu muischu. Un scheem 200 saimneekeem faktiski buhs atstahjama tikai weenas haimneezibas norma. Tahdu gadījumu naw mas. Mumš, latgaleescheem, tas bija weenigais zelsch, kā pee semes tikt. Lai scho launu numu nowehrstu, tad es peesihmi usturu.

Presidents J. Tschakste: Neweens wairak pee wahrda naw peeteizes. Es luhdsu referanta atsaufsmi.

Referents M. Gailits: Par scho papildinajumu man jašaka, ka agrarā komisijā par winu isteizās 20 balsis, pret 17, tā ka winsch komisijā tika peenemts.

Presidents J. Tschakste: Un no juridisks komisijas?

Referents A. Sihmanis: Juridisks komisijā par scho preekslīlikumu issazījas 4 balsis, pret 4, atturejās 2.

Presidents J. Tschakste: Schis papildinajums atradis peekrischanu agrarā komisijā, bet isskrītis zauri juridisks. Winsch šķan tā:

„Schis noteikums par lihdsihpaschneekem atstahjamas daļas leelumu neatteezas us weetejeem semneekeem, kuri ar kopigeem lihdselēem kopā eepirkuschi muischās un muischu semes.“

Es līkschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho pahrlabojumu. Tagad es luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas resultats ir sekojās: Pret scho pahrlabojumu issazījusčās 2 balsis, par — 75, atturejusčās 64. Tā tad ar balsu wairakumu schis pahrlabojums ir peenemts.

Lihds ar to wīsas peesihmes un pahrlabojumi pee punkta ir isbeigti un es līkschu tagad punktu a) us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret punktu a) peenemšchanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par punktu a). Beidsot es luhdsu pazeltees tos, kas atturejusčees no balsoschanas. Naw. Pret punktu a) peenemšchanu issazījusčees 65, par winu 77. Tā tad punkts a) peenemts.

Mehs pahreesim tagad us punktu b). Pee šķi punkta ir eenests pahrlabojums no Fr. Trafuna. Wahrds Fr. Trafunam.

Fr. Trafuns (Latgales kristīgo semneeku ūsveeniba): Pee šķi punkta pahrlabojums ir loti ihfs. Mehs liktu preeksā punktu b) pahreidiget sekojās:

„Kapsehtas un semes, uj kurām ujseltas baņizas un klosteri. Lihds ar pagalmeem, efsam un dahrseem pee baņizam un klostereem, kā arī Aglonas un Kreslawa klosteru semes.“

Pret scho pahrlabojumu, warbuht, waretu eebilst, ka teek minets par basnizu. Bet, mani fungi, par basnizam mehs esam likumā jau minejuschi. Es liku gan preefschā atstaht paragrafa 413. punktu primo un tad nebuhtu bijis nekahdas wajadsibas minet par basnizam. Bet tam wehl waretu pret scho punktu eebilst, ka tas eelaishas fihlumos. Bet tos fihlumus mehs atrodam likumā. Ja mehs likumā minam dahrsius, tad kur wehl leelafi fihlumi nelkā schee! Schis punkts eenes tikai fkaidribu schai likumā. Te ir runa par Aglonas un Kreflawas klosteru semem. Kā es jau teizu, Aglonas seme ir nosihmeta preefsch katolu seminar, preefsch basnizu eestahschu usturefchanas. Waldiba un Latvijas walstis preefsch katolu basnizas usturefchanas naw dewuščas neweena grasha. Kreewija to darija. Basnizai wajaga kaut ko preefsch eenahkumeem, lai wina waretu usturet sawas eestahdes. Behrsina fungis wakar jau peemineja, ka Latgalei ir sawas ihpatnibas un ka ar tam wajaga rehkinates. Peemineja winči tās, runadams par skolam, un schai leetā labi saprata Latgali, tikai weenā weetā, kur runaja par religisko ekstasi, tas nebijsa sapratis. Bet ari ar to ekstasi mums wajadsēs rehkinates. Schee ir motiwi, aīs kureem mehs gribam, lai Aglonas seme tiktu atstahta. Bet tam wehl ir eefschēji politiski motiwi. Tee ir, lai apmeerinatu 3. dalu no tautas, jo Aglonas semei ir nosihme ne tikai preefsch seminaru usturefchanas, bet ta ir svehtniiza preefsch wiſas Latgales. Ja schi svehtniiza tiktu aistitka, tās fazeltu leelu faruhgtinajumu un, warbuht, nepatikfchanas. Te wehl waretu runat tikai par Kreflawas semi. Bet Kreflawas seme ir jau tagad peeweenota. Pehz katolu basnizas likumeem semes, kuras peeder pee draudses, war tilt isleetotas tikai no draudses. Preefsch seminaru usturefchanas nepeeteek ar Aglonas semi un sche eetweramas ari zitas katolu basnizas semes. Ir diwas basnizas, pee kurām peeder wairak semes, bet platiba ari tam nepahrsneeds 75 destinas. Ja mehs schis diwas semes panemtu un saliftu weenā gubā ar zitu draudschu semem un gribetu Latgales basnizas apdrofchinat ar widejo semes normu, tad Latvijas walstij Lalgale wajadsetu peelift slāht pee katraš draudses tapehž, ka pee mums neisnahk pa 15 desetinam us katu draudsi. Ir tikai daschi gadijumi, kur kahdai basnizai peeder wairak semes; ir basnizas, kurām ir 1, 2, 3, lihds 6 desetinas u. t. t. Bet tam pehz katolu basnizas likumeem seme nepeeder ne basnizas fungam, ne draudsei, bet ir wiſas basnizas ihpaschums un war tilt isleetota basnizas labā. Tā ka ari Aglonas un Kreflawas semes naw tikai draudses semes, bet katolu basnizas semes un war tilt isleetotas tikai winas labā un winas zentralo eestahschu usturefchanai, es gribu zeret, ka Satverfmes Sapulze negribēs latgalefchein un katolu basnizai to dariit, ka wina scho punktu nepeenemtu un isgahstu zauri.

Presidents J. Tschafste: Es luhdsu referentu atsauffmes.

Referents M. Gailits: Alteezibā us Trafuna funga preefschlikumu man japasino, ka agrarā komissija scho eesneegumu zaurskatot nolehma wimū atraidit. Nodotas par winu 15 balsis, pret 15, atturejuschās 7.

Referents A. Sihmanis: Juridiska komissija issazijās par scho preefschlikumu ar 7, pret 4 balsim, peenemdama tekstā Aglonas, bet ne Kreflawas semi. Juridiska komissija pee schahda slehdseena nahza aīs ta eemesla, ka tika aifrahdis, ka Aglonai efot religiskā sīna fewischka nosihme kā svehtuma weetai un tamlihdsigi. Wehledamās schis tautas juhtas faudset, juridiska komissija balssoja par Aglonas semes preefschlikumu, bet ne Kreflawas. Bet

ja buhtu tiziš runats ari par Kreflawu, ka ari tai tahda pat nosīhme, tad bes schaubam, ari tai juridiskā komisija nebuhtu issazijuſees pret, jo prinzipā wina ir issazijuſees par to, ka religijskās juhtas saudsejamas.

Presidents J. Tschakste: Man japašino, ka papildinajuma eesnēdsejš atkalas no wahrdeem „un Kreflawas“, peepaturot tikai Agleonu. Tagad šis pahrlabojums skanetu tā:

„Kaptehtas un semes, uſ kurām uſzeltas bāsnizas un klosteri, līhdī ar pagalmeem, ehkam un dahrseem ūe bāsnizam un klostereem, tā ari Agleonas klosterā seme.“

Agrārās komisijas referents ūno, ka agrārā komisija issazijuſees pret ūho papildinajumu; juridiskā komisija turpretim issazijuſees par to. Es līfchū winu ūf balsoschanu un luhdsu pajeltees tos, kas ir par ūho papildinajumu. Tagad luhdsu pajeltees tos, kas ir pret ūho papildinajumu. Beidsot luhdsu pajeltees tos, kas ir pret ūho attrejuſchees no balsoschanas. Balsoschanas iſnahkums ūkofchais: Par papildinajumu issazijuſchees 70, pret to — 54, attrejuſchees 2 — kopā 56; tā tad papildinajums ūe enemts. (Balsis pākreiſi: „Lai dīhwo muhki!“. Smeekli un trokñis). Pee punkta b) wairak nekahdu papildinajumu un ūe ūkhnju naw. Tagad es līfchu to ūf balsoschanu un luhdsu pajeltees tos, kas ir pret punkta b) ūe ūkhnju. Luhdsu pajeltees tos, kas ir par punkta b) ūe ūkhnju. Beidsot luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Balsoschanas iſnahkumi ir: Pret punkta b) ūe ūkhnju issazijuſchees 57, par wina ūe ūkhnju 71 balsis, tā tad punkts b) ūe enemts. Tagad punkts c). Pee wina papildinajumu naw. Es līfchu winu ūf nobalsoschanu un luhdsu pajeltees tos, kas buhtu pret c) punktu ūe ūkhnju. Naw. Luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Punkts c) ūe enemts. Punkts d). Wahrds Buschewizam.

A. Buschewižs (sozialdemokrats): Pee punkta man buhtu pahrlabojumus, ūisu ūho punktu rediget ūkofchi:

„Neatšawina semes un muſčas, kuras ūeder pilſehtam, meisteem, aprinkeem, pagasteem un ūahdscham, ar noteikumu, ka pilſehtam ūede-roſchā, wehl nepahrdotā ūenneku seme, ziftahl ta naw wajadsga paſchu pilſehtu teefchām wajadſibam, gada laikā no agrarſikuma ūpehīkā nahkhanas deenas tiltu nodota ūho ūenju leetotajeem ūf teem ūaſcheem noteikumeem, ka tas ūaredsets agrarreformas ūikumā ateezībā ūf priwatmuſchu mahju rentnekeem“.

Es gribetu atſihmet, ka vēz ūhi ūekta, kas ūhe preeſchā ūikts, pilſehtas ūaudetu apmehram $\frac{1}{3}$ no ūawām ūenem. Ūismās tas ūihmejas ūf Rīgas pilſehtu, kura ūaudē mineto ūenju daudsumu. Par mitiweem ūhe nerunaſchu, jo par teem jau ūka aifrahdiſt.

Presidents J. Tschakste: Wahrds ūeder Gailitum.

M. Gailits (bespartejisko bessēmneku un massaimneku grupa): Es ūhe neissazischos ka referents, bet ka tautas ūeetneeks. Es ūispirms gribu iſteiktees pret Buschewiza ūunga pahrlabojumu. Punkts d) jau ūaidri ūareds, ka semes pilſehtam preeſch ūisām winu wajadſibam ūek ūtahtas. Buschewiza ūunga eesneegtais pahrlabojums ateezas ūewis ūf ūenem, kuras wajadsgas preeſch pilſehtu ūabeerihzibas, sozialām waj ūaimneeziſkām wajadſibam, waj ari winu ūaplachinaschanai, jo tās jau ūk un tā ūeteek atſawinatas. Wina preeſchlikums ūareds ūtaht pilſehtam ari semes bes ūeetneks

wajadības laufhaimneezīskai ismantoschanai, pelnas dsihschanai isrenteschanas zelā. Tas nebuhtu eeteizams, jo eenestu dualismu semes reformā. Nemšim, peemehram, Rigas pilsehtu. Winai peeder Limbaschu muischa, us kuras semes gul Limbaschu pilsehta. Ja peenemam Buschewiza funga preefschlikumu, tad mehs Limbaschu pilsehta nostahdam neefpehjamos apstahklos, padaram par Rigas wasalu. Tahlat, wehl Rigas pilsehtai peeder Wilkenes un Lahdes muischas, kuras atrodas pahraf tahlu no pilsehtas — pee un ais Limbascheem. Tif par schim trim muisham, par winu atsfawinaschanu us schi likuma pamata waretu buht runa. Schis 3 muischas naw pirkas, bet jau senos laikos Rigas pilsehtai dahwinatas no Gustawa Adolfa. Luhdsu preefschlikumu atraidit kā pretimrunajoschu semes ruhka interesem.

Presidents J. Schakste: Wahrds peeder Buschewizam.

U. Buchevižs (sozialdemokratis): Man jaaisrahda, ka Gailischa funga norahdījumi nepelna nefahdas ewehribas. Teeja, ka Rigai ir teescham wajadīga ari apkahrtejā seme. Schini likumā neetilpst patrimonial-apgabalu muischas, preefsch tām tiks isdots atfewischtis likums, bet ne pee tahda Satverfmes Sapulzes fastahwa, kahds ispauschas agrarkomisijs, tur ne tikai gimeau dahrīni, bet weselas datschās grib atdot par dsimtsihpaschumu privatizilwekeem. Kad Rigas pilsehtai tiks atstahtas winas semes, tad wina warēs tās apmainit pret tām semem, kas sche tuwumā. Tadehl es usturu fawu preefschlikumu.

Presidents J. Schakste: Neweens wairak pee wahrda naw pеeteizes, es doschu pehdejo wahrdu referentam.

Referents M. Gailits: Agrarās komisijas wahrda man japasino, ka schis papildinajums atraidits ar 19 balsim par, pretim 18 un 1 at-turoees.

Referents A. Sihmanis: Juridiskā komisija par scho papildinajumu ir issazijuschees 3, pretim 8. (A. Behrsinch no weetas: „Luhdsu wahrdu pee balsoschanas fahrtibas“).

Presidents J. Schakste: Wahrds Behrsinam.

A. Behrsinch (darba partija): Gewehrojot to, ka schis jautajums fazel finamā mehrā politiskas kaislibas un ir loti nopeets, es fawā un 10 zitu Satverfmes Sapulzes lozeklu wahrda luhdsu isdarit balsoschanu aisklahti ar sihmitem.

Presidents J. Schakste: Geenahzis preefschlikums balsot aisklahti ar sihmitem. Balsoschana notiks tā, ka katram Satverfmes Sapulzes lozeklim tiks isdota sihmita. Tee, kas balsos par scho pahlabojumu, ukrastis, us sihmites „par“, kas balsos pret, usrastis „pret“ (Alikhwe no weetas: „Un kas atturas?“). Tee war usrastit „atturas“. Luhgtu isdalit sihmites. (Teet isdalitas sihmites). Es daru usmanigus Satverfmes Sapulzes lozeklus, ka balhu skaititaji tuhlt fawahs sihmites. Vahrtraukums us 10 minutem.

(Vahrtraukums no 8.10 lihds 8.30).

Presidents J. Tschakste: Satversmes Sapulzes sehde turpinajas. Balsoschanas resultati sekofchi: Par preefchlikumu issazijuschees 76, pret 65 un atturejuschees 2. Tā tad pahrlabojums ir peenemts. Tagad es likschu fcho punktu d us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par fchi punkta peenemfchanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret d punkta peenemfchanu. Nav. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums: Par punktu d issazijuschees 85, pret neweens un atturejuschees 47. Tā tad winsch p e e n e m t s. Punkts e. Wahrds Buschewizam.

A. B u f ch e w i z s (sozialdemokratis): Pee punkta e es leeku preefchā strihpot pehdejā teikumā wahrdus: „ja schahdas faimneezibas u. t. t.“ Leeku preefchā fchos wahrdus strihpot tamdehl, lai fazkanotu punktu e ar punktu a. Schini punktā ir teikts, ka top atstahtas widejās normas agrafeem ihpaschneekem, bet fche teek atstahtas augstakās normas.

Presidents J. Tschakste: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizas? Es luhgschu referentus dot atsaukmes.

Referents M. G a l i t s: No agrarkomisijas pušes man jaaisrahda, ka fhis pahrlabojums tika atraidits. Par winu tika nodotas 14 balsis, pret 16 un atturejusčas 8.

Referents A. S i h m a n i s: Uri juridiskā komisija fhis preefchlikums tika atraidits, pee kam par to issazijās 3 un pret 8.

Presidents J. Tschakste: Pahrlabojums ūkan:

„Pee punkta e strihpot pehdejo nodalijumu, fahlot ar wahrdeem: „ja schahdas faimneezibas“ lihds wahrdeem „pee kam“.“

Abas komisijas ir fcho pahrlabojumu atraidijuschas. Es likschu to us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par fcho pahrlabojumu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret fcho pahrlabojumu. Es luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejuschees no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums schahds: Par fcho pahrlabojumu issazijusčas 56 balsis, pret to 85, atturejusčes 1 bals. Tā tad pahrlabojums ir a t r a i d i t s. Bes tam ir wehleens pahrlabojums. Wahrds peeder Kindslim.

J. R i n d s u l i s (Latgales semneeku partija): Punkta beigu dala ūkan: „Ja schahdu faimneebu fmes platiba pahrsneedis lihdsschnejo semneeku faimneebu normas Latwija, tad atfawina normas pahrsneedoscho dalu, atfahjot isnehmuma kahrtā 300 Latwijas pührweetas — 100 hektarus, pee kam, ja weenam ihpaschneekam peeder wairakas faimneezibas, winam atfahjama tikai weena faimneebu pehz waldibas norahdījuma.“

Te man buhtu peesihme pee otrās rindinas us augschu nemot, pehz wahrdeem „ja weenam ihpaschneekam ir wairakas faimneezibas“ te burtiski ūkatootees isnahk, ka ja weenam ihpaschneekam peeder 2 faimneezibas, katra no 5 desetinam, tad weena no tām buhtu atfawinama, ja weenam ihpaschneekam peeder kaut weena waj 2 desetinas, waj tur atfawischtā faimneebu ir fahds schēuhnitīs, tad to war atfawinat un tas buhtu atnemams. Lai to nowehrstu, mans preefchlikums buhtu, ka pehz wahrdeem „peeder wairakas faimneezibas“ eespraustu wahrdus „luru ūkplatiba pahrsneedis 100 hektarus“. Mehs nebuhtu logiski, ja mehs weenā gadijumā atstahtu 100 hektarus un otrā tos neatstahtu. Usturot fcho preefchlikumu, es luhdsu winu peenemt.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

A. B u f ch e w i z s (sozialdemokratis): Es issakos preti tadehl, ka tas ir pilnigi neleetderigi, jo punktā e ir fazits, ka teek atfawinatas tikai tai

gadijumā, kad tās pahrsneeds līhdsschīnejo semneku fāimneezību normas, un nekur naw teikts, ka top atšawinatas tās fāimneezības, kuras tās nepahrsneeds. Tad pati redakcija šķīm pahrlabojumam naw skaidra. To waretu pahrs, redigēt, bet pehz manām domam tas ir pilnigi leeki.

Presidents J. Īschakste: Wahrds Kindsulim.

J. Rīndulis (Latgales semneku partija): Warbuht, to ari war tā ūaprast, kā Buschewiza fungs to ūaprot, ja te nebuhtu teikts „ja weenam ihpashneekam peeder wairak fāimneezību“. Man leekas, ka te redakcija ir skaidra un noteikta un newar buht runa par neeskaidribu. Ja weenam ihpashneekam peeder diwas fāimneezības, t. i. 10 desetinas, tad weena ir jaatshawina. Es usturu ūawu preekschlikumu, jo redakcijā ir skaidri un noteikti teikti: „kureem peeder wairak fāimneezības“.

Presidents J. Īschakste: Neweens wairak pee wahrda naw pеetezes. Es luhdsu referenta atsauksmi.

Referents M. Gaileitš: Agrarkomisijas wahrda man jaaisrahda, ka Kindsula funga preekschlikumu war atsīht par peenemamu. Par winu balsjoja 17 un atturejās 14.

Presidents J. Īschakste: Un juridiskā komisijā?

Referents A. Sīhamanis: Juridiskā komisijā par šo preekschlikumu bija 1 balsī, pret 9.

Presidents J. Īschakste: Pahrlabojums ūan:

„Kur rakstīts: „līhdsschīnejās semneku fāimneezības normas Latvijā 300 Latwījas puhrweetas = 100 hektareem“, to redigēt ūekoschi:

„līhdsschīnejās semneku fāimneezības normu Latvijā (210 Latwījas puhrweetas = 70 hektareem)“.“

Es likschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees, kas ir par šo preekschlikumu. Tad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Balsoschanas išnahkums: Par šo preekschlikumu išfazijusches 82, pret neweens, atturejusches 57. Tā tad šīs papildinajums p e e n e m t ī s.

Luhdsu referentu.

Referents M. Gaileitš: Atteezībā us 3. panta punktu e es kā referents turu par peenahkumu aisrahdit ūekoscho. Punktā e minētā semneku fāimneezību norma ir jašaprof newīs kā kahda wideja semneku fāimneezību norma wišā Latvijā, bet gan kā leelakā pastahwoſčā semneku fāimneezību norma. Es tureju par peenahkumu to ūche peenaglot.

Presidents J. Īschakste: Waj juhs uſtureet ūawu pēsīhmi pee 3. panta? (J. Rīndulis no weetas: „Ta naw mana pēsīhme. Tas ir pahrpratumū“). Wahrds referentam.

Referents M. Gaileitš: Man jaatgahdina, ka agrarkomisija no Kindsula funga eefneegta pēsīhme, pehz kuras punktos a un e minētā plātībā war eetilp mescha gabali līhds 15 hektareem. To es gribēju atgahdinat Kindsula fungam. (Kindsulis no weetas: „Waj tas par bašnizas ūemem?“).

Presidents J. Īschakste: Te naw runa par bašnizas ūemem, bet par meschu. Wahrds Kindsulim.

J. Rīndulis (Latgales semneku partija): Žeenijamee Satwersmes Sapulzes lozekli! Šī pēsīhme ir ūaisīta ar teikumu, kas ūai pantā naw eewests aiz pahrpratuma. Agrarkomisijas protokolos ir ūisīmets, ka mans pahrlabojums ir ūenemets ar 17 pret 16 balsim, bet zaur pahrpratumi

wiensch sadalits 2 dalās un otra dala nostrihpota. Kas nostrihpojis, es nesimū. Teikumā ir teikts, ka tās semes neteek alkawinatas, kuras lihds 23. aprīsim eegahdajuschees Latvijas pilsoni un ja tās nepastahw galwenām fahrtām no mescha. Es eenesu preefschlikumu, lai pehdejo teikuma dalu atraiditu. Zaur šo teikumu waretu isnahkt pahrpratumi. Peenemīm, ka ihpachneekam ir 100 desetinas semes un no šīm 51 desetina buhtu meschi. Skatotees burtiski pehz ūki likuma isnahktu, ka nonemama wīsa seme. Jo „galwenām fahrtam“ war saprast kā 51%. Tapehz es leeku preefschā, ka pantos a) un e) norahditā platibā war eetilpt meschu gabali lihds 15 hektareem. Zaur to mechaniski atkrisiu ūche wahrdi. Zaur eepreelfsheju redakciju waretu nodarit pahrestibu massemnekeem, jo ari teem ir weena laba dala meschu. Lai ne-nodaritu pahrestibu galwenā fahrtā teem, kuri, warbuht, walstiski domajot, meschu buhtu audsejuschi un nebuhu wiš isszirtuschi — ja wini to buhtu isszirtuschi, tad wineem to tagad neatnemtu, bet tagad, kad wini, labi domadami, to meschu ir audsejuschi, wineem atnem wīsu semi tikai tapehz, ka ta galwenā fahrtā fastahw no mescha — tadehl es leeku preefschā peenemt ūko peesihmi. Ja buhtu fahdi pahrpratumi par ūko strihpojumu, tad tos war noskaidrot. Faktiski tas ir peenemts, tikai naw nodrukats. Tapehz leeku preefschā ūchos diwus pahrlabojumus peenemt.

Presidents J. Ščakste: Es luhdsu referenta atfauksmi.

Referents M. Gailits: Te man jaaisrahda, ka pirmā dala, par turu runaja Kindsula fungā, neatteezas us ūko punktu e), bet ir eesneegta peesihme pee treschā panta. Kas atteezas us to, ka nowiltos un Satversmes Sapulzes lozekleem isdalitos preefschlikumos truhelst papildinajuma, kuri ūkenests no Kindsula funga un ūtan: „Strihpot wahrdus „nepastahw galwenām fahrtam no mescha“,“ tad tas isskaidrojams teesham zaur kluhdu, jo israhdas ka tahds papildinajums ir bijis. Ais pahrpratuma kahds ūchos wahrdus „nepastahw galwenām fahrtam no mescha“ teesham issstrihpojis un pahrrakstot kanzlejā wini aiz ūki eemesla islaisti. Agrarkomisijā, kā jau Kindsula fungā aisrahdija, papildinajums resp. strihpojums peenemts ar 19 pret 16 balsim.

Referents A. Sihmanis: Juridiskā komisija ir apspreeduš ūkis diwas rindas, kas eesneegtas un isdalitas Satversmes Sapulzes lozekleem. Komisijā ir issazijuschi: 1 balsā par preefschlikumu un 9 pret.

Presidents J. Ščakste: Par preefschlikumu strihpot pehdejos wahrdus „nesastahw galwenām fahrtam no mescha“ katra komisija ir issazijusi sawadas domas; weena ir par preefschlikumu, otra pret to. Es liksku ūku us balsoschanu Luhdsu pazeltees tos, kas ir par ūko preefschlikumu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret ūko preefschlikumu. Es luhdsu pazeltees, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums ūchahds: Par pahrlabojumu issazijuschees 79, pret neweens, atturejuschees 62. Tā tad pahrlabojums peenemts. Wahrds Irbem.

R. Irbe (kristigo nacionālā ūweeniba): Pehz peenemtā treschā panta a punkta agrafeem ihpachnekeem atstahjama semes dala wideju fainmeezibū platibā, bet pehz b) punkta:

„Kapsehtas un jemes, us kurām užzeltas basaizas un klosteri, lihds ar pagalmeem, ekam un dahrseem pee basnizam un klosterem.“

Pee ta ūchodeen mehs jau peewenojam ari Aglonas klosterā semes. Lai nezelots pahrpratumi, no mums ir eesneegta peesihme, kura eeskata, ka

ari basnizas skaitas par ihpaschneekem, kahdi mineti punktâ a) un, otrkahrt, schis basnizas ehkas, lai tiktu atstahjasas pee basnizam, ja tas nepeezeeschami wajadsigas preefch winas dsihwes, peemehram eeswehtamo mahjas, kuras ir katrâ leelakâ draudse, kur eeswehtamee behrni sapulzejas, kur wini paleet, usturas un top mahziti. Basnizas wehleschanas ir, lai schi seme tiktu pee-dalita tur, kur ir schis ehkas, un nehrts stahwoeklis buhtu, ja schi seme atrastos zitur, tahlu no ehkam. Tapehz es leeku preefchâ, ka basnizam semes atstahjamas pee draudsei peederoschâm elam.

President S. Schafste: Schi peesihme atteezas us wišu pantu un tapehz es lischu us balschamu papreefch punktu e), par kuru sche bija debates. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret punktu e). Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balschanas. Naw. Ta tad punkt e) penemits. Tagad ir peesihme ka papildinajums pee vanta, ko leek preefchâ Satversmes Sapulzes lozeklis Irbe. Atteezibâ us schi peesihmi es luhgtu referentu atsaufkemes.

Referents M. Gailits: Atteezibâ us schi papildinajumu, ko te eenesa kristigo nazionalistu partijs, waru sinot, ka agrarâ komisija schis papildinajums atrada perekishanu. Skaidribas labad man jaaisrahda, ka no 40 komisijas lozekleem klahi bija tikai 26 un schis preefchlukums dabuja 17 balsis par un 9 pret. Isnahkums bija tapehz tahds, ka schis preefchlukums nahza paschâs sehdes heigâs, kad dala komisijas lozeklu jau bija aissgahjuši.

Referents A. Sihamanis: Juridiskâ komisija par schi preefchlukumu issazijas 2, pret to 5 un 2 atturejas.

President S. Schafste: Es lischu schi pahrlabojumu us balschamu. Pahrlabojums skan:

„Basnizam seme atstahjama neatshawinajamo widejo laimneezibu platibâ, kopâ ar basnizai resp. draudsei peederoschâm ehkam.“

Komisijas, ka tas beeschi gadas, katra ir sawâs domâs. Es luhgtu pazeltees tos, kas ir par schi pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balschanas. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi pahrlabojumu. Par schi pahrlabojumu issazijuschees 81, pret to 63, atturas 1. Ta tad schis pahrlabojums penemits. Tagad wehl ir peemetinajums, ko pee schi vanta lika preefchâ Kindsula fungis.

Es lischu us balschamu 3. pantu wiša wišumâ. (S. Kindsulis no weetas: „Gribeju aissrahdit, ka naw nobalsota peesihme pee 3. panta.“) Juhs ūkeet, ka tas atteezas us 3. pantu? (S. Kindsulis no weetas: „Netika nobalsota peesihme pee schi vanta, kura ūkan:“)

„Punktos a un e norahditâ, bijuscheem ihpaschneekem atstahjamâ semes platibâ war eetilpt mescha gabali lihds 15 hektareem.“)

Referents teiza, ka tas atteezas us nahloscho vantu. (S. Kindsulis: „Nê, ta ir peesihme pee 3. panta!“) Preefchlukums skan:

„Punktos a un e norahditâ, bijuscheem semes ihpaschneekem atstahjamâ semes platibâ war eetilpt mescha gabali lihds 15 hektareem.“

Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Man jaaisrahda, ka schis jautajums agrarkomisija tuwak pehz fatura netika istirsats, bet weenfahrschi balsojot, tika peenemts ar 19 pret 16 balsim.

Referents A. Sihamanis: Juridiskâ komisija atraidija schi papildinajumu ar weenu balsi par, 9 pret.

Presidents J. Ščakste: Komisijas ir atradusčħas satra fawās domās. Es likschu šo preeħsħlikumu u balsosħanu un luħdsu pajeltees tos, kas buhtu par šo preeħħmi (Daudsi pajelaš). Preeħħme peenem ta (Kinsulis: „Luħdsu wahrdu“).

Referents M. Gaillit: Es gribju aixrahdit Kinsula fungam, fa par šo preeħħmi jau nobal-fotis un man kā referentam jaħaka, fa par to runat weħl buhtu neweetā. (Kinsulis weħreis luħds wahrdu. Presidents to atraida. Sahlē smekli un aplausi).

Presidents J. Ščakste: Es tagad likschu u balsosħanu wiċċu 3. pantu ar wiċċam preeħħmem un pahrlabojumeem un luħdsu pajeltees tos, kas buhtu pret wina peenemšchanu. Naw. Luħdsu pajeltees tos, kas atturas no balsosħanas. 3. pants ir peenemts ar wiċċam balsim, 57 atturotees.

4. pants. Pee ta neweens pats pahrlabojums naw eesneegts. Pee 5. panta tāpat naw neweena pahrlabojuma. Pee 6. panta ari pahrlabojumu naw. Pee 7. ari naw (Bals: „Ir pahrlabojums!“) Luħgtu nolasit 7. pantu.

Sekretars R. J. W. W. S.:

„Ja atħawinam ħi inwentara ihpaċċħneeks u ssahl jaunu laukħaimneezib, wiċċa faiċċeżżeż bai wajadsgo d'shiħwo un nedxiħwo inwentaru neħażawina.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds Buschewizam.

A. Buġi ġewiż (sozialdemokrats): Te man ir redakzjonelas dabas pahrlabojums, wahrda „wina“ weetā lilt „ſħai“.

Referents M. Gaillit: Man jaaisraħda, ka ſħis Buschewiza funga eenestais pahrlabojums ir-atsħihs no agrarkomisijas un peenemts ar 21 balsi, atturotees 10, pret 7.

Referents A. Sihamani: Juridiskā komisijā ſħis pahrlabojums peenemts weenbalsfigi.

Presidents J. Ščakste: Es likschu šo pahrlabojumu u balsosħanu. Abas komisijas weenis prahti par wina peenemšchanu. Luħdsu pajeltees tos, kas ir pret šo pahrlabojumu. Naw. Kas atturas no balsosħanas? Naw. Ta' tad ſħis pahrlabojums peenemts. 8. pants.

Sekretars R. J. W. W. S.:

„Atħawinatais ihpaċċums liħds ta pahrnemšchanai no semkopibas ministrijas paleek wina libdissħnejja ihpaċċħneka leetosħanā un apsaċċimnekkosħan u ajsdewumu (commodatum) libgumha nosazjumeem, kuri pareddeti weetejo z-żwillikumu 3737.—3764. pantos ar to noteifumi:

a) ka leetotajam paleek ihpaċċħuma faiċċeżżeż angli, bet tam jaibdara ujji sawu reħtija wiċċi nepeezeesħamee islabojumi un teħosħee iż-żewwumi;

b) ka walstijx tiegħiha ihpaċċħumu pahrnem sawā riħzibb farrā laikha un

c) ka attlied is-sa laetotajam peenahħas par derigam eebuhwem un islabojumeem, kuri iż-żdariti ar waldbas aħla.

Perejha: Ja libdissħnejja is ihpaċċħneeks newehlas atħawinato ihpaċċħumu turpmak leetot un apsaċċimnekkot, wiċċi eesneegħi par to rat-stiġi pašin ojumu semkopibas ministrijai, kura meħnesha laikha pahrnem ihpaċċħumu sawā riħzibb.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds Gaillit.

M. Gaillit (bespartejisko bessemneeku un massaimneeku grupa): Es gribju pastaidrot atteezib u fawu eesneegħum. Tagadejja preeħħme redigeta ūfek:

"Ahtawinatais ihpaschums lihds ta pahrnemšchanai no jemkopibas ministrijas paleef wina lihdsschinejä ihpaschneeka leetoschanâ un apsaimneekoschanâ uj aisdewumu (commodatum) lihguma nosazijumeem, kuri paredseti weetejo ziwillikumu 3737.-3764. pantos, ar to noteikumu:

- fa leetotajam paleef ihpaschuma saimneebas augli, bes tam jaibara uj sava rehina wiši nepeezeschamee islabojumi un tekoschee isdewumi;
- fa walstij teežiba ihpaschumu pahremt sawâ rihzibâ latrâ laikâ un
- fa atlihdsiba leetotajam peenahkas par derigâm eebuhwem un islabo-jumeem, kuri isdariti ar waldibas altauju.

P e e s i h m e : Ja lihdsschinejais ihpaschneeks newehlas atshawinato ihpaschumu turpmak leetot un apsaimneefot, winsch eesneeds par to rakstiku pasinojumu semkopibas ministrijai, kura mehnesccha laikâ pahrem ihpaschumu sawâ rihzibâ.

Schahdâ weidâ wina war radit kolissjas pee norehkinafchanâs. Isnahks tà, fa dezembra mehnesccha pahremis muischu, saimneebas augli buhs eewahkti, eestahjees darba tuffchais gada laiks us laukeem, kad eenahkumu naw, bet strahdneeki jaustur. Lai waldibai buhtu eespehjams scho norehkinafchanos isdarit par wisu saimneebas gadu, jadod eespehja to isdarit gada beigâs un ari gadijumâ, ja saimneeks agrak atstahiu sôwu saimneebu. Lai walstij pee pahrnemšchanâs buhtu oala ari pee eenahkumeem, leku preefschâ wahrdu "mehnesccha laikâ" lits:

"Ja lihdsschinejais ihpaschneeks newehlas atshawinato ihpaschumu turpmak leetot un apsaimneefot, winsch eesneeds par to rakstiku pasinojumu semkopibas ministrijai, kura pahrem ihpaschumu sawâ rihzibâ ne wehlak par tekoscha saimneebas gada beigam."

Tagad teikschu kâ referents, fa ščis pahrlabojums agrarkomisijs peenemts ar 28 pret 2, atturootees 7 balsim.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder baronam Firkam.

W. Firkfs (wahzu tautas partija, runa wahziski): Gailischa eesneegums pee § 8 man leekas neepenemams. Buhtu wehl saprotams, ja wisas saimneebas tikai us saimneebas gada beigam pahremtu walsts, betamdehl us tilgū laiku lihds saimneebas gada beigam, t. i. us wairak neka 7 mehneschem muischu ihpaschneekem pret winu gribu uswelt tilfimagu atbildibu, kâ to fewi satur „commodatum's", tas naw saprotami. Usliktâ atbildiba ir til milsiga, fa daudsi muischu ihpaschneeki labak atteiktos no šči gada raschas eenahkumeem, lai tikai no ščis atbildibas tiktu walâ. Bet pehz Gailischa funga preefschlikuma atshawinamo muischu ihpaschneekem naw wairs nemas eespehjams no ščis atbildibas iswairitees: tas ir jauns spaidu darbu weids, kas sche, mani fungi, jums teek lits preefschâ un tas tatschu gan buhtu modernas brihwwalsts nezeenigi. Tamdehl es luhsu Gailischa funga preefschlikumu atraudit.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Buschewizam.

A. Buschewizs (sozialdemokrats): Man ir pee ta panta ari weens pahrlabojums, kuršc deemſchehl aif pahrfatishchanâs ir peelits pee 10. panta, bet kuršc teiksta un fatura sinâ peederetu pee 8. panta. Saturis ir tekoschs: „Norehkinafchanâs par pahremtlâmu muischam un semem noteek tekoscha saimneebas gada beigâs." Te ir runa par muischam, kuras tilks pahremetas, kahdas winas ari nebuhtu. Es leku preefschâ scho pahrlabojumu nonemt no panta 10. un peelits pee panta 8. Sad buhtu skaidrs, fa winsch ateezas us wisam muischam un, warbuht, buhtu isbehgts tas, no fa haidas Firkha fungas.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder baronam Firkam.

W. Firkss (wahzu tautas partija, runā wahzishti): Buschewiza funga paskaidrojumi manus eebildumus neisslaideja un tapehz es agrak teikto usturu spehkā.

Presidents J. Schafste: Referentam wahrds.

Referents M. Gailits: Es gribu kā referents Buschewiza fungam aizrahdit, ka pee 10. panta pahrlabojums agrarā komisijā weenbalsigi peenemts aīs eemesleem, kurus es wehlak norahdischu. Pahrlabojums pee 8. panta satrā sinā buhtu bijis wajadfigs aīs teem eemesleem, ka waldibai newar saistit rokas ar noteikumu gada widū pahnemt ihpaschumu un norehkinotees tuhlin par to. Ur peesihmi naw isteikts, ka waldibai satrā sinā ta pahnemschana janowilzina lihds faimneezibas gada beigam. Un ja winai buhs ta eespehja, tad wina ari atswabinās lihdsschnejo ihpaschneku no commodatum'a tahlakas ispildischanas un pateizotees schai peesihmei warēs panahst leetderigu norehkinaschanas ispildischananu. Agrarā komisija, rehkinotees ar scheem apstakleem, atsina scho peesihmi par wajadsigu.

Referents A. Sihmanis: Juridisksā komisijā schi peesihme peenemta ar 9 balsim, 1 atturotees.

Presidents J. Schafste: Es līkschu papildinajumu us balsoschanu. Peesihme kā:

„Ja lihdsschnejaies ihpaschneeks newehlas atsawinato ihpaschumu turpmāk leetot un apsaimniekot, winsch eesneeds par to rakstisku pahrlabojumu semkopibas ministrijai, kura pahnem ihpaschumu sawā rihzibā ne wehlak par teikosha fainneezibas gada beigam.“

Abas komisijas ir issazijuščas peesihmei par labu. Es līkschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho peesihmi. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturejuščees no balsoschanas. 6 balsim issakotees pret un 6 atturotees, peesihme ir peenemta. Tagad mehs peegreesīšīmēs Buschewiza preefschlikumam, kas pehz fawa fatura faktiski saistas ar scho pantu, kaut gan eesneeguma un originala teikstā apsīhmeti par pahrlabojumu pee 10. panta. Ja Buschewizs to ustur, tad es luhdsu isteiktees referenteem.

Referents M. Gailits: Man kā agrarās komisijas referentam jaaisražda, ka agrarā komisijā pehz eesneeguma fahrtibas tika eesneegumi iskemti zauri tai fahrtibā, kahdā wini nahza no presidijs un tika islemtas peesihmes pee 8. un pee 10. panteem manā eesneegumā. Tā ka ar peesihmes peenemschananu pee 10. panta, kura bija eesneegta no manis, atrita Buschewiza eesneegta peesihme kā tahdā, kura sedsaš ar peenemto, tad par to agrarkomisijā netika atfewischi balsots.

Referents A. Sihmanis: Buschewiza funga preefschlikums tika juridisksā komisijā zaurskatīts kā pahrlabojums pee 10., bet newis 8. panta, kaut ari fatura sinā winsch atteezas us 8. pantu.

Presidents J. Schafste: Gewehrojot to, ka komisija domā, ka pahrlabojums der ari pee 10. panta, es līkschu winu us balsoschanu pee 10. panta. Tagad es līkschu us balsoschanu wifū 8. pantu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret wina peenemschananu. Naw. Kas atturas no balsoschanas, luhdsu pazeltees. 8. pants weenam atturotees peenemts.

Pee 9. panta pahrlabojumu naw. 10. pants.

Sekretars R. Jawanowis:

„Gemes un muishcas, kuras jau pahnemtas semkopibas ministrijas rihzibā un ar scho likumu atsawinatas, naw atdodamas winu agrako ihpaschneku leetoschanā, kahda paredesta schi likuma 8. pantā.“

Presidents J. Tschakste: Wahrds Schiemanim.

P. Schiemans (wahzu demokrati partija, runā wahzisski): Tā kā muhšu preekschlikumam par šči panta strihpošchanu naw paredžams wairafums, tad es nemu sawu eesneegumu atpačal, tomehr mehs balsosim pret šči pantu kā pret rupju netaisnibu.

Presidents J. Tschakste: Tad wehl papildinajums no Gailischa funga.

M. Gailits (besparteisiko bessemneeku un massaimneeku grupa): Altieezipā us ščo papildinajumu man jaaisrahda, ka šči peesihme ir tikpat nepeezeeschama un gandrihs wehl wairak, nekā ta, kas tīta peenemta no Satverīmes Sapulzes pee 8. p., jo ar likuma spehkā stahschanas brihdi, ja šči peesihme neteik peenemta, waldiba speesta tām muischam, kurās jau ir bijuschas pahremtas no semkopibas ministrijas, dot norehķinu. Norehķins buhtu jadod fainneezibas gada widū, lai tas nenotiku, tad šči peesihme nosaka, ka norehķins noteik gada beigās. Algrākomisijā ščis preekschlikums tīta peenemts ar 32 balsim pret 3.

Referents A. Sihmanis: Juridiskā komisija skatija zauri abas peesihmes, kas tīta eenestās no Buschewiza un Gailischa fungēem, un atrada Gailischa preekschlikumu par weenbalsigi peenemamu. Tā kā Gailischa funga peesihme pee 10. panta līhds ar to jautajumu pilnigi išsmel, tad otra peesihme atkritu.

A. Buschewijs (sozialdemokrats): Es jau aissrahdi, ka mans pahrlabojums bija domats ne tikai preeksch 10., bet ari preeksch 8. panta un winu wajaga tāpat nobalsot.

Presidents J. Tschakste: Es līkštu Gailischa funga pahrlabojumu us balsoschanu, pee kam tad, protams, atkritis otrs — Buschewiza funga peesihme. Gailischa funga pahrlabojums šāk:

„10. panta beigas papildinat ar teikumu:

„pee kam apreķini par ščo semju un muischu apsaimneekoschanu no semkopibas ministrijas ir noslehdīami ar agrakeem ihpaschnekeem tik tekoča fainneezibas gada beigās.“

Komisijas ir issazījus hās par ščo papildinajumu. Es līkštu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret ščo papildinajumu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Ari naw. Gailischa funga papildinajums ir peenemts. Līhds ar to atkriti Buschewiza funga preekschlikums. Tagad es līkštu wišu 10. pantu us nobalsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret 10. pantu. Luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejusches no balsoschanas. Naw. Tā tad 10. pants ar wišām balsim pret 6 peenemts. Pee 11. panta pahrlabojumu naw. Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Te man kā referentam jaaisrahda, ko es jau pirmā teizu, ka, pateizotees eenesteem pahrlabojumeem, 11. pants bij jare-dīgē pehz fatura un nebuhu leeki par to nobalsot. Sašķanā ar 3. panta punktu a newareja wairā tīkt atstātīs tas teikts, kas bija peenemts pee otra lasījuma. Starpība ta, ka agrak ščis pants šāneja sekochi:

„Par atfawinato un semes fondā eeskaitito semju un muischu pahreju walsts ihpaschumā išdarami, us semkopibas ministrijas finojuma pamata, ateezigi eeraisti semes grahmatu registra otrās nodalas pirmā rubrikā.“

Tāhds wišch tīka peenemts otrā lasījumā, pee kam tīka aissrahdis, ka ūskanā ar eenesteem papildinajumeem tas buhs japaħrlabo. Tā kā otrā

lašijumā tika peenemis pee 3. panta punkts a, kurušč atstahj sinamu normu, lihdsigu pastahwoſchās semneeku haimneezibas widejai platibai, neatfawinatu, tad 11. pants, pehz pirmā teksa 7. pants, newareja tīt atstahs agrakā redatzijā, jo tagad, sinamām muischu semju platibam paleekot neatfawinatām, eeraſtisſchana tik weegli naw isdarama. Tapehz 11. pants tika redigets ſekofchi:

„Sakarā ar agrarreformas iſweschhanu nepeezeesſhamo eeraſtu kahr-
tibu ſemes grahmatās noſala ſewiſčiſ ſikums. Lihds tahda likuma iſdoſchanai aileegts eeraſtit ſemes grahmatās katu darijumu par ihpaſchuma paſreju, dalifchanu un aygruhtinaſchanu atteezibā uſ ſemem un muischam, kuraž ar ſcho likumu, pilnā fastahwā waj pa dālai, atfa-
winatas un eefkaititas walſts ſemes fondā.“

Luhdsu to peenemt.

Presidentis J. Tſchafte: Es likchu 11. pantu uſ nobalſoſchanu un
luhdsu paſeltees toſ, kaſ ir pret wina peenemſchanu. Naw. Tagad luhdsu
paſeltees toſ, kaſ atturas no balfoschanas. Naw. Ta tad 11. pants pee-
nemt. 12. pants.

Sekretars R. Iwanow:

„Tuvalus noſazijumus par atfawinato pahrneſchanas laiku un kahr-
tibu, kā ari par ſcho ihpaſchumu iſmantoschanu un pahrwaldiſchanu lihds agrar-
reformas iſweschhanai iſdod ſemkopibas ministrija ſaſkā ar ſcho likumu.“

Presidentis J. Tſchafte: Wahrds Schiemanim.

P. Schiemaniš (wahzu demokratu partija, rūnā wahziski): Mehs
leekam preeſchā peenemt pahrgroſijumu, pehz kura atfawinamo muischu
ihpaſchnekeem teef noteikts terminſch, lihds kura notezeſchhanai wini waretu
iſwest muischās atrodoſchos kustamo inwentaru. Ta kā wineem pehz pil-
nigas atfawinashanas naſkſees gruhti tahdu pahrweſchanu iſdarit, tad mehs
leekam preeſchā peenemt noteikumu, kuruſč uſleek waldbai par peenahkumu,
ſneegt wineem ſchinī ſinā valihdsigu roku. Pehz tam, kād ſchis pahrgro-
ſijums ir tizis agrarkomisijā pahrrunats, es eſmu ſpeeks ſtrihpot pahrgro-
ſijuma pehdejo teikumu, kuruſč uſleek walſtij wiſus pahrweſchanas iſdewumus
un terminu ſaihſinat no 6 mehnecheem uſ 5. Bes tam pahrgroſijuma pirmos
wahrdoſ ir jaſlabo gramatiska kluhda.

Presidentis J. Tſchafte: Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Ta kā eefneedeſejſ nehma atpakaſ eefneeguma
pehdejo teikumu, kuruſč ſkan:

„Wiſus iſdewumus pee ſchis pahrwadaschanas ſedj walſts“
un eeneſa pahrlabojumu no 6 mehnecheem uſ 5, tad man jaſino, kā ſchahdā
weidā eefneegum ſtrada agrarkomisijas peekrifſchanu.

Referents A. Sihamaniš: Juridiskā komiſija ſawā pilnā fastahwā
iſſazijās pret, aſ ta eemeſla, kā nekaſ nebija ſinams par ſtrihpoſchanu, kahda
te tagad eeneſta, un par teem pahrlabojumeem.

Presidentis J. Tſchafte: Pahrlabojums tāi redatzijā, kahda wina
te ir, ſkan:

„Atfawinateem muischu ihpaſchnekeem atwehlet 5 mehnechus, kura ſailā
wini war iſwest ſawu dſhwolka eefahrīu no atfawinatām eħlam uſ ſawu jauno
dſhwes weeu, pee tam waldbai wineem naſk ſchinī ſinā pret.“

Referents M. Gailits: Gribu aifrahdiſ, kā man jaleek preeſchā
peenemt ſcho pahrlabojumu kā patſlahwig 13. pantu. Kā peefihme pee
12. panta, kā te wiſč domats, tas acbuhtu peemehročs.

Referents A. Sihmanis: Man jaafrahda ūs weenu redakzjonelu nepareisibū, ūs kuru atduramees un kas zehlusees no latweeschū walodas neprashanas. Te teiks „atfawinateem muischu ihpaschneekem“. Muischu ihpaschneekus mehs neesam atfawinajuschi un ari nedomajam atfawinat. Te buhtu jasaka „atfawinato muischu ihpaschneekem“.

Presidents J. Tschakste: Agrarkomisija ūs preefchlikumu ir peshmu. Es lisschu winu ūs balsoschanu.

Referents M. Gailits: Luhdsu tomehr peenemt preefchlikumu fā peshmi pēe 12. panta.

Presidents J. Tschakste: Es lisschu preefchlikumu ūs balsoschanu fā peshmi pēe 12. panta. Luhdsu pajeltees tos, kas buhtu pret ūs preefchlikumu. Naw. Es luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. 2 atturotees preefchlikums peenemts. Pēe 13. panta pahrlabojumu naw, tāpat pēe 14. un 15. Pēe nahkoschā 16. panta eesneegts pahrlabojums. Luhdsu sekretaru nolasit 16. pantu.

Sekretars R. Jawans:

„Wisi par atfawinato ihpaschumu noslehgtee lihgumi un darijumi par meschu, uhdeau un semes bagatibu išmantoschanu, zif tablu tee wehl naw išpilditi, ar schi likuma 1. daļas spehkā nahkschanas deenu ušskatami par atzelteem.

Peshmi: Walsts ihpaschumā pahreit bes atlihdības wisi mescha materiali un malfa:

- kas zirsti walsts meschos sweschū waru laikos, ja to pahreeschana priwatās rokās no Latvijas waldbības naw apstiprinata;
- kas sagatavori no sweschām waram waj freewu waldbības tiklab walsts, fā privatatos meschos;
- kas zirsti un pahrdoti pretim pagaidu waldbības rihkojumam no 1919. g. 8. augusta;
- kas pretim pagaidu waldbības rihkojumam noliktā laikā naw pēeteikti waj išwesti un
- kas zirsti, kaut ar waldbības atlauju, lihds schi likuma 1. daļas spehkā nahkschanas deenai un 3 nedēļu laikā pehz schi termina naw pēeteikti jemkopības ministrijai. Materialus, kas zirsti eksportam ar ateezigu atlauju lihds schi likuma 1. daļas spehkā nahkschanai un naw išwesti no zirkschanas weetas, war walsts pahraemt sawā ihpaschumā, atlihdīsinot winu sagatavoschanas faktiskos išdewumus.“

Presidents J. Tschakste: Wahrds Tronam.

Sch. Trons (ebreju-zionistu partija, runā freewifki): Manis eenesteem pahrlabojumeem ir noluhks islabot agrarkomisijas peelaisto azinredsmo netaisnību un neleetischību. Agrarkomisija leek preefchā anulet wisu ar muischneekem noslehgto meschu zirkschanas lihgumus, pat tāhdus, pehz kureem muischneekem par išzehrtamo meschu nolihgtā suma jau pilnā mehrā samaksata. Man leikas, ka likums tāhdā weidā newar buht peenemts ne tikai tamdehl ween, ka winsch pahrlahpj lihguma svehtumu, un ka jaunajam mescha ihpaschneekam, schini gadījumā walstij, ir jauns ūs ūsis ūsi atfawinamās muischās agrakā ihpaschneeka peenahkumi ateezibā ūs agrakā ihpaschneeka kontragentiem, bet ari tamdehl, ka ūsi bijuscho ihpaschneeku noslehgto mescha zirkschanas lihgumu pahrlahpj chana un anuleschana wišnelabhehligako eespaidu daritu ūs gaidamo ahrsemes kapitalu peepluhschanu, kas ir tik nepeezeeschami muhsu no kara išpostītās fainmeezīdās dīshwēs aljaunošchanai. Naw ne masako schaubu, ka ne tikai ahrsemes, bet ari weetejee kapitalisti newehlesees eeguldīt fawus kapitalus, ja wineem nebuhs pahrlēzibas, ka winu noslehgtee lihgumi.

gumi teesham tiks ispilditi, bet ne aif tahdeem waj zitadeem politiskeem aprehkineem, kahdi lihguma slehgħanas briħdi naw paredseti, tiks atzelti.

Wehl netaisnaks un, war teikt, pat ar politiskeem eemesleem pilnigt neattaisnojams ir agrarkomisija preekschlikums atteezibā us nozirsteem efsporta kokeem, kurus to mehr meschruhpniki wehl naw vaspehju schi ifwest liħds finamam terminam. Atteezibā us scheem kokeem komisija walstij dod teesibu wahrda teesħħa nosihme atnemt winnus to ihpaċħnekeem, aismakħajot par wineem weenigi fok weħrtibu, nepeewedot taħdas priwatihpaschuma besmakkas ekspropriazijas attaisnofchanai wal sis labā nekahdu motiwu, isne-mot to, ka fok wehl naw ifwesti un atrodas aktawinam as misħas mesħa. Teek lits preeksħha ekspropriet ihpaċħumu, kurā foħruhypneek is-eelizis kapitalu, darbu, laiku, energiju un leetas prasħanu, nedodot winam eespehju wiċċu to ismantot weenigi tamdeħl, ka winsch waj nu apstahklu deħl, kuri no wina naw attarigi, ka fliftu żelu deħl u. t. t. naw warejjs ifwesti winam peederoscho ihpaċħumu, par kuru ir-pilni samakkats, waj ari weenfahrħi tamdeħl, ka neparedseja, ka agrarlikums til driħsi stahfees spehka.

Jr skaidrs, augsta sapulze, ka teek lits preeksħha walstij spert ne tikai nelikumigu ħoli, kura buħtu eespehjams tikai Padomju Kreewijs, bet ari netikumigu ħoli. Es neschaubos, ka juhs atraidi feit scho preekschlikumu un peenemseet manu eesneegħto pahrlabojumu atteezibā us eksporta kokeem un ar to peeraħħiseet, ka Latwija teek buhweta newis us priwatihpaschuma besmakkas ekspropriazijas prinzipa, bet us teesibu un taixnibas prinzipa.

Man wehl jaaisrahda us to apstahkl, ka pee tagadejjas wiċċadu koka materialu bresmigas dahrdsibas un wal sis neespehjamibas apgħażdat eedsfh-wotajus ar kurinamo materialu, foħruhypnekeem atnemot eespehju ismantot wiċċem peederosħos lotus, leelā mehrā paleelinis to kurinamà materiala krixi, kahdā meħs patlaban atrodamees.

Presidentis J. Schatz: Wahrds peeder Buschewizam.

A. Buschewiż (sozialdemokrats): Sche Trona fungo loti parejji ajsrahdija us pastawhosħčam dahrgajam malkas zenam. Winsch pilnigi parrejji norahdija, ka tas nahkot tapeħbz, ka malka netekot zirsta peeteħo scha daudsum, bet ja Trona fungo dom, ka lihgumi, par kureem sche eet runa, waretu masinat malkas dahrdsibu, tad winsch loti maldas. Uzimredtot winsch naw neweena schahda lihguma redsejjs. Minetos lihgumos eet runa gan par stutu malku, par flibperu un eksporta materialu sagħatawosħanu, bet ne par dedsinamo malku, kas paleek pahri ihpaċħnekeem wina wajadsibam, balku gali un sari. Man leekas, ka Trona fungo, nepasihħams lihgumus, ar scho sawu u sħaħħas maldinajha augsto sapulzi. Ta weena leeta. Tahlak sche eet runa ne tikai par teem lihgumeem, kahdi tiku schi sleħġi scho-gad un pagħju isħo gadu, bet ari par tahdeem lihgumeem, turi sleħġi liħds 10 gadus atpafal. Wakar pat man wehl ajsrahdija us lihgumu, kura buħt. Aprunajotees schodeen ar bijsħo semkopibas ministri, Kalnina fungu, peh-dejja isjs ajsrahdija, ka atlaujas dota gan us gada zirtumeem, bet ka newarot kategoriski apgalwot, waj fahkumà naw isdotas atlaujas ari us wairafeem gadeem un proti, us wezeem lihgumeem. Man jaaisrahda, ka liħds schim nebbija likuma, kas walidibai dotu pamatu ajsleegħ zirsti mesħus un tapeħbz semkopibas ministrija turejjas pee teem formeleem eeffkateem, ka rei naw likuma, kas ajsleedz zirsti mesħus, tad ar newar ajsleegħ iddot us to atlaujas, ja mesħfaimnnejzibas likums to peela uj.

lihgumi ir, usfahkuši zirst meshus un otra dala wehl tīkai gaida, tad buhs peenemts agrarais līlums, lai tad, ja tas to prelautu, stahdos pee zīrshanas. Ja peenemtu tagad Trona funga pahrlabojumu, tad 16. pants runatu pretim 13. pantam, kur teikts, ka wišas teesibas pahreet us Latvijas walsti. Pee-nemot Trona fungu pahrlabojumu, wišas teesibas nepahreetu us Latvijas walsti, bet weena dala šo teesibu paliku bijuscheem ihpaschneekem. Ja lihgums paleek spehkā, kā to Trona fungs leek preefschā, tad paleek spehkā ari lihgums ar agrakeem ihpaschneekem, t. i. lihgumu nokahrtošana paleek agrakeem ihpaschneekem un ne Latvijas walstij. Ais teem eemesleem es leeku preefschā Trona funga pahrlabojumu noraidit.

Kas ateezas us eksporta materialeem, tad jaaisrahda, kahds bij noluhs, tad pants tika usfahdits. Bij paredsams, ka gaidot agrarlīkuma isdoschanu uspirzeji steidsigi zīrtis meshus, nedomajot par to, kā fazirsto materialu dabūs ahiā, lai tīkai toki buhtu no īemes atbaliti. Pants nosaka, ka tos materialus, furus nedabū laikā no mescha ahrā, waldibai ir teesiba pahrnemt. Mans preefschlikums — atfawinat šo materialu, atlīhdsinot zelma naudu, tīka no agrarkomisijas atraidits newis tadehl, ka nebuhu bijusi wajadīga malsa par to, bes ka īem isdewumeem jaſaproto ar zelma nauda. Ais scheem eemesleem es leeku preefschā noraidit Trona funga pahrlabojumu.

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Behrsinam.

A. Behrsinch (darba partija): Azumirkli gan eet runa par Trona funga pahrlabojumu, bet winsch ir tik zeeschi faſits ar darba partijas pahrlabojumu, ka tee paſchi motiwi, kuri waretu buht pretim Trona funga pahrlabojumam, ateezas ari us darba partijas pahrlabojumu un tapehz es eedroſchinos runat, lai waretu pehz debatem par abeem preefschlikumeem kopigi balsot. Man jaſaka, zif jautajums ateezas us šči pahrlabojuma 1. dalī, tad es ari atraidu Trona funga preefschlikumu, tapehz ka winsch nesaſkan ar to saturu, kahds eelkts ščini reformā ateezibā us atfawinateem ihpaschumeem. Man ūkleet, ka tas nebuhu peenemams jo wairak tadehl, ka wiſi tee darbi, kuri dod waldibai teesibu ihpaschumus atfawinat, isdariti waj nu waldbas rihkojumus pahrfahpjot, waj tos neeweheroat. Zitadas domas pastahw par panta pehdejo dalu, kurā ūzītis:

„Materialus, kas zirsti eksportam ar ateezigu atlauju lihds šči likuma 1. dalas spehkā nahkschanai un naw iſwesti no zīrshanas weetas, war walstis pahrnemt ūwā ihpaschumā, atlīhdsinot winu ūgatawoschanas faltiskos isdewumus.“

Darba partija, kuras beedrs ir tāhdā weetā, ka winam ar ūcheem eksporta materialeem wišwairak darishanas, ir tāhdos ussfakatos, ka nekahdā ūnā newar ūho materialu, kas zirstis ar waldbas atlauju faut ari tīkai ar formelu atlauju, atfawinat, kā jau us to aifrahdija Buschewiza fungs; tā bija, ka meschu departaments gan ūkatijsas weenigi us to, waj zīrshanas platiba ispilda aiffardsibas prasibas. Bet tomehr waldbas atlauja us zīrshani ir ūanemta. Un tagad zilweks, kursch ar waldbas atlauju ir zīrtis, ir ūwu ūcapitalu eeguldījis, eeguldījis ari ūwu darbu un energiju, teek ar ūho likuma ūlaifshanu nostahdīt tāhdā ūtahwokli, ka winam tas buhtu jaſaudē. Likums gan apsola, ka tīks atlīhdsinati ūktiskes isdewumi, bet kas to garantē, ka winsch pateest tos dabūs? Tāhdejadi ūnahk, ka us waldbas atlauju newar priwatee palautees. Tas, bes ūchaubam, waldbi ūnostahda greisā ūtahwokli. War jau ūzīt, ka muhſu waldbi ir ūlitta waldbi, ka wina naw tautas, bet

ir semneku saweenibas waldiba. Bet neaismirsteet, fungi, ka katrai walstij un tautai ir tahda waldiba, kahdu wina pelna, tapehz ari mehs domajam, ka mums ir tahda waldiba, kahdu mehs pelnam, un, ja mehs gribam buht teesiska walsts — un tahda mehs gribam buht — tad mums jaleeto teesiskas walsts panehmeeni. Mums ar to ir jarehkinas. Tahlak man jaaisrahda us to, ka no weenas puves priwata iniziatiive ir iszirtusi 40 tuhlestoschi standartus un wina ir tos apstrahdajuſi, bet waldiba pati ir iszirtusi tikai 35 tuhlestoschus standartu un naw wehl tos isztrahdajuſi. Tas ir skaidrs peerahdijums, ka priwata iniziatiive mums jamehgina peewilkt mescha eksportam klaht. Kad mehs wina waram peewilkt klaht, ja tik brutalā kahrtā pahrkalyjam winas darba garantiju? Mums jarehkinas ar to, ka ne tikai weetejee eedsihwotaji, Latvijas pilsoni, ir eksporta malkas isztrahdataji, bet tur ir klaht ari ziti, ahrssemju kapitali. Ja mehs paschi ar saweem kapitaleem nespēhjam faimneeziſko fabrukumu pahrwaret un muhsu walsts dīshwe peerahda, ka mums tas ir gandrihs — es negribetu fazit, warbuht — neespēhjami, tad mums jarehkinas ar to, ka mums swescheem kapitaleem jalaus eepluhst. Ja wini mums buhs eepluhduschi ka banku kapitali, tad wini muhs newar glahbt, bet weenigi ka ruhpneeziſki kapitali teem wehlams eepluhst. Tas ir tas motiws, tapehz darba partija leek preefchā scho pehdejo teikumu strihpot. Waretu fazit, ka te jau runa eet tikai par teem materialeem, kas naw iswesti no zirfchanas weetas un ka tee, kas iswesti paleek neaisskarti. Mani fungi, kure te ir starpiba? Es schini finā peekriku Trona kungam, ka naw eemesla ahrssemju kapitala eepluhdumam pretim strahdat. Es saprastu, ja te buhtu fazits, ka walsts pahrnemt eksportu fawā finā, bet te ir fazits, ka walsts „war“ pahrnemt. Meschķungs jauneklis, waj loti zeenijams wezs wihrs leetu isschķirs un mehs nonabfsim pee personigas eerehdni politikas, zaur to strahdasim schini jautojumā bes sistemas un noteiktibas. Bes tam newar sodit neweenu zilwelku, kursch ir newainojams un kursch tikai naw paspehjis fazirsto materialu iswest, par to ween, ka wihsch naw materialu iswedis. Wehl tahlak, es un mana ūrakzija saprotam, ka tas muhsu walstii weenreisigi atmetu loti leelus eenahkumus, ja schos eksporta materialus panemtu walsts; bes schaubam, mehs panemtu loti leelas naudas sumas. Kahds walsts wihrs fazija, ka mehs ar scheem eksporta materialeem spehju samalsat trescho dahu no muhsu walsts emissjas. Nē, Blodneeka kungs, ar 40.000 standarteem mehs wihsu newaram samalsat. Bet, mani fungi, tas ir fasneedsams zitā kahrtā — teesiskā kahrtā. Ja tas mums ir wajadfigs un es esmu pahrlezinats, ka tas mums ir wajadfigs, tad isdosim walsts koka monopolu, par kuru mehs tik dauds esam dīrdejuschi un kursch neparahdas. Radat teesisku pamatu un nedarat no aismugures, it kā baididamees eet teesisku zelu. Darisim atklahti, ka ktrs to war redset, bet neputinasim zilwelus, kuri mums uſtizas un kuri mums ir wajadfigi preefch walsts faimneeziſkas atspīgšchanas; neatnemsim wineem eespēhju palautees us mums kā us teesisku walsti.

Presidents J. Ščakste: Wahrdas peeder Sternam.

J. Sterns (sozialdemokrats): Augsti godajamā sapulze! Kad no ūjis weetas runaja Trona kungs, tad es wina runu sapratu, bet kad no ūjis weetas uſtahjās no darba partijas Behršina kungs, kas pastiht semneku apstahklus, tad es to nespārotu. Ne tik ween semneku kleedseens ir atslanejis schini ūenās, bet ari aprinku padomju kleedseens, lai glahbjot meshus, kas teckot ispostiti. No ūsputes aprinka peenahza finā, lai apro-

befchojot meschu zirfchanu, kura noteekot wehl us okupazijas laika lihgumi pamata. Mehs redsam, ka spekulanti tagad maksā 1000 rbl. par sirgu, kas wed ahrā schos meschu materialus. Man mahjā naw malkas — spekulanti wed to prom, bet semneeki nepardod un mehs te atlausim, lai to wehl wairak wed ahrā? Lai tad semneeki nahk ar rungam un aissstahw fawas teesibas? Es domaju, ka mehs sche aissstahwam ne tikai tirgotajū intereses, bet mums jaaisstahw ari semneeku intereses. Es atfahrtoju: ja Trona kungs nahk, tad es saprotu, bet ja Behrsina kungs nahk ar tahdu preefchlikumu, tad es to nesaprotu. Ja aissrahda, ka waldiba ir dewusi atlauij, tad es teifschu, ka ta loti dauds reises ir tikuši westa ap stuhri. Daudsas reises muischneeki beidsamā laikā iszehrt mescha widu un atstahi tikai ap malam; ari zara laikā, kad atnahza eerehdniis rewidet, winsch redseja gar malu skafstu meschu, bet widus bija tuſſchē. Ēapat ari tagad war west waldibu itin labi ap stuhri. Kad israhdas, ka ir nozirsts pehdejais stuhritis, tad greeschas pee eerehdna un tas faka: „Es jau nesinaju, ka mani peemahnis“. Es semneeku wahrdā waru us wiſſtingrako protestet un brishnos, kapehz semneeku saweeniba neusstahjas pret Trona kunga preefchlikumu, un semneeki jaaisstahw teem, kas fauzas par strahdneezibas aissstahwjeem. Ja juhs peenemfeet scho likumu, ja juhs nostrihpoteet scho pantu, tad semneekem neatlikš nelas zits, ka pascheem aissstahwet fawas teesibas ar rungu rokā.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Behrsinam.

A. Behrsinsh (darba partija): Mani fungi, mehs te runajam daschadās mehlēs. Es loti skaidri issazijos, ka esmu pret Trona funga preefchlikumu, isnemot pehdejo datu. Sterna kungs runaja par mescha iszirfchanu, bet tas us scho peesihmi neatteezas. Wisi juhsu skaftee wahrdi ir runati gaisā. Te ir runa tikai par teem mescheem, kas jau iszirsti. Tahlat Sterna kungs runaja par sirgeem, kuri wed malku. Tas ari us scho neatteezas, jo te ir runa tikai par neiswesteem mescheem. Tee, kas iswesti, tee ar scho likumu neteek aissneegti, eeksh tam ir likuma tragiskums. To war faneegti tikai ar koku monopolu un to wajaga eewest.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

A. Buschewizs (sozialdemokrats): Behrsina fungam buhtu taisniba, ja winsch buhtu teizis, ka mehs runajam weenadās mehlēs, bet domajam daschadi. Winsch esfahka ar jautajumu, ka warot ar tahdu neustizibū isteiftees pret muhsu waldibu, kaut ari ta ir semneeku saweenibas waldiba, tad tomehr ta esot latweeschu tautas waldiba. Uri likumprojekts faka, ka neustizibai naw weetas, ka waldibai jaustiz, lai ta ischiktu, kad zirfchana isdarita pareissi, kad ne. Bet tad Behrsina kungs fahk ustrauftees, ka waldibu represententeshot jaunee puikas, meschfungi, un teem ustizet newar. Man rahdas, ka lems ne jauni puikas, bet mescha deparaments. Newajaga runat weenreis tā un pehz minutes atkal zitadi. Behrsina fungam wajaga sinat, ka meschā war iszirst nedelas laikā tuhktoscheem un desmitieem tuhktoscheem koku. Ja buhtu mehnēsi agrak sinams, ka likums atstahs wisi nozirsto agrako ihpaschneeku rokās, tad buhtu pehz isdolām atlausam wisi nozirsti. Us to zeredami, daudsi jau ir ari nozirtuschi, nemas ne skatidamees, waj warēs iswest, waj ne. Te nu wajaga nahkt muhsu waldibai un skatit pakal, waj winsch kahrtigi fainneekojis, waj ne, un no waldibas atkarajas ischikt, waj nozirstais pahrnemams waltsis ihpaschumā, waj ne. Es wehl gribu aissrahdit weenu leetu. Kā jau teizu, ja peenem Trona kunga pahrnabojumu,

tad tas runā pretim 13. pantam. Juridiskas teesibas nebeidsas, ja to, kas naw nozirsts, pahrnem walsts. Kas pasihst meschu. lihgumus, newis fā tee pehdejos mehneshos teek slehgti, bet pee kahrtigas sainneezibas, tas sinās, fa pee lihguma slehgshanas teek eemaksata neleela dala un pahrejā teek maksata tad, kad meschi teek iswesti. Tā tad daudsās weetās, kur naw iswests, nebuhs ari hamaksats un malka tad peenahktos agrakeem ihpasch-neekem un ne walstij. Es domaju, fa Behrsina kungs to newehlas un sagaidu, fa preteji-haweeem wahrdeem, winsch balsos par muhsu preefschlīkumu.

Kas ateezas us teesisko pusi, tad pats par fewi saprotams, fa likums ir tahds pats teesisks pamats, pat wehl droshaks, neka rihkojums par monopolu. Kā likuma, tā rihkojuma usdewums ir weens un tas pats — isbeigt sinamas parahdibas, kas ir saistitas ar mescha operazijam. Starpiba starp likumu un waldibas rihkojumu ir ta, fa stipraks teesisks pamats ir tad, ja ir likums un ne tikai waldibas rihkojums.

Presidentis J. Ēschakste: Wahrds Antonam.

M. Antonās (darba partija): Mani fungi! Es wišpirms wehletos atbildet Sterna fungam. Sterna fungam ir weens likumdoschanas erozis — runga (Pa freisi ūmekli), jo Sterno kungs sahka ar rungu un beidsa ar rungu. Buschewiza kungs teiza, fa tas preefsch wina efot loti noderigi. Man nekas naw pretim, ja winsch wehlas to rungu. Es sinu, no wina pa freisi ir fungi, kas winam to rungu labprāht nowehl. Bet par to mehs schodeen nestrihdesimees. Mums te ir pilnigi techniski jautajumi par likumi. Mehs gribetu, lai Satwersmes Sapulzes lozelli nostahtos us ta weedokla, fa newar weenā likumā salikt wisu ko kopā. Ja isdodami likumi par agrar-reformu, tad newaram te eenest tahduis prinzipius un elementus, kas ateezas us likumu par foku eksportu, monopolu u. t. t. Ja tas ir wajadsigs, tad, fungi, erošineet tahdu likumu, isdodeet to un es winu sapratischu. Ministru presidenta kungs saha, fa tas likums ir jau gataws. Tad jo wairak mums newajaga laustees še efschā ar elementiem, kas te ir neweetā. Es pilnigi saprastu Buschewiza fungu un ari wina parafstito preefschlīkumu, ja winsch fazitu, fa waldiba ne tikai war, bet winas peenahkums ir ruhpetees par to. Ja Buschewiza kungs eenesa tahdu preefschlīkumu, fa waldiba war isletoes 40.000 standarius foku, kas ir meshos, tad es to saprotu, bet eelst schajā likumā, fa waldiba to war, kur mums ir ta pahrlēziba, tad tagadejais waldibas aparāts to newar, tas ir pret walsts interesem. Ir pret walsts interesem eedsīt bailes privateem eksportereem, lai wini pahrrauktu ūawu iniziatiivi. Tamdehl, fungi, jums jašin, ko juhs gribet. Ja juhs gribet, lai walsts to leetu pahrnem ūawās rotās, tad jums jašin, waj wina to war. Ja wina to newar, tad wina to nedrihsti usnemtees. (Radsinsch runā no weetas). Radsina kungs, luhdsu stipraki, es nedsrdeju, ko juhs fazijāt. (Radsinsch atfahro). Tapehz ari es runaju un leelu preefschā scho beidsamo pantu strihpot. Te nepeezeeschama noteikti. Ja wiši sin, fa waldiba to war usnemtees, ja Buschewiza kungs usnemfees meschu eksplotešanas direktora amatu un to iswedis, tad to war peenemt. Bet tā kā Buschewiza kungs leek preefschā peenemt to newis noteikti, bet tikai kā warbuhtibu, tad tas newar walstij par labu nahst, bet war tikai trauzet darbibu, kas tagad no privateem usnemjeem teek iswesta un kuru darbs fastahda 25% no muhsu tagadejā eksporta. Tapehz katrai frakcijai wajadsetu pahrrunat wisu to jautajumu, kas ateezas us daschadām komisijam, bet newis weenā likumprojektā wilkt efschā.

wišu to, kas winam ir us sirds. Ais ta eemesla es atraidu tos pahrmetumus, to Sterna kungs isteiza darba partijai un wehl gatawojas teikt.

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Sternam.

J. Sterns (sozialdemokrats): Te redsams, ka Antona kungs ne no ka nebaidas tā, kā no rungas. Antona kungs, neaismirsteet to, ka ar rungas palihdsibu mehs ūche sehscham; ka ar rungas palihdsibu ir nodibinajusees Latwija! (Smeekli). Neaismirsteet to! Ja rungas nebuhtu bijis, tad mehs wehl buhtu sem reakzionarās Kreewijas, mehs buhtu tās kalpi. Ja nebuhtu rungas, tad ministru presidents Ulmanis nesehdetu wiš ūche, bet, warbuht, atrastos Ulmerikā un labakā gadijumā, warbuht, us kuga. Wiſas Latwijas pamats ir runga un wina ir zehluſees no rungas. (Sahle ſmeekli). Smejatees fungi! Juhs labi ſineet, ka ar rungas palihdsibu juhs ūche ūchdeet. Juhs grībeet tagād, lai ūcho wahrdu aismirstu, bet tauta tā nedomā. Wina domā zitadi. Wina ſin, ka ar rungas palihdsibu ta ir nodibinajusi Latwiju un ar ūchliku palihdsibu wina warēs Latwiju uſturet. Latwija buhs, kamehr pastahwēs runga, bet juhs, fungi, grībeet kahjam ūmīhbit tautas teesibas. Kas ūhmejas us materialeem, ka wajagot atstaht teesibu priwateem wehl 4 lihds 5 gadus iſmantot meschus, tad mehs gan redſekim, kas tahlak notiſ. Spekulanti warēs meschus poſtit arween tahlak. Mehs zaur to nonahkſim, ka ūmīeekam buhs jabrauz pehz mescha 70 lihds 80 werſtes. Mehs negrībam ilgak gaidit, deesgan poſtit! Ar ūcho likumu wajaga ūcho poſtiſchanu aſſleegt, jo mehs ūcho poſtu eſam deesgan redſejuschi.

Presidents J. Ščakste: Runataju ūarakſis iſſmelts. Es luhtu referentu atſaukſmes.

Referents M. Gailitš: Atteezibā us 16. pantu ir eesneegti diwi pahrlabojumi. Otrais atteezas wairak us panta beigu nodalijumu. No agrarās komisijas man jasino, ka wina atradusi pirmo papildinajumu par nepeenemamu, par to nodotas 15 balsis, pret to 18, aturotees 5. Par otro papildinajumu es ūtroschu wehlak.

Referents A. Sihamanis: Juridiskā komisija isteikuſees par labu abeem pahrlabojumeem, proti: par — 6 balsis, pret — 3 balsis, atturejuschi — 1.

Presidents J. Ščakste: Preelfschlīums ir iſteikt ūchadi:

„Wiſi par atſawinato ihpachumu noslehgtē ūhgumi un darijumi par meschu, uhdenu un ūmes bagatibu iſmantoschanu, zīk tahlu tee wehl naw iſpilditi, ar ūchi likuma ūpehkā nahkschanas deenu uſſtatami par atzelteem, ja tee naw no ūmīopis ministrijas apstiprinati iſpildiſchanai“.

Referentam wahrds pee nobahofſchanas.

Referents M. Gailitš: Ūche buhtu noderigš tas papildinajums, kas tika eesneegts ūhakumā no Mendera lunga un kas tika ūeenemts.

Presidents J. Ščakste: Nahktu eelſchā wahrdi:

„ar ūchi likuma ūpehkā nahkschanu“.

Pret to ir balsojusi agrarkomisija, turpreti juridiskā komisija ir bijuſt par winu, t. i. par tikklo nolasito teifumu, pee kam par beigam balsos wehlak. Es ūtroschu winu us balsofſchanu un luhdzu pazeltees tos, kas ir par pahrlabojumu, kuru zehla preelfschā Trona kungs. 16 balsis. Tas ir nepeeteelofſchi preelfsch tam, lai winsch eetu zauri, tā tad winsch ir atraidits.

Nahkoſchais pahrlabojums pee ūchi paſcha panta ir:

„Ūchi panta beigas no wahrda „eſporta“ lihds „iſdewumus“ ūtrīpot.“

Tas faktiht ar to preefchlikumu, kuru leek preefchâ darba partija un tursch fkan:

„Darba partijas frakcija leek preefchâ: strihypot 12. panta beidhamo tei-tumu, sahlot ar wahrdeem: „eksporta materialus u. t. t.“.“
Wahrdâ referentam.

Referents M. Gailits: Man jaaisrahda tas, to jau mineju paſchâ fahkumâ, ka Trona funga preefchlikums ir eesneegts peeturotees pee pirmâ telska eedalijuma, bet ne pehz ta, pehz kura winsch tagad teek nolasits. Trona fungâ leek preefchâ strihypot wahrdus „materialus, kas zirsti eksportam“ lihdi beigam. Darba partija leek preefchâ to paſchu. Agrarkomisijas wahrdâ man jasno, ka wina issazijuſees pret ſcho preefchlikumu un neatrod winu par peenemamu.

Referents A. Sihmanis: Juridiskâ komisija bija par ſcho preefchlikumu.

Presidentis J. Ščakste: Komisijas ir uſſkatos iſſchlihruſchâs. Es liſchhu uſ balfoschanu preefchlikumu, kahds winsch eesneegts tifpat no darba partijas, fa no Trona funga. Luhdsu pajeltees toš, kas ir par ſcho preefchlikumu. Luhdsu pajeltees toš, kas ir pret winu. Luhdsu pajeltees toš, kas atturejuſchees no balfoschanas. Balfoschanas iſnahlumi: Par pahrlabojumu issazijuſchees 73, pret to — 55, atturejuſchees 8, taad winsch peenemts. Tagad es liſchhu wiſu 16. pantu uſ balfoschanu un luhdsu pajeltees toš, kas ir pret 16. panta peenemſchanu. Naw. Luhdsu pajeltees toš, kas aturas no balfoschanas. Naw. 16. pants peenemts. Pee 17. panta naw nefahdu pahrlabojumu. Pee 18. panta ari naw, pee 19. panta tāpat naw. Pee 20. panta ir wairaki pahrlabojumi.

Luhdsu nolasit 20. pantu.

Sekretars R. Jwanowš:

„Warbuhtejo atlīhdību par atſawinato ſemi, ekam un ziteem veede-rumeem un atlīhdības apmehrus galigi nojaka ſewiſches likums, pee kam ſchi atlīhdība mafajama weenigi par ſemi, ekam un ziteem peederumeem, turus to lihdschinjee ihpaſchneeki, waſ wina aſzidenti likumigi eeguwuſchi atlīhdības zelâ 25 pehdejos gados.“

Presidentis J. Ščakste: Radikalakais preefchlikums ir eenahzis no darba partijas un fkan:

„Darba partijas Satversmes Sapulzes frakcija leek preefchâ strihypot 16. pantu un wina weetâ peenemt ſekoscho redakciju:

„Jautajumi par atlīhdību par ſemi ſchi likums neiſſchir.“

Wahrdâ peerder Behrſinam.

A. Behrſinach (darba partija): Man jaaplaido, ka preefchlikums tāhdâ redakcijā, fa tas augstiſai ſapulzei liks preefchâ, tika eenests pehz tam, tad tika atraidits Samuela funga, ſemneku ſaweenibas un ſozialdemokratu preefchlikumi. No ſemneku ſaweenibas tika liks preefchâ, fa atlīhdība mafajama, un no ſozialdemokrateem, fa atlīhdība naw mafajama.“ Lai rastu iſeju no ſchi ſtahwolla, tika eesneegts negatiwa fatura preefchlikums, kuru es tagad labprāht wehletoſ redakcioneļā ſinā pahrwehrſt par poſitiwu. Toreiſ mani, peespeeda ſcho preefchlikumu likt preefchâ negatiwa formā tamdehl, fa zitadi nebija eespehjams zeret uſ balfu wairakumu ne no weenas puſes, jo darba partija fastahw tikai no 6 lozekleem. Ja ſchiſ labojums ir liks fa pirmais preefchâ, tad es luhtu wina faturu padarit par poſitiwu.

Presidents J. Schäfste: Tahdā weidā šķis pahrlabojums fakrīt ar to, ka eesneedsa Alberings. Waj juhs wehletos wahrdu? (A. Alberings no weetas: „Tikai pee fawa pahrlabojuma!“). Wahrds Alberingam.

A. Alberings (semneku faweeniba): Tikko eesneegtais pahrlabojums no darba grupas nelahdā sīnā nefakrīt ar to preefschlikumu, kuru es eesneedsu, jo darba grupas preefschlikumā naw sinams, waj buhs atlihdsiba, waj nebuhs. Ņe ir fāzits, ka to noteiks atfēwischks likums. Turpretim preefschlikums, kuru eesneedsu es, nosaka, ka atlihdsiba teek mafkata, bet zīt leela wina buhs, tāhdā weidā tīks mafkata un kas no atlihdsibas isslehdīsams, to nosaka atfēwischks likums. Tapehz es liktu preefschā balsot kā radikala to noteiktao to preefschlikumu, karsch eesneegts no semneku faweenibas frāzijas.

Presidents J. Schäfste: Wahrds peeder Rudewizam.

A. Rudevīzs (sozialdemokrats): Šķis jautajums par atlihdsibu fādalams diwās dalās. Winam ir principiela daba, ja mehs gribam fāzit, ka mehs mafkāsim atlihdsibu. Tikai tad ir wehrts runat par to, kā mehs to darīsim un kā mehs atleekam to jautajumu. Turpretim, ja mehs gribam nosāhtees us ta prinzipa, ka mehs atlihdsibu nemafkājam, tad mehs waram prinzipā isschķirt, ka mehs ihpaschnēkeem par semi nemafkājam, waj par weenu dalu nemafkājam. Preefschlikums, nemafkāt par semi nemas, tīka atraids, bet paleekot pee ta, ka teek mafkats par sinamu semju kategoriju, par tām, kuras eguļtas pēhdejos 25 gados, mehs itin swabadi waram pēnēmēt prinzipu, ka par wiſām zītam neteek mafkats. Tas ir tas preefschlikums, karsch te jau weenreis fālāsja balsu wairakumu. Bet wiſi tee preefschlikumi, kuri īseet us šķi jautajuma atlīkšanu, ir preefschlikumi, kuri īseet us mafkāschanu. Es tos preefschlikumus newaru nemēt zītādi, kā tikai tā, ka tee, kuri pagājušcho reisi ir balsojuschi par leelās dalās atfāwināschanu bes atlihdsibas, tee tagad ir apdomajuschees un grib balsot par atlihdsibu. Ja grib prinzipā isschķirt jautajumu, tad to war darīt tuhlin, bet tee, kureem ir no swara tuhlīt nerunat skaidru walodu un kuri grib atlihdsibas zelā atfāwināt semes, teem tagad naw īsdewigi to fāzit. Teem ir īsdewigi īeetu nowilzināt. Waj šim jautajumam muhsu tautā tomehr ir tīk mas wehrtibas un tīk mas praktiskas nosīhmes, ka to war weenlāhrschi atlīkt — es nerunaju par teem, kuri pagājušcho reisi noteikti fāhweja par to, ka ir jamafkā, bet es runaju par teem, kuri ir fabaidijschees un fāka: „Mehs atlīkšim to jautajumu“ — to es nesāprotu. Bija monents, kad tas wiſeem bija skaidrs. Ējot pee wehleschanam fāzija, ka seme jaatfāwina bes mafkās, un tagad, kad jautajums no wehletajeem ir isschķirts, no ewehleteem, deemschehl, wiſsch newar, tīk isschķirts. Tee fāka: „Ne, pagaidam mehs to jautajumu atlīkšim!“ Bet wehletaji, kas to semi dabūs, teem buhtu no swara sinat, waj wiņi to fānem ar noteikumu, ka muishneezibai ir jamafkā, waj ka muishneezibai naw ja-mafkā. Šim jautajumam ir leela praktiska un leela psichologiska nosīhme. Es domāju, fungi, ka mums wiſeem buhtu skaidrs, ka šķi leeta mums ir dahrga, bet leekās, ka ta mums dahrga tīk tahlu, zīt tahlu tas bija wajadīgs preefsch wehletajeem. Bet zīt tahlu wehletaji uſnehmās isschķirt, ari mums ūčē jaisschķir un tur mehs israhdijsamees pahraf nenoteikti. Mehs, sozialdemokrati, pālīkšim pee ta fawa preefschlikuma, kuru mehs eesneedīsām pirmoreisi. Tas tīla atrāids. Tapehz muhsu preefschlikums buhs tas, karsch noteikti un skaidri nosaka islabot to redakcīonelā sīnā, kas pagājušcho reisi

tika peenemts, ka tikai par tām semem, kuras tika atšawinamas pret atlihdsibu, par tām ir wehrts runat, kā winas ir atšawinamas. Tomehr mehs waram iſſazitees noteikti par tām semem, kuras mehs atšawinasm bes atlihdsibas. (Applausi pa freifi).

Presidents J. Ščakste: Wahrds Buschewizam.

A. Buschewižs (sozialdemokratis): Man jaatsihmē, ka ari man ir lihdsdaliba pee eesneegumeem, proti ar to, ka ari man ir eesneegums. Ja kahds no eesneegteem preefchlikumeem iseet zauri, tad mans papildinajums nahktu spehķā un proti:

„Virms schahda likuma iſdofchanas jautajumu par to, waj wiſpahr mafat atlihdsibu atšawinamo semju ihpachneekeem, waj ne, iſſchķir ar wiſpahreju tautas nobalſofchanu.“

Presidents J. Ščakste: Neweens pee wahrda nepeeteizas? Wahrds Buschewizam pee balſofchanas kahrtibas.

A. Buschewižs (sozialdemokratis): Vehz manām domam papreleſchu buhtu jabalſo radikalakais preefchlikums un tas buhtu darba partijas preefchlikums — pagaidam neka neteiki, bet atlikst to jautajumu, jo ir eesneegts wehl trefchais — nemafat. Ja juhs runajeet par mafsu, tad jarunā ari par mafsu un ja ir eesneegts preefchlikums, kas atleek ſcho jautajumu, tad tas, bes ſchaubam, ir tas radikalakais. Bes tam es luhgtu ſlehgīu balſofchanu. Pagahjuſchu reiſi mehs balſojām wahrdiski, ſchoreis es luhgtu balſot ſlehgīt.

Presidents J. Ščakste: Es luhgtu referenta atſaukmes.

Referents M. Gailitis: Te es waru no agrarās komisijas dot pawisam ihsu atſihmi un man jaſſino, ka agrarā komisija atrada wiſus eesneegumus par nepeenemameem. (Sauzeeni: „Rahda bij balſofchanu?“). Par darba partijas eesneegumu bija 19, pret 17, 3 atturejās. Semneeki ſaweenibas preefchlikums dabuja: par 18, pret 14, 5 atturejās un sozialde-mokratu eesneegums ir dabujis — par 14, pret 22, 2 atturotees un otrs par 16, 22 atturotees. Tā tad wiſi papildinajumi ir atraidīti.

Referents A. Sīhmaņiš: Darba partijas pahrlabojumam juridiskā komisija iſſazijas pretim; juridiskā komisija atrada, ka jo tāhdā negatiwā formā, kā tas te ir eesneegts, iahdi noteikumi likumā naw eeveetojami. Alberinga funga preefchlikums dabuja 8 balsis par un 3 pret. Beidsot Buschewiza funga preefchlikums dabuja 3 balsis par, 6 pret un 2 atturejās.

Presidents J. Ščakste: Wiſi preefchlikumi tiks likti uſ balſofchanu ſekofschā kahrtibā: wiſpirms darba partijas preefchlikums agrarā redakcijā tapehž, ka tagadejo preefchlikumu mehs newaram apſtatit, jo tas runatu pretim kahrtibas rullim (A. Behrſtaſh no weetas: „Es nonemu!“) Tad paleek pirmais (Sauzeens: „Uli to nonemu!“). Tad nahkoſchais ir Alberinga funga preefchlikums. Es likſchu uſ balſofchanu preefchlikumu, tursch ūlan:

„atlihdsibu par atſawinato ſemi un peederumeem, kā ari tas ſemes un peederumu kategorijas, kuras atſawinamas bes atlihdsibas, galigi noteiks ar ſewiſku likumu“.

Juridiskā komisijas referents iſſakas par preefchlikumu, agrarās komisijas referents iſſakas pret. Es likſchu uſ balſofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par preefchlikumu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret ſcho preefchlikumu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturejuſchees no balſo-

īchanas. Balsoschanas išnahlumi ir sekoschi: Var preekschlikumu ir issaziju-schees 77, pret 57, un atturejuschees 6. Tā tad preekschlikums p e e n e m t s. Vihs ar to atkriht preekschlikums, kas tika eefneegts no Buschewiza. Waj preekschlikums, kas tika eefneegts no Irbes un ziteem, uſturets? (R. Irbe no weetas: „Nonemu“). Waj Buschewizs ustur sawu otru preekschlikumu? (A. Buschewizs no weetas: „Ja!“) Tas ūkan:

„Pehz 20. panta leeku preekschā sekoschu papildinajumu: Virms schahda likuma išboschanas jautajumu par to, waj maksat atlihdību par atkawinamo semju ihpachneekeem, waj ne, iſſchir ar wiſpahreju tautas nobalſoſchana.“
Wahrds Zelmann.

J. Zelmann (sozialdemokratis): Godatā ūpulze! Nezik ūen schai augstā namā tika peenemts likums, kürsch nosaka, ka wiſi teefas spreedumi paſlu-dinami ūwerenās tautas wahrda. Schis likums augstajā namā tika peenemts weenbalsigi. Schodeen iſſchikras agrarais jautajums Latvijā. Es gribu teikt, ka ari tam ir ja buht ūwerenās tautas, bet ne atfewischi grupu lehmumeem. Ja jautajumu nostahdam tā, ja mehs formulu, kuru efam ūwinigi peenehmuschi un kuru mehs ūwinigi pee latra teefas spreeduma atfahrtojam, gribam padarit par realu, par eioſchu un dot winai dſhwu ūturu, tad, man ūchleet, te newar buht ironisku ūmaidu us luhpam, kahdus es eeraudsiju pee dascheem, kad tika minets wahrds „referendums“, t. i. wiſpahreja tautas nobalſoſchana. Es domaju, pee tās ūwerenās waras, kuras wahrda teek paſludinati wiſi spreedumi, kuras wahrda pat zilwekam teek dſhwiba atnemta, peespreshot tam nahwes ūodu, pee tās ūwerenās waras wajadsetu greestees ari tagad un jautat, kā wika ūkatas us ūcho maksas waj besmaksas jautajumu tad, kad mums tas waj nu gruhti iſſchikram, waj ari iſſchikram ar loti neezigu balsu wairakumu. Prinzipieliu eebildumu, azimredot, naw. Žik man ūnamas, wiſam politiskām partijam, wiſmas lee-lakai dalai no tām, kas ūchsch ūchini augstā namā, programās ir drukats referendums jeb wiſpahreja tautas nobalſoſchana. Tā tad prinzipieliu eebildumu, azimredot, nebuhs. Kahdi nu waretu buht tee praktishee eebildumi? Praktishee eebildumi, pirmfahrt, tahdi, ka newarot atstaht ūcho jautajumu iſſchikr referendumam tad, kad mums wehl naw paſcha likuma par referendumu. Bet ūchis aſrahbijums ir tikai tihri ūrmelas dabas. Mums naw wehl likuma ari par to, ūk un par kahdām ūmischam, par kahdām atfawinātām ūsem buhs jamakſā, un tomehr mehs jau eeprech ūnododam ūfischi ūlikumam ūcho jautajumu ūregule. Tā tad ari ūche no ūrmelas ūpusēs newar un nedrihſt atſaultees us to, ka mums naw likuma par ūreferendumu un tapehz ūchis ūleelas iſſchikr ūchana atſahjama. Otrs eebildums ūwaretu buht tās, ka ūche, ūchini augstā namā, ūch ūwerenās waras ūneſeji un tapehz ūreestees pee tautas ahrpus ūchī ūnama buhtu ūleki. Man tomehr gribetos aſrahbit, ka mehs pee ūchis ūwerenās waras ūkaitam ari tos ūimtus ūuhkſtoschus, kuri kā ūhegli atgrefuschees Latvijā; mehs pee ūchis ūwerenās waras ūkaitam ari tos ūimtus ūuhkſtoschus, kuri ir atſwabinati no ūneſen ūku-peteem ūgabaleem un naw wehl ūwas ūhſis ūdewuſchi, naw wehl ūwas ūmandatus mums ūdewuſchi. Tapehz, man ūchleet, ironiset, ūmaidit par ūteem ūimtē ūuhkſtoschēem, ūkureem naw bijusi ūdewiба ūjums ūheleſchanās dot tos ūmandatus, ūnoſiħmē ūkpat, kā ūplaut ūteem ūqis. (Balsis pa labi: „Var agru Satvermes ūpulze ūfaulka!“). Tapehz es ūneredsu ūkahdus eebildumus, kuri ūteefi ūtaifnotu ūahdu ūwairiſchanos no ūwerenās tautas,

fahda sche, par noschehlofchanu, teek nowehrota. Es domaju, ka mums naw nolahdu eemeslu baiditees greestees pee paſhas tautas, lai wina pati teiz ſawu augſtako wahrdu ſchinī ſwarigajā jautajumā, kas leelā mehrā iſſchir wiſu agrareformas likumu. Es neſaproto tos, kas baidas greestees pee tautas un domā, ka tauta neko neſaproto; domā, ka tikai tee, kas sche ſehſch, ir tee ſaprateji, ka tee ir tautas aifbildni, tautas ſiktena lehmeji u. t. t. Mums no tahdeem laikeem jaatleizaſ, kad wareja lemt tautai aif muguras. Ja mehs uſmetamees par tautas aifbildneem, tad mums japraka, greeſhotees pee tās, lai wina teiz ſawu noteiktu wahrdu, waj wina grib par atſawinatām ſemem mafat, jeb waj wina negrib mafat. Juhs no ſchis tautas eſet ſanehmuschi ſawus mandatus un ſakeet, waj juhs winu atſihsteet par politiſki nobreeduſchu, waj tikai par politiſku behrnu. Ja juhs winu atſihsteet par politiſki nobreeduſchu, tad ſakeet, ka juhs greeſhatees pee tautas un ka juhs atſihsteet referendum ſchinī jautajumā. Ja juhs atſihsteet, ka ſchis tauta ir politiſki behrns, kuri ar knupiſcheem barojams un pee gadijuma perams, tad balfjejet pret ſcho preeſchlikumu, negreeſhatees pee tautas. Es gribu ſchaubitees, ka juhs ſlatiſatees uſ tautu, ka uſ politiſku behrnu un tapehz leeku preeſchā ſcho referendumu, leeku preeſchā peenemt lehmumu ſuwerenās tautas wahrda.

Presidentis J. Tſchakſte: Es luhtu referentu atſaukſmes.

Referents M. Gailits: Agrarkomisjā, nobalſojoſ ſcho preeſchlikumu, iſnahkuſi ir ſchadi: par wiſu 16, pret 20, atturejās 2.

Referents A. Sihamanis: Juridiskā komisija, eeweheſrojoſ to, ka now wehl tāhdū likums par referendumu, ka nepastahw noteikta fahrtiba, kahdā tas buhtu iſwedamās, iſfazijās pret ſcho preeſchlikumu un proti: par 3, pret 6, 2 atturotees.

Presidentis J. Tſchakſte: Ir eenests pee panta beigam ſekofch ſapildinajums:

"Virms ſchahda likuma iſdoschanas jautajumu par to, waj wiſpahrigi mafat atlihdsibu atſawinamo ſemju ihpachnekeem, waj ne, iſſchir ar wiſpahreju tautas nobalſoſchanu."

Abās komisijas iſfazijuſchās pret ſcho preeſchlikumu. Es liſchu wiſu uſ nobalſoſchanu un luhdzu paželtees tos, kas ir par ſcho preeſchlikumu. Luhdzu paželtees tos, kas ir pret ſcho preeſchlikumu. Beidsot luhdzu paželtees tos, kas atturas no balfoschanas. Balfoschanas iſnahkuſi ſekofch: Par ſcho preeſchlikumu iſfazijuſchās 57 balsis, pret to 74 un atturejuſchās 9. Tā tad ſchis preeſchlikums atraidit. Tagad es liſchu wiſu 20. pantu uſ balfoschanu un luhdzu paželtees tos, kas ir pret 20. panta peenemſchanu. Luhdzu paželtees tos, kas ir par 20. panta peenemſchanu. Luhdzu paželtees tos, kas atturejuſchées no balfoschanas. Par 20. pantu ir iſfazijuſchées 75 pret 58, atturejuſchées 8. Tā tad wiſch peenemt. 21. pants. Pee ta ir eenahkuſchi pahrlabojumi. Es luhtu ſekretara fungu nolasit.

Sekretars R. Jwanowſ:

"No atſawinato ſemes un muſchu ihpachneku ſlaita, kureem pebz ſchitumā ſeemehram: meschu un ſemes iſpahrdoschanu) pee eeguhſchanas iſſliko kapitalu jau ſanehmuschi atpaſat."

Presidents J. Tschakste: Pee šķi panta ir eesneedsis pahrlabojumu Satversmes Sapulzes lozeklis Brusčis. Wahrds Brusčam.

M. Bruschis (semneku ūwieniba): Patlaban peenemtais pants nosaka, ka atlihdsibu par atsawinato semi noteiz atsewischks likums. Tā tad weenu gadijumu noteikt ūchinī likumā nebuhtu logiski, tapehz buhtu pareisaki, ja mehs wišu atlihdsibu eweetotu jaunā isdodamā likumā. Bes tam ūchinī eepreelkhejā likuma peesihmē atlihdsiba noteikta tik pawirši, ka pehz tās mehs neto newaresim isschikt. Te teikts peemehram: „Mesha un semes ispahrdošchana”, bet newar ūnat, no kura laika winu rehlinat. Bes termina sumu nelahdi newar noteikti un tapehz buhtu pareisaki, ja mehs otrā panta dali atstahtu atsewischki isdodamā likumā par atlihdsibu. (P. Schiemans no weetas: „Es nonemu ūwu preeelklikumu!”).

Presidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

A. Busevīzs (sozialdemokrats): Pehz tam, kad nolehma 20. pantā mafkat, tad dabiski, ka mafkaschana jaeſahf ar meschu ūpekulantem. Mehs to zelu eet newaram un tapehz balsosim pretim.

Presidents J. Tschakste: Wairak neweens pee wahrdā naw peeteizees, es luhgšu referenta atsauskmi.

Referents M. Gailits: Agrarā komisijā Brusča funga preeelklikums ir dabujis tikai 15 balsis, pret to 18, 4 atturejās.

Referents A. Sihmanis: Juridiskā komisijā Brusča funga preeelklikums atraidits ar 4 balsim par, pret 3, 6 atturotees.

Presidents J. Tschakste: Preeelklikums ūkan:

„Leuku preeelkā agrarās reformas likuma 21. pantā strihpot wahrdus jahdot no „un tee” luhds „atpakaļ.”“

Schis preeelklikums abās komisijās ir tizis atraidits. Es lihšu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par ūcho preeelklikumu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret winu. Luhdsu pazeltees tos, kas atturejuschees no balsoschanas. Par preeelklikumu issazijuschees 62, pret to 56, atturejuschees 9, tā tad preeelklikums atraidits. Tagad es lihšu us balsoschanu 21. pantu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret wina peenemšchanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par 21. panta peenemšchanu. Uzimredot majoritate. 21. pants peenemts. Pee 22. panta nelahdu pahrlabojumu naw. 23. pants. Wahrds referentam.

Referents M. Gailits: Es aizrahdi, ka te pehz ūtura papildinajuma ir eewests weens tirdsneeziņas un ruhpneezības ministrijas preeelkstahwiš, kas teik lihts preeelkā no agrarā un juridiskās komisijas. Tas atteezas ari us 24. pantu.

Presidents J. Tschakste: Es lihšu us balsoschanu 23. pantu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret ūcho pantu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Naw. Tā tad schis pants peenemts. Es lihšu us balsoschanu 24. pantu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret wina peenemšchanu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Naw. 24. pants — peenemts. Tād ir peesihme, kurā nelahdu pahrgrošijumu naw. 25. pants — nelahdu pahrgrošijumu naw. Tāpat 26. pants bes pahrgrošijumeem. Es lihšu wišu ūcho likumu ar wiſeem pahrgrošijumeem us balsoschanu. Buschewizam wahrds.

A. Busevīzs (sozialdemokrats): Virms balsoschanas es luhtu pahrtaukumu us 10 minutem. Leeta ir ta, ka te ir peenemti wairaki prinzipi,

kas preefshch mums naw peenemami un tapehz mehs gribam eenemt stahwoqli, kas mums isturetees.

Presidents J. Tschakste: Teek liks preefshch pahrtraukums. Es likschu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par pahrtraukumu (Sozialdemokrati preezelas; redsedami, ka winu pusē ir masalums, atstahj sahli). Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahrtraukumu. Ta tad pahrtraukums ir a traidits, pret winu isteikusshäs 70 balsis un par 59.

Es likschu likumu wifā wifumā us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi agrarlikuma peenemshanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par schi likuma peenemshanu. Luhdsu faskaitit. Luhdsu pazeltees tos, kas atturejusches no balsoschanas. Schis likums peenemts ar 81 balsi, kuras isteikusshäs par, weenai atturotes, preti naw neweens isteizees (Applausi). Wahrdas peeder Gailitum.

M. Gailits (bespartejisko bessemneeku un massaimneeku grupa): Tautas weetneeki! Sche, schini augsti namā, tifko peenehma agrarās rformas likuma I. datu. Schi likuma pirmā dala pehz daschām deenam stahsees spehkā un lihds ar to buhs nodibinats semes fonds, no kura tiks apgahdati Latvijas bessemneeki, darba ruhki, ar semi, padariti par patstahwigeem fainnekeem lauku proletareeschti. Te es tomehr newaru neaisrahdit us to, ka schini likumā naw paredsetas loti leelas semes platibas, muishas, kuras nebuhu neatschikras no tam semem, no tam muisham, kuras schis augstais nams atradis par nepeezeeschamu eeskaitit semes fondā, lai buhtu noteikta winu leetderiga ismantoschanu preefshch tautas un walsts. Es runaju par teem semes ihpaschumeem, kuri eetilpst pilsehtu robeschās, pilsehtu ta fauktos patrimonialapgalbos. Es nahku ar preefshchlikumu gahdat par to, lai ari schis semes tifku leetderigi isleetotas par svehtibu semei un tautai. Man ir tas gods eesneegt Satversmes Sapulzei bespartejisko bessemneeku un massaimneeku wahrdā sekoschu pahrejas formulu:

„Satversmes Sapulze nolemj:

Ar scho Satversmes Sapulze usbod agrarkomisjai isstrahdat nn eesneegt Satversmes Sapulze likumu par to muishu un semju atshawinaschanu un isleetschanu, kuras eetilpst pilsehtu patrimonialapgalbu robeschās, ziftahl schis semes ar agrarreformas likuma I. datu wehl nebuhu atshawinatas un semes fondā eeskaititas“.

Scho pahrejas formulu pabalsta ari gandrihs wifas Satversmes Sapulzē eeejoschās frakzijas.

Presidents J. Tschakste: Pahrejas formula, kura tika eesneegta skan:

„Satversmes Sapulze nolemj:

Ar scho Satversmes Sapulze usbod agrarkomisjai isstrahdat un eesneegt Satversmes Sapulzē likumu par to muishu un semju atshawinaschanu un isleetschanu, kuras eetilpst pilsehtu patrimonialapgalbu robeschās, ziftahl schis semes ar agrarreformas likuma I. datu wehl nebuhu atshawinatas un semes fondā eeskaititas.

M. Gailits, A. Sihmanis, M. Antons,
A. Klihwe, J. Zelms, P. Uschmanis, W. Samuels, A. Buschewitz, A. Rudewitz, Rainis.“

Es likschu scho pahrejas formulu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tis, kas ir par scho pahrejas formulu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret

Šo pahrejas formulu. Es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejuſchhees no balfoschanas. Ar wiſām balfim pret apmehram 10 balfim, kas atturejuſchās, p e e n e m t s.

Schis deenas sehde teek ſlehgta. Nahkoſchā sehde riht pulkſten 5. Pee kam nahks preelfchā agrarās reformas 4. daļa, komiſiju wehlefchana, redakzijas komiſijas ſinojums u. t. t.

(Sehdi ſlehdī pulkſten 11.17 wakarā).

I. sejjas 37. sehde 1920 gada 17. septembrī

(Atklahta pulksten 5.— pehz pusdeenaš).

Agrārās reformas likuma III. dala (steidsamibas fahrtā peenemta diwos lašijumos). — Waldibaš atbilde us jautajumu par freisu Ļeepajās kara oštā. — Veepraisjums waldbai par leetaweeschū patwaribam Gluktes aprinkī. — Likums par laufšaimneezibas mahzibas eestahdem (steidsamibas fahrtā peenemts diwos lašijumos).

Presidents J. Tschakste: Satversmes Sapulzes sehde atklahta.

Schai sehdē buhs felofcha deenaš fahrtiba: Agrārās reformas likums, IV. dala; likums par laufšaimneezibas mahzibas eestahdem „Lahtschplehſcha“ kara ordena statuti un bes tam wehl daschadi ſikumi.

Satversmes Sapulzes lozeflis Magnuss ir luhdſis un ſanehmis atwainajumu no 25. septembra lihds ſch. g. 25. oktobrim. Tad mums pasinots no minoritatem, ka amnestijas komisija tas leel preefchā Magnusa weetā Prehnakowu. Ebildumu naw? Peenemts. Tad agrārā komisija wini leel preefchā Tirkha weetā Knoppu. Ebildumu naw? Peenemts.

No ministru presidenta man eesneegts luhgums, projektu par darba nespēhjigu mahflineiku, rafstneiku, ſinatneiku un ſkolotaju pabalſtſchanu iſſneegt atpakal. Iſſglihtibas komisija no ſawas puſes pasino, ka wina preefriht ſhim luhgumam. Ta tad ſchis pagaidu noteikumu projekts iſſneegts atpakal. Ja eebildumu naw, tas peenemts.

Agrārās reformas likuma IV. dala. Referents Dombrowskis.

Referents W. Dombrowskis: Kā mehs ari neſtatitos us agrārā reformu, waj kā us ſozialu, waj kā us politiſku reformu — no wiſleelakā ſwara ir tas, ka mehs waretu reformu iſwest planweidigi, fahrtigi un ar noteiktu ahtrumu. Agrārās reformas I. dala dod eespehju iſwest reformu planweidigi. Waj wina pateefcham planweidigi tiks iſwesta, tas atkarajas no tām eestahdem, kuras reformu iſwedis dſihwē. Zit leelā mehra beſſemneeki tiks pahrwadati no weena aprinka us otru, no Widſemes us Kurſemi un otradi, tas atkarajas no tām eestahdem, kuras reformu iſwedis dſihwē. Tāpat fahrtiga ſemes reformas iſweſchana atkarajas wiſleelakā mehrā no tām eestahdem, kuras reformu iſwedis dſihwē, fahrtigi ne tikai pehz likuma burta, bet ta, ka buhtu apmeerinatas wiſas tas wajadsibas, kuras paredsetas likuma pirmā dalā un kuru dehl walſis ſemes fonds teek nodibinats. Likuma I. dalā ir paredsets, ka walſis ſemes fonds teek nodibinats wiſpirms jaunu ſaimneezibū eerihkoſchanai un kulturelām un ſaimneezibām wajadsibam. Ja mehs tuwaki apſkatam, ta jauno ſaimneezibū eerihkoſchanai janoteek, tad mehs redsam, ta likums dod tikai wiſpahrejuſ wilzeenus. I. likuma dalā noteikts, ka ſchis jaunā ſaimneezibas eerihkojamas tikai lihds 60 puhrweetam. Tāpat ari otrā dala runā

tikai wišpahrigos wilzeenos. Otrā dalā ir punkts, karsch nosaka, ka jaundās faimneezibas war buht ne tikai no 60 puhrweetam, bet ari leelakās. Galigi to leelumu noteiz tās eestahdes, kuras reformu iswedis. Ja mehs ari peenemu un sikketu šhis 60 puhrweetas, lai newaretu eedalit leelakās faimneezibas, tad tomehr es domaju, wiſeem buhs ūkaidrs, ka pilnigi weenadas faimneezibas eerihkot newarēs. Ja mehs gribam reformu iswest pareisi, wajaga, lai faimneezibas buhtu vēz eespehjās tahdas, kuras garantetu weenadu eenahkumu un tad jaundibinatām faimneezibam wajadsetu buht daschada leeluma, ūkotēs vēz weetejeem apstahkleem. Tā tad te friht ūwarā weetejo apstahku paſhchana. Bes tam wehl friht ūwarā, kad leelgruntneezibu ūdala massaimneezibās, tas, ka ari newar wiſas faimneezibas ūdalit weenadā leelumā. Weenā weetā war buht loti laba seme, bet otrā weetā tahda, kas eenes loti mas. Lai galigi noteiku faimneezibu leelumu, wajaga paſht ne tikai weetejos apstahku, bet ari weetejo semi.

Tahlat likums nosaka, ka walsts semes fonds ir ari preeksch sozialām labeerihzibam un kulturelo wajadsibū apmeerinaschana. Mehs sinam, ka paſhwaldibas eestahdes ir peeprāfijuschas semi preeksch ūkolam; to paſchu war peeprāfij pagasts waj aprinkis, nespēhjneku patwersmu wajadsibam. Wiſlabak ūhis wajadsibas apmeerinat, wiſlabak ūnat, ka un zif semes ir ūhim wajadsibam eedalamas, warēs tikai tee, kas ūteſchi ūho wajadsibu apmeerinaschanā ir eeintereſeti. Ūhis wajadsibas wiſlabak pahrin weetejās ūbeedribas preekschstahwji, kuri eeintereſeti winu apmeerinaschanā un ūapehž ūtee ari warēs ūhis wajadsibas wiſlabak ūſtahwet.

Kuru jautajumu mehs ari neapſkatam, mehs redsam, ka wiſus winus likums apſkata leelos wilzeenos, neelaſchotees ūlikums. Šilikums likums neisschēr, kaut gan tee buhtu no wiſleelakā ūvara. To ūſchkiſchana palek eestahdem, kas likumu iswedis dſihwē. Bet daschi no ūcheem ūlikumeem ir tahdas dabas, ka winus war fahrtigi atrisnat tikai tad, ja likumidwejē ūhos jautajumus pahrin un ir tajos eeintereſets. To eewehrojot, agrarkomisija weenbalsigi atſina, ka pee agrarreformas isweschanas dſihwē ūapeewelt ari ūbeedribas preekschstahwji waj, ka tas agrarkomisija tika ūformuleis, ūbeedribi ūdomai janem daliba pee agrarreformas isweschanas dſihwē. Tas ir pirmais prinzipis, karsch tika weenbalsigi atſihts, jo neweena balsis ūpazehlās pret to.

Otrs motiws, ūdehlt ūbeedribas preekschstahwjeem jadod lihdsdaliba pee agrarreformas isweschanas, ir psichologischi motiws. Zif labi waldbibas eerehdni ari ūfadali ūemi, zif labi mehrneeki to ari neeemehrotu un zif pareisi ūbuhtu ūteiku ūlelums, tomehr ūlaſčas ūbesemneku masas ūbuhs apmeerinatas, ja winas ūbuhs pee ūfadali ūchanas ūnehmuscas dalib. Treschais motiws ir, lai pee agrarreformas isweschanas ūneatfahrtotos tahdas ūbuhs ūchanas, ūahdas mehs ūprotam ūem „mehrneeki ūaſteem“. Ja ūeedali ūtees ūbeedribas preekschstahwji, tad ir garantijs, ka ūekahdas ūkahrtibas ūnotijs. Ais ūcheem ūtliweem agrarkomisija ir ūſtrahdaju ūwiſchku ūteiku ūpar ūmees ūerīgibas ūkomitejam un ūle ūpreekschā ūatwersmes ūapulzei ūpeenemt tos ka agrarā ūreformas ūluma ūeturto dalu.

No weenā ūpes ūanodroschina ūbeedribi ūdomai lihdsdaliba; bet no otrs ūpes ūagrarkomisija ir tai pahrleebā, ka pilnigi ūdalit un ūadit ūstahwigu ūorganu ūreformas ūweschana ūlaſčas ūpildu ūarai ūaw ūeteizams. Daschadee ūfori, kuru lihdsdarbiba pee ūreformas ūweschanas ūnepeezeefchama, ir ūpadoti waldbai, ūdehlt ūagrarreformas ūweschana dſihwē

japadod waldibai. Waldiba ir atbildiga par reformas fahrtigu isweschanu. Tas panahkts diwejadi. Pirmfahrt, pašchu komiteju fastahws ir tahds, kas dod waldibai noteizoscho wahrdu. Tas panahkts zaur to, ka zentrala komiteja, kur agrarreformu wadiš, fastahw us puši no waldibas preefchstahwjeem un us puši no sabeeedribas preefchstahwjeem un waldibas eezelta preefchfehdetaja, kuram peederēs galigā noteifschana. Ja aprinkos un pagastus naw waldibas preefchstahwji wairakumā, tad noteizoschais eespaids, noteizoschais wahrds teek panahkts ar atteezigi noteiftā komiteju kompetenzem. Schis komiteju kompetences ir famehrā ūchauras, tā ka tur ūwischkus eebildumus newaretu zelt; tāpat aprinku komiteju kompetences ir deesgan stingri noteiftas. Wiša aprinku komiteju darbiba norisinajas tikai zentralas komitejas rihkojumu un norahdijumu rahmjos.

Es jau aisrahdiju, ka no ūvara ir muhsu agraro likumu iswest pehz eespehjas ahtri. To prasa muhsu ūaimneezifkee apstahkli un ari tagadejais politiskais moments. Mehs ūinam, ka ir deesgan dauds bessemneku, kureem ir ūaws inwentars un paſchreisejee ūaimneezifkee apstahkli ir tahdi, ka ir nowisleelakā ūvara, lai schis inwentars tiktu ismantots pilnos apmehros. Tas notiks tikai tad, ja bessemnekeem buhs preefchirta ūeme un ja tee buhs droſchi, ka eerahdito ūemi warēs apstrahdat ilgaku laiku no weetas. Leelakā dala no ūemes pa kara laiku ir bijusi neapstrahdata, palikusi wezainē, weetam apaugusi pat ar fruhmeem. Usplehst scho ūemi ir pahraf leels un ūmagas darbs, kusch prasa ahrfahrtigi dauds puhlu. Neweens bessemneeks, faut ari winam buhtu ūeetekoschi inwentara, nekersees klahrt pee ūchis wezaines usplehshanas, famehr ūinch nebuhs pahrleezinats, ka ūibdumu warēs ismantot wairak gadus no weetas. Tā tad muhsu ūaimneezifkee apstahkli ir tahdi kas prasa, lai agrarreforma tiktu iswesta pehz eespehjas ahtraf. Mehs ūinam no mehrneezibas darbu waditaja, ka ūchogad ir domats ūadalit apmehram ūhds 10.000 ūaimneezibu. Te nu buhtu no leela ūvara panahkt, ka wehl ūchogad ūadalitas ūaimneezibas preefchirtu bessemnekeem. No ūvara ūchoruden pateikt, ka teem ūeefchirkas ūaimneezibas valiks, lai tee waretu ūleetot ūchit gada ūemu un ūawest ūewajadīgo materialu. Ūewehrojot to, agrarkomisija leek preefchā agrarreformas likuma IV. datu ūenemt ūeidksamibas fahrtibā.

Presidentis J. ūchakste: Aigrarkomisija leek preefchā agrarreformas likuma IV. datu ūenemt ūeidksamibas fahrtibā. Es ūifschu scho preefchlikumu us balsfchanu, un luhdsu ūazeltees tos, kas ir par ūeidksamibu. Luhdsu ūeefhsteeš. Luhdsu ūazeltees tos, kas ir pret ūeidksamibu. Naw. Luhdsu ūazeltees tos, kas atturas no balsfchanas. Naw. Tā tad ūeidksamiba ūeenbalsīgi ūeenepta. Teek atklātais ūispahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es ūifschu us balsfchanu pahreju us pantu ūafschchanu, un luhdsu ūazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu ūafschchanu. Naw. Luhdsu ūazeltees tos, kas atturas no balsfchanas. Naw. Pahreja us pantu ūafschchanu ūeenbalsīgi ūeenepta. Waj augsta ūapulze wehlas, ka teksis tiktu nolasits? (Sauzeeni no weetam: „Ja!”). Wirstraſſis.

Sekretars R. ūwanowš:

„Agrarās reformas likums.

IV. data.

Ūemes eerihzibas komitejas.”

Presidentis J. ūchakste: Ūibdumu naw? Ūenemts. 1. pants.

Sekretars R. ūwanowš:

"Walsis jemes sonda sadalishchanai, isleetoschanai un preefschirshchanai no-dibinamas pagastu, pilsehtu waj meestu, aprinku un zentralā jemes eerihzibas komitejas."

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Kindslim.

J. Kindslis (Latgales semneeku partija): Pee 1. punkta es leeku preefschā pehz wahrdeem: "waj meestu, aprinku un zentralā..." eelkt wahr-dus „Latgales apgabala“. Pehz satura tas nosihmetu, ka Latgalē tiktū dibinatas ne tikai meestu un aprinku komitejas, bet. ari apgabala komitejas. Tā tad Latgalē buhtu 4 pakahpes: pagastu, aprinku, apgabala un zentralā komitejas. Ģemejli, luri mani speesch likt to preefschā augstai sapulzei, ir tee, ka Latgale, tā jau teizu, atrodas savadakos apstahklos, nefā pahrejā Lat-wija. Schee apstahlli jemes jautajumā galwenām fahrtam pastahw eekht tam, ka Latgale ir sihgrunteeke seme. Latgalē us latra īaimneka kriht apmehram 8 desetinas jemes. Tā tad šai finā wineem ir lopejas intereses, un ķewišķi aprinkeem Latgalē wajaga ūskanot sawu darbibu ar teem ap-stahkleem. Par tam funkzijam, tāhdas buhs apgabala komitejam Latgalē, runashu wehlak. Tagad galwenām fahrtam aīsrāhdīshu us iżzeloschanu no Latgales us ziteem apgabaleem, ūskarā ar agraro likumu. Ja mehs tahdu apgabala komiteju nedibināsim, tad katrs aprinkis rihkoeses par ķewi. Kuram aprinkim buhs wairak energiskā darbīneksi, tee nostahdis iżzeloschanu plā-schaf un labak, tā ka no weena aprinka warēs iżbraukt 10.000, no otra tikai 1000. Pee tam mehs mas zeram us semi Baltijā, šis zeribas mums arweenu wairak suhd, tad lai, masakais, mums buhtu atlauts Latgalē sadalit semi tā, ka weens aprinkis neisschirkots no otrs. Tas ir weens no eemeleem, kadehls es leeku preefschā eewest apgabala komiteju. Ta ūskanotu darbibu, jo kad mehs runajam par pagasta komitejam, tad komisjā, lai gan tas galigi noskaidrots netika, to mehr isteizās, ka negribetu preefschirk tam plāschakas teesibas. Zaur to, ka pagasta komitejas buhtu faktiski tikai us papira, jaša, ka tad mums buhtu tikai 3 instanzes: aprinkis, apgabals un zentrā. Tas nebuhtru nemas par dauds plāshī pee tāhdas reformas, ka agrarreformas, iżweſčanas dīshwē. Aīsrāhdīt us wiſu to, es leeku preefschā peenemt manu papildinajumu. Pee ateezigeem punkteem es eeneiſchū pa-pildinajumus, kahdi buhtu tur wajadfigi.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Kēmpam.

Jr. Kēmps (Latgales lauschu partija): Žeņijamee fungi deputati! Jemes jautajums, ne tādauds preefsch wiſas Latvijas, zil preefsch Latgales ir swarigs. Žitur semi buhs eespēcījums pareiſak sadalit tapehz, ka tur paſčas jemes ir wairak un ir ari spēcījigaki techniski iſglīhtoti zīlwei ūskanotu. Latgalē ir jemes mas, tāpat strahdneku mas, bet lauschu dauds, un tapehz wajadsetu radit tahdu organu, ka apgabala komiteju, ka to jau aīsrāhdīja mans preefschrūnatajs. Es runashu tikai no praktiskā redses stahwokla. Kā jau eepreefschējais runatajs aīsrāhdīja, latgaleescheem wajadīs apmeerinatees ar to jemes platību, kahda ir Latgales robežas. Ja gribetu šo semi iſdalit, wajadsetu strahdat wiſem trim aprinkeem kopā. Ja mehs raugamees us aprinku geografisko stahwokli, eedsihwotaju ūskaitu un beesumu, tad mehs redsam, ka Latgales aprinki seemelu dalā wiſur ir mas apdīshwoti, bet deenwidus dalā eedsihwotaju ir wairak. Ja ūskaldīnas jemes labumu, tad ir tā, ka seemelu dalā seme ir augligaka, bet deenwidus dalā wina ir kālnaina un ūmilshaina. Te wiſos trijos aprinkos wiſam trim

aprinku komisijam ir jastrahdā paraleli, bet ja winas strahdās nesaistiti, tad išmāks tā, ka weenā otrā agrinki buhs wifadi pahrpratum, darbineeki nebuhs tik spējīgi, un darbs paliks atpakaļ. Zaur to tiks issauktis nemeers starp laudim. Tā tad gaischi un ūkaidri mums wajadsetu saprast, ka Latgales apstahkli prasa, lai mums tiktū dibinatas apgabala komitejas. Es wehl pastrihposchu to, ka pehz projekta, kuru mehs tagad turam rokā, pagastu komitejam ir dots par dauds pilnvaru, par dauds teesibu. Tas ir pareisi un logiski Baltijā, bet Latgalē tas tikai issauktis leetas fāreschigšanu. Latgalē pagasti ir dauds leelaki, nekā te Baltijā, kur Baltijas pagastos ir ap 1000 waj 1500 eedſhwotaju, tur pēc mums, Latgalē, pagastā ir ap 18.000 eedſhwotaju, un ir, warbuht, pat tahdi pagasti, kuri lihdsinās Baltijas aprinkim. Schajos pagastos truhkst spēzialistu un tapehz newar atlaut wineem tik leelu rihzibas brihwibū, kā tas te projektā paredseis. Latgalei buhtu jadod apgabala paſchwaldbas, un tas ir pilnigi logiski. Mums ir apgabala teesa. Zaur ko tas ir issauktis? Tas issauktis zaur to, ka Latgales teesīskei apstahkli ir wehsturiski nostahditi zitadi. Mums lihds schim pastahw apgabalu pahrwalde un, warbuht, ari pastahwēs us preefschu, tikai zitādā fastahwā. Mehs nejen spreedām par Latgales školam un atsinām, ka winai školu wajadibās jadod preefschrožibas. Kungi, mehs nebuhīm logiski un taisnigi lihds galam, ja mehs semes jautajumā, kursch ir swarigats par školu jautajumu, nedosim latgaleescheem to, ko mehs esam dewuschi školu un teesu jautajumos, ja mehs wineem nedosim apgabalu komitejas.

Presidents J. Ščakste: Wahrdās peeder Gailītim.

M. Gailīts (bespartejisko bessēmneku un massaimneku grupa): Es gribu aizrahdit, ka 1. panta teksis, kursch ūkā:

„Walsīs semes fonda ūdalīšchanai, iſletoſchanai un pēſchkiſchanai nodibinamas pagastu, pilfehtu waj meestu, aprinku un zentralā semes eerihzibas komitejas“ neaptwer ūisu to, kas buhs ūko komiteju ūdewumis. Te ūtahw ūzītis: „iſbalīt, iſletoſ, pēſchkiři“, bet tahlak mehs ūkam, kā komitejas ūmīj par pabalstu iſneegšanu u. t. t. Tamdehlt es ūeeku preefschā ūkofschu teksis:

„Agrarreformas iſweſchanai dſihwē nodibina pagastu, meestu un pilfehtu aprinku un zentralo semes eerihzibas komitejas.“

Presidents J. Ščakste: Wahrdās Lindinām.

R. Lindiņš (sozialdemokrats): Žeņijamā ūapulze! Motiwi, ūurus ūeweda Latgales preefschstahwji par labu tam, ka wajaga dibinat apgabalu semes eerihzibas komitejas preefsch Latgales, waretu tapt ateezinati ari us pahreem muhsu apgabaleem. Tāpat kā Latgalē ir apgabala teesa, tā ari pēc mums ir wajadīga pehdejā. Man ūeekas ka ūihs tas, kas te ūka minets, naw ūekas ūpeziels. Kapehz gan tikai Latgalei ūkis apgabala komitejas un ne pahrejeem ūteem apgabaleem? Agrarkomisijā ūika apškatītis jautajumis, wai ir wehlams, lai ūkis komitejas buhtu ūchetr-waj trihspakahpeniſkas. Pret ūchetrpakaņeniskām komitejam ūteižās tapehz, ka tas apgruhtinatu semes reformas iſweſchanu dſihwē. Vateesibā wajadsetu buht diw-pakahpeniſkām komitejam, lai ahtraki ūkis aparatū ūaretu ūarbotees. Ja mehs ūewedam ūchetrpakaņeniskās komitejas, tad tas ūiprā mehrā apgruhtinatu ūisu ūarbibu, un tapehz jaissakas pret Latgales preefschstahwju preefschlikumu. Tahlak, Latgales preefschstahwji ūeek ūpreefschā, Latgales apgabalu semes eerihzibū komitejam ūaredset ūifas tas teesibas, kuras ir ūaredsetas

zentralai semes eerihzibas komitejai. Tagad isnahk, it ka Latgale gribetu jautajumu isschikt separati, norehkinajotees ar pahrejo Latviju. Muhsu domas ir tas, ka tas nebuhtu wehlams. Tahlak, ja ir daschi fewischki spezifisski jautajumi, teiksim iszeloschana, tad schis jautajums buhs ari weenam otram aprinkim. Warbuht, buhtu pareisaki, ka par scheem spezifiskeem jautajumeem, fahdu, warbuht, Latgalē buhs wairak, paredsetu tai punkta, kur eet runa par aprinku un pagastu komitejam, scho komiteju konferenzes. Winas waretu buht periodiskas un neperiodiskas, kurās apskatitu schos spezifiskos jautajumus un winus reguletu. Tāpat zentralā semes eerihzibas komitejā buhtu paredsetas personas waj lozelli, kuri weiktu fewischkus usdewumus, un tee buhtu atfewischku apgabalu pahrsini. Kad sahks runat par panteem, mehs eesneegsim pahrlabojumus, bet pret latgaleeschu pahrlabojumu — eezelt Latgales apgabalu komiteju, sozialdemokratu frakzija balsos pret.

Presidents J. Čehakste: Wahrds Jesupam Trašunam.

J. Trašuns (darba partija): Godatee deputati! Te ir aiskustinats Latgales jautajums un es ka latgaleetis efmū speests neent wahrdi, lai ari runatu par to. Ir eenests preefschlikums, ka leetderibas labā Latgalē nepeezeeschama apgabalu komiteja. Žejot taīni no leetderibas prinzipa, es nevaru wiſā wiſumā tam peekrist, jo tad wiſpirms buhs radita leeka instanzē, kas bremsetu darbibu pee schi likuma isweschanas; butu labak, ka te jau teiza, triju pakahpjui weetā līkt tschetrupakahpjui prinzipu. Latgales leetas wajaga labi pahrsinat ne tikai us weetam, bet ari zentrā, jo zitadi newares scho reformu labi iwesti. Mehs sinam, ka semkopibas ministra beedrs ir latgaleetis, un es domaju, ka wina peenahkums buhtu zentru labi informet, lai Latgalei nenotiku pahrestiba. No otras puses, ja tiks radita apgabalu komiteja, tad, ka pilnigi pareisi aishrahdija pats Kīndula kungs, tiks pagastu komiteja pilnigi nobihdita pee malas. Kempa kungs teiza, ka Latgalē ir tik leeli pagasti, ka tee waretu lihdsinates Widsemes aprinkim, pagastu komitejas tur nebuhtu wajadsgas, jo pagastos esot mas isglihtotu zilweku. Bes ūchaubam, tur ir masak isglihtotu zilweku, bet ka jau referents teiza, reforma ir jaismētā, ka weetejee laudis buhtu apmeerinati. Pagastu komiteja pahrsinās katra sawu pagastu. Aprinku komiteja pahrsinās agrarreformas leetu pa wiſu aprinki, tad apgabala komisija buhtu wajadsga tikai preefsch pahzeloschanas reguleschanas. Es domaju, ka leetu wiſlabak wajadsetu konzentret zentrā, jo ari latgaleeschī wareš to pahzeloschanu regulet labak tad, kad par to buhs informets zentrs, kuram jahahrsin wiſas Latvijas leetas. Semi mums wajaga fadalis weenlihdsigi pa wiſu Latviju, un ūchā jautajumā pascheem laigaleeschēm jaaistahw tas, ka kāram semes norma buhtu peshchiktē pehz wajadsgas, neskatoees us apgabalu, bet us to, kur to war dabut. Ūvehz es domaju, ka leetderibas labās sinamā leekā eestahde, apgabala komiteja, nebuhtu wajadsga. Ja nostahda leetu otradi, ne ka to darija Kempa kungs, kura runā wiſu laiku spihdeja zauri wajadsgiba pehz paschwaldibas autonomijas, pehz kuras latgaleeschī it ka zenschotees, tad mehs runasim par zitu, par wiſas Latvijas fadalischanu apgabaloš. Bet schis jautajums neeetilpst ūche, un es ari domaju, ka paschwaldibū latgaleeschī ir eemantojuſchī, un ta ir plascha aprinka paschwaldiba. Ūvehz es domaju, ka schis apgabala komitejas eerihzschana buhtu gluschi leeka,

Presidents J. Čehakste: Wahrds Jr. Trašunam.

Jr. Trašuns (Latgales kristīgo semneku ūsaweeniba): Man wajadsetu rumat pretim diweem eepreekschejeem runatajeem — Lindina fungam un manam brahla dehlam. Mani fungi, Latgalē semes eerihzibās komitejas naw tahds bubulis, no kura wajadsetu baiditees. Tika aizrahdits par kaut kahdu Latgales separatismu. Mani fungi, te ne weens no latgaleescheem naw domajis par separatismu. Te runda par to, kā waretu labak iswest praktikā šo agrarreformas likumu, kuru mehs esam peenehmuschi. Es domaju, ka satram buhs ūskaidrs, ka teem darbineekeem, kuri wairak pasihstami ar tautas dīshwi, ar weetejeem apstahlleem, ar faimneeziбу eerihlošchanu u. t. t., šči leeta buhs dauds weeglak peeetama, wineem buhs dauds weeglak ūspreestees ar weetejeem laudim, nekā teem, kas atmahkuschi no ahreenes. Latgalē naw weegla leeta eerihkot faimneezibas. Es waru augstai ūspulzei peewest peemehrus. Neskatotees us to, ka tai laikā, kad latgaleeschi bij atlaisti no fungiem, klauschu laiki tika atzelti, semnekeem seme tika dota un faimneezibas tika nodibinatas, daschās weetās tomehr tika eewesta ta kahrtiba, kas bij Kreewijā tā faultās „общинный владѣнія“, ūspaimneezibas. Rehseknes apriki bija „подворный владѣнія“, satra atfewischiķa ūspaimneeziiba, lai gan ari tās bij ūspalitas ūsporūpēs. Žitos pagastos turpretim bija „общинное владѣніе“, ūspaimneeziiba. Us ūscheem pagasteem tika pahrzelti karawilhri, kuri bija ūspalumpojuſchees pret ūswu generali ūraftschewu. Wehl gadus 50 lihds 60 atpakaļ wini ar ūsobenu pec ūahneem ara ūswu semi. Bes tam ūschi ūspas faimneeziās tika ūtirus 10 gadus aikā ūspalitas par jaunu. Bes tam ūspaimneezibas Latgalē naw weenadas. Jr daschi pagasti, kur ūspaimneezibas ir loti ūmasinajuschiās; bet ir daschi ziti pagasti, kur tās ir deesgan prahwas. Jr pagasti, kur ūspaimneezibas ir 4, 5, 6 un 8 desetinas, ir ari wehl mašķas. Ūapehz ūtee, kas dīshwo ūspachi us weetam un ūspisht weetejo dīshwi, ūsare ūteet ūlabaki ūspakot un agrarreformu ūlabak iswest, ja ūdarbiba buhs konzentreta ūhādā ūteetā ūzentralā organā.

Bes tam, mani fungi, ūchahda aprinka komiteja wehl „wairak wajadīga ūapehz, ka pebz ūschi ūlikumprojekta pagasteem ir ūpeeschkirtas loti ūleelas ūteesibas. Ūschi ūteesibas, pebz manām domām, nemas naw peemehrotas Latgalei. Te 4. punkts, lai gan tas projektā naw ūskaidri noteikts, tomehr tā ir ūsprotams, ka tas ūsmejās us pagasteem, ka wineem ūdeeder ūspaimneezibu ūplaschinaschana ūteesibas, ūrobeschu ūslaboschana, ūstarpgabalu ūlīwideschana, ūjaundibinamo ūspaimneezibu ūskaita un ūleeluma ūnoteikschana, semes ūspalischana u. t. t. Mani fungi, kas tas ir par projektu? Mani fungi, ūspreeest par ūscho projektu ir ūspejiga tikai inteligenze, laudis ar ūsinamu ūsglihtibu. Ūpeenemsim, ka ūchahdā ūkomisijā ūanahks ūzilweki ar ūnepeeteekoschu ūsglihtibu, ūpeemehram, ūanahks ūahdi Jahnī un Peteri un ūsahks ūspreeest par ūtahdā ūleetam. Kas tur ūanahks? Ūsche laudis gan war ūspreeest, kā ūeedalit ūsemnekeem ūsemi, ūerahdit ūmuischu, kuru ūspalit un t. t., bet ūini nekahdā ūsinā ūnewarēs ūspreeest par ūtahdā ūleetam, ūahdas ūsche ūlikumā ūparedsetas. Ūseischiķi Latgalē, un tāpat ari Widsemē un Kursemē, ja tas tā buhs, es waru ūdrošchi ūspazit, ka nekas no ta ūneisnahks. Ta buhs tikai semes ūreformas ūsweschanas ūaiskaweschana.

Tika aizrahdits us to, ka Latgales ūpgabala komitejas buhui neatkarīgas no ūzentralkomitejas. Mani fungi, mums tomehr paleek ūzentralā komiteja, un ūpgabala komitejas ūtahw ūsakarā ar ūzentralo komiteju. Es gribu ūsazit, ka ta ūtahw ne tikai ūsakaros, bet ir ari ūpilnigā ūsakaribā no ūzentralās komitejas. Muhsu ūnodoms ir tas, lai agrarreformu ūwaretu ūsislabakā ūmehrā

iswest zauri, un iswest zauri tā, ka tas pateesi apmeerinatu weetejos semneekus. Tāpehēz es pilnigi uстuru Kīndīsula kunga preefchlikumu, ka Latgalē buhtu nodibinamas apgabala komitejas.

Presidents J. Ī. Ščakste: Wahrdēs peeder Samuelim.

W. Samuels (demokrātu sāweeniba): Gailīša kungs ir eesneedīs pahrlabojumu, kurši savā sīnā loti plaši aptver wīsu reformas isweschanu dīshwē. Projekta autori turpretim gribejuschi uſlīt tikai sinamus uſdewumus, t. i. ūadalīšanu un pēcīkīšanu. No ūcheem uſdewumeem nāv taisiti isnehmumi kompetenzēs, kuras ūche uſkaititas ateezibā uſ pagastu, aprinku un zentralkomitejam. Ja mehs peenemtu Gailīša kunga formulejumu, tad mums wīsas agrarreformas dīshwē isweschanas funkzijas buhtu jausdod ūcheem orgāneem. Mehs tatschu atrodam, ka daschas funkzijas paliks waldbai, ka peemēram norehīnaschanas ar semes ihpaſchnekeem un kredito- reem. Šis buhtu, ar wahrdū ūfot, pahraķ plašīs formulejums. Žapeeteek ar to redakziju, kahdu mums līka preefchā.

Kas ateezas uſ latgaleeſchu preefchlikumu, tad, ja tahdu peenemtu, tas eenestu jauni raibinajumu — zeturto instanzi preefch sinama apgabala, kas tikai trauzeti ūstemas weenibu. Starpība starp Latgales daſchadeem aprinkeem ir, bes ūchaubam, masaka, netā starp Widsemī un Kursemī no weenas un Latgali no otrs puses. Tas nepamudinaja muhs komisijā un apāfchkomisijā radit preefch katra no mineteem apgabaleem fawu starpinstanzi. Tā tad tomehr buhtu jaissakas pret ūcho latgaleeſchu preefchlikumu, jo Latgale pati buhs fawu darīšanu wedeja pagastā un aprinki.

Kas ūhmejas uſ zentru, tad tur Latgale buhs ūrepresenteta tiklab no waldbas preefchstahweem, kā no Satversmēs Sapulzes latgaleeſchu frakzijas, kas ūhūtis ūrepresentantus zentrā, un no zentra warēs eevehrot latgaleeſchu ihpatnibas. Ūadehl es iſsakos pret ūcho preefchlikumu.

Presidents J. Ī. Ščakste: Runataju ūaraksts iſsmelts. Es doſchū pehdejo wahrdū ūreferentam.

Referents W. Dombrōwski: Te jau tika aſrahdiſs, ka tee mo- tiwi, kurus peeweda Kīndīsula kungs, lai aſſtahwēti Latgales apgabala komiteju, nāv pahrlezzinoſchi. Tās funkzijas, kuras Kīndīsula kungs paredī Latgales komitejai, pilnigi ūfriht ar zentra komitejas funkzijam. Tā tad iſnahk, ka weena waj otra ir leeka. Ja mehs gribam reformu iswest walīs ūmaſčtabā un tā ari ir domats, tad ūaprotams, ka apgabala komiteja ir leeka. Ja mehs atmestu trihspakahpjū prinzipu un peenemtu ūchētrpakahpjū prinzipu, tad mehs raditu pahraķ ūmagu aparatu, kas wīsu agrarreformas isweschanu loti leelā mehrā trauzetu.

Kīndīsula kungs aſrahdijs, ka galwenais motiws, ūadehl waſadīga Latgales apgabala komiteja, ir iſzeloschanas ūstības uokahrtoſchana. Es domaju, ka ūwarīgāks jautajums ir tas, kur iſzelotajus ūnomēlinat, un to ūiſlabak warēs atrīsinat zentralā komiteja. Ūpgabala komiteja to ūekādā sīnā newareš, tā ka tas motiws atfriht.

Peħz ūempa kunga motiwazijas iſnahza, ka apgabala komiteja buhtu aprinka komitejas ūeetā un, pagastu komitejas atfriſtu nost. Pagasti Latgalē ūfot leeli, lihds 18.000 zilweku, kurpretim Kursemē un Widsemē no 4000 lihds 5000 zilweku. Es domaju, ka ūis ūmotiws ūpeerahda pretejo. Ja ūeelaķis ir apgabals, tad ūeelaķas ir ūina ūeefības uſ fawu komiteju, jo dauds ūeelaķa

ir darbiba, kura tam jaattihsta. Tā tad tee motiwi, kuri te tika peewesti, naw pahrleezinoschi.

Tas pats preefschlikums tika no Rīndzīla funga eesneegts agrarkomisijā. Ta atrada, ka apgabala semes eerihzibas komiteja Latgalē leeka un atraidīja to ar wišām balsim pret 4 waj 5 pašchu latgaleeschu balsim.

Otrs preefschlikums no Gailischa funga agrarkomisijā naw apspreeests, jo tur tahds neeenahza, ta ka agrarkomisijas domas tai sinā es newaru iſteikt.

Presidents J. Ščakste: Ir eenahfūchi pawīšam diwi preefschlikumi. Satversmes Sapulzes lozēlīs Gailits nokem ūwū preefschlikumu. Tā tad paleek weens preefschlikums, eesneegts no Rīndzīla, kurš skan:

„Vehz wahrdeen „aprintu“ eespraušt „Latgales apgabala“.“

Komisijas referents issakas pret ūho preefschlikumu. Es likschn winu ūs balsoschanu, un luhdsu pajeltees toš, kas ir par ūho preefschlikumu. Luhdsu ūskaitit. Luhdsu pajeltees toš, kas ir pret ūho preefschlikumu. Beidsot luhdsu pajeltees toš, kas atturejuschees no balsoschanas. Balsoschanas iſnahkums ūkoscħs: Var ūho preefschlikumu iſfazījuschees 28, pret 67 un atturejuschees 31. Tā tad preefschlikums atraudits. Es likschn ūs balsoschanu 1. pantu, un luhdsu pajeltees toš, kas ir pret ūna ūcenemšchanu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? 24. 1. pants ūcenemts ar wišām balsim, 24 atturotees. Wirsrafs.

Sekretars R. Īwanowš:

„1. nodala.

Komiteju ūstahws un ūsdewumi.

A. Pagasts, pilsehta waj meests.“

Presidents J. Ščakste: Ēebildumu naw? Ūcenemts. 2. pants.

Sekretars R. Īwanowš:

„Pagasta semes eerihzibas komitejas ūstahw no 4 pagasta pilnas sapulzes (Latgalē no pagasta padomes) proporzioneli ewehleteem ūzēlēem un 2 kandidātēem, pagasta padomes preefschfehdetaja, weetejā mehrneezibas darbu vaditaja un ūmkopibas ministrijas preefschfahwja.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds Gailitum.

M. Gailits (besparteijsko bessemneeku un massaimneeku grupa): Sche man jataifa eebildums ūs ūta ūeida wehleschanam, kahdas ūt ūkstitas preefschā ar ūho pāntu. Mumš ir behdigi ūedsīhwojumi ar tā ūautām pilnām, t. i. weenā noteiktā ūeita ūfauzamām pagastu ūpulzem. Un mehs ūnam, ka ūchis ūlناس ūpagastu ūpulzes ka ūnepeemehrotas ūpātakleem ūtā ūispahr atzelias. Tapehz, lai atswabinatu ūpagastus no ūleekas ūibildneezibas ūleeku preefschā § 2. ūcenemt ūkoscħā redakcijā:

„Pagastu semes eerihzibas komitejas ūstahw no 5 ūzēlēem un 2 ūnu kandidātēem, proporzioneli ūs ūeenu gadu ewehleteem ūs ūiseem pagasta balssteesigeem ūlfoneem. Komitejas ūzēlē ūswēl ūs ūawa ūidus preefschfehdetaju un ūkretaru. Komitejas ūhdē ūechalas ar balssteesibū ūeetejās mehrneezibas darbu ūaditajs un ūmkopibas ministrijas preefschfahwjs.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds ūeder ūihmanim

A. ūihmanis (semneeku ūawneniba): Man ari jaissakas pret pantā ūaredeto komitejas ūzēlē ūhleschanu ūahrtibū, ūr ūzēlē ūs ūahlami ūs ūpagasta ūlناس ūpulzes. Man jaissrahda, ka ūchis trihs komi-

tejas, kahdas te likumprojektā paredsetas, teik wehletas katra zitadā weidā un us zitadeem prizipeem. Pagasta komiteju pareds wehlet no pagasta pilnas sapulzes, aprinku komiteju no aprinka padomes un zentralkomiteju no Satversmes Sapulzes. Schahdā weidā us daschadeem prizipeem fastahditās komitejas, pehz maneeem eeskateem, naw nedē eeteizamas, nedē ari iswedamas. Atteezibā us pagastu komiteju, man jaaisrahda, ka no pagasta pilnas sapulzes komiteju wehlet ir gluschi neespehjami. Ir paredsets, ka jaweh! 4 lozelki un preefsch tam jamobilisē wiss pagasts. Ja pehz nedelas waj mehnesccha weens no lozefleem istahjas, nomirst waj aiszelo, tad atkal jamobilisē wiss pagasts, lai waretu iswehlet istruhfstosha kandidatu. Otrkahrt, no tās pašhas pagasta pilnās sapulzes ir jau eeweheleta pagastu padome, kura, azimredot, bauta ustizibu, bet, ja wina nebauda ustizibu, tad wehle zitu. Katrā sinā, pagastu padome ir pagasta wehletee preefschistahwji. Tapehz es liku preefschā pee pagastu komitejas wehleschanam peeturetees pee ta pašha prizipa, kā pee aprinka komitejam, t. i. wehlet tās no pagasta padomes. Mans preefschlikums skan:

„Wahrdus „pilnas sapulzes“ (Latgalē no „pagastu padomem“) strihpot un to weetā līkt „padomes“; pehz wahrda „proporzionali“ eelikt wahrdus „us weenu gadu.“

Presidents J. Tschakste: Wahrds Samuelim.

W. Samuelis (demokrātu faweeniba): Pret Gailischa funga preefschlikumu nebuhtu ko eebilsti, isnemot to, ka buhtu pareisaki, ja atstahtu schimbrihscham to organu, kas pašchlaik pastahw t. i. pilnu sapulzi. Kas ateezas us Sihmana funga preefschlikumu, tad, man rahdas, ka tik swarigā jautajumā, kā agrarjautajumā, wajag dot tautai pašchais teesibū iswehletees fawus usiizibas wihrus, jo tad atbildiba gulsees us pagasta pilnu sapulzi. Ja mehs leekam preefschā atstaht iswehli kahdam schaurakam organam, tad wiha atbildiba kriht us teem, kas to likumu ir radijuschi. Bes tam ir jaeewehero, ka latram organam ir fawas funkzijas. Peemehram, aprinkis ir kā pahrraugu instanze pahr pagastu, zentrs it kā apskata agrarās reformas isweschanu no walstisska weedokla un tadehk ari wajaga ewehrot daschadus prizipus ateezibā us wehleschanam. Tadehk es isteiktos pret Sihmana funga preefschlikumu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Lindinam.

R. Lindins (sozialdemokrats): Gailischa funga eesneegums ir masleet skaidraks un par to waretu balsot. Kas ateezas us semneelu faweenibas preefschlikumu, lai wehleschanas isdaritu newis pilnās pagastu sapulzēs, bet pagastu padomē, tad tas nekahdā sinā nebuhtu peenemams. Pirmkahrt, ir no swara, lai wisi pagasta eedsihwotaji dīshwaki šekotu agrarās reformas isweschanai. Ir pat paredsets schai likumā, ka wisi tee lehmumi, furus taisiūsi semes eerihzibas komiteja, liktu iskahrti redsamās weetās, lai eedsihwotaji, skatotees winus, waretu tāhdā weidā nemt lihdsdalibū. Tas ir no swara ne tikai pascheem eedsihwotajeem, bet ari walstij, jo ir sinams, ka eedsihwotajos pastahw sinams nihilisms, sinama neaktivitāte; eedsihwotaji wehl pilnigi netiz tam, ka Latvijas walsts spehjiga iswest agrarreformu. Schis buhtu pirmais solis, kas to nihilismu, to apatiju pret Latvijas walsti masinatu. Tadehk ne tikai strahdneelu, bet ari pilsoniskām partijam jabalho par to, lai rastos demokrātiskas pašchwaldibas. Mums aisrahda, lai wehlot padomes. Newajaga aismirst to, kas tas ir, kas winas ir, to mehs sinam loti labi. Padomes pastahw jau weselu gadu, bet winu wehleschanas naw

bijusčas demokratisčas, jo tās notikuščas sem daschadeem blakus un sahnus eespaideem. No tām ir issweesti ahrā loti dauds tahdu, par kureem eedo-majās, fa tee eſot leelineeki — komunisti. Wini issweesti administratiwā zelā, bes teesčas spreeduma. Pagasta padomes nebauda uſtizibu un, nodot winām pret eedſihwotaju gribu teesčibū lemt par ſemes reformu, buhtu aug-ſtačā mehrā nepareiſi. Šaka, fa buhſhot gruhti iſdarit wehleſchanas, buhſhot gruhti ſafaukt kopā pagastu eedſihwotajus. Pagastu eedſihwotaji ir ſafaukti kopā daschos gadijumos — ir tureti daschadi mihtini, ne tikai no ſazialde-mokrateem, bet ari no zitām partijam. Sozialdemokrati notureja mihtimus ſatā pagastā, bet dasčas zitas partijs dſina eedſihwotajus kopā no weſeleem aprinkeem. Runat, fa tagad winus newareschot ſapulzinat, ir nepareiſi. Mumſ newajag peemirſt, fa mehſ eſam peenehmuschi likumu par fameerinaſchanas ſameram. Sanahkot eedſihwotajeem kopā, ari ſchis komitejas waretu eewehlet. Wehl aſrahdiſa uſ to, fa, ja kahds lozelliſ nomirſhot, tad waretu eestahtees trauzejumi agrarreformas iſweſchanā. Tahdā gadijumā mehſ nedrihſtam wehlet ari paſchwaldibas eestahdes. Ari tur gadas, fa kahds lozelliſ nomirſt, bet, fa mehſ redsam, tās nebuht netrauzē pahrwal-dibas eestahchu darbibu. Leeta ſlehpjas eefſch tam, fa muhſu ſemneeku ſaweeniba ir pret to, fa tauta nem dalibu pee ſchī jautajuma iſſchkiſchanas un domā, fa, warbuht, warēs uſ ſchī likuma pamata uſbuhwet wehl kahdu zitu reformu, un tapehz wina grib wehlet newis teeschi, bet pakahpeniſki. Pakah-peniſkās wehleſchanas ir folis uſ demokratisčā prinzipa apſtrihdeschanu. Mehſ redſeſim, fa ja muhſu ſemē wehl tahlak attihſtſees tahdas paſchas teefſmes uſ demokratisčo prinzipu apſtrihdeschanu, tad otrai partijsai buhſ japeeſeſk wiſi ſpehki, lai demokratisčais prinziſp, kahds mumſ tagad paſtahw Satwersmes Sapulzē, netiktu apſtrihdets. Tagad mehſ ſtahwam ta jauta-juma preefſchā, fa pee mumſ teek mehginaſts apdraudet ſcho demokratismu. Tiflihds ſchee elementi, kureem demokratisms ir ſlabarga azis, wairak noſti-prinaſees, wini, warbuht, taisis wehl nahkoſcho uſbrukumu. Tā, ko leek preefſchā Sihmana fungā, ir pirmais mehginajuſ demokratismu apdraudet, ja ne pirmais, tad wiſmas weens no pirmeem mehginajuemeem.

Presidentis J. ſchakſte: Runataju farakſis iſſmelts. Es luhdsu referenta atſauksni.

Referents W. Dombrōwſki: Gailiſcha funga preefſchlikums nerunā pretim tam garam, kufch walдиja agrarkomisija. Agrarkomisija bija tās domās, fa pehz eespehjās wairak japeewell weetejā ſabeeedriba, weetejee beſſemneeli pee agrarreformas iſweſchanas dſihwē, lai ar to eenestu weetejā ſabeeedribā ſinamu apmeerinaſumu. Tā fa Gailiſcha funga preefſchlikums nerunā pretim komiſijas domam, tad es pret winu neiffakos.

Sihmana funga preefſchlikums ari tika apſpreeſts agrarkomisija. Agrar-komisijas wairakums atraidija wehleſchanas no pagasta padomes aſſ motiweem, kurus jau aprahdiſa Gailiſcha fungā.

Presidentis J. ſchakſte: Ir eesneegti 2 preefſchlikumi, no kureem Satwersmes Sapulzes lozekla Gailiſcha eesneegtais ſkan tā:

„Pagasta ſemes cerižibas komiteja ſtahw no 5 lozelliem un 2 wiſu kandidateem, proporzionali eewehleteem uſ weenu gadu no wiſeem pagasta baliſteſegeem pilſoneem. Komitejas lozelli iſwehl no ſawa widus preefſchſeh-detaju un ſefretaru; komitejas ſehdēs peedalaſ ar lemjofchu baliſ ſteebi: 1) weetejais mehrneezibas darbu waditajis un 2) ſemkopibas ministrijas preefſchſtahwiſ.“

Satversmes Sapulzes lozekla Sihmana eesneegtais preefchlifikums ūan:

„Wahrdus „pilnas sapulzes (Latgalē no pagasta padomes)“ strihpot un to weetā līkt „padomes“, pehz wahrda „proporzionalei“ eelikst wahrdus „us weenū gadu“.“

Referents issakas, ka pirmais, Gailischa eesneegtais, preefchlifikums naw komisjā apskatits, bet ūastan ar to garu, kahds komisjā waldijis. Turpretim Sihmana preefchlifikums līkts komisjā preefchā, bet atraidits. Es līkshu ū balsoschanu wišpirms to preefchlifikumu, ko eesneedsis Sihmanis. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho Sihmana preefchlifikumu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preefchlifikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas atturejusches no balsoschanas. Balsoschanas išnahkums: Par Sihmana preefchlifikumu issazijusčas 49 balsis, pret to — 70, atturejusčas 4. Tā tad ūis preefchlifikums naw dabujis wajadsgo balsu ūaitu un atkriht.

Es līkshu tagad ū balsoschanu Gailischa lunga preefchlifikumu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preefchlifikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preefchlifikumu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Par Gailischa lunga preefchlifikumu nodotas 68 balsis, pret to — 45, atturas 6. Tā tad ūis preefchlifikums pēene mīs. Tā ka ūis preefchlifikums ir pats pants, tad lihds ar to ir nobalsots otrais pants. 3. pants.

Sekretars R. Jwanowis:

„Pilsehtu waj meestu komiteja ūastahu no 5 pilsehtas waj meestu domes proporzionali wehleteem lozekleem un 2 kandidateem, weeteja mehrneeka un ūemkopibas ministrijas preefchstahwja.

Peesihme 1. 2. un 3. pants mineto waldibas preefchstahwju peedalishanas semes eerihzibas komiteju sehdēs naw obligatoriska.

Peesihme 2. Ur padoma deweja balsi 2. un 3. pants minetās komitejās war peedalitees aprinka un zentralās komitejās preefchstahwji un leetprateji.“

Presidents J. Ūchakste: Wahrdus peeder Sihmanim.

A. Sihmanis (semneeku ūaweeniba): 3. pantā paredsets gluschi pretejs wehleschanu prinsipis, nekā nupat peenemtā pants. Es negribu ūsturet to wehleschanas prinsipi, kahds nupat tika peenemts, jo tas rūnā pretim manai pahrleezibai, bet es gaidu, ka no sozialdemokrateem tiks eenesis pahrlabojums, ka pilsehtu un meestu komitejas naw wehlamas no pilsehtu un meestu domem, bet no wiſeem eedſihwotajeem, ū tahdeem pascheem pamateem, kahdi te tika eenesi. Man pee pirmās peesihmes ir zīts preefchlifikums. Ūe ir ūazits, ka 2. un 3. pants mineto waldibas preefchstahwju peedalishanas semes eerihzibas komiteju sehdēs naw obligatoriska. Ģewehlet komisjās lozekli un nosazit winu ūaitu likumā naw paredsets. Ja peedalitees sehdēs naw obligatoriski, tad tas naw neds logiski, neds juridiski peelaishams, un tapehz es leeku preefchā pirmo peesihmi strihpot.

Presidents J. Ūchakste: Wahrdus Buschewizam.

A. Buschewizs (sozialdemokrats): Manas frakzijas wahrdā man jašaka, ka mums ūelas naw pretim, ka Sihmana fungs gaida kahdu eesneegumu. Gaidit jau war. (Sahlē ūmeelekli). Kas atteezas ū preefchlifikumu, kuriš padara peedalishanas par obligatorisku, tad mehs balsosim pret to tapehz, ka tas beeshi ūeens ūaktiški naw eespehjams.

Presidents J. Ūchakste: Neweens wairak pee wahrda naw peetei-zees. Es lugshu referenta atsaukumi.

Referents W. Dombrowskis: Sihmana kunga preefchlikums, strihpot 1. pefihmi, agrarkomisija naw apspreefis, bet apakschkomisija, kura scho likumprojektu issstrahdaja, atsina to par leelu un strihpojamu tadehl, ka likuma otrâ dalâ ir paredsets, us kahdeem pamateem komisija war darbotees.

Presidents J. Schafste: Efneegtais preefchlikums skan:

„Leelu preefchâ pefihmi pirmo strihpot.“

Referents issakas, ka komisija ar scho jautajumu naw nodarbojuschees, bet apakschkomisija issazijupees par strihpochanu. Es lîfchhu winu us balsfchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par to, ka pîrmo pefihmi strihpo. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preefchlikumu. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfchanas. Par strihpochanu issazijupees 51, pret to 43, atturejuschees 11, 43 un 11 ir kopâ 54, ta tad preefchlikums atfriht. Es lîfchhu tagad wišu 3. pantu ar pefihmem us balsfchanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret winu peenemfchanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfchanas. Naw. Ta tad 3. pants ar pefihmem p e e n e m t s. 4. pants.

Sekretars R. Janowis:

„Komiteju usdewums ir fastahdit jaſkanâ ar aprinku un zentralâs komiteju rihkojumeem un norahdijumeem semes sadalishchanas, isletofchanas un pefschkirschchanas projektus. Schai noluhkâ tas apspreech un lemi par: a) sihfsaimneeki jaſmeezibû paplaſchinachanu, b) robeschu islaboschanu un starpgabalu likwideschhanu, c) jaundibinamo jaſmeezibû ūſtatu un leelumu, d) mehrneeku fastahbito semes sadalishchanas projektu, e) semes pefschkirschchanu pеeprafajee. Bej tam apspreech: f) kahdas semes un tas peederumi atstahjami wiſpahrigi derigeem walsts un ſabeedribas mehrkeem, g) pabalsts jaundibinamâm jaſmeezibam, h) fastahda pеeprafajau un pabalstu ſaraſtus un i) eerahda pefchirkas semes robeschas.“

Presidents J. Schafste: Wahrds peeder Gailitum.

M. Gailitis (bespartejisko bessenneeku un massaimneeku grupa): Pret 4. pantu jazel eebildumi gan pehz fatura, gan redakzionelas dabas. Te minets, ka pagastu komitejas fastahda projektus. Tas war tiſt tulrots ta, fa te naw domats un radit pahrpratumus. Tapat pahrpratumus issauks pagastu komitejas lemshchanas teesibaš, kurâs pehz mums preefchâ liktâ teksta war radit domas, ka schim komitejam ir teesiba galigi islemt daudzas leetas, ka tas tak gan naw domats. Tahlak nepeezeefchami papildinat scho komiteju usdewumus ar wehl weenu punktu, t. i. ka winas ispilda zentralâs un aprinka komiteju usdewumus. Leelu preefchâ peenemt wiſu 4. pantu formulejumâ un redakzijâ, pehz kurâs wiſch ſkanetu ſekofchi:

„Komiteju usdewums ir issstrahdat, jaſkanâ ar aprinku un zentralâs komiteju rihkojumeem, preefchlikumus un eroſinajumus, fa ari nodot atsinurus par winu rihzibas rajonâ eelislystoſcho walsts semes fonda ſemju sadalishchanu un pefschkirschchanu. Schai noluhkâ tas apspreech un nodod atsinurus, waj nahk ar preefchlikumeem un eroſinajumeem par: a) sihfsaimneeki jaſmeezibû paplaſchinachanu, b) robeschu islaboschanu un starpgabalu likwideschhanu, c) jaundibinamo jaſmeezibû ūſtatu un leelumu, d) mehrneeku fastahditeem semes sadalishchanas projekteem, e) semes pefschkirschchanu pеeprafajee, f) pabalsteem jaundibinatâm jaſmeezibam, fa ari par to, g) kahdas semes un to peederumi atstahjami wiſpahrigi derigeem walsts un ſabeedribas mehrkeem waj paſchwaldibu wajadſibam.“

Bes tam, h) fastahda, nododot atsinumu, semes un pabalstu pēprāfitaju sarakstus, k) pahrrauga uš weetam eedalito un pēsfķirto faineezibū un wiņu robeschu eerahdischanu un l) ispilda zītus no aprinka un zentralas komitejam uſlītus uſderumus.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Sihmanim.

U. Sihmanis (semneku ūsaweeniba): Pee projekta teikta es gribēju tikai papildinat paſchu ūahfumu un pēlīkt klaht „pagastu komiteja“. Tāhlak ir runa par aprinka un zentralo komiteju un te bes iſſchķirbas waretu likt „komiteju“ veen. Tad otrkārt, man jāsaka, ka te, patlaban eesneegtā Gailīšcha pahrlabojumā, naw aſrahdiſts, ka te ir interesantu ūekoschana leetai un eebildumu eesneegschana naſkamai instanzei par lehmumeem, interesanti pilnigi iſſlehgti, naw paredseta wiņu pahruhdſeschana pee pagastu komitejam, bet gan ir paredseta ūinamu eebildumu zelschana un aſrahdiſumu dōſchana aprinku komitejai. Ja paredseta ūpreedumu iſſlūdinaschana, tad eeinteresetām personam buhtu jadod laiſs, lai wiņas waretu zelt eebildumus, un tapehž es gribu ūchini pantā pēlīkt pēſihmi. (Sauzeens no weetas: „Inſtrukzijas!“). Inſtrukzijas newar nodibinat par ūuhdsibu ūeſibam un ūahrtibu. Es leiku preefchā:

„Gebildumi par pagastu komiteju atſinumeem eesneedsanti nedelas laikā no wiņu pasinoſchanas deenas aprinku komitejai.“

Presidents J. Ščakste: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizas? Es luhgšchu referenta atſaukumi.

Referents W. Dombrōwski: Virmais Sihmana ūunga pahrlabojums ir redakzionelas dabas un nerunā pretim agrarkomisijas uſſkateem. Aprinka kompetenzēs ir eewests ūekoschs punkts:

„Iſſpreest ūuhdsibas par minetām komitejam, ka ari strihdus ūtarp tām.“

Gailīšcha ūunga preefchlikums ir 1. paragrafa weetā likt jaunu paragrafu. Wiņš naw pilnigi redakzionelas dabas, bet pa dalai pēhž buhtibās. Projekta ūzītis, ka pagastu komitejas apſpreesch un lemji. Mumis agrarkomisijā bija runa par wahrdu „lemj“, un ar balsu wairakumu peenehma, ka tam wahrdat „lemj“ te ir jāvalekf. Agrarkomisijas wairakums bija pret to formulējumu, kuru eesneeda Gailīšcha ūungs.

Presidents J. Ščakste: Eesneegti ir diwi pahrlabojumi. Weens, kuru eesneeda Gaitits un pahrformē wiſu 4. pantu un ūkan:

„Komiteju uſdewums ir iſſtrahdat, ūaſtanā ar aprinku un zentralas komiteju rihlojumeem un norahdiſumeem, preefchlikumus un eeroſinajumus, ka ari nodot atſinumus par wiņu rihzibas rajonā eetilpstošo walts semes ūonda ūemju ūadalischana, ūileetoschana un pēſchķiršana. Ūchinī noluhsā tās apſpreesch un nodot atſinumus, waj naſk ar preefchlikumeem un eeroſinajumeem par: a) ūihlsaimneeziņu paplaſchinaschana, b) robeschu ūiſlaboſchana un ūtarpgabalu liktwideschana, c) jaundibinamo ūaimneeziņu ūkaitu un ūelumu un d) mehrneku ūaſtahditeem semes ūadalischanas projekteem, e) semes pēſchķiršana ūeprāfitajeem, f) pabalsteem jaundibinatām ūaimneeziņbam, ka ari par to g) ūahdas semes un to ūeederumi ūaſtahjami wiſpahrigi derigeem walts un ūaſbeedribas mehrkeem waj paſchwaldiſu wajrdsibam.“

Bes tam, h) fastahda, nodod atſinumus, semes un pabalstu ūeprāfitaju sarakstus, k) pahrrauga uš weetam eedalito un pēſchķirto ūaimneeziņu un wiņu robeschu eerahdischanu un l) ispilda zītus no aprinka un zentralas komitejam uſlītus uſdewumus.“

Pret to ir issazijusēs komisija. Es līkšu šo preefchlikumu us balschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par Gailischa funga preefchlikumu. Luhdsu preefchsteeš. Es luhdsu pazeltees tagad tos, kas ir pret Gailischa funga preefchlikumu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejuschees. Naw. Tā tad šis preefchlikums weenbalsigi p e e n e m t s. Kas ateezās us papildinajumu, kuru eesneedsa Sihmana fungs, sihmejotees us wahrdu „pagastis“, tad tas waretu deret ari pee šči vanta, tāpat ari pee sihme wāretu te labi deret. Referents issazijās, ka Sihmana funga pahrlabojumi ir wairak redakzionela rakstura un ka tas nerunā preti komisijas lehmumam. Es nolasīšu winu wehl reis:

„Vanta sahuma preefch wahrda „komiteju“ līkt wahrdu „pagastu“ un papildinat ar eesihmi schahdi:

P e e i h m e: Gebildumi par pagastu komiteju atsinumeem eesneesāsami nedelas laikā no wīau pasinošchanas deenas aprīnku komitejai.“

Es līkšu winu us balschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šo pahrlabojumu. Tagad es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šo pahrlabojumu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejuschees no balschanas. Weenam atturotes, šis pahrlabojums ir p e e n e m t s. Tagad es līkšu wīsu 4. pantu ar wīseem papildinajumeem un pahrlabojumeem us balschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret wīna peenemšchanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balschanas. Naw. Tā iad 4. pants p e e n e m t s. 5. pants.

Sekretārs R. Jwanowš:

„B. Aprīnkiš.

5. pants. Aprīnka komiteja saītāh no zentralās komitejās preefchstahwja kā preefchfēhdetaja, weena semkopibas ministrijas preefchstahwja, weena teesleetu ministrijas preefchstahwja, wezakā mehrneekā un 4 aprīnka padomes proporzionali eewehleteem lozekleem un 2 kandidateem.“

Presidents J. Ščafste: Wahrds peeder Gailitīm.

M. Gailits (bespartejsko bessēmneeku un massainneeku grupa): Jau no wairak runatajeem tika uisswehrti nenormalee apstahki, pee ūreem ūka eewehleti muhsu pāschwaldibas organi ne ūkai pagastos, bet ari aprīnkos. Ais ūki eemesla es newaru pēkrist tam, ka 4 aprīnku komitejas wehleetei lozekļi buhtu eewehlami no aprīnka padomes, bet ūleku augstam namam preefchā buht ari tāhlak konsekventam un turpinat to sistemu, kuru eīam peenēmušchi pagastos, ari tāhlak us augšču, lai wīss aparats buhtu weengabala. Tas buhtu weens. Tāhlak, tā kā tomehr wīkos rihzibas organos par preefchfēhdetajeem wajadsetu paredset semkopibas ministrijas preefchstahwi, es neatrodū par wajadfigu, ka zentralā komiteja ūhtitū us aprīnka komitejam preefchfēhdetajus, kas neiswedams ari tamdehl, ka us 17 aprīnkeem zentralā komiteja, kura ūstahw ūkai no 12 lozekleem, weenkahrfchi naw spēhjiga issuhtit kā preefchfēhdetajus ūwūs preefchstahwjus. Tadehl ūleku preefchā, ka ari aprīnka komitejās par preefchfēhdetaju lai buhtu semkopibas ministrijas preefchstahwīs. Bes tam wajadsetu paredset winās preefchstahwjus ari no finanšu un tirdsneezibas un ruhpneeziibas ministrijam. Ūleku preefchā peenemt wīsu § 5 ūkoscīā redakzijā:

„Aprīnka komiteja ūstahw no 1) semkopibas ministrijas preefchstahwja kā preefchfēhdetaja, 2) 4 lozekleem un 2 kandidateem, ūrus eewehl us weenu gadu, proporzionali wehlot, aprīnki eetilpstošcho pagastu, meestu un pilſehtu komiteju wehleto lozekļu ūpulze, 3) pa weenam

preefchstahwim no teesleetu, finansu un ruhpneezibas ministrijam un 4) aprinka mehrneeka.“

Ja šis mans eesneegums netiftu peenemts, tad es nahktu ar otru preefchlikumu.

Schinī preefchlikumā ir noteikts waldibas eezelto preefchstahwju skaitis, nenoteizot reforus, jo waretu gaditees, ka weenā weelā wajadīgs preefchstahwīs no weena, un otrā no otra resora.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Ašzmanim.

P. Ašzmanis (bespartejisko grupa): Ar Gailīcha funga preefchlikuma pirmo dalu esmu weenis prahīs, gribu tikai preziset, no kahdeem reforeem janahī preefchstahwjeem. Ari komisijas projekts pareds teesleetu un semkopibas ministrijas preefchstahwju. Tur ir paredsets, ka aprinka komiteju waditu no zentralās komitejas suhtīs preefchstahwīs. Tika aizrahdīts, ka tas praktiski nebuhtu eespehjams, un es peewenojos tam, ka preefchfehdētājs buhtu semkopibas ministrijas preefchstahwīs. Tad wajadsētu noteikt reforu preefchstahwju un tee buhtu — teesleetu, finansu, tirdsneezibas un ruhpneezibas, tahlak, aprinka mehrneeks un 4 aprinka padomes iswehleti lozelki. Tahlak Gailīcha funga un ari issstrahdatais projekts aismirst wefelu leelu grupu, kurai ari teesibas runat lihdsi pee agrarreformas isweschanaš, t. i. pilsehtas. Mehs sinam, ka $\frac{1}{3}$ no wifēem Latvijas eedīshwotajeem dīshwo pilsehtās un meestos un šī grūpa ir stipri cīnterēseta, ka teek iswesta agrarreforma. Tapez es leelu preefchā, lai ari no pilsehtu puses eetilptu šinī komitejā ateezīgi preefchstahwji, pee kam katra aprinka pilsehta fawā aprinka padomē suhtītū weenu preefchstahwi. Isnēhmumu waretu taisit preefch leelakām pilsehtam — Rīgas, Jelgavas un Liepajas, kuras ateezīgā aprinku komitejā suhtītū diwus preefchstahwju. Tā tad es leeku preefchā § 5. formulet sekoši:

„Aprinka komiteja fastahw no: a) semkopibas ministrijas preefchstahwja kā komitejas preefchfehdētāja, b) pa weenam preefchstahwim no teesleetu, finansu un ruhpneezibas ministrijam, c) aprinka mehrneeka un d) 4 aprinka padomes propozīzjoneli eewehleteem lozelkleem un 2 kandidāteem un 1 aprinka pilsehtas domes preefchstahwja, kuri teek eewehleti us 1 gadu.

Peeshimē: Rīga, Jelgava un Liepaja suhta aprinka komitejā pa diwi preefchstahwjeem.“

Presidents J. Tschakste: Wahrds Gailītim.

M. Gailīts (bespartejisko bessēmneku un massaimneku grupa): Es gribu aizrahdit Ašzmanu fungam, ka manā preefchlikumā ir jau tas paredsets, ka pilsehtas nebuhtu isslehgta. Sawu otru preefchlikumu es nonēmu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Sihmanim.

A. Sihmanis (semneku faweeniba): Papildinajuma tēstu es tikai wehletoš papildinat ar laika noteikschānu, us kahda eewehlāmas komitejas. Es leeku preefchā pebz wahrda „propozīzjoneli“ līkt „us weenu gadu“. Protams, tas atrīstu, ja tiltu peenemti ziti preefchlikumi. Bes tam gluschi aiz teem pascheem eemesleem man jaleek preefchā papildinat pantu ar tādu paschu pēsīhmi par eebildumeem ateezībā us komiteju lehmumeem, kas eesneegti zentralkomitejā, kā tas ir eepreefchējā pantā.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Kindsulim.

J. Kindulis (Latgales semneeku partija): Par Gailischa funga preefchlikumu man buhtu jateiz, ka sīsīki nebuhs eespehjams eeturet tahdu wehleschanu sistemu, kahda tur teek likta preefchā. Es personigi neatshihstu, ka tas buhtu iswedams. Kas ateezas us Ašchmana funga preefchlikumu, tad tas buhtu peenemams, isnemot to dahu, kura runa par finansu un tirdzneebas un ruhpneezeibas ministriju preefchstahwjeem. Ja nemtu isglihtibas ministriju, tad tai tāpat buhtu wajadfigi ūwi preefchstahwji. Waldibas preefchstahwji, bes ūchaubam, ir wajadfigi, bet ja noteiks, ka winu ūlah buhtne komitejās ir obligatoriska, tad waldibai wajadsēs winu ūhiti tildauds, ka ta nemas newards til dauds ūmeklet. Pawīšam ir 17 aprinku, katra apriņķi pa 5 eerehdneem, isnaht kopā 85, kas tikai komitejās ween buhtu nodarbinati. Tapebz es issakos pret to, ka peedalis hanas buhtu obligatoriska. Žitadi Ašchmana funga preefchlikums buhtu peenemams.

Presidents J. Ščakste: Runataju ūraksts issmelts. Es luhgtu referenta atsaiksmi.

Referents W. Domrowskis: Gailischa funga preefchlikums ir, ka apriņķa semes eerihzibas komitejas lozekļus eewehl pilna ūpulze no pagastu, ūlfehtu un meestu semes eerihzibas komitejas lozelēem. Lihdīgs preefchlikums no Gailischa funga tika eesneegis agrarkomisijā, bet tika atraidīts. Agrarkomisija nostahjās us ta redses ūtahwolla, ka wajaga buht eestahdei, kura ūhta ūwus vreelfchstahwjus semes eerihzibas komitejā. Tāpat agrarkomisija atraidīja ruhpneezeibas ministrijas preefchstahwi. Tā tad man jaissakas no komisijas ūpes pret Gailischa preefchlikumu.

Ašchmana funga preefchlikums, lai arī ūlfehtas ūhiti ūwus preefchstahwjus us semes eerihzibas komiteju, naw tīžis komisijā apspreests. Tāpat naw apspreests laiks, par kuru runaja ūihmana ūngs.

Presidents J. Ščakste: 5. pantam teeks likta preefchā no Gailischa funga jauna redakciju, kura ūkanetu:

„Apriņķa komiteja ūtahw no 1) ūmkopibas ministrijas preefchstahwja kā preefchsehdejai, 2) 4 lozekleem un 2 kandidateem, kuris eewehl us weenu gadu, proporzionali wehlot, apriņķi eetilpstosha ūpagastu meestu un ūlfehtu komiteju wehleto lozeklu ūopeja ūpulze, 3) pa weenam preefchstahwim no teesleetu, ūfinansu un ruhpneezeibas ministrijam un 4) apriņķa mehrneela.

Referents issakas pret ūcho preefchlikumu. (M. Antons no weetas: „Luhgtu balsot pa dalam!”).

Presidents J. Ščakste: Es gribu likt us balsoschanu ūisu ūcho preefchlikumu, jo ja mehs ūtisim us balsoschanu ūinu ūrauštītā weidā, tad no wina war neishnahēt ūsels pants. Wahrdi ūreferentam.

Referents W. Domrowskis: Ūte ir iszehlees mass pahrpratumis. Gailischa waj ūihmana ūngs ūche domaja, ka zentrs ūhta ūwus preefchstahwi us zentralo komiteju. Agrarkomisija to nebija tā domāusi. Apakškomisija tas tika apspreests un wina bija tais domās; ka war ūstrihpot wahrdus „preefchstahwja kā“ un ūcho wahrdū ūeetā likt wahrdū „eezelta“. Zentrala komiteja war eezelt par preefchsehdejai ūri ūmkopibas ministrijas preefchstahwi.

Presidents J. Ščakste: Es likschu Gailischa funga preefchlikumu us balsoschanu un luhdsu ūazeltees tos, kas ir par ūcho preefchlikumu. Luhdsu ūazeltees tos, kas ir ūpret ūcho preefchlikumu. Beidsot luhdsu ūazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Par Gailischa funga

preefschlorumu nodotas 53 balsis, pret to 64. Tā tad winsch atkriht. Otrs preefschlorums — wijs 5. pants jaunā redakzijā, eesneegts no Aſchmana un ſkan:

„Aprinka komiteja ſastahw no a) ſemkopibas ministrijas preefschorumjeem kā komitejas preefschorumjeem, b) pa weenam preefschorum no teefleetu, finansu un ruhpneezibas ministrijam, c) aprinka mehrneeka un d) no 4 aprinka padomes proporzioneli ewehleteem lozekleem un diweem kandidateem un weena aprinka pilſhtas domes ewehleta preefschorum, kuri teik ewehleti uſ weenu gadu.

W e e s i h m e: Riga, Jelgawa un Leepaja ūhta aprinku komitejā pa 2 preefschorumjeem.“

Pee ſchi preefschloruma preefschorā papildinajums no Rindſula funga, kürsch ſkan:

„Strihpot finanšu, teefleetu un ruhpneezibas preefschorumjus.“

Es jautaju Aſchmana ūngam, ja ſcho papildinajumu peenem, waj winsch uſtū ſawu preefschlorumu? (P. Aſchmanis: „Tad es neusturu!“). Es liſchu papildinajumu uſ balfoschanu un ja winsch tiks peenemis, tad atkritis Aſchmana papildinajums. (P. Aſchmanis: „Es uſturu tikai atteezigo weetu, to pahrejo es strihpoju!“). Es liſchu uſ balfoschanu Aſchmana preefschorumu tahdu, kahds winsch tika nolasits, un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par ſcho preefschlorumu? Luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret winu. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balfoschanas. Balfoschanas ifnahumi: Par Aſchmana preefschlorumu iſſazijus chees 106, pret to neweens, atturejus chees 15., tā tad winsch peenemis. Lihds ar to atkriht Rindſula preefschlorums. Tad ir wehl weens preefschlorums, kürsch eesneegts no Sihmana ūnga. (A. Sihmanis: „Pee ſchi panta es preefschlorumu nonemu!“). Lihds ar nobalfoschanu wijs 5. pants ir tizis peenemis. 6. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komitejas uſdewums ir: a) pahrbandit un apſtiprinat waj pahrlemt pagastu, pilſhtu waj meestu komiteju ſemes ſadaliſchanas, ifletoſchanas un peechliſchanas projektus, peepraſtaju un pabalstu ſarakſtus, b) wadit un pahrfinat mineto komiteju darbibu no likumibas un leetderibas weedokla, c) iſſpreest ſuhdsibas par minetām komitejam, kā ari strihdus ſtarp tām.“

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrdš Gailitim.

M. Gailits (bespartejisko bessemeeki un maſſaimmeeki grupa): Es eenei ſchahdu 6. panta redakziju:

„Komiteju uſdewums ir wadit ſaſkanā ar likumu un zentralas komitejas instrukzijam un norahdijumeem ſemes eerihzibas darbus aprinki. Schini noluhkā tas a) apſpreesch un lemj par wiſam no pagastu, meestu un pilſhtu komitejam eesneegtam leetam; b) wada un pahrfin mineto komiteju darbibu no likumibas un leetderibas weedokla; c) iſſpreesch ſuhdsibas par minetām komitejam, kā ari winu ſawstarpejās strihdus leetas; d) apſpreesch un lemj par aprinka un pilſhtu preefschorumeeem un projekteem ateezibā uſ ſemei peechliſchanu ſcho paſhwaldibas waldbas wajadsibam.“

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrdš Sihmanim.

A. Sihmanis (ſemmeeki ſaweeniba): Es uſturu pee 5. panta eenesto peefihmi par pahrſuhdſefchanas teesibam.

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrdš Kempam.

Jr. Kempš (Latgales lauſchu partija): Negribedams runat pret ſchi ſaturu es gribetu ſazit pahris wahrdu par demokratismu. Ja mehš dodam

aprinkim paschwaldibū, dodam pilnigu bīhrwibū, tad mums wajaga buht logiskeem un dot aprinkeem fawā starpā fasinatees. Ūe bij teikts, īa konferenze ir peelaischama. Es eeneju formelu pēsīhmi pee § 6, kura ūanetū sekojchi:

„Aitsewischku aprinku komitejas, waj winu preefchstahwji weenadā skaitā no iksatra eeinteresetā aprinka, ja weetejee apgabalu apstahkli to prāsa, war noturet fawā starpā periodiskas konferenzes dehl daschu kopeju agrarreformas apstahkli noskaidrošchanas un preefchā stahdischanas zentralai eerihzibas komitejai. Konferentschu lehmumi, ja tee ūaffan ar agrarlīkuma prinzipiem un ir peenemti ar balšu wairakumu, ir obligatoriski preefch konferejuscheem aprinkeem.“

Presidents J. Ščakste: Neweens wairak pee wahrdu naw pēteizees. Es luhgschu referenta atsaufsmi.

Referents W. Domrowski: Gailischa funga preefchlīkums pee 6. panta ir redakzionelas dabas. Wīfas kompetenzes, kas usskaititas 6. pantā, ir paredsetas Gailischa funga formulejumā.

Sihmana funga pēsīhme ūakriht ar likumu. Likumā tika paredsets, ka war pahrfuhdset zentralai seines eerihzibas komitejai, tā ka ir jaissakas par Sihmana funga preefchlīkumu.

Kempa funga preefchlīkums par periodiskām konferenzem ne agrarā, ne ari apakschkomisijā naw apspreests un tapehz par to atsaufsmi newaru dot.

Presidents J. Ščakste: Efneegts preefchlīkums 6. pantu pahrediget sekojchi:

„Komiteju usdewums ir wadit, ūaffan ar likumu un zentralas komitejas instrukcijam un norahbijumeem, jemes eerihzibas darbus aprinki. Šchini noluhkā tās a) apspreech un ūemj par wijsām no pagastu, meestu un pilschitu komitejam eesneegtam leetam, b) wada un pahrsin mineto komiteju darbibu no likumibas un leetderibas weedokta c) iſspreech ūuhdības par minetām komitejam, tā ari winu ūawstarpejas strihdus leetas, d) apspreech un ūemj par aprinka un pilschitu preefchlīkumeem un projekteem ateezibā uj jemes pēsīhīschau ūo ūaichwaldibas eestahschu wojadībam“.

Referents issakas, ka komisija bijusi pret ūo ūaichwaldibas pēsīhīschau. Es likschu winu us balsochhanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par ūo ūaichwaldibas pēsīhīschau. Tagad es luhbsu pazeltees tos, kas ir pret ūo ūaichwaldibas pēsīhīschau? Naw. Kas buhtu atturejuschees no balsochhanas? Naw. Tā tad preefchlīkums ir pēnemts. Ir eesneegta pēsīhme no Sihmana, kura ūan:

„Gebildumi par aprinka komiteju lehmumeem eesneedsami nedelas laikā no winu ūaichwaldibas deenas zentralai komitejai.“

Referents issakas par preefchlīkumu. Es likschu winu us balsochhanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret wina pēnemtschanu. Naw. Pēnemts. Sad ir eesneegta otra pēsīhme no Kempa, kura ūan:

„Pee 6. panta likt ūaicht pēsīhmi:

„Aitsewischku aprinku komitejas, waj winu preefchstahwji weenadā skaitā no iksatra eeinteresetā aprinka, ja weetejee apgabala apstahkli to prāsa, war noturet fawā starpā periodiskas konferenzes dehl daschu kopeju agrarreformas apstahkli noskaidrošchanas un preefchā stahdischanas zentralai eerihzibas komitejai. Konferentschu lehmumi, ja tee ūaffan ar agrarlīkuma prinzipiem un ir peenemti ar balšu wairakumu, ir obligatoriski preefch konferejuscheem aprinkeem.“

(U. Buschewizs no weetas: „Es luhdsu wahrdu pee balsochhanas ūahrtibas“).

Wahrds Buschewizam.

A. B u s c h e w i z a m (sozialdemokratisches): Es leeku preefshā sadalit pahrlabojumu diwās dala. Virmais preefshlikums ir par konferenzem un otrais, ka winu lehmumi ir obligatoriski preefsh aprinku komitejam. Leeta ta, ka otrā dala naw faslanota ar likumu. Virmfahrt, ir obligatoriski zentralas komitejas norahdijumi un ja buhs obligatoriski ari konferentshu lehmumi, tad isnahs nesfasanas.

Presidents J. Tschakste: Referents issazijas, ka par scho preefshlikumu agrarā komisija naw spreduši. Tagad ir eenahzis preefshlikums no Buschewiza, scho preefshlikumu sadalit. Es luhdsu autoru isteitees, waj winam naw nekas prelīm, ka wina preefshlikumu sadala.

(Fr. Kempis no weetas: „Nē!“).

Es līfchu us balsoschanu wišpirms 1. dalu, kura skan:

„Atsewischku aprinku komitejas, waj winu preefshstahwji weenādā stātā no ieklāta eeinteresētā aprinka, ja weetejee apgabalu apstākli to prasa, war noturet savā starpā periodiskas konferencēs deht dašču kopeju agrarreformas apstākli noskaidrošanas un preefshā stahdisčanas zentralai eerihibzibas komitejai.“

Luhdsu pazeltees tos, kas ir par winas peenemšchanu. Azimredot wairakums. Peenemts. Tagad es līfchu us balsoschanu otro dalu, kura skan:

„Konferentshu lehmumi, ja tee faslan ar agrarlikuma principēm un ir peenemti ar balsu wairakumu, ir obligatoriski preefsh konferejuscheem aprinķem.“

Luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho otro dalu. (15). Otrā dala ir atraidita. Pee 6. panta tagad ir 2 pēsīhmes. Es līfchu 6. pantuālā wišām pēsīhmem us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par 6. panta peenemšchanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret 6. panta peenemšchanu. Naw. Kas atturas no balsosčanas, luhdsu pazeltees. Naw. 6. pants peenemts. 7. pants.

Sekretars R. Jawanow:

„C. Zentrā.

7. pants. Zentralā komiteja fastahw no 6 waldibas preefshstahwjeem, 6 no Satwerfmes Sapulzes wehleteem lozekleem un no waldibas eezelta preefshsēdētāja.“

Presidents J. Tschakste: Wahrds Sihmanim.

A. Sihmanis (semneeku saweeniba): Pantā ir fāzīts, ka dala no zentralas komitejas, proti 6 lozekli, teik wehleti no Satwerfmes Sapulzes. Scho isteizeenu war isprast diwejadi: virmfahrt, ka Satwerfmes Sapulze waretu winus wehlet no fāwa widus un, otrfahrt, ahrpus Satwerfmes Sapulzes stahwoščus. Ja Satwerfmes Sapulze wehletu winus no fāwa widus, ja tas tā buhtu fāprāsts, tad man jaissakās principieli pret to jau tapehz ween, ka zentralas komitejas usdewums ir likumu faktiskā ispildisčana. Satwerfmes Sapulze un winas atsewischki lozekli fastahda likumodščanas eestahdi un kā tahda wina newar usnemtees us ūewi likumu faktisko ispildisčanu un ari atbildibū par likumu ispildisčanu. Preefsh likumu ispildisčanas ir nodibinata ispildu wara, ta ir waldiba. Tāni gadījumā, ja zentralkomitejā peedalitos Satwerfmes Sapulzes lozekli, lihds ar to wini usnemtos us ūewi atbildibū par likumu ispildisčanu un atswabinatu waldibu no atbildibas. Tālak zaur Satwerfmes Sapulzes lozekli peedalīščanos

zentralkomitejā, išnahktu tā, ka wini nonahktu sem waldibas preefschfēhdetaja un saudetu lihds ar to finamā mehrā sawu autoritati, sawas kontroles eespehju. Tapehz no Satverfmes Sapulzes ūchee 6 lozekli newar tift wehleti. Kas ateezas us otro wa:buhbtibū, ka Satverfmes Sapulze wehletu ūchos 6 lozeklus, ahrpus Satverfmes Sapulzes stahwoschus, tad ari tas naw peelaishams aif ta eemehsla, ka Satverfmes Sapulzes usdewumā pehz idejas nestahw wehlet un uſtizet likumdoschanas funkzijas personam, kas stahw ahrpus Satverfmes Sapulzes lozeklu amateem. Newar radit tahdu ispildu organu, kahdam pehz ūchi likumprojekta tam jabuht. Es tapehz eesneedsu preefschlikumu 7. pantu rediget ūkofshi:

„Zentralā komiteja fastahw no: 6 waldibas eezelteem preefsch-stahwjeem, waldibas eezelta preefschfēhdetaja un 6 no aprinka padomem us weenu gadu eewehleteem lozelleem un proti, 2 no Widsemes, 2 no Latgales, 1 no Kursemes un 1 no Sengales“.

Bef tam jaſrahda, ka pehz ūchi projekta iſſkatas itka komiteju lozekli buhtu wehleti us wiſu muhſchu un ne us laiku, tamehr wilſees agrarreformas iſweſchana, jo naw paredsets loiks, us kahdu wini tiks eewehleti.

Presidents J. ūchakste: Wahrds Samuelim.

W. Samuelis (demokratu ūweeniba): No preefschfēhdetaja tika aifkustinats wezu wezais strihdus jautajums, ka Satverfmes Sapulze nedrihſt eemaſſitees iſpildu waras funkzijas. Tomehr mums jau pastahw iſnehmumi, un ta ir amnestijas komisija. Neſkatotees us wiſeem paregojumeem, ūchi komisija strahdā loti labi. Es domaju, ka motiwi, kuri mums bij preefsch eemaſſikhanas teefas warā, ūchāt gadijumā wehl wairaf eewehrojami, jo agrarreformas likums nenahk il gadus; ta ir reforma, kas aifſkar dſihwi wiņas pamatos. Ja pee ūchi likuma iſweſchanas dſihwē grib runat lihdsi eestahde, kas winu radijuſi — jo zita iſpildu wara waretu to groſit paſchos prinzipos — tad tas ir leelakā mehrā atlīhstams. Sche mums wajadsetu eewehrot ari wehleſchanos, kas iſteikta no finamas ūrakzijas. Es neſaproto, tapehz eebildumi nenahza tad, tad iſpildu wara eemaſſijas likumdoschanas eestahdes funkzijas. Mehs finam, zit daschadi raibi rihkojumi nahza no waldibas Tautas Padomes laikā. Toreis nepazehlās no finamas puſes neweena baſs, kas buhtu prāſijuſi, lai apgrāſa ūchis waldibas preefschrožibas. Ūchis komitejas kompetenzenes ir noteiktas tik pamatigi, ka newar runat par eejaulkchanos waldibas funkzijas. Tā tad wiſi eebildumi buhtu atraidami.

Kas ateezas us to, ka Satverfmes Sapulzes lozekli nedrihſtetu wehlet, tad tas jau ir atſpehkoſ ar agrak iſteikteem aſrahdiſumeeem, teik atſpehkoſ ari ar ūakteem. Man jaatgahdina, ka preefschruntajas pats ir teefneſis, tā tad ari peeder pee adminiſtrazijs wahrdā plāfakā nosiņmē. Tā tad ūchis prinzipis ir lauſis un wiņu war lauſi, ja dſihwē intereses to prāſa. Kas ateezas us to, waj dot teefiļu wehlet lozeklus iſkai no Satverfmes Sapulzes lozeklu widus, waj ari no ahrpusstahwoscheem, tad es domaju, ja reis mehs atlaujam Satverfmes Sapulzei lihdsrunat iſpildu organu rihzibā — un ūchis tomehr ir iſzilus organs — tai ūchakus preefschraſtuſ dot newajadsetu. Wajadsetu dot teefiļu wehlet kā no Satverfmes Sapulzes lozekleem, tā ari no ahrpusē stahwoscheem. Kas ateezas us papildinajumeem par laiku, tad pret teem neko newar eebilst, bet atteezibā us pahrejeem es prinzipā iſſakos pret.

Presidentis J. Tschakste: Wahrds Lindinam.

R. Lindināš (Sozialdemokratis): Zienijamā sapulze! Sahdot jau no pawašara, mehs redsam, kā muhsu semes jautajumi teik isschikirti: wini tāgad atrodas daschadu reforu rokās un jaſaka, wini teik isschikirti ſlikti. Ir eenahzis Satwerfmes Sapulzei loti dauds luhgumu; tahdi eenahk ari paſchā ministrijā un winu eefuhlitaji ir neapmeerinati ar to, kas noteel. Gedſhwotaji ir tapehz neapmeerinati, ka wiſs ſchis ūwariſais jautajums nostahdits tā, ka wiſch teik isschikirts pee ſala galda, teik isschikirts atſewiſchlos reforos un atſewiſchlos departamentos. Jautajumi, kuri ir ſabeeedriſkas dabas, kuri iſpauſch daschadu ſchikiru rafſtupus, teik isschikirti no atſewiſchkeem zilwekeem. Pee semes reformas iſweſchanaš, kura, bes ſchaubam, ir dauds ūwariſaka, nekā daschu maſalu agrarjautajumu nofahrtoschana, ir jaapeelaſch ſabeeedriſka doma. Ja ſabeeedriſka doma netiks peelaista, tad ſabeeedriba newar buht un nebuhs apmeerinata, un es bihstoš, ka mums neatfahrtojas finamā mehrā „mehrneku laiki“. Weenigais zelsch, kā ſabeeedriſka doma war iſpauſtees pee semes reformas, ir tilai tas, ja Satwerfmes Sapulze ſuhta ſawus preeſchstahwjuſ semes eerihzibas komitejā. Pret to, ka ſabeeedriſka doma teecham ir nepeezeſchama pee semes reformas iſweſchanaš, nezelas eebildumi. Bet te leek preeſchā zitu ſabeeedriſku domu, lai to finamā mehrā maſketu. Mumš ūka: no Satwerfmes Sapulze ſ nebuhschot eespehjams, tapehz lai nahlot aprinku padomes un lai tās eeweſhlot tos 5 ložeklus. Ja nu paſlatamees, kahdas ir tagadejās aprinku padomes, tad jaſaka, ka wiņas ir wahrda teechā nosihmē ūrogati. Tās ir wehletas diwpakahpeniſki, trihſupakahpeniſki pee launeem ahrejeem apſtahlleem. Ja muhsu aprinku padomes funkzionetu un darbotoſ pareiſi, tad mums newajadſetū to leelo walſtē eerehdnu pulku, kuri paſtahw aprinkos un kuri darbojas paraleli, wed to paſchu darbu. Waldiba itin labi ūn, ka aprinku padomes nedarbojas un tapehz man leekas, ka no aprinku padomes, kura ir ūrogats un naw demokratifiſki wehleta, newar nahlt preeſchstahwji zentralā semes eerihzibas komitejā. Bitadi war atfahrtotees „mehrneku laiki“. Mumš ir labi ūnam, kas noteek uſ laukeem. Mehs wiſi labi ūnajām, ka ir kahds Oſkars Grinbergs kahdā weetā un tilai paſchā pehdejā laikā wiſch atrodas zentralzeetumā. Bet tas ir tilai weens pawaſara wehſtneſis, tahdu zihru lu mums ir loti dauds. Man bij tas gods braukt agrarkomisjās iſdewumi uſ dascheem pagasteem un tur naža preeſchā ari ſchahdi gadijumi, lai gan es nebuht neſinaju, ka tur preeſchā ſehſch tahdi Oſkari Grinbergi. Es waru ūzit, ka no 10 diwi buhs iſnehmumš, bet wiſi ziti darbojas ka Oſkari Grinbergi. Kahds aprinka darbīneeks — es ſchis zilweka wahrdu nemineſchu, — riſko kriſtibas, kur ūſaizina dauds departamenta direktoru. Par ſchahdu wakaru wiņam iſdewumi ūneidsas lihds 8000 rubleem. Bagatneeks ūwiſcheks wiſch naw, bet eenahkums wiņam ir. Tā tad ūlaidri redsams, ka wiņam bes parasteem eenahkumeem ir kaut kahdi blakus eenehmumi. Schee eenahkumi buhs droſchi ūen no ūluklu nemſchanas. Augstā ūpulze, es nebihstoš runat par ſchahdeem ūteem, iſdareet ūwiſsijas un juhs atradiſeet, ka no 10 eerehdneem 8 nem ūluklus. Schehl, ka Raudſites Reinis, ſchis „Mehrneku laiku“ autors ir miris. Ja wiſch buhtu dſiħws, wiſch droſchi ūen ūarafſtitu jaunus „Mehrneku laiku“ par ſcho leelo panamu (Starpsauzeeni: „Ja“). Buhtu labi, ja ſcho darbu uſnemtos kahds zits rafſneeks. Es ūku, ka mums ūchee „mehrneku laiku“ janowehrſch un ja mehs pee semes eerihzibas

nestahstmees ar wiſu nopeetnibu, nenemſim palihgā ſabeeedriſko domu, tad mums no ſemes reformas iſweſchanaſ nekaſ neiſnahks. Neſen awiſes wareja laſit par kahdu „melno roku“. Es teefcham neſaproto, kaſ daschām grupam pee mums ir notiziſ. Neſaproto, kaſ ſcho augſto namu apmahzis. Sche ari laikam paſtahw kahda „melna roka“. Par 7. pantu agrarkomifijā balfjoja wairakumſ. Priwataſ ſarunās iſteižās gandrihs wiſi lozekl, ka wini balfos par komifijas preeſchlikumu un tomehr ir kahda „melna roka“, kura atteeziņas fraſzijas noſtahdijuſi tā, ka winaſ nedrihſt balfot. Es runaju ſhodeen ar weenu, otru no latgaleeſchu fraſzijas un ari wini ſaka, ka wini balfot newarot. Kad es aifeju projam, wini norunā: „Lindina fungš runaja pateeſibu, mums buhſ pa balfoschanaſ laiku jaſeet ahrā no ſapulzes.“ Es neſaproto, kapehz tee zilwelti newar balfot atlahti. Man leekas, ka te kur nebuht aif ſcheem logeem ir kahda „melna roka“, kura toſ dirigē. Es ſaku, ja ſchai gađijumā netiſ ſeelaifta ſabeeedriſka doma, tad mehſ, ſozialdemokrati, warum droſchi ſazit, ka mehſ agrarās reformas iſweſchana dalibū nenemſim. Es eſmu pahrleezinats, ka muhſu tagadejā waldiba ari newareſ winu iſwest, jo leeta tiſ ſoſtahdita tā, ka ſemes reforma newareſ eedſihwotajus apmeerinat. Schi Oſkara Grinberga „melna roka“ ſinama mehra ſtrahdā un ja muhſu tagadejā waldiba neſaproto ſtahwokli, tad wina kultiwē leelneezifmu, wina grib muhſu ſemi pahrwehrſt par komunaſ walsiti. Neweens Satwersmes Sapulzes lozekliſ nedrihſt uſtahtees par to, lai ſabeeedriſka doma nepee-dalitoſ pee ſemes eerihzibas komitejas. Ja te ſabeeedriſka doma neteek peelaifta, tad ſozialdemokrati ja ſpeesta buht iſoleta no ſemes reformas. Protams, tas nenofihmē, ka mehſ gribetu ar kahdeem anarchistiſkeem lihdſekleem paraliſet walſti. Nē, mums buhſ jaatrod zeli, ſaukſim toſ par glahbſchanaſ waj nazionalām komitejam, bet teem elementeem, kuri weſeligi un walſtiffi domā, ir jaapweenojaſ, ir jarada kahda nazionala fronte, kura zihuitoſ pret wiſeem Oſkareem Grinbergeem, pret „melno roku“. Tahlač tagadejā waldiba pee tahda kura, pee kahda wina lihdſ ſchim peeturjejuſees eet newar. Wiſeem ir jaweoноjaſ, lai tiſtu ſabeeedriſka doma peelaifta pee ſemes reformas. Te newar buht runaſ par to, ka ſemes reforma tiſ ſnodota ſozialdemokratu rokās. No 13 lozekleem eeſeſ ſikai 2 ſozialdemokratu lozekli. Tas nenofihmē, ka ſozialdemokrati wadiſ ſcho reformu, bet tas noſihmē, ka mums buhſ wiſmaſ ſinama kontrole, kaſ war ſtatitees uſ to, kaſ te noteek ar ſemes reformu. Tas ir nepeezeſchams. Kapehz es uſaizimu wiſuſ Satwersmes Sapulzes lozeklus, kuri atſihſt to, ka ir wajadſiga nazionala glahbſchana, lai balo par komifijas preeſchā liklo pantu. Tas buhſ piirmaiſ ſolis uſ jaunu zelu (Applauiſi pa kreifi).

Presidentis J. Ščakſte: Wahrds peeder ministru presidentam.

Ministru presidentis R. Ulmanis: Augſta ſapulze! Man uſ wiſ-noteiſtaſ janoraida apwainojumi, kaſ te tiſa iſteiſti. Es nekad netiſ ſeili, ka muhſu eerehdni ir newainigi un netiſ ſlehpis, ka muhſu eerehdni wiđū ir tahdi, kureem naw ſtarp eerehdneem weetas. Waldiba dewa ſoliſumu, ka wina daris to, kaſ winaſ ſpehlos ſtahw, lai likumigā kahrtā tee, tas noſee-guſchees, dabutu ſawu peenahzigo ſodu. Waldiba ir ſtrahdajuſi neaſlaidigi ſchai wirſeenā un juhſ redſeet toſ augļus. Bet ja kahds tautas preeſch-ſtahwiſ no ſchis weetas ſaka, ka no 10 eerehdneem 8 ir blehſchi un ſagli, tad man tas janoraida un domaju, ka es neeſmu ſche weens. Muhſu eerehdni ir paſchaileedſigi ſtrahdajuſhi diwus gruhtoſ gadus un iſdarijuſhi

dauds wairak darba preeksch Latwijas valsts, nekā daudsi ziti un ja šo eerehdnu starpā tāhdos apstahklos, kahdi bija, tad muhsu eerehdneeziba zehlās, bija eekluwuschi daschi tāhdi, kureem naw tur weetas, tad tee ifees ahrā no eerehdnu fāimes. Es eismu pilnigi pahrleezinats, ka noskaidrosees wiši gadisjumi un nebuhs wairs weetas nekahdeem pahrmētumeem. Wehl reis atfahrtju, ka noraidu us wištingraš šhos nepamatotos un nepelnītos apwainojumus, kuri zelti pret eerehdneem. Muhsu eerehdni ir strahdajuschi fawu darbu un dariuschi to gruhtos apstahklos un kas no wineem ir noseedsees, tos waldiba zentifees atraſt, daschus ir jau atradusi un tee fawam fōdam neisbehgs. Bet kopa nemot, eerehdneeziba naw bijusi noseedsga un nepelna ne fōdu, ne noneewajumu.

Presidents J. Ščakste: Wahrds Lindinam.

R. Lin dīnsch (sozialdemokrāts): Augstā sapulze! Sazidams, ka no 10 cerehdneem 8 nem fukulus, nedomaju to us wišām eerehdnu fahriam bet es to domaju us teem eerehdneem, kuri atrodas tāhdos apstahklos, fur eespehjams fukulus nemt (Ministru presidents R. Ulmanis: „To wajadseja teift“). Es nedomaju to par waldibas galwu. Man ir sinams, ka eekschleetu ministrijā teek sperti energissi foli pret eerehdneem fukulu nehmajeem. Ja war pastahwet tāhds Oſkars Grinbergs, par kuru gahja runas jau ilgaku laiku, waj ta ir normala parahdiba? Us laukeem pee apgahdibas eerehdneem, pee semkopibas eerehdneem, es apgalwoju, ka no 10, nesazīsim 8, bet 7 tomehr ir tāhdi, kas nodarbojas ar fukulu nemšanu. (Ministru presidents R. Ulmanis: „Atlaideet wehl b!“) Es neatlaidīšu! Ja waldiba nahk un faka, ka tas tātā naw, tad wajaga isdarit rewissiās. Kapehz tās neteek isdaritas? Kad agrarleetu komisija zentās tanī pēedalitees, tad eenahza preekschlīums no waldibas, ka nebuhtu wehlams, ka Satverīmes Sapulzes lozekli tur peedalas. Es eismu pahrleezinats, ka tee zilweki, kas to rewissiju isdara, grib wišlabato, bet tas wineem naw eespehjams. Waj sineet, ka naw eespehjams pret Oſkareem Grinbergeem karot tapehz, ka wineem ir loti labi fākari un tee winus atstāj wezās weetas. Es biju Wezpeebalgā un tur tāhds Wintera kungs ir greeſees pee 10 deputateem, lai winu paschēlotu. Bij peerahdīts melns us balta, bet tomehr winsch gribēja tikt walā. Un ja tur nebuhtu isbraukuschi zilweki, kureem ir fākari ar Satverīmes Sapulzi, tad waretu no-tikt, ka šcis eerehdniis tomehr isspruktu zauri. Tātā leetas stāhw. Es negribu apwainot tikai weenigi Latwijas valsti. Saka, ka Wahzījā pirms kara eerehdneeziba naw fāpratuši, kas ir fukuli un tagad fukulu nemšana ir wišaugstāka mehrā isplatita ari tur. Ja mehs pahreesim us muhsu latmineem, fur teek eewesta komuna, tad tur fukuli nemšana wehl leelaķos apmehros isplatita nekā te. Saka, ka tur par 25 rubleem warot pat no nahwes fōda atpirktees. Karš ir fābojaisi zilweku etiſko atsimu. To newar noleegt. Wajaga atraſt zelu, ka winu glahbt. Ja mehs noleedsam to, tad tas nosihmē, ka mehs zelus nemeklejam. Tee ir jameklē un tee zeli buhs wišplāšakā atfahrtiba. Tapeelaisch fābeedrīskā doma wišplāšakās apmehros un itin wiſur, kā pagastos, tā aprinkos un zentros. Par to eet runa; Newajaga noslehpē ſemes eerihzibū, ſemes reformu no fābeedrīskās domas. Lāideet fābeedrīsko domu kāht, tad eerehdneeziba fukulus nenemēs un etiſkās wehrtibas tilks atdfihwinataš. Tapehz ir nepeezeefchami, lai zentros, par kureem mehs te runajam, fābeedrīskā doma nemtu dalibū. (Aplausi pā kreisi).

Presidents J. Ščakste: Wahrds Alikwem.

A. Klihwe (semneeku faweeniba): Zeenijamee Satversmes Sapulzes lozekli! Es gribetu meerigakā garā par to runut, jo ta leeta ir stipri mee-riga. Ja Lindinsch te aiskehra jautajumu, kürsch fahpisgs preefch muhsu walsis un teiza, ka tur wajaga to un to labot, tad tas ir pilnigi faprotami; bet fahdā fakarā tas stahw ar pahrspreeschamo likumu, ar pahrspreeschamo pantu, tas man ir gluschi nesaprotami. Es, masakais, to newareju faprast, ka te zehla eerunas par lulkulu nemchanu. Man gribetos teikt, ka aprinka padomē ir tahdi paſchi wehleti laudis, fahdi efam mehs; tahda pat fabeedrīſla doma kā mehs. Tadehl newar usſkatit, ka tur naw fabeedrīſlas domas, jo apmehram pahris ſtundu atpaſal mehs wiſi bijām weenis prahis, ka aprinka padome nemas naw til ſlikta eestahde. Altzeratees tilai 5. pantu. Tur ir runa par to, ka aprinka padome eewehl lozeklus ſemes eerihzibas komitejās. Tur nebija eebildumu, bet te pee 7. panta teek iſteikta ſchahda replika pret aprinka padomes eerehdneem kā ſukulu nehmejeem. Tapehz man rahdas, ka tas ir tas ſmaguma punkis; warbuht, ta ir runa uſ paſuhtijumu, warbuht, rewanschaſ runa, bet katrā ſinā ta neſtahw neſahdā fakarā ar apſpreeschamo likuma pantu. Te no weenas puſes teek likis preefchā eewehlet atteezigus preefchſtahwjus no Satversmes Sapulzes; no otrs puſes leek preefchā toſ eewehlet no aprinka padomes. Lihds ar to aprinku padome teek nostahdita kā wiſſchaufmigakā eestahde Latvijsā. Ja iā ko war apgalwot, man lee-kaſ, ka tad mums tomehr wajadsetu nopeetni ſtahtees pee likuma apſpreeschanaſ. Ka Satversmes Sapulze newar buht reiſe kontroletaja un dſihwē iſwedaja, es domaju, tas ir katram pahraf ſkaidrs. Kas tad galu galā paliks preefch iſpildu waras, ja mehs pee katra ſwarigaka likumprojekta ewedisim kahdu atfewiſchku organu? Kad mehs ewedām amnestiju, tad eezehlām ari amnestijas komisiju, bet tur tas wehl buhtu faprotams. Kad nonahkam pee eerihzibas komitejam, tad prinzipis ir til tahlu ſamaisits, ka Satversmes Sapulzes waj winas iſwehleete lozekli teek pataisiti par weenfahrſcheem eerehdneem. Mehs nodarboſimees ar to, ka uſtahdisim kandidatus, waldiba winus apſtiprinās, eezels no ſewis preefchſehdetaju un winai buhs komitejā noteizofchais wahrds. Waj naw pareiſaki, ja mehs paturam brihwu kontroli un peespeescham waldibu nest wiſu atbildibu. Ja wina neder, tad gahſiſim to nost! Kas tad jums to leeoſ? Bet lihds tam laikam, lamehr juhs to nedareet un gribheet ſipinat un ſipinat pantu pee panta, mehs redſeſim to, ko waſkar: teek eefneegts papildinajums pee papildinajuma un kad jaſaka pehdejais wahrds, tad kaunigais aifeet un paſuhd aif durwim. (Trofniſ pee ſozialdemokrateem). Kur tad te tas zildinatais demokratismus un ta bra-wura? Mehs bijām dſhentlmeni tadehl, ka nebija neweena preefchlikuma, kuru juhs nebuhtu 3 deenas atpaſal redſejuschi. Waj tas peeder pee ſa-beedrīſko domu rakſturoſchanas, ja mehs ſafam: mehs, 150 zilwei, kuri ſhe efam ſapulzejuſchees, efam ſabeedrīſla doma. Aprinka padome naw nekaſ, bet mehs efam. Mums wajaga ſlatitees ari drusku plafchaki un uſtizetees ari teem, kas stahw ahrpus ſchis ſahles. Kā mehs iſwedisim kontroli, ja gribesim iſpildu waru ſanemt ſawās rokaſ? Es liktu preefchā peenemt preefchlikumu, kas eefneegts no Sihmana funga, un pahrejo atliti. Es atſiſtu, ka preefchrunatajs runaja ar leelu ſajuhſmu, bet wina runa nebija iſtā weetā. (Applauiſ).

Presidentis J. Tſchafte: Wahrds Samuelim.

W. Samuel's (demokrati saweeniba): Tā kā preefshrunatajs apsolijās runat meerigi un ari isweda to zauri, tad es iuhlofchū turpinat wina pefisto akordu. Man jazel eebildumi pret to, itkā wiſi tee, kās oponeja pret Sihmana funga preefshlikumu, buhtu pret aprinka padomem. Tā naw. Katram paſchwaldbas eerehdīm ir weeta ſinamā atteezigā eestahdē. Zentrī prafā ne tikai weetejo apstahklu, aprinka paſihchanu, wiſch prafā walſtiftu horizontu un tā kā augstaſis nams ſkaitas par walſtiftas idejās ſpilgtaſo eemeesojumu, tad dabigi nemt no wina to, kās waretu tilt iſletoſt kā kontroles aparats. Kur tad winu nemt, waj no weetam? Tas buhtu weetejo interefchu eemaſiſchanā walſtis interefes. Tad es domaju, ari no muhſu paſchu ſaſkanas ſtahwoſla, no eelſchejās politikas ſtahwoſla buhtu loti labi un teizami, ja wiſas tās frakzijas, kās tagad, warbuht, wehl agrarā likumā ir tomehr itkā drufku eekaijuſchas — warbuht, to nemeeru weens, otrs ar ſawām retām ralſtura ihyafchibam nowalda, bet tomehr tas daschfahrt iſlaufchās uſ ahreni, kā mehſ to wakar peeredſejām un, warbuht, wehl nahkotnē peeredſesim — ja wiſas ſchis frakzijas, wiſi wirſeeni, kahdi ſchāi augsta namā repreſenteti, buhtu repreſenteti zentra organā, tad mehſ tur daudſ labaki ſapratifiſimees un nowadiſim leetu tā, kā peenahkas. Un es domaju, taifni pilſoniflām partijam tas waretu buht par preeku un gandarijumu, ja nahktu talkā oposiſijās grupu preefchſtahwji un dalitos atbildibā, kās tad buhtu wiſeem weeglaſ nefama. Ja gribam ſkaitiees no frakziju weedoſla, tad pedaliſchanās no ſabeeidisko grupu puſes, kahdās ir pedalijuſchās Satwerfmes Sapulzes wehlefchanās, buhtu tikai wehlama. Wiſas eerunaſ, kās, warbuht, dibinatas uſ formalismu un ſinamu teoriju, kā daschadās walſtis waraſ tomehr waſaga dalit, neiſtū kritikas no dſihwes interefchu ſtahwoſla un ari no walſtis labuma ſtahwoſla. Ja te juristi agral ir runajuschi pret ſcho pedaliſchanos — un ari ſchodeen weens tā runaja — tad wini aismirſt, kā ari formai par augstaſam jauffkata walſtis interefes un es ſaku, walſtis interefes nezeetiſ, ja organs, kās wehles zentrales eestahdes lozeliuſ, buhs pehz eespehjas augſis, waj ari weenigais augstaſis, kā pecmehram ſchi augsta ſabulze. Ja kahdā neisdaris uſtizibaſ wihrus wehlot kluhdu, tad ta buhs weenigi Satwerfmes Sapulze. Dodeet winai to teesibu! (Balsis zentrā: „Pareisi!“ Aplauſi).

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrds Buſchewizam.

A. Buſchewizs (sozialdemokratis): Es ari raudſiſchu runat par leetu tāpat kā Klihwes fungā ūn tikai par to leetu, par kuru runajā Klihwes fungā, pehz eespehjas til pat meerigā garā. Klihwes fungā atrada, kā te peeder pee leetas aifrahdiſ, kā wakar muhſu frakzija iſgahjuſi no ſehdes ſahles laukā pehz tam, kād wiſai tika leegiſ pahrttauſums uſ 10 minutem. Lihds ſhim, kād ſemneeku saweeniba greeſas pee sozialdemokrateem ar tamlihdsigeem preefshlikumeem, tad katu reiſi ir bijuſi pretimnahfchana no muhſu puſes. Uri wakar tahdu pretimnahfchani wareja ſagaidit, jo naw paraſts neweenā parlamentā, kā 24 ſtundu laikā parlamenta wairakums maina tik radikali ſawus uſſkatus, kād tas notika wakar, kād no weena prinzipa pahrgahja uſ gluſchi preteju, no besmaſtas prinzipa uſ maſtas. Tapehz bija wajadſigā apſpreſtees, to wajadſeja ſaprast ari Klihwes fungam. Bija wajadſiga apſpreſchanās, lai meerigā un fahrtigā zelā, nemafinot noſihmi, kahda bij wakardeenās likuma peenemſchanai, to noſkaidrotu. Ja to neſaprata Klihwes fungā ūn Satwerfmes Sapulzes wairakums, tad azimredſot pati

ſchi uſſkatu maina 24 stundu laikā ir leela nefsprachana no muhſu Satwersmes Sapulzes wairakuma.

Kas ateezas uſ paſchu leetu, par ſo paſchlaik eet runa, tad es waru paſazit tik daudž, ka es buhtu pret ſcho teſtu, kas ſtahw muhſu preefchā, ja winsch buhtu domats tā, ka Satwersmes Sapulze, wehlot komiſijas lo-zeķlus, fuhta tos tur kā Satwersmes Sapulzes preefchtahwjuſ. Bet kā jau ſche noſkaidroja, tas tā naw domats, domats tikai eewest zentra komitejā ūbeedrisko domu iſteizeju no walſis preefchtahwneezibaſ. Ka ir ūarpiba ūarp walſis preefchtahwneeziba un ūarp aprinki, tas ir ūaids kuram ūatram, iſnemot Klihwes fungu. Ūeskaidrot to tagad Klihwes fungam newehloſ, kadehl par to ari tahlak runat negribu.

Presidents J. Ščakſte: Wahrds peeder Schiemanim.

P. Schiemaniš (wahzu demokratu partija, runā wahziski): Komiſijas satwersmes preefriteji ir wilkuſchi paraleli ūarp ſcho zentralkomiteju un amnestijas komiſiju. Tas ir nelikumigi. Amnestijas komiſija ir augstaſa instanze, kurāi patstahwigi jaistulko winas paſchas radīta likuma apſchelofcha- naſ griba. Preefchā ſtahwoſchaj agrarkomiſijai praktiſki jaifwed loti plaschais agrarlikums, pee kām galwenais ſwars japeegreesch weetejo apſtahlu un laukſaimneezisko noteikumu paſihſchanai. Wiſaugstaſa likumdewejas gribas iſtulkotaja naw wiſ zentralkomiteja, bet gan ſenats, kutsch ar 9. pantu dabū teesibu ūafazijas zelā groſit zentralkomitejas lehmumus. Man, pat neelai- ſchotees tuwaſas pahruņas, leekas pawiſam neeſpehjami, ka augstaſas walſis waras preefchtahwji, Satwersmes Sapulzes lozekli, lihdsdarbojas komiſijā, kurās lehmumi war tikti groſiti zaur waldibas organu. Man ſchkeet, ka muhſu tautas preefchtahwneezibaſ teesibu un zeenaſ labā taisni demo- kratiſkām partijam wajadſetu atraidit ſcho komiſijas satwersmi un iſſchirtees par labu Sihmana pahrgroſijumam, kutsch dod paſchwaldibai winas nosihmei ateezigas kompetenzen.

Presidents J. Ščakſte: Runataju ūarakts ir iſſmelis, es luhgtu referenta atſaukſmi.

Referents W. Domrowski: Sihmana lunga preefchlikums tika eesneegts ari agrarā komiſijā, aif teem motiweem, ūahdus te peeweda Samuela lunga un pa dalai ari Lindina lunga. Preefchlikums tika atraidits.

Presidents J. Ščakſte: Eesneegtais preefchlikums ūan:

„Pantu 7. iſteikt ūeoschi:

„Zentralā komiteja jaſtahw no: 6 waldibas eezelteem preefchtahwjeem, waldibas eezaļa preefchsehdejaja un 6 no aprinka padomem uſ weenu gadu wehleteem lozekleem, un proti: 2 no Vidzemē, 1 no Kurzemē, 2 no Latgalei un 1 no Šemgalei.“

Referents iſſakas pret ſcho preefchlikumu, es liſchu winu uſ balsos- ūchanu un luhdsu pajeltees tos, kas ir par ſcho preefchlikumu. Tagad luhdsu pajeltees tos, kas ir pret ſcho preefchlikumu. Beidsot luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Par ſcho preefchlikumu iſſazijusčās 49 balsis, pret 59, atturas 4. Tā tad preefchlikums naw dabujis wajadſigo balsu wairumu, winsch at ūri ht. Tagad es liſchu uſ balsoschanu 7. pantu un luhdsu pajeltees tos, kas ir pret ſhi panta ūeenemšchanu. Luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. 7. pants ūeenbalsigi ūeenemtis. 8. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Zentralās komitejas usdewums ir: a) wadit un pahrsinat semes fonda isletošchanu, sadalishanu un peeschirkšau; b) fastahdit semes isletošchanas, sadalishanas un darbibas planus; c) galigi apstiprinat, waj atzelt, waj pahrlemt semes sadalishanas, isletošchanas un peeschirkšanas projektus un semes peeprasitaju un pabalstu sarakstus; d) wadit un pahrsinat aprinku komiteju darbibu; e) ißpreest suhdsibas par minetām komitejam, kā ari strīhdus vien starpā; f) apstiprinat jaunajām faineezibam ißnedsamus semes lihgumus un planus; g) ißstrahdat instrukcijas un noteikt darbibas laiku pagastu, pilsētu waj meestu un aprinku komitejam.“

Presidents J. Ēschakste: Gebildumu naw? Wahrds Kindsulim.

J. Kindsulis (Latgales semneku partija): Pee schi panta es gribetu likt tāhda fatura pēsīhmi, kā pee zentralās komitejas pastahw Latgales nodala ar zentralās komitejas lozelklem, Latgales apstahklu pasinejeem preefshgalā. Tam buhtu ta nosihme, kā, ja Latgales apgabalu komitejas kristu zauri, masakais mums Rīgā atlautu faktinu. Ja lungi buhs tik laipni un to atlaus, tad mehs buhsim pateizigi.

Presidents J. Ēschakste: Wahrds peeder Fr. Trafunam.

Fr. Trafunis (Latgales kristīgo semneku faweeniba): Mani lungi! Es domaju, kā Latgales bubulis nebuhtu tik bailigs, bet israhdijs, kā winsch tāhds ir. Es zereju, kā frakzijas kā no labās, tā no kreisās pušes muhsu pirmo preefshlikumu pabalstiis aīs teem pāscheem prinzipiēem, kurus Satversmes Sapulze ir jau atstānu. Tee princiipi ir, kā war apweenotees daschi pagasti weenā weenibā un ne tikai pagasti, bet ari aprinki. Israhdijs, kā Latgale, eewehrojot fawas faineezīlās ihpatnibas, kā peemehram, schnoru faineezību likwidazijas, grieja apweenotees apgabala komitejā, bet Satversmes Sapulzes lozekli fabijas, kā nu Latgale eewed separatismu. Es zenu, lungi, kā tagad no ta naw kā baiditees. Mehs gribejām Latgali zentralā eerīhzibas komitejā kā nodalu. Ar to Latgale neaisbehgs Latwijai un Latwija war buht drošha. To es waru apgalwot. Neaisbehdsheet tikai juhs us Kreewiju. Mani lungi, mehs gribam tikai weenu, kā agrarā reforma tiltu pateesi iswesta zauri pilnīgā fassanā ar likumu un ar weetejām wajadsibam, lai mehs waretu dot leetīshkus aīsrahdijumlahus ari zentralā komitejā, kur tas buhtu nepeezeeschami wajadsigis. Tapehz mehs zoram, kā ißgahschot muhsu pirmo preefshlikumu, juhs balsoeet par otro.

Presidents J. Ēschakste: Wahrds peeder Kēmpam.

Fr. Kēmps (Latgales lauschu partija): Mani lungi! Man jašaka, kā šo preefshlikumu juhs gahsifeet ahrā par to, kā buhsifeet logissi. Ja jau juhs gahschat pirmo, otrs, trešo, tad ari ißgahsifeet šo preefshlikumu. Es atzeros fawus jaunibas gadus, kad braukaju us Rigu, mekledams augstako aprindu pasinaš. Es atminos 1905. gadu, galu galā ari 1917. gadu, kad mehs bijām Peterburgā. Tika runats un solits, kā latgaleeschēem buhs paschwaldiba, ar weenu wahrdu ūkot wiss, bet tagad redsam, kā mums, latgaleeschēem, naw it nekā. Tagad bīhstas par agrarjautajumu, kā mehs fawas walodā to nospreestu. Es teizu, kā juhs šo preefshlikumu gahsifeet zauri un wehlu jums to ißdarit.

Presidents J. Ēschakste: Runataju saraksts ißmelts. Es luhgschu referenta atsaufsmi.

Referents W. Domrowskis: Agrarkomisijā šis jautajums naw apspreeests. Par šo preefshlikumu jašaka, kā winsch pahrač ūksta zentralās komitejas darbibu. Līsums ir fastahdīts ar plāshām linijam, lai zentralai

komitejai, kurai jawada agrarās reformas iswesjhana, buhtu leelaka rihzibas brihwiba. Agrarkomisija preefchlikumu neapfreeda. Kahdas nodalas wajadīgas pee zentralās komitejas, jaatlauj isschikt pafhai komitejai. Es nefschaubos, ka Latgales nodala tur pastahwēs. Man jaissakas pret ūchi pahrabojuma eewesjhau likumā.

Presidents J. Tschafte: Pee 8. panta eeſneegtais papildinajums ūkan:

„Pee zentralās komitejas pastahw Latgales nodala ar zentralās komitejas lozekli, Latgales agraro apstahku paſineju preefchgalā.“

Komisijā par to naw ſpreests un referents iſſakas pret to tapehz, ka zentralā komiteja warēs pati orienteetee. Es liſchhu ūcho preefchlikumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par wina peenemſchanu. Luhdsu ūſkaitit. Par preefchlikumu iſſazijuschees likai 14, tā tad winsch naw dabujis wajadīgo wairakumu un tapehz atfriht. Es liſchhu wiſu 8. pantu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret wina peenemſchanu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Naw. Tā tad 8. pants peenemts. 9. pants.

Sekretars R. Jawans:

„Zentralās komitejas Ichmumus war pahrjuhdset ſenata administratiwa departamentā, kasazijas kahrtibā mehnescħa laikā.“

Presidents J. Tschafte: Gebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

Sekretars R. Jawans:

„2. nodala. Komiteju darbiba.

10. pants. Komitejas eewehl no ſawa widus, kur tahds naw eezeļams, preefchsehdetaju un wina beedri, sekretaru un, ja wajadīgs, zitas amata personas.“

Presidents J. Tschafte: Gebildumu naw? Peenemts. 11. pants.

Sekretars R. Jawans:

„Komiteju ūhdes noteiz un ūſauz winu preſidijs. Pagastu komiteju pirmo ūhdhi ūſauz pagasta padomes preefchsehdetajs, aprinka un zentralās komitejas pirmo ūhdhi – to preefchsehdetaji.“

Presidents J. Tschafte: Gebildumu naw? Peenemts. Nahloschais 12. pants.

Sekretars R. Jawans:

„Komiteju ūhdes ir pilniešīgas, ja tenis ūpedalas wiſmaš puje no winu lozekli ūſaita, to ūtarpā preefchsehdetajs waj wina beedrs.“

Presidents J. Tschafte: Gebildumu naw? Peenemts. 13. pants.

Sekretars R. Jawans:

„Pastahwigeem ūlozekleem iſtruhſtot, kandidati ūpedalas ūhdē ar ūmjoſchu balssteejbu.“

Presidents J. Tschafte: Peenemts. 14. pants.

Sekretars R. Jawans:

„Var katu ūhdhi wedams protokols, kuru ūhdes beigās nolasa un paraſta wiſi ūlahtesoshee komitejas ūlozekli.“

Presidents J. Tschafte: Gebildumu naw? Peenemts. 15. pants.

Sekretars R. Jawans:

„Katram komitejas ūlozeklim ir teesiba peeweenot protokolam ūwas atſe wiſčkas domas.“

Presidents J. Tschafte: Gebildumu naw? Peenemts. 16. pants.

Sekretars R. Jawans:

„Pagastu, pilsehtu waj meestu komitejas nosuhta sawus lehmumus, projekts un protokolu norakstus triju deenu laikā aprinka komitejai preefch apstiprināshanas un finanshanas, Behdejā sawus lehmumus, zauršķatitos projekts un protokolu norakstus tāhdā pat laikā nosuhta zentralai komitejai.

Peesihme: Komiteju lehmumi ne wehlak kā deenu pehz peenemēshanas publizējami, iſleekot tos eeskaitishanas pagasta, meeita waj pilsehtas valdes namā redsamā weetā, aizrahdot us pahruhdsības fahrtibū.

Presidents J. Tschäfste: Wahrds Gailitim.

M. Gailits (bespartejsko bessenneku un massaimneku grupa): Es gribu aizrahdi, ka fakarā ar to redakziju, kas ir peenemta attezibā uſ pagastu un aprinku komitejam, tagad nāk ūlochji pahrlabojumi, iſdariti pee 16. panta: strihpot wahrdus „lehmumus, projektus“ un winu weetā līkt „eerosinajumus, preefchlikumus, atsinumus“. Tāhlak pee ta paſcha panta pehdejā teikumā preefch wahrdā „projektus“ eesprauſt wahrdū „leetas“ un 16. panta peesihmē preefch wahrdā „lehmumi“ eesprauſt wahrdus „atsinumi un“.

Presidents J. Tschäfste: Tā kā wairak pee wahrdā neweens nepeeteizas, es luhgšchu referenta atſauſhmi.

Referents W. Dombröwski: Pee ſcheem pahrlabojumeem es eebildumus newaretu zelt.

Presidents J. Tschäfste: Gesneegtais pahrlabojums ſkan:

„Leuku preefchā pantā 16. strihpot wahrbus „lehmumus, projektus“, leekot wiau weetā: „eerosinajums, preefchlikums, atsinums.“ Behdejā teikumā preefch wahrdā „projektus“ eesprauſt wahrdū „leetas“.“

Alteezibā uſ peesihmi ir liks preefchā:

„Preefch wahrdā „lehmumi“ eesprauſt wahrdus „atsinumi un“.“

Referents iſfakas, ka papildinajumi ir nepeezeefchami un teem peekriht. Es likschu uſ balsoschanu un luhsdu pazeltees, kas ir pret ſcheem pahrlabojumeem. Naw. Pahrlabojumi peenemti. Tagad es likschu 16. pantu uſ balsoschanu un luhsdu pazeltees tos, kas buhtu pret 16. panta peenemshamu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Naw. 16. pants peenemts. 17. pants.

Sekretars R. Iwanows:

„Lehmumi komitejās peenemami ar absoluto balsu wairakumu. Balsim dalotees weenadi iſſčikir preefchshēdetaja balsi.“

Presidents J. Tschäfste: Wahrds Gailitim.

M. Gailits (bespartejsko bessenneku un massaimneku grupa): Te aif teem paſchein eemeſleem buhtu eesprauschams pehz wahrdā „lehmumi“ wahrds „atsinumi“.

Presidents J. Tschäfste: Es luhgšchu referenta atſauſhmi.

Referents W. Dombröwski: Es peekrihtu.

Presidents J. Tschäfste: Te teek liks preefchā pehz wahrdā „lehmumi“ liks „atsinumi“. Referents tam peekriht. Es likschu uſ balsoschanu un luhsdu pazeltees tos, kas buhtu pret ſcho papildinajumu. Naw. Luhsdu pazeltees, kas atturas. Naw. Preefchlikums peenemts. Tagad es likschu uſ balsoschanu wiſu 17. pantu un luhsdu pazeltees tos, kas buhtu pret ſchi panta peenemshamu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Naw. 17. pants peenemts. 18. pants.

Sekretars R. Iwanow.

„Pagastu, pilsehtu waj meestu komiteju algu un iſdewumu budžetus noteiz

zentralā komiteja. Zentralās komitejas budžetu apstiprina parasiā valsts budžetu kahrtibā.

Presidents J. Tschakste: Gebildumu naw? Peenemts. 19. pants. Sekretars R. Jwanowš:

„Visu šīmā likumā paredzētu komiteju išdewumus jeds valsts, izņemot pašvaldību preefekta hawju atalgojumus, kurus jeds pašvaldības estahdes.“

Presidents J. Tschakste: Gebildumu naw? Peenemts. 20. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Bilwetu un īrgu spēkā preefekch mehrnezzības darbeem vod jemes pērprātāji naturalu klausu kahrtā. Tuvakus nosazījumus išvad zentralās jemes eerihzības komiteja.“

Presidents J. Tschakste: Gebildumu naw? Peenemts. Wahrd's referentam.

Referents W. Domrowski: Kamehr naw jemes eerihzības komitejas, naw kas to semi preefektor un eeweħrojot to, ka ar ūho nodalu Satverīmes Sapulze grib išbeigt sesiju, es leelu preefekchā peenemt wehl 21. pantu, kuriš ūkan: „Likums stahjas spēkā ar wina peenemšchanas deenu.“

Presidents J. Tschakste: Referents leel preefekchā papildinat likumu ar 21. pantu.

„Likums stahjas spēkā ar ta peenemšchanas deenu.“

Es līķi un pārīlikumu uſ balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par preefekchlikumu. Luhdsu zelitees drošakai. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret preefekchlikumu. Naw. Beidzot luhdsu pazeltees tos, kas atturejusches no balsoschanas. Preefekchlikums peenemts ar 71, pret naw, atturas 38 balsis. Tagad es līķi likumu wiſā wiſumā uſ balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par likuma peenemšchanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret wina peenemšchanu. Naw. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas atturejusches no balsoschanas. Likums peenemts ar wiſām balsim 13 atturotes. Lihds ar to ūchis deenas kahrtibas punkts išbeigts.

Mahkotais deenas kahrtibas punkts ir atbilde uſ zelto jautajumu. Es doschū wahrdū tirdsnezzības un ruhpnezzības ministru.

Tirdsnezzības un ruhpnezzības ministrs Fr. Sommer: Augstā sapulze! Streiks Leepajaš kara ostaš darbnizās eefahkās 16. augustā. Strahdneezi pēprātīja ateezinat algu paaugstinajumu ari uſ junija mehnesi. Algas, tā jums ūnamis, tika paaugstinatas uſ kabineta 12. julijs lehmumu un ateezinatas uſ wiſeem valsts darbineekeem. Tas tika ateezinatas ari uſ kara ostaš strahdneekeem. Jautajums par algu paaugstinajamu nahza uſ deenas kahrtibas junija beigās un ūfischi energiiski ūho jautajumu aifstahweja dselszelneeki. 12. julijs tika iſfludinats streiks daschoz dselszela eezirkos. Tādi pašchā laika ari kara ostaš strahdneeiki gatavojās uſ streiku, bet ūho streiku darbnīcchu administrācijai iſdewās nowehrst ar to, ka apsolīja algas paaugstinat, ja tas tiks paaugstinatas dselszelneeki. Ar to strahdneeiki apmeirinājās un streiks iſpalika. 12. julijs notika kabineta lehmums un darbi tika turpinati. Vēz kahda laika kara ostaš darbnīzu strahdneeiki pēprātīja lai algu paaugstinajums tiktu ateezinats ari uſ junija mehnesi, motivedami hawu prasību ar to, ka darbnīzu administrācija efot itkā folijsi wiſus tos pašchās algu pēlikumus, kahdi tiktu iſdariti dselszelneeki. Dselszelneeki algaš par junija mehnesi netika pēlīktas. Tee 100%, kahdi tika pēlīkti

walsis darbineekeem, netika wineem peelikti par junija mehnēsi, bet gan tīkai kahda masa sumina; leeta laikam grosijās ap 3 lihds 4 rubli deenā. (Balhs pa kreisi: „8!“). Tur bija daschadi, no 3 lihds 8 rubli. Scho prasibu, ateezinat algu paaugstinaschanu jeb dahrdības peemaksu ari us junija mehnēsi administrācija atraidīja. Kā jau teizu, 16. augustā iszehlās streiks. Pa streika laiku tīka westas īarunas ar strahdneekeem gan Leepajā, gan Rīgā. 7. septembrī bij atbraukusi us Rīgu strahdneeku deputazijs, bet par noschehlošchanu darba ministru, karsch personigi wadija īarunas, neisdewās pahrleezinat strahdneekus par winu prasibu nepamatotibū un nealtaisnojumu. Vispahrigi strahdneekti arween atkaužās us to, ka satiksmes ministrija sāweem strahdneekeem algas par junija mehnēsi ir tomehr peelikusi. Wineem tīka aizrahdis, ka satiksmes ministrijai, ja ta tahdu peelikschanu ir isdarijusi, tas ir weeglat isdarams, jo tai wajaga uslīkt tīkai daschas kapeikas par wersti us biletī un wajadīsigā suma rodas. Turpretim ruhpreezibas eestahdem, tur darbs teek peenemts par sinamu sumu un par to sumu ari janodod, jo jaisdara strahdneekeem kaut kahdi pafalmafsajumi, lai nezeltoš saudejumi un leeki isdewumi, buhtu ja pahrnes schi peemakfas suma us jauneem raschojumem. Zaur to jaunee raschojumi teek ahrfahrti sadahrdīnat un newar tirgū isdewigi konkuret. Strahdneekti to negrib saprast, bet tas ir par eemeslu, kadeht taisni fabrikas administrācija nelahdā sinā neelaids algu paaugstinaschanu ateezinat ari us junija mehnēsi. Tas wilktu sinamas konfliktēzes ari zītās ruhpreezibas eestahdēs un tad tas teesham buhtu jašlehdī. Schodeen Satversmes Sapulzes lozeklis Reekstīna kungs man teiza, ka streiks laikam buhshot iszehlees aiz pahrpratuma, ka, warbuht, strahdneekti nemas negribot, lai peelikti 100%, bet ka wini tīkai issinajuschi, ka dīselszelneeleem peelikti tīkai kahdi 3 lihds 8 rubli deenā. Tos 100% wini, warbuht, nemas neprasot. Winsch gan nenehmās apgalwot, waj tas efot teeshi strahdneeku domas, bet winsch aizrahdijs, ka leeta tā warot buht. Kad streiks iszehlās, tad strahdneekti natureja par sawu peenahķumu greestees pee darba ministrijas dehl starpneezibas. Streiks tīka eefahkti us ahtru roku un tagad, kad tas jau turpinas weselu mehnēsi, strahdneekti nahk pee pahrezzibas, ka streiks ussahkts aiz pahrpratuma.

Jautajumā bij prasīts, ko waldiba domā darit, lai darbus fabrikā atjaunotu. Darbnīschu administrācija ir visu laiku zentuves darbus atjaunot. Wina nahkusi strahdneekeem pretim un pēsfolijsi bes teem 100%, kahdi tīka peemaksti no 1. julijs, wehl 6 rublius deenā kļaht, lai algas pēpeelhīdinatu tām, kahdas māksla satiksmes ministrija. 30. augustā wina pasinoja, ka darbi tīks atjaunoti un usaizinaja strahdneekus stahtees pee darba. Pawisham peeteizās 120 zilwelu no apmehram 900, kuri wehlejās ussahkt darbu. Ulr scho neezigo skaitu nebij eespēhjams darbu atjaunot. Zagad strahdneekti dabujuschi sinat, ka satiksmes ministrijas strahdneekeem peelikti tīkai daschi rubli un sinadami, ka fabrikas administrācija labprāht grib atjaunot darbibu, wini buhs ar meeru darbus atjaunot. Tapehz es esmu pahrezzinats, ka darbi schīnīs deenās tīks ussahkti.

Presidents J. Ščakste: Ir eesneegts pēprasījums ar apšīhmejumu „steidsams“ un ka pirmās parakstījis Pabehrss. Lūtgtu sekretara īngu nolasit.

Sekretārs R. Jwanowss.

„Satversmes Sapulzes Prezidenta fungam!

Luhdsam līkt preekschā ministru prezidenta fungam sekošu steidsigu peepriņķumā:

1. Vai ministru prezidentam ir sinams, ka leetaweeschi patwarigi ir eeneh-muschi daschus Latvijas apgabalus Jlukstes aprinki, kuri lihds schim bija polu rokās.

2. Ka okupetos apwidos leishu istureschanās ir naidiga Latvijas valstij?

3. Ka leishchi apspējēt eedīshwotajus ar pahrmehrigām šķukhtim un refwi-sizijam?

4. Ka okupazijas wara isleeto wihs lihdselkis, lai Jlukstes aprinki un pat Daugawpili atgrestu no Latvijas un peeweenotu Leetawai?

5. Ka Daugawpils, buhdama atgrestia zaur leishu okupaziju no Augškursēmes, atrodas nepanejamā pahrtīkas stahwofki?

Ia ministru prezidentam tas ir sinams, tad ko wihs nodomajis darit, lai Jlukstes aprinkis tiftu drihsakā laikā atbrihwots no sweschas waras un Iai Latvijas walsts teritorijas daļas netiku atrautas no kopejās walsts meejas?

J. Pabehrs, A. Laisans,

P. Lasdans, G. Josans,

A. Rubins, J. Lawrinowitsch,

W. Kursits, J. Rubulis,

G. Kambala,

P. Swaguls,

J. Gigels,

W. Seil."

Prezidents J. Schafste: Vai pirmais parakstītājs wehlas nemt wahrdu atteezibā us steidsamibu? Wahrds Pabehrsām.

J. Pabehrs (Latgales semneeku partija): Augstā sapulze! Es domaju, ka par steidsamibu man buhs loti maš jarunā tapehz, ka schis apstahklis, ka Jlukstes aprinkis ir okupets no leetaweescheem, ir katram skaidrs tāpat, ka skaidrs, ka okupazijas wara ir preeksch eedīshwotajeem loti gruhta. Bes teem ekonomiskeem gruhteem apstahkleem Jlukstes aprinki ir otra leeta, kura ir, warbuht, wehl gruhtaka. Tas ir tas, ka okupazijas wara isleeto wihs lihdselkis, lai Jlukstes aprinkis nepalītu pee Latvijas, bet tiftu no tas atgrests un peeweenots Leetawai. Mehs efam awišēs laži-juschi, ka Leetawas un Latvijas robeschās nosprauschanās jautajumā teekot projeklets dibinat schihreju teesu, bet mehs nesinam, kahdus solus muhsu waldiba ir nodomajusi schini jautajumā spert. Mums ir no leela swara sinot, ko wina domā darit, sevischki tapehz, ka mehs rihtu paredsam muhsu sehschu pahrtraukumu. Es domaju, ka schis jautajums ir tihri politisks un waldibai nebuhs jabrauz us Jlukstes aprinki mellet materialus, lai atbildetu us muhsu interpelāziju, jo scho atbildi wina warēs dabut tepat Rīgā. Tapehz es domaju, ka buhtu loti labi, ja waldiba atrastu par eespehjamu jau pārihtu dot atbildi us interpelāziju, lai mehs sinatu waldibas solus, un ja tee nebuhtu pareisi, lai Satversmes Sapulze waretu eenemt ateezigu stahwofki. Tapehz es domaju, ka nebuhtu nefahda pamata, balsot pret steidsamibu.

Prezidents J. Schafste: Es līkhu us balsoschanu jautajumu par steidsamibu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par steidsamibu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturejuschees no balsoschanas. (Kreisais spahrns). Par steidsamibu ir balsojuschi 59, pret neweens un atturejuschees 46, tā tad steidsamiba peenemta. Es doschū wahrdu pirmam parakstītajam pehz leetas koda.

J. Pabehrs (Latgales semneeku partija): Zienijamee fungi! Behrgad septembra mehniescha fahnumā Jlukstes aprinkis, kas ir Latvijas daļa, tika okupeis no leishu un polu waram. Leishi okupeja to Jlukstes aprinka dalu, kura eet no dselszela linijas Daugawpils-Wilna us seemelwakaru puši, un poli okupeja to dalu, kura eet no minetās dselszela linijas us austrumu puši.

Schogad, julijs mehnescha sahnumā, sem leelineeku usbrukuma Polijai, wijs Jukstes aprinka apwidē, kuri bija okupētē no poleem, tika atbrihwots, bet tē Jukstes aprinka pagasti, kuri okupēti no leischeem, wehl lihds schai deenai atrodas sem okupazijas waras, pēc tam jaatsihmē, ka pehz polu iswahfshandas wehl dašchi no teem pagasteem, kuri bija sem polu okupazijas, tika eenemti no leischeem. Domaju, ka naw wajadīgs runat par tām jaimeezijskām gruhtibam, kuras ir jaistitas ar okupaziju. Kad mehs apspreedām Walkas waizajumu, tad tās gruhtibas bija ūewischki uſſwehrtas un naw ne masako schaubu, ka tādas paſchas gruhtibas pahrzeesch muhsu brahli, kas apdīhwo Jukstes aprinki: tur noteek rekwizitijas, pahrmehriga schkuhtis dīhshana un wehl kas flīktaks; ūchowar daudsās weetās tika noplauti sali rudsi un noplautas salas ausas leetaweeschu armijas ūrgu uſtureshchani. Ir jaatsihmē, ka ne tikai pats Jukstes aprinkis zeesch no leishu okupazijas waras, bet zeesch ari tee apwidē, kuri ir robeschās ar Jukstes aprinki. Ūewischki janorahda uſ Daugawpili, kura no sawa aprinka dabuja maſ eewest. Tagad Jukstes aprinkis ir atgrests no Daugawpils. Daugawpils aprinkis pahrzeesch leelu produktu kriſi. Bet sche leelakā ūvarā kriht ne ekonomiskee, bet gan politiskee apstahkli. Kad es aifstahweju steidsamibu, tad norahdiju, ka leischi isleeto wiſu, kas wineem eespehjams un to dara tapehz, ka tur pastahw winu wara, lai Jukstes aprinkis tīktu atgrests no Latvijas un tīktu peeweenots pēc Leetawas. To wini israhdiuſchi daudsās ūomisijās, kuras ir bijuschas dehl Latvijas-Leetawas robeschu jautajuma isschīrshanas. Leetawas waldibas preekschīstahwji ir gribejuschi ar to atlahti teikt, ka wini grib iſeet uſ Daugawu pēc Rāsimerischkeem, apmehram 20 werstes semali Daugawpili. Leetawā tik beechi mehds atfauktees uſ to, ka Jukstes aprinkis peeder Leetawai tapehz, ka ūchis aprinkis ir katolu aprinkis. Schini gadījumā wini atkāhpjās no tautibas prīnzipia un pahreēt uſ tīzibas prīnzipi. Pēc tam leischi beechi aifrahda, ka pat Latgale naw apmeerinata ar to, ka wina ir pēc Latvijas un ka wina gribot peeweenotes Leetawai. Kad katoltīzīgo latgaleeschu preekschīstahwīs es teikschu, ka Latgale tādas strahwas naw bijuschas un nebuhs (Applausi). Trafuna kungs ir drusku nemeerā ar to, ka es faziju, ka Latgale tādas strahwas naw. Warbuht, wiſsch gribetu peeminet to separatisma gahjeenu, kuri bija Latgale 1917. gadā, kad wehl mehs nedomajām par tik demokratisku Latviju, kahda ir tagad. Tolaik ūawoš wahrdoſ bījam ūkaidri un gaischi teikschu, ka mums ir tikai weens zelsch un tas ir kopā tikai ar Latviju un no ta mehs nenowehrsīsimees. Es ar leelu gandarijumu ūchodeen dīſirdeju no teem, kuri ūkaitījās par separatisma pēckritejeem, ka Latgale no Latvijas nebehgs, lai tikai Latvija no Latgales nebehgot. Es no ūchis augstās weetas gribu teikt teem Leetawas preekschīstahwīem, lai wini par welti negaida no latgaleeschem, ka tee gribetu peeweenotes Leetawai. Bet ewehrojot to, ka Leetawa tik ūkipri pastahw uſ Jukstes aprinka peeweenoschanu, ko wina iſteikuſ ūomisījā, warbuht, daschās waldibas aprindās Rīga un ka warbuht waldiba naw ūpehrus ūfus ūolus, lai Jukstes aprinkis buhtu istihrits no ūweſchas waras, lai tur buhtu muhsu iſtīda wara; mehs negribetu, ka Jukstes aprinkis buhtu padots ūahdeem eksperimenteeem, ka tas bija ar Walku, un es domaju, ka Satwersmes Sapulze neatradis par eespehjamu balsot pret interpelazijs, bet kātrā ūinā gribes, lai waldiba mums dotu atbildi uſ ūch jautajumu, lai mehs waretu eenemti noteiktu ūtahwoſkli Jukstes aprinka jautajumā.

Presidents J. Tschakste: Es līkšķu uš nobalsofchanu eefneegto pēprāsijumu, waj winu peenemt waj ne, un luhdsu pazeltees toš, kas ir par ūchi pēprāsijuma peenemſchanu. Luhdsu pēsehstiees. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ūchi pēprāsijuma peenemſchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejuschees no valsofchanas. Naw. Tā tad ūchis pēprāsijums ir weenbalsigi p e e n e m t s.

Tā pēprāsijums ir eefneegts 3 deenas eepreefsch sesijas flehgſchanaš, tad pehz kahrtibas rulla nosazijume m uš to jaatbild ūchini sesijā. Tā ka riht mums ir paredseta sesijas flehgſchana un pēprāsijums ir eefneegts ūchodeen, tas ir weenu deenu eepreefsch flehgſchanaš, tad tas atkarasees no waldibas, waj ta atbildēs ūchini sesijā waj nahloſchā. Ministru presidentam wahrds.

Ministru presidents R. Ulmanis: Es zeru, ka uš interpelaziju buhs eespehjams atbildet riht.

Presidents J. Tschakste: Waj ūpulzei wehl buhtu eespehjams no-klauſitees weenu likumu, kurič neaišņemtu dauds laika, bet kurič mums buhtu wajadsgs preefsch redakcijas komisijas — tas ir likums par laukaim-neežibas mahzibas eestahdem. Referents tur ir Sauleskalns.

Referents P. Sauleskalns: Waldibas iſſtrahdatais likumprojekts par laukaimneežibas ūkolam tika nodots diwām komisijam: iſglīhtibas nn agrarai komisijai. Iſglīhtibas komisijā jautajums tika deesgan plāšchi pahrūnats un wiſs likumprojekts deesgan pamatiči un radikali pahrstrahdats. Pehz pahrstrahdaschanas wiſch iſglīhtibas komisijā tika weenbalsigi peenemts. Pehz tam tas likumprojekts tika apspreečts agrarā komisijā. Agrarā komisija no ūwas puſes neatrada par wajadsgu zelt kaut kahdas prinzielas eerunas; wina peeweenojās iſglīhtibas komisijas iſſtrahdatam projektam un no ūwas puſes eeneša tikai neleelus pahrlabojumus. Schee pahrlabojumi gan netika ūtāti zauri plenarā iſglīhtibas komisijas ūchde, bet tee neruna preis iſglīhtibas komisijas iſſtrahdatam projektam un komisijas lozekli nezehla nekahdas eerunas. Tahdā kahrtā likumprojekta teſtam, kas iſdalits Satversmes Sapulzes lozekleem, ir abu komisiju peekriſhana. Likumprojekts dod teſibas ūmkopibas ministrijai un ne ūtāti ministrijai, bet ari wiſai ūbeedribai, dibinat laukaimneežibas ūkolas un kuras preefsch laukaimneežibas ūnachanu iſplātischanas tautā un preefsch ūpezielu ūarbineku ūgatawoſchanas. Tahdus mehrkuſ likumprojekts ūſtahdija ūchim ūkola. Lai laukaimneežibas ūnachanas waretu iſplatit wiſplātšakās tautas maſās, lai tas ūeeetu wiſos tautas dſilumos, tad likumprojekts pareis jo plāšchu ūbeedribas lihdsdalib. ūkolas dibinat ir teſibas waldbas eestahdem, ūbeedribai un pat atſewichkām priwatpersonam. Bes tam likumprojekts dod ūmkopibas ministrijai teſibu, iſneigt lihdselkuſ preefsch to ūtureſchanas. Ūchi likumprojekta noluhiſ ir, lai ūkolas iſplātitos pa wiſu ūemi, lai tas buhtu ūeeetamas plātšām tautas maſam. 3. pants un tahlakee likumprojekta panti regulē ūkolu atwehrſchanas kahrtibu, kā ari ūkolu eekahrtoschanu u. t. t. To juhs redseet no likumprojekta teſta, ūdehli par to nebuhu dauds ū runat un wehla laika dehli es ūtam ūeukameſchos. Es gribu tikai norahdit uš to, ka ūchis likumprojekts nahk ihstā laikā. Wakar mehs ūeenehmām likumu, kas nodroſchīna Latwijas tautai ūemi preefsch ūdarboſchanas ar laukaimneežibu un ūchodeen mehs ūenemam likumprojektu, kas radis ūrganus, lai ūeme ūiku dota tautai.

Tadehl ir loti wheetâ, ja mehs peenemam ñcho likumprojektu pehz eespehjas weenbalfigi par laufaimneezibas mahzibas eestahschu atwehrschamu. Lai ar-sihmejam faktu, ka mehs paredsam Latwijaš laufaimneezibai jaunu laikmetu, kur laufaimneeku darbs dibinasees us razioneleem un sinatnisseem pamateem! Ja lihds schim muhsu laufaimneeki faimneekoja galwenâm fahrtam peelitdam fawus fisiskos spehkus, fawu dabisko prahku, fawu wehrigo azi, tad us preefschu tam jabuht zitadi. Muhsu semei buhtu jahahrslahjas ar wefeli tihklu laufaimneezibas skolu un kuru, ta ka lai schis skolas un kuri buhtu wiseem peeetami un lai nahkotnê nebuhtu tahdas mahjas Latwija, kur dsihwotu semkopji, kas nebuhtu apmeklejuschi fahdt skolu waj lahdus kurus; lai neweena mahja ari nebuhtu tahda, kuru neapkalpotu daschadâs laufaimneezibas nosareš spezieli sagatawoti darbineeti, kas waretu dot jauneem faimneekotajeem padomus faimneezibas weschana. Tadehl es luhdsu ñcho likumprojektu peenemt, vee tam steidsamibas fahrtibâ.

Presidents ð. ð. chatste: Referents leek preefschâ peenemt ñcho likumu steidsamibas fahrtibâ. Es likschu us balsoschanu steidsamibu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Sà tad steidsamiba weenbalfigi peenemta. Teek aiflahtas wispahrejas debatas. Wahrds Jr. Trafunam.

Jr. Trafunas (Latgales kristigo semneeku faweeniba): Mani fungi! Es loti noschehloju, ka schis likums — tahds swarigs likums, nahk tahdâ brihdi kad wisi ir noguruschki un kats steidsas us fehiu, un ari to, ka schis likums, ka jau daschs labs likums, kuru wajadseja noopeetni apdomat, tiks pahrspreess steidsamibas fahrtâ. Ja es pahrsplatu ñcho likumu, tad tas us mani dara tahdu eespaidu, ka daschs labs zits likums, kuru mehs esam peenehuschi. Wirsch ir nepilnigs, naw ifstrahdat, naw pilnigi apdomats. Kas sihmejas us laufaimneezibas skolu, tad man leekas, naw nefahdu schaubu, ka wina, ja ne wairak wajadfiga ka pamatskola, tad ne masak. Mehs esam eeweduschi pamatskolu, masafais zaur likumu, ne praktiski — praktiski tas mehs tik drihs nefadabusim — bet mehs esam peemirhuschi, ka ne wisi lee, kuri apmekles pamatskolu, ees tahlak us gimnasiju. Mehs esam peemirhuschi, ka leelaka dala no teem, kas gribes skolu apmeklet, paliks us laukeem par semneekem, ka teem sinamas nepeezeeschamas mahzibas nepasneegs neweena pamatskola, neweena widusskola, neweena gimnasija, neweena uniwersitate. Muhsu walstâ galwenâm fahrtani, ka mehs to jau daudskahrt esam atsilmejuschi, ir laufaimneeziska walstâ un muhsu tauta ir laufaimneeziska tauta. Tapehz us to wajadsetu lilt wišleelako swaru. Un tapehz, kad mehs nahlam preefschâ ar likumu par laufaimneezibas skolam, tad ñcho likumu wajadseja pehz manam domam ifstrahdat pilnigi un tad tikai nahkt preefschâ ar to. Te es redsu, ka schini likumâ ir runa tikai par laufaimneezibas skolu, ka tas buhs brihw atwehrt semkopibas ministrijai, priwatam personam, juridiskam personam u. t. t. Te eet runa, kahdas buhs skolotajeem teesibas, kahdu pa-balstu warës skolas dabut u. t. t. Bet kas buhs ar paschu skolu, kad wina tiks eerihkota? Mani fungi, mehs neesam pawisam padomajuschi, ka pee mums, muhsu walstâ, ir dauids dalas, kuram naw elementarakas sapraschanas par laufaimneezibu. Es nerunaschu par Kursemi un Widsemi, bet par Latgali, kur no laufaimneezibas neko nesin, isnemot to, ko eemahzijuschees no tehwa un mahtes. (Sauzeens no semneeku faweenibas: „Naw taisniba!”).

Mums Latgalē tapebz wajadsetu sahkt ar elementaraļo finaschanu pāsneegschānu. Bes tam mums wajadsetu noteikt, kahdā zelā, kad un kur mehs gribam eerihkot školas un kursus, zit beeschi, kahdos gadijumos u. t. t., tee tiku farihkoti. Bes tam es domaju, ka mums wajadfigs masakais Latgalē — es domaju, ka Kursemē un Widsemē tas ari nebuhs par leeku — wajadfigas laukaimneezibas widus školas. Mums ari buhtu wajadfiga masakais weena augstaka škola. Latgalē tahda ir nepeezeeschama. Ja tahda tiks atlāhta, tad mums wajaga finat, waj buhs lihdselli preessch tam un no kurenes tee nahks. Likums to neparedz. Pehz likuma mehs tikai finam, ka semkopibas ministrijai teesibas tahdas školas atlāht, bet ar likumu ween nepeeteek, ar scho likumu isnahks tas pats, kas ar obligatorisko školu apmeklešānu. Mums Latgalē buhs jagaida wišmas gadus 10 lihds 15, kamehr tahdas školas tiks eewestas un behrneem lihds tam laikam buhs jaſehsch mahjās. Es neesmu pret scho likumu, bet es un kristigi nacionāla semneelu ūsweeniba apweenibā ar zitām grupam issaka wehleschanos, lai winsch tiku iſstrahdats dauds ūhkaki un labaki, lai buhtu winā norahdits laiks, kad laukaimneezibas školas tiks eewestas.

Presidents J. Čehakste: Neweens pee wahrda wairak naw peeteizes. Es luhgšču referenta atsaufsmi.

Referents P. Sauliška lns: Cepreekschajais runatajs isteizās, ka likumprojekts neesot labi pahrdomats. Tas gan nezaetas ar pateesibu. Winsch ir deesgan dīli pahrdomats un ja ir isnahzis tik ihss un ja tur ir wišpahrigi aſrahdiņumi, tad tas tadehl, ka domats likumprojektu padarit par tik elastigu, lai winu waretu peemehrot apstahkleem. Ja Latgalē ir tahdas weetas, kur eedſhwotaji naw nemas školā gahjuſchi, tad tur ūs likuma paramata war nodibinat atſewiſhkuſ kursus, kur tee zilwelki waretu mahzitees. Ja zitur Latwijā, kahdā zitā Latwijā apwidū apstahkli buhtu zitadati un eedſhwotaji buhtu wairak ūgatawoti, ka tur waretu dibinat školas, kuras peemehrotaſ winu apstahkleem. Ja likumā buhtu ūhkaki formuleti eestahschānas noteikumi, tas tikai wairak aprobeshotu un Latgale teescham waretu baschitees, ka weenā otrā weetā newaretu nodibinat tahdus kursus, kahdi ir wajadfigi. Šis likumprojekts dod pilnigu brihwibu, latras pagasts un latra heedriba war kertees pee ūhi jautajuma atrisinaschanas, jo likums pareis plashu weetejo iniziatiwi. Trafuna ūngs aſrahdiņa, itka likumprojekts buhtu drusku labojams, tomehr jaſaka, ka winsch dod eespehju peemehrotees latras weetas un latra laika apstahkleem.

Presidents J. Čehakste: Es lihšču ūs balsoschanu pahreju ūs pantu laſiſchanu un luhdsu pajeltees tos, kas buhtu pret pahreju ūs pantu laſiſchanu. Naw. Es luhdsu pajeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Pahreja ūs pantu laſiſchanu p ee n e m t a . Teksta nolasischana laikam netiks peepriſita? (Balīs: „Naw wajadfigs!“). Wirſraksts.

(Likums par laukaimneezibas mahzibas eestahdem).

Gebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Semkopibas ministrijas pahrinā atrodas spezielas laukaimneezibas školas un kurſi wišpahrigā laukaimneezibā, kā ari daſchadās laukaimneezibas nosareš).

Gebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Semkopibas ministrijas pahrinā stahwoſcho laukaimneezibas školu un kurſu mehrkis ir sneegt ūschanas praktiſam laukaimneezibas darbam un ūgatawot ſpezialiſtus laukaimneezibai).

Gebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

(Pirmā pantā minetās školas un kursus dibina un ustur semkopibas ministrija un ar ministrijas atļauju pašwalddibas eestahdes, juridiskas un fiziskas personas.

Pašwalddibas eestahdem, fiziskām un juridiskām personam semkopibas ministrija laukhaimneezibas školu un kursu dibinaschanai un ustureschanai war issneegt pabalstus, kā arī nodot to rižibā walsis̄ semes gabalus, ehkas un mahzibas libdeltus).

Gebildumu naw? Peenemts. 4. pants.

(Laukhaimneezibas školu un kursu eekshejo eekahrtu, mahzibas planus un programmas apstiprina semkopibas ministrija).

Gebildumu naw? Peenemts. 5. pants.

(Ja škola waj kursi sanem walstis pabalstus, tad semkopibas ministrija peeder kontroles teesibas arī par walstis lihdelsku isleetošchanu).

Gebildumu naw? Peenemts. 6. pants.

(Školu pahrsinu un mahzibas preekschmetu pasneedsejus eewehl školu usturetaji, bet apstiprina semkopibas ministrija).

Gebildumu naw? Peenemts. 7. pants ar peesihmi.

(Laukhaimneezibas školu pahrsineem un spezielo preekschmetu pasneedsejēem jabuhit ar ateezigu spezielu un wišpahrejo iſgħiħibtu.

P e e s i h m e. Iżżejhuma gadijumos par mahzibas preekschmetu pasneedsejēem ar semkopibas ministrijas peekrišchanu war peelaist arī personas bej atteeziga iſgħiħibas zensa).

Gebildumu naw? Peenemts. 8. pants.

(Deeneha teesibas spezielo laukhaimneezibas školu pahrsini un kahrteji (schata) školotaji peelihdsinami ateezigo aroda školu pahrsineem un kahrtejēem (školotajeem).

Gebildumu naw? Peenemts. 9. pants.

(Wiċċi weenada laukhaimneezibas tipa školotaji un školeni, neatkarig no ta, kas schis školas ustur, ja tikai tās iſpilda wišpahrejus noteikumus par Latwajas laukhaimneezibas školam, banda weenadas teesibas).

Gebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

(Laukhaimneezibas školas un kursos ujnem personas ne jaunakas par 14-gadeem).

Gebildumu naw? Peenemts. 11. pants.

(Laukhaimneezibas školas un kursu beigu scheem issneeds ateezegas apiezibas, un teesibas tee peelihdsinami ateezigo aroda školu beigu scheem).

Gebildumu naw? Peenemts.

Tagad es likħsu likumu wiċċa wiżumā uż-żalos uż-żalos uż-żalos, kāz ir par wina peenemxchanu. Luħħdu pajzeltees tos, kāz ir pret schi likuma peenemxchanu. Naw. Luħħdu pajzeltees tos, kāz atturas no balfosħanas. Naw. Schis likums weenbalistgi peenemts.

Wehl atlizees ihxs, bet interesants sinojums no redakzijas komisija. Referents Eliafs.

Referents R. Eliafs: Pee likumeem, kuri peenemti Satwersmes Sapulzes eepreelschejas seħdés, redakzijas komisija eeneħu sekoħsus pahrlabojumus: Wiśpiri, pee likuma par školotaju algħoħchanu 1. pantā redakzijas komisija pahrlabu wahrdi „školotajeem“ u wahrdi „školotaju“. Taħla k redakzijas komisija leek preekschā eenest sekoħsu pahrlabojumu: „ar prakti masaku par 5 gadeem — 400 rbl. meħnesi“. Tad preeksch wahrdeem

„XIV. kategorija“ likt wahrdus „walsts eerehdnu“. Peeſihmi pee ſchi punkta redakzijas komisija leek preefchâ pahrgroſit ſekofchâ weidâ:

„Personas, kurām naw likumā paredſeto ſkolotaja teesibu, bet kuras iſpilda ſkolotaja peenahkomus, fanem algu, kahda paredſeta ſkolotajeem par prafsi, masaku par 5 gadeem.“

Pee 2. panta peeſihmes redakzijas komisija leek preefchâ ſekofchu pahrlabojumu: wahrdus „pamatagu mafša“ weetâ likt wahrdus „pamatalga mafſajama“.

Pee 3. panta komisija leek preefchâ pahrgroſit wahrdus „ſekofchâ fahrtâ“ uſ wahrdem „ſekofcheem noteikumeem“. Tad punktā a) wahrdā „ſchāi gadā“ pahrgroſit uſ „1920. g.“ Tad pehdejā teikumā wahrdus „taſ“ pahrgroſit uſ „kura“, b) punktā wahrdus „dſihwokla zenaſ“ pahrgroſit par „dſihwoklu zenaſ“, c) punktā likt strihpini ſtarp wahrdem „laukeem“ un „no“ tāpat ſtarp wahrdem „pilſehtās“ un „no“.

Pee likuma par uſwahrda mainu redakzijas komisija eenesa pahrgroſijus 1. pantā un leek preefchâ wahrdus „aīs dibinatū eemeſleem“ weetâ likt wahrdus „dibinatu eemeſlu dehl“. Tad 2. pantā b) nodalijumā wahrdā „preti“ weetâ likt „pretim“. 4. pantā wahrdus „turpretim wezaki“ weetâ likt wahrdus „turpretim behrni wezaki“. 6. pantā, c) nodalijumā, wahrdā „ſchāi“ weetâ likt „ſchinī“ un wahrdā „luhdſeju“ weetâ likt „luhdſeja“. 7. punktā „luhgumu kodols“ weetâ likt „luhguma ſaturs“. 8. punktā wahrdus „eebil-dumu war eesneegt“ weetâ likt „eebildumi eesneedſami“. 11. pantā wahrdā „ſchis“ weetâ likt „ſchinis“. Pehdejā, 12. punktā, wahrdus „ſchēe noteikumi“ weetâ likt wahrdus „likums“.

Tad pee likuma par meerteefneſchu un pagasta teefu kompetenzenes paplaſchinaschanu un par Latgales teefam, wirſrakſiā komisija leek preefchâ strihpot otro „par“. Tad pee pirmā eewada teikuma taisit ſekofchu pahrlabojumu: ſirihpot wahrdus „weetâ“, ſtarp wahrdem „kā ari“ un „1920. gada“ likt wahrdus „atzelot“. Pee 2. panta „taī“ weetâ likt „tanī“ un wahrdā „ſchahdi“ weetâ likt „ſekofchi“. Pehdejos diwus wahrdus „tuhkſtoſchu rublus“ pahrgroſit uſ wahrdem „tuhkſtoſchus rublu“. 3. pantā wahrdus „apgalteefas“ atdalit tā, ka iſnahk „apgalala teefas“. Tāpat wahrdus „meerteefas“ pahrgroſit uſ „meera teefas“. 4. punkta beigās wahrdā „ſchah-deem“ weetâ likt wahrdus „ſekofcheem“. Tad apalſchypunktos ſlatiļu weetās likt literus a) b). Pee a) nodalijuma beigās strihpot „un“ un ta weetâ likt „;“. Pee 5. punkta „pagastteefas“ ſadalit diwos wahrdos, tā ka iſnahk „pagasta teefas“. Wahrdus „janwari top flehgtā“ pahrgroſit „janwari flehdamas“. 6. punktā likt „likumu“ weetâ „likumā“ un wahrdus „tuhkſtoſch peezi ſinti rublu“ weetâ likt „weens tuhkſtoſts peezi ſinti rublu“. Tāpat wahrdus „defmit tuhkſtoſch rubli“ leekami wahrdi „defmit tuhkſtoſchi rublu“. 7. pantā beigās wahrdā „jauneeem“ likt „jaunajeem“.

Pee likuma par kooperatiwām ſabeedribam teef iſbariti ſekofchi pahrgroſijumi. Paſchâ ſahkumā wahrdi „Tautas Padomē“ teef strihpoti un tāpat „peenemtoſ“. Wahrdus „sep embrī“ pahrgroſit uſ „septembra“. Pehdejos 4 wahrdus „grosami un ſkan ſchahdi“ pahrgroſit „pahrgroſami ſchahdā weidâ“. Pee 67. punkta teef strihpots weens „, ſtarp wahrdem „jaregiſtrejas“ un ſtarp „uſ ſcho“.

Tad pee likuma par ſlatuves mahkſlas ſkolu ir eenesti ſekofchi pahrlabojumi. Štarp wahrdem „mehrkiſ“ un „pazelt“ likt wahrdus „ir“. Tad

3. pants teek fadalsīt 2 pants un pirmo no teem redakzijas komisija leek preefschā formulet sekoschi.

„Skolas padomes noteiz mahzibū virseenu, iſſtrahdā mahzibū programmas un planus, tā ari iſwehl ſkolas direktoru un mahzibū paſneedſejus.“

Tad naħl 4. pants un tas pehz pahrgroſijumeem ſkan schahdi:

„Skolas padomes fajtahw no wiſeem mahzibū paſneedſejem un pa- weenam preefschtahwim no: a) iſglīhtibas ministrijas teatra padomes; b) ſta- tuwes dargeineku arodu beedribam; c) rafſteeneku arodu beedribam; d) katra ſkolas audseknū kurſa. Skatuwes dargeineku un rafſteeneku aroda beedribu preefschtahwju ſtaits nedriħħi pahriſneegt $\frac{1}{3}$ no wiſas ſkolas padomes fajtahwa. Ja ſkatuwes dargeineku un rafſteeneku arodu beedribu ſtaits pahriſneegtu. Va- wija $\frac{1}{3}$ no wiſa ſkolas padomes fajtahwa, tad preefschtahwju fuhtischanu nofahrto arodu beedribu zentraliſi birojs.“

Tad pee 5. panta ir sekoschi pahrgroſijumi: Vehz wahrda „planus likt“, tā ari „un wahrdu“ „un“ ſtrihpot. 6. pantā pahrlabojumu naw. 7. pantu redakzijas komisija leek preefschā formulet sekoschi:

„Skolas direktors un kahrtejee mahzibū paſneedſeji deenesta teeſibās pee- lihdſinami widejo arodu ſkolu pahriſneem un kahrtejeeem ſkolotajeem.“

Tad 8. pantā „6 g.“ iſrafitt pilnigi. Tad pee preeſihmes ir sekoschi pahrgroſijumi. Wahrdu „ſkolā war likt uſnemti“ weetā likt „ſkolā war uſnemt“ un wahrdu „audſekni“ weetā likt „audſeknuš“. 9. pantā paſchās beigās wahrdu „war likt iſſneegtaſ ſtipendijs“ weetā likt „war iſſneegt ſti- pendijas“. Pee 11. panta redakzijas komisija leek preefschā eeneit sekoschi pahrgroſijumu: veelift flaht wahrdu „ſkolas“ un wahrda „diwgadigs“ weetā likt wahrdu „diwgadejs“, tā ka wiſs teikums ſkanelu: „Skolas pamata kurſs diwgadejs“. 12. panta a) nodalā „8.“ pants pahrgroſits par „11.“ pantu, tahlak pehz wahrdeem „ſpezielas iſglīhtibas“ likt punktu un ar nahkoſcho wahrdu fahft jaunu teikumu. Schos pahrlabojums luhdzu peenemt.

President Š. Tschafte: Waj eebildumu naw? Peenemts. Lihd ar to ſchis deenas kahrtiba ir iſbeigta. Nahkoſchā sehde riht pulkſten 1. deenā. Sehdi ſlehdj.

(Sehdi ſlehdj pulkſten 10.25 waſarā).

I. sesijas 38. sehde 1920. gada 18. septembrī.

(Sehdi atfahj plst. 1.45 pehz pusdeenas.)

„Lāhtspēlehscha“ kara ordena statuti (steidsamības fahrtā peenemti diwos lašjumos). — Satversmes Sapulzes lehmums par Latvijas eestahschanoš Tautu Ligā. — Waldibas atbilde uš pеeprāsījumu par Leetawas-Latvijas ateezību nokahrtošchanu pеerobeschn apgabaloš. — Komisiju wehleschanas zentrałas semes cerihzibas, Seemeļlatvijas apgabalu wehleschanas un „Lāhtspēlehscha“ ordena domes.

Presidents J. Schafte: Satversmes Sapulzes sehde atfahsta.

Sanemti luhgumi dehl atwalinajumeem no Liebtala no 25. septembra lihds 30. oktobrim un no Petera Kluges no 25. septembra lihds 25. oktobrim.

Peenahzis apšweikums no Preilu pagasta Daugavpils aprinka, kursch ūkan:

„Satversmes Sapulzes Preekshēhdetajam!

Preilu pagasta padome ūwā pirmā sehde nolehmausi iſteilt ūwu ūršnigo ūweezeenu Satversmes Sapulzei un nowehlet ūwai uš preekshu ūkmes jaunai Latvijas Republikas nōdibināschanai.

Padomes lozelku preekshēhdetajs (paraksts).“

Deenas fahrtiba ūchā sehde ir nolikta ūlofsha: 1) „Lāhtspēlehscha“ kara ordena statuti, 2) ahrleetu ministra ūnojums, 3) ahrleetu komisijas preekshēlikums, 4) kabineta atbilde uš interpelaziju, 5) redakzijas komisijas ūnojumi un 6) ateezigo komisiju wehleschanas, ūkas, pehz pehdejā laikā no Satversmes Sapulzes ūeenemiteem ūkumeem, eewehlāmas. Bes tam man ūpasino, ka ūeenemtā fahrtibas rulla treshais lašjums nolikts uš nahkoſcho Satversmes Sapulzes plenaro sehdi. „Lāhtspēlehscha“ kara ordena statuti. Referents Goldmanis.

Referents J. Goldmanns: Kara leetu komisija, ūkatidama zauri „Lāhtspēlehscha“ kara ordena statutus, ar balsu wairakumu atsina, ka ir wajadīgs atſihmet ar ihpashu atsinibas ūhmi tos kara wihrus, kuri ūpildijuschi ūwu ūeenahkumu pret walsti ar ahrfahrtigeem, iſzilus gruhteem warondarbeem. Ūsem tad nu buhtu ūefchikram „Lāhtspēlehscha“ kara ordenis kā no paſħas tautas ūneegta tautas balwa. Tahlat, kara leetu komisija atsina par wajadīgu iſteilt ihpashā dewiſē to, par ko ihsteni zihnijschees tee waroni, ūreem „Lāhtspēlehscha“ ordenis tiks ūefchikirts un par ūchadu dewiſi kara leetu komisija atsina par wajadīgeem liſt wahrduš „par Latviju“. Komisija, zaurluhkodama eefneegtos statutus atrada, kā tur noteikts, ka „Lāhtspēlehscha“ kara ordena ūwaleera godu war ūefchikirt ūiseem Latvijas armijas kara wihrēem.

Kara leetu komisija atsina, kā wajaga noteikt, kā šo godu war pēschķirt arī bijuscheem latweeschu strehlnieku pulku kareiwejem. Pee tautas balwas pāneegšanas waroneem newar paeet garam teem, wahrda pilnā nosihmē lahtschplehscheem, kuri pirmee pāsaules karā karstās zinās ir lehjušchi sawas ašinis par Latviju, newar paeet garam teem, kuri pirmee likuschi pāsaulei apbrihnnot latweeli kā waroni kaujas laukā.

Kara leetu komisija, apspreesdama šo statutu 8. punktu, kur noteikta kahrtiba, kādā fastahdas „Lahitschplehscha“ kara ordena dome un kur teikts, kā pirmos septinus, kureem pēschķirs „Lahitschplehscha“ ordeni, eezel kabinets — šo skaitu wehl papildinaja ar septineem no Satwersmes Sapulzes wehlestiem lozelklem ar Satwersmes Sapulzes presidentu resp. walsts galwu kā schis domes preefchfēhdētāju. Usskats kara leetu komisijā bija tahds, kā schis ordenis teek dots kareiwejem par waronibū un tas jadod pāschai tautai, tai ja buht itkā ordena pāniedsejai un newar to weenkahschi išdarit schaurā pulzīnā tikai starp kareiwejem. Tapehz Satwersmes Sapulzei resp. turpmakam parlamentam kā tautas domu išteizejeem un preefchstahwjeem buhtu jadod weeta ordena domē, lai sevishķi augstu buhtu nostahdita weeta, no kureenes šo ordeni dod.

Tahlat schāis statutos ir sīhki un atsevischķi usskaititi wiši tee gadījumi, par kureem waretu tapt pēschķirts „Lahitschplehscha“ ordenis.

Tas buhtu wišā ihsūmā tas, ko gribēju teikt, jo negribu šoai pehdejā sejījas sehdē garaki un plāschakli pāskaidrot motiws, pee kureem turejās kara leetu komisija, apspreesdama šoos statutus. Kara leetu komisija nolehma luhgt Satwersmes Sapulzi šoos statutus peenemt un peenemt tos steidsamibas kahrtā.

Presidents J. Tschalste: Referents leek preefchā steidsamibu. Es likschu us balsoschanu steidsamibu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. (Pazelas sozialdemokrati). Steidsamiba peenemta ar wišām, 48 balsim atturotees. Teek atklātas wišpahrejas debates. Wahrds P. Kalninam.

P. Kalnīns (sozialdemokrats): Godātā sapulze! Mums, sozialdemokrateem, schis ordena jautajums, kā juhs sineet, newar buht nefahds sevishķi svarīgs jautajums, bet mums tomehr jaaisrahda us to, kā deesgan rāsturigi ir tas, kā pehz tam, tad mehs nesen atpakaļ ešam apzirpuschi muhsu kareiwejem eespehju dabut semi, pehz daščām deenam nahk no tas puses, kuri ari gribetu nahkt pretim muhsu kareiwejem, bet tikai semes weetā dot teem kaut ko zitu, un proti — ordenus. Buhs dala kareiwi, kas — waj nu pehz nopolneem, waj ne — warēs lepotees ar „Lahitschplehscha“ godu. Bet leelākā dala no karawihreem bessenneekeem, deesin, waj warēs apmeerinatees ar schahdu pretimnahfschanu no Satwersmes Sapulzes. Par kara zinās išpelni tu wini atsīhst to, us ko tee gaidija, bet ko semneeku saweeniba un Satwersmes Sapulzes leelais wairakums wineem leedsa, t. i. — semi. Man sozialdemokrātu wahrda ihsūmā jaatsīhme muhsu principielaiss stahwofflis schai leetā. Man jašaka, kā mehs demokratisķā walsīi newaram atsīhst nefahdas sevishķi dekoretas personas un gribam ari schoreis peetureetees pee teem demokratisma paraugeem, kahdi pastahw zītās masās demokratisķās walsīis, galwenām kahrtam Schweizē. Ja mums schodeen leek preefchā balsot par „Lahitschplehscha“ ordeni, tad pret winu mehs waretu eebilst wišu to, kas no muhsu puses issazits jau satwersmes komisijā, kur tika pahrrunata ordena

newajadība un kahda nosihme waretu buht jaunajam ordenim preefīch muhsu kara wiħreem. No pilsonu puſes aifrahdijs, ka, peemeħram, mums laujas ordenis wajadīgs, lai pazeltu waronibū laujas laukā. Bet man leekas, ka meħs us jaunām laujam tatħu negatawojamees, ka meħs ar wiħreem speħkeem zentisimees, lai Latwijas demokratiskà walstis reiſ peedīħwotu meera laikus Peħz pahrdiwtoteem kara laikeem dibinat scho ordeni, leekas augsta kā mehrā dihwaini. Pat kara laukos meħs waronibū ar ordeni neefam fekmejuschi un nefekmesim. Uri es, ka sinamu ordenu lawaleers, waru iſteklies, ka meħs, kas torei fanehmām ordenus, nebijām fewiħxli aplaimoti, jo meħs labi ap-sinajamees, ka leela dala, kas bij, warbuht, tikkat leelā mehrā winus zeenigi, tos nedabu ja un ar leelu ruħgtumu noſkatijsas us mums. Taifnibas prinzipu sche iſwest nebuħs eespeħjams. Uri wiſobjektiwakeem kara wadoneem tas-neiðoſees un wiſmasaf kara laiſka nè. Es eħmu tai pahrleezibā, ka waronibū meħs nepazellim ar ordeni, bet gan panahksem to, ka daċċas personas tiks dekoretas, kas, warbuht, wiſmasaf to pelna. Mans uſskats ari ir, ka zihna iżiżha weselas nodalas, bet ne atfewiħxla personas. Meħs, wiſ-pahrigi, neddewinam un nepeeħx-kiram personam to nosihmi, kahdu parasti peeħx-kir pilsonu weħsturneeħi.

Wiſu to eeħħrojot, meħs schini gadijumā, kur runa eet par pirmo Latwijas ordeni un kuru sche aifal, newiſ ſefojot teem demokratijsas peemeħreem, kuruſ meħs uſskatam par fawweem paraugeem, bet kahdeem ziteem, grib eewest, meħs attureſimees no peedaliſħanās ordena statutu pahrfpreſħanā un aifakamees nemt kaut kahdu dalibū pee ordena leetas tahlakas nokahr-tosħanas.

Presidentis J. Tschakste: Wahrdi peder kara ministrim.

Apsardības ministris E. Feldmanis: Zeenitee Satverīmes Sapulzes lozeffi! Wiſpirms atlaujeet man konstatet, ka „Lahtschpleħħscha“ kara ordena statuti iſdoti 16. julijs likumdoxhanās kahrtibā un sen jau eesneegti Satverīmes Sapulzē. Jums labpatizees winus noturet labi ilgu laiku kara leelu komisijsa un tikkat schodeen likt tos us deenās kahrtibas. Pa to laiku schee statuti ir jau stahju schees speħħla un dala no muhsu waronigeem kara wiħreem jau apgalwota ar scho ordeni. Tas bij wajadīgs. Es pеefriħtu eepreħx-ħejam runatajam, kuriż-ħaka, ka nepeezeesħam i schahdu ordeni peesħx-kir peħz eespeħjas driħi peħz paſča warona darba. Deemschehl, pirms augusta meħnesha saħluma nebija eespeħjams ordeni peesħx-kir.

Ka es redsu, schodeen zelas jautajums, waj wišpahr ordenis wajadīgs. Kara leetu komisijsa schahdas prinzipielas eerunas netika zelta. Sozialdemokratu fratzijsa suħtiee deputati tur schahdas domas, zif man finams, naw iſteukiħi. Sozialdemokratu aifrahdijs us to, ka demokratiskà walstis kara ordni nekkistnejot, naw pareiſs. Amerika ordenis ekisti, Franzijā wiñċi ekisti. (Fr. Menders no weeta: „Schweiz“!). Schweiz ordenis nekkist, ka glušči pareiſi Dr. Mendera kungs aifrahda. Bet Schweiz ir weenmehr bijiſi neitrala walstis, kura nefad newed karu. Ja wina wedis karu, tad, laikam ari pee winas radifees fareiwi, kuri aifstahwedami sawu d'simteni, iſrahdi warona darbus, tad i Schweizes tauta apgalwos sawus waronus. Schis eebildums ir eeffatu un prinzipu leeta, tur nefä newar grosit. Es gribu tikkat konstatet to, ka schahda sozialdemokratu aifsaħħanās, it ka ordenis pati par fewi buhtu instituts, kas pretiġi demokratiski walstis eekahrtai, ir glušči nedibinata.

Atteezibā us pahrlabojumeem, kuras isdarija kara leetu komisija, gribu teikt daschus wahrduš.

Leelos wilzeenos statuti palikuschi tāhdā weidā, kahdā wini no waldibas eesneegti. Warondarbu apraksts statutos palizis tāhdā redakzijā, kahdā winsch bij waldibas projekta. Genesti tikai ir diwi swarigi pahrlabojumi un tee buhtu sekošchi. Wišpirms, ka ordena dome, kura pehz statutu projekta fastahdas no 7 wezakeem kawaleereem, pahrwehsta par domi, kurā eetilpst bes scheem 7 wezakeem kawaleereem wehl 7 Satwersmes Sapulzes lozekli un wiſa ſchi jaunā dome nosīhdita ſem Satwersmes Sapulzes presidenta. Gewehrojot to, ka fawa „Lahschplehſcha“ projektejamo ordena nosīhmi mehs gribejam peeschkirt tikai par ifzilus k a u j a s n o p e l n e e m , man ſchleet, ka domē buhtu peelaishchami tikai karawihri pee eesneegumu apspreeschanaš par apbalwoſchanu. Personas, kuras stahw ahrpus kara trofchna un kara darbibai attahlu, dſirdot par weenu otru warondarbu un par kahdu kara darbibas aprakstu, weegli faudē libdisswaru un wineem naw ta meeriguma un noswehrtibas, kahdas ir wezakeem karawihreem, kuri redzejuschi un dſirdejuſchi netif ween par atſewiſchkeem gadijumeem, bet kuri, kā pulka waj diwīſijas komandeeri, redzejuschi ſatā preefchā ſimteem, waretu pat fazit, tuhſtſtſcheem ſchahdu ifzilu gadijumu, kur weens kareiwiſ aſrahwiſ zitus ſew lihdi, weizis gruhtu kaujas uſdewumu waj israhdijs drofchſtſdibu, kura glahbusi strategiski situaziju. Tapehz es uſſkatu kara leetu komisijas propoſižju eeewiſ ſchāi domē ziwilas personas, kurām naw zeeſchju ſakaru ar kara ſhehku un naw wajadſigo peedſiħwojumu, kuri nepeezeſchami, lai objektiwi apſwehrtu katra warondarba rakſturu, par nepeenemamu un leeku preefchā neerwest domē ſchis ziwilas personas.

Otrs mans arguments buhtu ſekoſchais: Waldibas projekta dome pastahw tikai no karawihreem, kureem partiju ſtrihdi ſwefchi. Ja mehs winā eewediſim 7 Satwersmes Sapulzes lozeklus, tad ifrahdiſees nepeezeſchamiba nemt winus no atſewiſchkām politiſkām partijam un tāhdā kahrtā mehs ordena domē eeneiſim partiju politiku, kas, pehz manām domam, buhtu ſoti newehlami. (Daschi aplauſi no labās puſeſ).

Atteezibā us Satwersmes Sapulzes presidenta lihdsdalibū ordena domē, man ſchleet, ka ordena peeschkirkchana wišpirms ir ſlehgtaſ korporazijas leeta un iſpildu waras funkzijs. Ja ari zitās walſtis walſtis galwa peeschkirk ordenus, tad tur ordeni naw tikai kaujas ordeni, bet wini teik isdoti ari par atſewiſchkeem ſwarigeem un ahrfahrtejēem nopolneem tehwijas labā ari meera laikos. Mehs princiſieli, laikam, atraidiſim ordenus par ziwileneenstu jeb par atſewiſchkeem nopolneem meera apſtahloſ. Tadehl, ka ſchis ordenis ir eſſluwi ordenis par kaujas darbibu un warondarbeem, kuri isdariti, armijai wedot kara darbibu, man ſchleet, ka Satwersmes Sapulzes presidenta kā likumdoſchanas eestahdes galwas lihdsdaliba nebuhtu nepeezeſchama. Zahdejadi buhtu wehlams, raugotees no ta weedokla, kuru jau atſihmeju, atſtaht ordena domi kā tihri kareiwiſku wezakeem karawihreem, kureem ir wajadſiga noswehrtiba, atteezibā us katra atſewiſchka warondarba gadijumu. Šchahda dome pehz filterchanaš, kura paredſeta nahkamos statutu paragrafos un ko ari kara leetu komisija atrada par pareisu, peeschkirktru atſewiſchkeem karawihreem ordenus, peeturotees pee 10. panta peemehra gadijumeem, kuru ir pawifam 60. Es gribetu wehl teikt, ka Latvijas pilſoni ſadalas daudſās politiſkās partijās, kuras weena otru apſtrihd un no kurām katra zenschās

eeguht tautas preefchâ hegemoniju — noteizoscho wahrdu. Karu wedoschâ armijâ par to newar buht ruras. Kara darbibas laikâ sozialdemokratijsas lozekli nekad naw armijâ atschkiruschees no teem karawihreem, kas peeder pee darba partijas, pee semneeku saweenibas, waj ari pee kahdas zitas politiskas partijas. Urmiju apweeno weena ideja: eenaidneeku, kusch eebruhk muhsu semê, ja ne zitadi, ar rungam isdfiht. Muhsu karawihri, lai wini peederejuschi pee weenâ waj otrsâ politiskas partijas, sawâ kaujas darbibâ pasina tikai weenu wirseenu. Leeli waroni ir sozialistiskas tizibas preekriteju starpâ un tahdi ari ir zitâ partiju starpâ.

Man schkeet, ka schi balwa, kas pateebsâ naw balwa, bet nosihme, ahreja sihme personam, kuras wišbihstamakâ stahwokli nekad naw saudejuščas lihdisswaru, ir wajadsgiga. Cepretim Dr. Kalnina wahrdeem, kas preefchir tikai masjam nosihmi darbibâ, es gribu usswehrt personigâs drofmes leelo nosihmi kaujas darbibâ. Waj kareiwiš sozialdemokrats, waj ari semneeku saweenibneeks, ir weena alga. Armijâ naw atsewischku partiju lozekli, bet karawihri, kuri sawu semi atswabina no sweschu semju proletareescheem — eebruzejeem. Un ordena domes lozekli — wezakee karawihri, kuri redsejuschi wiſadus kara darbus, war konstatet, waj kareiwiš zeenigs warona noſaukuma waj nê. Tas buhtu wiſs atteezibâ us paſchu ordena domi.

Pee § 5. kara leetu komisijas eefkats atschkiras no waldibas projekta. Waldiba bij tajos usslatos, ka ordenis preefchirams tikai „Latvija s armijas karawihreem, ūstatotees us winu nopolneem, bet nekkatotees us winu stahwokli“. Kara leetu komisija atsinusi par pareisu scheem wahrdeem peematinat wehl ūkofcho: „un bijuscho latweeschu strehlnieku pulku karawihreem“. Waldiba aif daschadeem zehloncem eefkata to par newehlamu. Wiſpirms, jau formelais moments: 1915., 1916. un 1917. gados mehs bijām Kreewijas ūstahwdala. Bes tam mehs wedām zihnu ar weenu strehlnieku dalu, es gribetu teikt, nollihduschu dalu, kuru newadija pareisi un kurai daschu zehlonu dehl nebij wajadsgâs ūstizibas us saweem ūlaweneem wadoneem. Tee bij aifgahjuschi us austrumeem un wehlak dewâs zihna pret muhsu nazionalo armiju un pahrejeem strehlnieku pulku lozekleem. Schee bij tee diwi zehloni, aif kureem bijuscheem latweeschu strehlnieku pulka karawihreem schis ordenis nebuhtu preefchirams. Es negribu teikt, ka waroniba pee Loschmeteju kalna un zitâs kaujas nebuhtu atschirmejama. Waretu isdot kahdu atsewischku peeminas sihmi, kura buhtu preefchirama kauju dalibneeseem, bet aif scheem 2 zehlonem, kurus es mineju, „Lahtschplehſcha“ ordeni preefchirk wîſeem bijuscheem latweeschu strehlnieku pulku kareiwejem neatrodu par eespehjamu. Tas buhtu atteezibâ us pantu, kas nosaka kam schis projektetais kara ordenis wiſpahrigi preefchirams. Waldibas projekta 8. pantâ es gribu eenest masu korigejumi un proti, teikumu „pee tam no teem, kuri ordenis eequwuschi agraf“ strihpot un pehz wahrda „ſeptineem“ wahrdu „wezakeem“.

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Gailitum.

M. Gailits (bespartejisko besslemeeku un massaimmeeku grupa): Augstā sapulze! Par to, waj ordeni wiſpahr wajadsgigi waj nê, war buht daschadas domas. Ordenu ūſneegschanai winas agrafajâ nosihmē, ka tas notika Kreewijas zara laikos, domai, sche schini augstā namâ neatradisees preekriteju. Muhsu ordenis, ka wiſch domats kara leetu komisijas pahrlabotâ weidâ eesneegtâ litumprojektâ, ir zitâ dabas. „Lahtschplehſcha“

ordenim ir jaibuht tautas balwai, tautas atsinibas redsamai sīhmei sāweem waroneem fareiwejem ūchi wahrda ihstā, pilnigā nosihmē. Sengreeki sāwā laikā Helladā kroneja ūwus tautas waronus ar lauru wainageem; ūchahds lauru wainags, ihsta tautas balwa Latwijas waroneem lai ir ūchis ordenis. Tā kā muhsu klimatā, muhsu laiku apstahkleem lauru waj osolu wainagi nebuhtu peemehroti, tad ari ir nemta zita, wairak peemehrota ahreja nosihme — ordenis. Godajamā ministra aishrahdiņumam, ka kara leetu komisija ordena statutus winu pamata wilzeenos aistahjuſi waldibas projekta, newaru pēkfriſt. Taifni pamatprinzipus kara leetu komisija ūchini likumprojektā ir grosijusi.

Jauneewedums ir tautas balwas pēschkirschanā, t. i., ka ūchi ahrejā nosihme ar likumprojektu, kahds winsch eesneegts Satwersmes Sapulzē no kara leetu komisijas, neteek wairs pēschkirta waronam no ūchauras grupas lihdskarotaju, lihdsbeedru ween. Nē, ordenis ir padarits par tautas balwu, domē nem dalibū tautas preefchstahwi un domes preefchsehdetajs ir tautas fuwerenās waras reprezentants. Kā tahda ūchi balwa, ūchis ordenis teescham buhs wīfas tautas atsinibas un pateizibas sīhme un dauds leelaka balwa waronim, nelā tad, ja winsch to ūanem pēschkirtu tikai no ūweem lihdszīhnitajeem us kara lauka.

Otrs jauneewedums ir — ordena pēschkirschanas teesiba pirmeeem Latwijas waroneem-strehlnēkeem. Pret ordena pēschkirschanu ari latweeschu strehlnēkeem isteizās apsardsibas ministrs, jo tee ešot eerindojamī komunistu, Latwijas naidneku ūkaitā. Tautas weetneki! Strehlnēki pirmee pažehla Latwijas ūlawas ūaroqu pee Mīnas un Loschmeteju ūalna un issfleht tos no ordena statuteem mehs newaram, winu nopolnus atfewisichlo dalu un lozelku maldu zeli naw aptumschoju ūchi! Winu warondarbus tauta neaismirs!

Presidentis J. ūchachste: Wahrds Buschewizam.

A. Buschewitzs (sozialdemokrats): Ja wajadsetu wehl kahdus pērahdiņumus, ka wīfs ūchis ordenis un likums naw wajadīgs, tad tahdus dewa apsardsibas ministrs. Vehz wina domam vāschi statuti un nahkoſčā eefahrta tehlojas preefchā ūkofchi: buhs weena ūlehgtā ūorporazija, kura tad pati lems, kam pēschkirt ordeni u. t. t., tur naw brihw eejaūtēes pat Satwersmes Sapulzes ūzelkleem un pat presidentam. Tas jau leezina ūkatram, kas dauds mas ūaprot no demokratisma, ka ūchis preefchlikums ir nepeene-mams. Dauds jau teek runats un ari no ūchis augstās weetas tika norah-dits, ka ūorporazijam muhsu walsts dīshwē pahraf ūleela loma, ka pee walsts amatu ūsdalīshanas īseet us to, waj kahds ūpeerder pee ūinamas ūorporazijas waj nē. Es negribu ūpreest, zil dauds ūche ūaiñibas, bet ja ūswēdīs dīshwē mineto likumu tā, kā to domā apsardsibas ministra ūungs, tad tas ūaliks par pateesibū, un no ta mums wajaga ūsbehgt. Mehs, sozialdemokrati, nes-atrodam nekahdu ūtaribū ūtar ūarawihra un ūeenekahr ūcha ūed ūshwotaja warondarbeam. Neredsam, ar ūo atschkiras ūarawihrs no ūstrahdneeka, kas Bermondta laikā, nepeederot pee armijas, nehmīs ūlenti un vehz ūenaidneeka ūis ūshchanas atgreeses atpakaļ ūabrikā. Tas naw ūarawihrs, bet warondarbu winsch ūomehr ūarijīs. Bes tam mums ūtahw preefchā ūoti draudīšs ūarfū un tas ir ūarfū ar badu. Es neredsu, zaur ūo atschkiras ūno ūarawihra ūemneeks, kas ūiseem ūpehkeem gahdā, lai buhtu maise. Ja grib ūbalwot ar ūahdām ūalwam, tad newajaga ūaistit ūtaribū ūtar ūeenekahr ūo ūtrū. Ja eet runa par tautas balwu, tad tautas balwa ir, kas ūoti ūesak-

nojuſeeſ un ko latweeſchu tauta vod katram, kuru ta zeena — oſola wainags. Ja juhs to buhtu likuſhi preeſchâ bes jebkahdeem statuteem, tad mehs tam peekriſtu, bet ja juhs leekat preeſchâ dibinat ſewiſchku korporazijs, tad mehs eſam pret to.

Presidentis J. Tſchakſte: Runataju ſarakſts iſſmelts. Es doſchu pehdejo wahrdū referentam.

Referents J. Goldmanis: Kalnina kungs aifrahdijs, ka no tās puſes, no kuras wakar nahkuſi kareiwiſu teſibū apzirpschana, ſchodeen nahkot ar preeſchlikumu dot kareiwiſeem ſemes weetā ordeni. Bret to, ka pirmām fahrtam karawihreem buht preeſchirama ſeme, agrarkomisija nepazehlās ne-weena baſhs. Muſchnekeem ſeme neteek dota, bet wineem paleek tīkai dala no tās, kaſ jau wineem ir. Pirmee ſemi dabūs karawihri.

Kalnina kungs wehl aifrahdijs uſ Schweiži un Ameriku, bet tahlač nekur netika. Amerikā ordenu ziwiſam personam naw, bet karawihreem ir. Zeiza, ka nekur zitür ordenu neefot un ka kauju mumš nebuhschot. Kas war likt ſawu galwu kihlam, ka nebuhs kauju; ka mehs eſam tāhdā droſchibā, ka nelahdas zihnaſ wairſ nenotiks? Ja ari mehs neweenam ne-uſbrukſim, tad uſ aiftahwefchanas zihnam mumš jabuht weenmehr gataweem un kaſ gan buhtu pret to, ka aiftahwefchanas zihnaſ wajaga peerahdit waronibū?

Kas atteezaſ uſ ordeneem, tad mehs redsam, ka pat tur, kuru pirmā laikā norahwa wiſaſ nosiħmeſ, ka pat Padomju Kreewiſa newareja bes tām iſtilt un ari tai wajadſeja atſilt, ka nosiħmei, kuru preeſprausch pee fruhtim, ir gan ſinama nosiħme. Ka weſelas kareiwiſu nodalaſ, iſziħnot zihnaſ, ir pateeſiba, bet ari atfeiſchlikām personam, kaſ wiſaſ wada, ir leela nosiħme.

Pahreeſchu uſ apſardſibas miniftra kunga aifrahdiſumeem. Wiſpirms, apſardſibas miniftra kungs greeſaſ pret to, ka 8. pantā mehs eſot eeweduſchi nekareiwiſus ordenu domē un ari Satvermes Sapulzes presidentu. Slitti eſot tas tadehl, ka teem, luħ, nebuhschot tās „noſwehrtibas“. Es nu neſmu: pee wiſeem walsis darbeem, kaſ teek dariti no ſcheem paſcheem zilwekeem, no kureem war tilt peeweheletti 7 lozekli ordena domē, wineem ir noſwehrtiba, bet, luħ, ordenu domē wineem tās truhls un wini tur paliks par pilnigeem nejeħgam. Es domaju, tiſ ſemi flatitees uſ Satvermes Sapulzes presidentu, ka ari uſ Satvermes Sapulzes lozekleem, kuri nahku ordenu domē, nebuhtu zeenigi no apſardſibas miniftra funga. Nahkſhot lozekli no politiſkiem partijam un tee tad nu waretu iſturetees parteijski. Schiniſ ſtatutoſ ir uſſkaititi waj 60 punktu, kuros ſiħki un plaschi noteikti, var ko katra ga-dijumā weens waj otrs war tiſt apbalwoiſ. Nemas nebuhtu jaſdomā, waj par to un to waretu apbalwoit waj nè. Te ir pilnigi noteikti, ka zaur apſardſibas ministri teek dotti peerahdiſumi, ka tas un tas ir nehmis tur un tur dalibu, un neweens newaretu iſwehletees kahdu tahdu, kaſ nebuhtu preeſchâ likt. Te jau tiſ ſtahditi preeſchâ tahdi, kurus apſardſibas miniftri buhs atfiniſ par wajadſigu apbalwoit. Truhſhot noſwehrtibas. No 15 zilwekeem, kaſ buhs domē, 7 buhs ordena kawaleeri. Waj tad teefham nebuhtu domajamš, ka newaretu atrast pat 3 zilwekuſ no Satvermes Sapulzes lozekleem, kaſ peekriſtu ordena kawaleereem, balſoſot par to, kam preeſchirams ordenis un fam nè. Peħz muħſu noteikumeem, ja no 15 lozekleem 10 balſo par preeſchirkhanu, tad ordenis ſkaitas par preeſchirkru. Schee

10 nu buhs 7 karawihri un 3 Satwersmes Sapulzes lozekli. Tāhdā kahrtā sche newaretu sagaidit nekadu partejiskumu. Ja jau tā, tad janem wiſi likumi, kas atteezas us kara leetam, un ari jadod isschikt tikai ſpeziell preefſch ta nolikteem karawihreem. Kapehz tad juhs nahzeet ar teem projekteem ſchurpu un tādehl janahk tur, kur ir tautas preefſchstahwji. Ja nu wini, ſchee preefſchstahwji war buht ſpehjigi apſpreest tāhdus projektus, tad tee tifs galā ari ar kaujas apraksteem. Cestahdei, kas peeschkirs ſcho ordeni, jabuht pehz eespehjas augsti nostahditai. Ta naw karawihru leeta ween, ta ir balwa, kas teek ſneegta no paſchas tautas. Protams, ka ſchahda tautas augstačā eestahde ir Satwersmes Sapulze. Tapehz kara leetu komiſija atrada par nepeezeefchamu peewilkt ordena domē klah ar Satwersmes Sapulzes presidentu kā walſis galwu ar 7 Satwersmes Sapulzes lozekleem.

Bes tam ſche apſardsibas ministrs greeſas pret 5. pantu, jo tur eſot teikis, ka ordenus peeschkirkhot ne tikai Latwijsas karawihreem, bet ari teem latweefchu ſtrehlneku pulku karawihreem, kuri israhdijschees par zeenigeem dabut ſchos ordenus. Alpſardsibas ministrs teiza, ka ſcho ſtrehlneku zihnaš eſot bijuſchach ilgi atpakaļ, tās eſot notikuſchach ſen un tamdehl wineem peeschkirt ſchos ordenus newarot. Latweefchu ſtrehlneku pulki eſot bijuſchi fastahwdala no Kreewijas kara pulkeem. Es domaju, ka taisni tee muhſu kara wihi, kas 1915. un 1916. gadā pirmee zihnijs par Latwiju, lehja par to ſawas aſiniš. Tee gan toreis tā nedomaja, ka ſchodeen us tribines uſnahks kahds Latwijsas apſardsibas ministrs un teikis, ka wici naw zeenigi dabut „Latſchplehſcha“ ordeni. Mehs zeenam un atſihſtam newis ween tās zihnaš, kurās notikuſchach pee Tornakalna pagahjuſchā gadā u. z.; mehs tāpat zeenam ari zihnaš, kas notikuſchach tajos laikos. Ministra kungs neapſwer to leelo nosihmi, kahda pækriht latweefchu ſtrehlneku pulkeem. Wini tureja ſawas rokās atſlehgū — pahreju pahr Daugawu. Nesin, kas buhtu notiziš, ja ta buhtu bijuſi agrak iſrauta no wiui rokam. Sabeedrotem toreis bija dāhrga latra ſtunda, lai tikai neisrautu Kreewiju no zihnaš laufa. Ja Kreewija buhtu iſrauta par agru, tad deesin kā buhtu iſſchelhruſchās zihnaš Franzijsas kara laukos. Tamdehl ſcheem muhſu nedaudseem latweefchu ſtrehlneku pulkeem ir loti leela nosihme pee ſabeedroto uſwaram. Ja Wahzija nebuhtu ſakauta, pee ka nehma tik iſzilus kahrtā dalibu muhſu ſtrehlneki, deesin waj mehs maſwaretu ſapnot par Latwijsas walſti. Tādehl teem, kuri likuſchi pirmos pamatus Latwijsas walſtij, newar peesprauſt tikai kahdu broſchinu par peemini, kā to eeteiz apſardsibas ministra kungs, bet mums nahlaš wineem peeschkirt ordenus. Ordenus wajadſetu peeschkirt neween teem, kuri Latwijsas iſbuhwes darbu tāhlak buhwejuſchi, bet mums wajadſetu atminet ari taisni ſchos pirmos Latwijsas pamatlizejus. Waj waroneem kā Breedim un wina ſareiweiem mehs peeschkirkim maſaku nosihmi, kā kuram latram tagadejam ſareiwiem? To mehs newaram darit un tamdehl mums wajaga pilnā mehra uſturet ſhos statutus tāhdā weidā, kahdā tee teek likti preefſchā Satwersmes Sapulzei no kara leetu komiſijas.

Presidentis J. Ščafke: Es liſchu us balsoschanu pahreju us pantu laſiſchanu un luhdsu pajeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu laſiſchanu. (Sozialdemokrati). Tagad es luhdsu pajeltees toš, kas ir par pahreju us pantu laſiſchanu. Uzimredſot majoritate, tā tad pahreja us pantu laſiſchanu p ee n e m t a. Waj augsti ſapulze wehlaš, ka teku nolaſa? (No weetam: „Naw wajadſigs!“). Wirſraſts.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena statuti. I. Wispahrejee noteilumi).

Gebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordenis dibinats 1919. gada 11. novembrī — Latvijas atbrihwoščanas slowenakajā un gruhakajā zīnās deenā.

Schī ordena dewīse: „Par Latviju!“)

Gebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(„Lahtschplehscha“ ordena dibinashanas deenu īwin wiſās karaspēktu daſās).

Gebildumu raw? Peenemts. 3. pants.

(„Lahtschplehscha“ ordinim ir 3 schkiras:

I. schkira — 1 plata lenta pahr plezu, 3 ūrkanas un 4 ūdraba weenada platumā strihpas; frūtis nehšajams kreisjā puſē pee lenta ūsējuma; swaigſne nehšajama kreisjā puſē.

II. schkira — tāhds pats frūtis, kā I. schkiras (masaks), lenta ūsējuma. Kruſts nehſajams pee lenta ūkā.

III. schkira — tāhds pats frūtis, wehl masaks, nehšajams pee kruhtim kreisjā puſē).

Gebildumu raw? Peenemts. Peesihme pee 3. panta.

(Kruſta, swaigſnes un lenta ūsējumi un apraksti peelikti ūche kārti).

Gebildumu raw? Peenemts. 4. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleeru ūkāts raw noteikts waj eerobeschots).

Wahrds Buschewizam.

U. B u f c h e w i z s (sozialdemokrats): Es jau aifrahdiju, kā mehš efam pret ūcho ūlumū un tapehz pee wiſeem panteem atturesimees.

Presidēnts J. Tschakste: 5. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleera godu war peeschkirt wiſeem Latvijas armijas un bijusko latweeschu strehlnieku pulku karawihreem, neewehehrojot eenemamo ūtahwokli, bet ūkātotees tikai us winu nopolneem. Tāpat ari ahrsemneekeem ar augstakās ūpildū waras peekrischanu).

Wahrds Feldmanim.

Alpfardsibas ministrs E. Feldmanis: Es proponeju winu ūdot ūchahdā redakcijā:

„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleera godu war peeschkirt wiſeem Latvijas armijas karawihreem, neewehehrojot eenemito ūtahwokli, bet ūkātotees tikai us winu nopolneem. Tāpat ari ahrsemneekeem ar augstakās ūpildū waras peekrischanu.“

Presidēnts J. Tschakste: Wahrds peeder Samuelim.

W. Samuelis (demokrātu ūweeniba): Es nefaproto waldbibas ūtahwokli, jo wina ir ar meeru peeschkirt ordeni ahrsemneekeem, bet muhsu laudim, kā ūzīnijuschees par Latviju un likuschi pamatus nazionalai armijai, negrib dot: ūnahks tā, kā ahrsemneekeem muhsu waldbibai ūtahw tuwaki.

Presidēnts J. Tschakste: Es luhgtu kara ministri eefneegt rakstisku preefschlikumu, zitadi ūlchhu pantu weenu ūfchu us balsoschanu. Wairak neweens pee wahrda nepeeteizas? Es luhgschu referentu dot ūwas atsaufkemes.

Referents J. Goldmanis: Es jau ūfazijos, kā ūchis alpfardsibas ministra preefschlikums pahrgrofit 5. pantu, raw peenemams pat tagad, kād alpfardsibas ministra ūngs ūkā, kā Latvijas kara pulki aifgahjuſchi us auſtrumeem, bet mehš ūdām, kā wini greeſčas no auſtrumeem atpākal. Ūahdi ir Troizlaſ un Žmantas pulki. Winī ir ūzīnijuschees par Latviju un ir ūgahjuſchi zauri ūrkānai Kreewiſai. Winī ir latweeschu strehlnieki, un nu juhs griebeet ūzīt, kā ūee ir ūlelineeki, teem newar dot „Lahtschplehscha“ orde-

nus. Ka wini pahrtai gajuschi Kreewiju un teem naw peelipis leelineezijsms, tas ween jau ir par eemeslu atraidit juhsu preefschlifumu.

Kas ateezas us muhsu strehneekeem, kuri zihnijschees par Latviju, bes schaubam, winu iżihnitās zihnas ir bijuschas tik leelas un wehrtigas preefsch Latvijas, ka Latvijas Satversmes Sapulze nekahdā sinā newar paeet scheem waroneem garam un nenostahdit winus weenlihdsigā stahwokli ar tagadejās armijas farawihreem.

Presidents J. Čehakste: Kara ministrs leel preefschā schahdu 5. panta redakciju:

„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleera godu war preefschirt wišem Latvijas armijas farawihreem, neewehe rojot eenemto stahwokli, bet skatotees tikai us winu nopolneem. Tāpat ari ahrsemnekeem ar augstakās išpildu waras-peefrischanu.“

W. Samuelis (demokrati kaweeniba): Es luhdsu wahrdū pee balsfchanas fahrtibas.

Presidents J. Čehakste: Wahrdā Samuelim.

W. Samuelis: Muhsu fahrtibas rulli pastahw fahrtiba, ka kātrs Satversmes Sapulzes lozēlis war eesneegt pahrlabojumus, bet ja sche apfardsibas ministrs pahrlabojumu eesneedsa, tad es to nefaproto. Ja waldiba nahk ar sinamu projektu, tad es to faproto, bet ja pahrlabojumu eesneedi atsewischks kabineta lozēlli, tad es to nefaproto.

Presidents J. Čehakste: Wahrdā peder apfardsibas ministrim.

Apfardsibas ministrs E. Feldmanis: Es šcho eesneegumi nedariju' ūwā, bet waldibas wahrdā, un pehz fahrtibas rulla waldibai ir ščis teesibas tā kā senatora ūunga aishrahdijumi, man šķelet, naw dibinati. Es wiſu laiku šħodeen runaju waldibas wahrdā un no paſcha laika gala to uſſwehru.

Presidents J. Čehakste: Wahrdā Samuelim.

W. Samuelis (demokrati kaweeniba): Ja mehs turesimees pee ščis prakses, tad iſnahks tā, ka waldiba eeradisees pilnā fastahwā, bet tiklihds buhs eesneedjams kahds pahrlabojums, tad winu no ūawa widus pilnwaros weenu lozēlli, kas waldibas wahrdā eesneegs pahrlabojumu. Tāhda fahrtiba naw pastahwejusi. Waldiba war eesneegt likumprojektu, to dodot Satversmes Sapulzes komisijas zaurskatischanai, bet kā sche pahrlabojumu war eesneegt waldibas wahrdā, to es neatſiſtu.

Presidents J. Čehakste: Man jaſino, ka Tautas Padomē no kabineta lozēleem tilka eesneegti pahrlabojumi, papildinajumi un tee wiſi bij Tautas Padomes lozēlli. Es liſschu tagad us balsfchanu preefschlifumu, kuru eesneedsa Samuels, ka nepeenemt papildinajumu un pahrlabojumus, kuru eesneedsa waldibas preefschstahwiſi. Kas ir par to, ka peenem schahdu forekturu un papildinajumu no waldibas preefschstahwiſi? Naw. Es liſschu tagad us balsfchanu 5. pantu tanī redakciju, kahdā komisija winu eesneegusi un luhdsu tagad pazeltees tos, kas ir pret 5. pantu. Es luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejuschees no balsfchanas. Tā tad ar wiſām balsim, sozialdemokrati frakcijai atturotees, 5. pants p ee n e m t s. 6. pants.

(Ar „Lahtschplehscha“ kara ordena nosīhmes II. šķirkri war apbalwot tikai tos, kuri jau ir ordena III. šķirkas kawaleeri un I. šķirkas nosīhmi tikai tos, kuri jau ir ordena III. un II. šķirkas kawaleeri. Ščis noteifums neatteezas us ahrsemnekeem).

Gebildumu naw pret 6. pants? Tā tad wiſch peenemts. 7. pants.

(„Lahtschplehscha“ semakās šķirkas kara ordena nosīhmi nehā ari pehz apbalwoschanas ar šči ordena augstakām šķirkram).

Gebildumu naw? Peenemts 8. pants.

- („Lahschplehscha“ kara ordena nosihmes peeschkirschanu par iſzilus laujas nöpelneem preefrii seiwischai ordena domei, kura fastahw:
- no Satversmes Sapulzes presidenta, resp. walts galwas kā ordena domes preefchsehdetaja;
  - septineem no Satversmes Sapulzes, resp. parlamenta if ūawa widus wehleeteem preefchstahwjeem;
  - septineem augstakās „Lahschplehscha“ kara ordena schkiras ūawaleereem, pē tam no teem, kuri ordenus eeguwuschi pirmee.

Pirmos septinus ūawaleerus eezel ministru kabinetē, ūasina ar wirspawehlniežibū.

Ordena domes ūaukschana, ūatotees pēhž wajadības preefrii domes preefchsehdetajam. Par preefchsehdetaja beedri ūaitas augstakās „Lahschplehscha“ ordena schkiras ūawaleers.

Wahrds Rehmanim.

J. Rēhmanis (besparteifko grupa): 8. pants pareds „Lahschplehscha“ domes fastahwā Satversmes Sapulzes presidentu un 7 Satversmes Sapulzes resp. parlamenta lozeklus. Pastahwoschā likumā tahdu noteikumu naw. Pirmā redakzijā, kuru kara leetu komisija bij isskaitijuši zauri un tāhdā weidā tīfa eesneegts juridiskā komisija, ari nebij tahdu noteikumu. Tītai pēhdejā momentā, kad juridiskā komisija bija to isskaitijuši zauri, kara leetu komisija nehma projektu atpakaļ un eenea šo papildinajumu. Ir jau aīsrādītis us motiweem, kapehž domē newajadsetu eewest Satversmes Sapulzes, resp. parlamenta lozeklus. Referents pastrīhpoga, ka šīs kara ordenis, kursch, laikam, ir un buhs weenigais ordenis Latvijā, ir seiwischka atsinibas balwa par teem iſzilus nöpelneem, kurus muhsu kara wihi ir israhdiuſchi pē muhsu walts nodibinaschanas. Šī atsiniba teek pastrīhpota zaur to, ka organā, kursch ūaltiski katrā atsewischkā gadijumā peeschkirs ūo ordeni, ūahw ari Latvijas walts iſzilus ūahwoschās personas. Man leekas, ka tas motiws neistur kritikas. Pats likums kā tāhds ar wīsem ūskaititeem gadijumeem, kursch waretu buht par pamatu preefch „Lahschplehscha“ ordena peeschkirschanas, ir atsiniba muhsu waronigajeem kara wihiem. Wīss tāhlaikis ir tihri technisks un ūaltiska ūipildishana. Ja mehs ūahdisimees preefchā praktisko ordena peeschkirschanu, tad nahlīm pē ūlehdseena, ka augsti ūahwoscham presidenta fungam un Satversmes Sapulzes lozekleem buhtu jadara tihri technisks darbs. Likumprojektā ir ūskaitits katrs atsewischķs gadijums, par kuru ordenis peeschkirms un tā kā ordenis war tilt peeschkirts ūamehrā ihšā laikā wairakeem tukhstoscheem, tad pilnigi ūaprotams, ka Satversmes Sapulzes lozekleem nebuhu eespehjams eeskatīties katrā atsewischkā gadijumā. Kaujas laukos peerahdīteem warondarbeem wajaga tilt ahtri ūskaititeem, jo karawihri ir ilgi gaibjuſchi un katras domes ūahhwa ūomplizēshana darbus tikai nowilzinās. Ir paredsets, ka ordena domē eeeet wezakee ordena ūawaleeri, kuri eeguwuschi ordeni pirmee par seiwischki iſzilus ūahwoschecm warondarbeem. Par winu objektiwitatī ūchaubīties nebuhtu pamata. Warbuht, ka sakarā ar to, ka pē muhsu ūrehlneku organizēshanas ir peedalijuſch ees daudzi Latvijas pilsoni, ari Satversmes Sapulzes ūahhwā eeeet lozekli, kas seiwischki ūpehjigi lihds ūpreest par ordena peeschkirschanu, bet nav seiwischka pamata domat, ka tee buhtu ūpehjigali ūpreest par ordena peeschkirschanu nekā ūo ordena pirmee ūawaleeri. Ūapehž leeku preefchā, ūo pantu peenemot, punktus a) un b) ūirspawehlniežiba ūift ūeloschū ūikumu: „par preefchsehdetaju ūaitas augstakās

„Lahtschplehscha“ ordena schikras lawaleers. Pehdejo teikumu strihpot un ta weetâ likt: „Pirmo domes sehti fasauz apsardibas ministrs“.

Waretu aishrahdit, ka ari pee schis redatzijas war zeltees sinamas gruhitibas pee noteikuma, ka par preefschfahdetaju skaitas augstakas „Lahtschplehscha“ kara ordena schikras lawaleers. Pirme 7 ordena lawaleeri buhs lihdsigi, ta tad pirmajâ, no apsardibas ministra fasauktâ sehdê, preefschfahdetaja nebuhs. Tapehz pirmajâ domes sehdê buhs japeeschkir tahlakas schikras, lai par preefschfahdetaju nahktu wezakais lawaleers. Zaur to teek isschirkli techniskee jautajumi un ordena dome, konstituejusees schahdâ weidâ, buhs peeteekoschi objektiwa un warës produktiwi strahdat.

Presidents J. Tschafste: Neweens wairak pee wahrda naw pee-teizees. Es luhgschu referenta atsaiksmi.

Referents J. Goldmannis: Rehmana fungis aishrahdija, ka statutos paredsets un usskaititi daudsos punktos wiši darbi, par kureem ordeni war peeschirk. Kas tad nu pahrejeem atlaktu, ka tikai peekrist waj nepee-krist weenâ otrâ gadijumâ. Bet leeta taifni ir tahda, ka ari statutos ir par edsets, ka buhs gadijumi, kur nebuhs weenbalsigi lehmumi par ateezigu kaujas darbu, kas teek liks preefschâ apbalwoschanai ar „Lahtschplehscha“ ordeni. Ta tad ir jau paredsets, ka war buht domu starpibas starp 7 ordena lawaleereem, jo ari tee ne wiši buhs weenâs domâs par ateezigo kaujas darbu. Pee schim domu starpibam newar buht bes fawas nosihmes ari Satwersmes Sapulzes presidents un eewehletee Satwersmes Sapulzes lozelli, ja ateezigos jautajumus neisschirkis weenbalsigi. Altzezibâ us pahrejeem eemesleem, ko Rehmana fungis usskaitija, laika eetaupischanas deht negribu aktahrtotees. Man tikai ihsi jasača, ka tas naw weenigi schaurs karawihru darbs ween, bet janostahda ta, lai schi balwa nahktu un tiktu dota no paschas augsheenes. Va wiſu ſcho laiku, kad laikrakstos parahdijas sinas, ka kara leetu komisija ateezigo pantu ir grosijusi tahdâ kahrtâ, mums ir eenahkuschas wairakas wehstules, wairaki pasinojumi ar apsweikumeem, kuros teek isteista patikschana par to, ka taifni ta ir paredsets to leetu nokahrtot un ka ari Satwersmes Sapulzes presidents eetilpst domes fastahwâ. Es domaju, fewischli swarâ friht balsis, kas nahk no karawihru aprindam. Es issakos pret Rehmana funga pahrlabojumeem.

Presidents J. Tschafste: Rehmana funga pahrlabojums ſkan:

Punktus a) un b) strihpot un pantu pebz wahrda „wirspawehlnenezibu“ papildinat ar teikumu „par preefschfahdetaju skaitas augstakas „Lahtschplehscha“ ordena schikras lawaleers“; pehdejo teikumu strihpot un pantu papildinat ar teikumu: „Pirmo domes sehti fasauz apsardibas ministrs“.

Referents issakas pret ſcho preefschlikumu. Es likschu winu us balfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par ſcho preefschlikumu. Luhdsu fasskaitit. Par preefschlikumu issazijuschees 29, kas ir nepeeteekofch skaitis preefsch majoritates. Tagad es likschu us balfoschanu 8. pantu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret ſchi panta peenemchanu. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balfoschanas, 8. pants peenements ar wiſam pret 20 balfim, 8 atturotees. (Klihwe no weetas: „Luhdsu wahrdi pee balfoschanas!“). Wahrds Klihwem.

A. Klihwe (semneeku saweeniba): Es liktu preefschâ nobalfot, kas ir par ſcho pantu.

Presidents J. Ščakste: Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par šči panta peenemšchanu. Luhdsu sašlaitit. Par ščo pantu issazijushees 23, pret to 20; 8 atturejushees. Tā tad 8. pants atkriht nost, jo naw dabujis wajadsgo balsu daudsumu. (Samuels no weetas: „Luhdsu wahrdū pē nobaloschanas!“). Wahrdas Samuelim.

W. Samuels (demokratu saweeniba): Es gribu konstatet, ka sahlē naw kworuma. Par ščo pantu ir issazijushees 23, pret to 20, atturejushees 8, tā tad pawisam 51. Luhdsu sehdi pahrtraukt.

Presidents J. Ščakste: Sahlē naw kworuma. Pasludinu pahrtraukumu us 10 minutem.

(Pahrtraukums no plkt. 3 lihds 3.20).

Presidents J. Ščakste: Sehde turpinas. Pee 8. panta balfoschanas israhdijsas, ka nebij kworuma. Es līshu tagad us balfoschamu 8. pantu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret 8. pantu. Luhdsu sašlaitit. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir par 8. pantu. Beidzot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfoschanas. Balfoschanas isnahkums ir sekojšs: Pret 8. pantu ir issazijushees 18, par to 71 un atturejusčas 6 balsis. Tā tad 8. pants pēne mīt. 9. pants.

(II. Nopelnī, par kureem peeschkir „Lahtschplehscha“ kara ordeni.

„Lahtschplehscha“ kara ordeni peeschkirot, neewehro ne eenemamo augsto stahwołki, ne agratos nopolnus meera gaitas, nedz ari parastos apstahlos dabutos ewainojumus. „Lahtschplehscha“ kara ordena nosīhmes peeschkir weenigi par kara nopolnem un tikai tam, kas ispildjis sawu peenahkumu pret walsti ar ahrkārtigti gruhteem iszilus warondarbeem — par godu un slawu Latvijai, tam, karsch azimredjamas nahwes bresmās nizinadams, apšinigi un paschaisleedsi, bresmās un gruhtibās dodotees, isdara sawruhpu un ar pilnām sekmēm iszilus warondarbu, dewusku nepahrprotamu un azimredjsanu labumu walsts droschibas waj kara panahkumu sīnā. Schahdu warondarbu war isdarit kā karā, tā ari meera laikos, kā us preekschneebas pawehli, tā ari us paša erošni. Karawihrs, kas us sawu galwu buhju usnehmeeis iswest kahdu iszilus warondarbu un pee tam buhju išauzis no angstakās wadibās noteilto kara darbibas planu, ar kaunām sekam preeksch kopejas leetas, naw zeenigs „Lahtschplehscha“ kara ordena).

Gebildumu naw? Peenemīts. 10. pants, 1. punkts.

(Ar ščo ordeni war apbalwot karawihru, pirmkārti, karsch personigi karašpehku wadot, uswar skaitlisla waj apbrunošchanas sīnā pahrspehkā ešosku eenaidneku, tā ka kaujas isnahkums lihdsinatos nepahrprotamai pretineekai satreelschanai);

Gebildumu naw? Peenemīts. 2. punkts.

(karsch, personigi wadot kahdu karaspehka dālu, waj kaujas grupu, atrodotees sem teesħas un stipras pretineeka uguns, pretineekam stipri usbruhkot waj siħwi pretojotees, ar sawu darbibu azimredjami leela mehrā weizinajis wiħas sawas dalas panahkumus);

Gebildumu naw? Peenemīts. 3. punkts.

(karsch, teesħi un personigi kahdu karaspehka dālu wadot, eenemtu pretineeka zee-toksnī, apzeetinatu pozīziju dālu, waj ari kahdu ajsstahweschħanai nodrojchinatu punktu, un ar to atweeglinot zitru dālu darbibu, nepahrprotami un azimredjami weizinajis wiħas kaujas isnahkumu ġawwejhem par labu);

Gebildumu naw? Peenemīts. 4. punkts.

(karsch, pretineeka spahrnu apejot, waj iſlauschotees us wina aismuguri, usbruhk peħsħħni pretineekam un ar to iſħiekk kauju ġawwejhem par labu);

Gebildumu naw? Peenemts. 5. punkts.

(kursħ, zeetoljni waj apzeettinatu weetu aistħawtot, iħstur wiċċu aplenkhanu un nepadodotees notur to);

Gebildumu naw? Peenemts. 6. punkts.

(kursħ, iħsturo kauju ar naidneeka pahrspehku, ispalihds gruhtā itħawwli nofku-wuschai sawejo karaspexha dalai un to isglabji no draudscham bresħmam);

Gebildumu naw? Peenemts. 7. punkts.

(kursħ ar kauju islausħ zebu uż-aplenktu zeetoljni waj apzeettinatu weetu un peegħdha tur-wajadsgoż palihha spekkus, kara wiesħanas peederumus waj usturu, waj ari fa's islaussees zaur neħameħrojami leelaku pretinefa pahrspehku un fneħdi is-palihdsibu sawejo eelenktai dalai);

Gebildumu naw? Peenemts. 8. punkts.

(kursħ, kahdu karaspexha dalu wadot, eelenktis no wiċċam puġem no eenaidneeka pahrspehka, iżżejjas zauri apleuzejha pretineka rindam, neastħajjot tam kara laupijumu);

Gebildumu naw? Peenemts. 9. punkts.

(kursħ, wadot karaspexha dalas, kauja teesħi sem pretineka uguns ar saweem riħkojumeem radjijs taħbi kauja apstaħkiex, ka zaur to frixt guhsta paċċu spekkem stiġruma sinā liħdsiga eenaidneeka dala);

Gebildumu naw? Peenemts. 10. punkts.

(kursħ, no pretineka strauja treezeena waj isniħzinoxhas ugħuns sajauktas un neħaħrtib aħxa p-oħra tħalli karaspexha dalas, leelak frontes rajonā, satur, waj ari uż-ahtru roku sagrupp u peespejha karawhiru apturet pretineka straujo usmaħħħan, dodot sawejeem eejx pejju jaħrafha, nodrożċinat frontes itħawwli un issargatees no leeleem saudejumeem);

Gebildumu naw? Peenemts. 11. punkts.

(kursħ zihha, nekkatotees uż-to, ja eenaidneekx aktħajji uż-winu niċċu ħanġtem, loschmeteu un lelgabal u ġuġi uġuni, apklusna loschmetajus un lelgabalus un oħnej to, waj ari kursħ neewehrodams eenaidneeka pahrspehku fihwu uż-brutkunu un niċċu scha-teni un loschmetej uġuni, aistħaw un isglabji loschmetej waj lelgabal posizjju);

Gebildumu naw? Peenemts. 12. punkts.

(kursħ, wedot zihha nodolu preti stiġraku pretineku, teesħha kauja sagħbiha pretineka armijas, korpuji, diwissijas, brigades waj pulfa komandeerus waj ari aħswabina taħbi sawejo no eenaidneeka guhsta);

Gebildumu naw? Peenemts. 13. punkts.

(kursħ labprahagi peeteżes waj ari no srawas preeħxneezibas fuhtis drau smiġa, bet swariga uđ-dewuma ispildiħanai pretinefa aismugur ċe (peenekram ipostit noteiktu dselszelha tħalli waj wiċċaprigi pahrra tħalli dselszelha satiżi un zell dselszelha katastrofis, isniħzinat eenaidneeka transportus ar munizzu, gaixlugeeziżibas peederumeem waj usturu, ujjipridsinat waj nodeddinat pretineka fara wej-ħanai swarigas buhwex, ipostit telefoni waj telegrafu, waj samait lelgabalus u. t. t., skos uđ-dewumus sekmig iż-ispilda, ar to pretineka armijai nodaridams leelu postu un aiskawedams pretineka darbibas sekmigmu);

Gebildumu naw? Peenemts. 14. punkts.

(kursħ sewiżi kli gruhtos apstaħklos un džiġi wibbi teesħi draudschas bresħmäss isħara pa kaujas laiħu, waj pirms kaujas droċ-ċirđigu iż-żlu fuq il-ħalli pretineka darbibas joslà waj wiċċa aismugur ċe, eewahkdams parejjas un noteikta sinas par pretineka spekku fastħawhu, noweetojumu un fuštibam, par wiċċa eenemmo aġġabalu, posizjju, nozeġiġi jumu eekħa tħru u. t. t. un, skid sinas nodobot sawi waldbi atweegħlina un sekmè paċċu spekku darbibu);

Gebildumu naw? Peenemts. 15. punkts.

(kursħ, no wiċċam puġem eelenktis, uż-eenaidneeka preeħxliklumu padotees, atbild ar zeetu un negrosamu atraidiżjumu un turpina kautees liħds saman as-saudexħanai waj pilniggi nespħejha);

Gebildumu naw? Peenemts. 16. punkts.

(kursch teesħħā un īħwā kaujā eenem swarigu pretineeka poziziju punktu, ar to kaujas isnaħkums noteikti nosveras mums par labu);

Gebildumu naw? Peenemts. 17. punkts.

(kursch, personigu preelħsħiħmi drosħsħirdibba parahdot un zitħus sew libħdi aistrauijot, sem teesħħas un stipras pretineek uguns israujas zauri gruhti pahrwarameem pretineeka mahħsligeem kawekleem pretineeka pozizijas preeħħħā un, iswedot zauri usbruhlošċo daļu, nodroščina sekmigu kaujas isnaħkumu);

Gebildumu naw? Peenemts. 18. punkts.

(kursch, zeetoksnī waj apzeettinatu punktu eenemot, pirmais useedams u ħħwi aistraħwawu walni, waj ari eeraudamees apzeettinajumā un ar isħahdu joli aistraħdams sew zitħus libħdi, nodroščina sekmigu kaujas isnaħkumu);

Gebildumu naw? Peenemts. 19. punkts.

(kursch, pretineeka zeetoksnī waj apzeettinatu poziziju eenemot, israujas zauri pretineeka apzeettinata l-innjai u ħġira aismuguri, un tur, pozizijas eenemdams un turedams, taħda sinā noteikti palihds eenemt pretineeka zeetoksnī waj apzeettinajumu);

Gebildumu naw? Peenemts. 20. punkts.

(kursch, azimredsamas teesħħas breejmas dodeeħ, ar isridsinameem libħsekkem waj zitħa zelā iżżejji pretineeku no nozeħgħteem nozeħġi tħalli, kà blindasham, kassemet, pretminu galerijam u. t. t.);

Gebildumu naw? Peenemts. 21. punkts.

(kursch, breejmas neewajot, personiġi atrasdams wahji aissargatu weetu zeetoksnī waj nozeħġinatā pretineeka pozizijas, iswed pa scho eeeju sawu karaspħeku un ar to noteikti weizina pretineeka pahrwareħchanu minnha nozeħġi tħalli);

Gebildumu naw? Peenemts. 22. punkts.

(kursch, atrasdamees, techniċċus darbus iswedot, teesħħā eenaidneka poziziju tuwumā, pretineekam meħġinot schos darbus ar usbrukumu pahrira kauja, neewadams azim-redsamas nħwex breejmas, patur sew darba weetu un, neatlaidgi darbu turpinadams, iswed to liħdi beigam);

Gebildumu naw? Peenemts. 23. punkts.

(kursch usbrukuma laik ar isridsinam libħsekket palihdsu waj kà zitħadi, sem teesħħas pretineeka uguns darbojotees, atbriħwo zelū strauji usbruhlošċha, noahr-dot zelā ejoħo is-sħeħħiġi kifissi, kà: kà asewixxha sejnä, dsejjs schogħi, mahħsligeu fawlkus u. t. t. dodams ar to eesperejju eenemt pretineeka apzeettinajumu, atweegħlina usbrukuma sekmigu iswexxha);

Peenemts. 24. punkts.

(kursch, pahrejot pahr upi, kuru aissħaww pretineeks, pirmais nokluhxt winn pu ġejun, tur turedamees, atweegħlina zitħam dalam upes pahreeħchanu);

Peenemts. 25. punkts.

(kursch, personiġi wadidams jahtnekku waj zitu kahdu karaspħekha daļu, kritiċċa kaujas briħdi ħewi upurejot, isqlahbi ar to zitħas datas waj ari ar to noteikti palihds ppe nepahrprotam kaujas peenahkumu eegħihschanas, waj ari isnħażza pretineeka speħħek, ne mäsku par pascha, waj ari eegħihs darbojoxbos leelgabalus un losħmetejus);

Peenemts. 26. punkts.

(kursch ar drosħsħirdigu paschaisleedsigu darbibu pretineeka speħħek rajonā waj aismugur ħadha rada apju fuu un paniku leelakas pretineeka karaspħekha datas un ar to noteikti sekmie ħawnej wi spahrejus panahkumus);

Peenemts. 27. punkts.

(kursch, teesħħam breejman draudot, sem stipras un intensiwas pretineeka uguns nodibha waj ari atjauno pahrtrauktos sakarus starrp diwam kopeju oporazju sinā jaist-tam noda ħam waj karaspħekha grupam);

Peenemts. 28. punkts.

(kursch, upurejot sewi, isglahbj no eenaidneeka rokam swarigus kara noslehpumus, eeguhst tahdus no eenaidneeka, waj ari isglahbj teizamus un nepeezeeschamus kara wadonus waj armijai nepeezeeschami wajadfigas personas, tas atswabinadams no guhsta);

Peenemts 29. punkts.

(kursch, pa laujas laiku, usbruksma gadijumâ, ar dalu, ne leelaku par bataljonu waj eskladronu, ar sawu attapibu un droshfirdibî israujas zaur stipraka pretineeka fronti un, usbrukot pretineekam no sahneem, waj ari eenemot pretineeka swarigus satikmes punktus, sajauz fahrtigu laujas wadishchanu pretineeka puse un, aisklavejot pretineekam peehuhit palihga spehkus, us laujas linijas weizina laujas panahkumus);

Peenemts. 30. punkts.

(kursch, laujas fastrehguma gadijumâ un jukam iszelotees saweju dałâ, ar droshfirdigu usstahschanos un ar jahtneefu waj strehlnieku daku iswed usbrukumu pret eenaidneku lihds tuwzihnaai un, winu atbihdidams atpałak, dod saweju karaspehka dałam eespehju sahahrtotees);

Peenemts. 31. punkts.

(kursch, issuhits no preekschneezibas waj ari dewees us paschaeerošmu no galweneem spehkeem leelata attahkumâ esoschu strategiſti swarigu weetu, peemehram, schaurumu eene mot un to neailaidigâ un nefamehrigâ zihna, droshfirdibî iszilus israhdot, aistahwedams, weizina pretineeka satrekschanu waj sawejo isglahbschanu no spaidiga waj draudosha stahwokta);

Peenemts. 32. punkts.

(kursch, sem stipras eenaidneeka uguns atrodotees ar masaku leelgabalu skaitli, neka pretineekam, ar attapigu rihzibu pilnigi saista pee sewis pretineeku artilerijas darbibu, ta sawedams winu darbotoes pret saweju fahjneekem, waj ari ar mahkligi, weikli un fahrtigi waditu pretineeka artilerijas apschaudishchanu to peespeesch klujet, lihds paschu fahjneesi un jahtneeki weiktu sawu usdewumu, netekot kaweti sawa darbibâ no pretineeka artilerijas uguns);

Peenemts. 33. punkts.

(kursch, saweju spehkeem us preekschu wirsotees pa kahdu schaurumu starp ejeru waj tiltu, pirmais usstahda sawu artileriju waj loschmetejus un sem stipras un teeschas schautenu, loschmeteju waj artilerijas uguns ar intensiwu uguni apkusina pretineeka artilerijas waj loschmeteja darbibu, radot ar to eespehju sawejo karaspehka dałai eenemt fahrtigi schauruma waj spraugas preekschlauku, sahahrtotees un pahreet usbrukumâ);

Peenemts. 34. punkts.

(kursch, schaurumu waj spraugu aistahwedams, sem stipras prefineeka uguns ar artilerijas waj loschmeteju polihdsbu aptur pretineeka usmakhchanos til ilgi, ka eespehjams pascha karaspehka dałam fahrtigi atkahptees ajs schauruma un nostiprinat sew pozicijas);

Peenemts. 35. punkts.

(kursch, artilerijas grupu wadot, sem teeschas un stipras pretineeka uguns, iswisdamees us preekschu kopâ ar saweem usbruzejeem fahjneekem un ar sawu intensiwu un fahrtigu uguni pretineeku satrekdams, dewis sawejo karaspehka dałai eespehju eenemt pretineeka poziciju un tanis nostiprinatees);

Peenemts. 36. punkts.

(kursch, lihds pehdejam schahweenam un lihds pehdejai eespehjai gataws sewi upuret, apichayda teescha tuwumâ peenahkuslus usbruzejus pretineeka fahjneekus waj jahneekus, dodot ta eespehju sawejeem sahahrtotees waj fahrtibâ atkahptees);

Peenemts. 37. punkts.

(kursch, pawadot usbrukumâ esoschos fahjneekus lihds winu teeshai zihna ar pretineeku, peerahdijis ar sawas, fahjneekem sekojochas artilerijas darbibu teeschu un nespahprotamu usbrukuma isdoschanos);

Peenemts. 38. punkts.

(kursch sawejo krasia, sem stipras pretineeku kugu artilerijas uguns aissardjibas

malā iżelto eenaidneeka desantu ne tikai atsit ar winam uštizetās artilerijas teizamo wadito uguni, bet ari zaur to pahrtrauz wiſu eenaidneeka paſahkumu);

Peenemts. 39. punkts.

(kursch, sem teesħas un stipras eenaidneeka uguns atrodotees, batareju waj bata-reju grupu wadot, ar ħawas artilerijas uguni nogremdē eenaidneeka brunotu kaujas fugi);

Peenemts. 40. punkts.

(kursch, pa kaujas laiku atrodotees iżiżlus breešmās preeħsnejha artilerijas noweh-rotawā, sem stipras un intensiwas pretineeku uguns, dod kahrtigus un parejus ajsrahdi-jumus ħawej artilerijas uguns korigeschħanai, dodiż ta' eespehju eenaidneeku galigi jaħkaut);

Peenemts. 41. punkts.

(kursch, nahwes breešmas neeweħrojot, dweeħs eenaidneeka nometnē un, uskerdams wiad rafsijsko, telefona, telegrafa waj zitu kahdu ħasina schanās weidu, waj ari pahrtrauz-dams wiad min kahrtigu ħasina schanās eespehju, ta' padarot pretineekam neespehjamu kara-spehka wadibu, jekm ħaweo panaħfumus pee pretineeka pahrwareħschana);

Peenemts. 42. punkts.

(kursch, peħz pretineeka pozisija swarigu punktu eenem schanas, usbrueju preeħsch-galā atrodotees, u jeneemat punkta nostiprinas un to notur, nodibinot un ušturot sakarus ar angsta fu wadibu liħds palihgspehku peenahħschħanai waj liħds paweħlei aktah ptees);

Peenemts. 43. punkts.

(kursch, nahwes breešmas neeweħro dam, sem teesħas un intensiwas pretineeka uguns ar attapigu riħabu iżglabji fareitwu waj fara peederumu wilzeenu, tas zelā ap-turets, zelā waj ripojjscha materiala saboja schanas peħz, un nowed to liħds noteik tam-mehrklam).

Peenemts. 44. punkts.

(kursch, wadot lidma schinu waj gaisa fagi, iżnibzina kaujas sazihkstā pretineeka lidma schinu waj gaisa fagi, waj ari peespech taħdu nolaistees un palik sem ġej muhsejo pużei);

Peenemts. 45. punkts.

(kursch no pretineeka darbibas raditās peepesħħas nahwes breešmas neewajot, gaisa fagi (resp. lidma schinu) wadot ar uguni waj sprahgi weelam, waj ari ziteem kah-deem liħsekkem, nodara redsamu postu pretineeka nometnē, noliskawam, satijsmes eefahrija, apzeettinajumeem, fugeem waj ari kaujas iż-żejt kiroschha briħdi ar kahdu no minn-eem paneħmeeneem sazel apjur kumu pretineeka karaspelkā un ar to weizina ħaweo ope-rażju iżweshħanu);

Peenemts. 46. punkts.

(kursch, nekkatotees us nahwes breeħmam ar minn palihdsibu waj zitadi kā japosta waj padara kaujas nespħejigu pretineeka brunotu automobili, tanku waj brunotu wil-zeenu, ta' ka tas frikti muhsejo rokas, waj ari azimredjet padarit galigi nederig);

Peenemts. 47. punkts.

(kursch, nekkatotees us nahwes breeħmam, sem stipras pretineeka flottes waj krafha artilerijas uguns, personiġi darbus wadot, atjauno minn ajsprosto jomu waj taħdu radit, un ar jekk ajskaw fara fugu tuwox schanos waj wiċċu iżlaus schanos, ussprid sinot pretineeka fagi);

Peenemts. 48. punkts.

(kursch, nekkatotees us eenaidneeka pretdarbibas raditām nahwes breeħmam, ar paſħkustoschha waj ajsprosto jomu minn palihdsibu waj zitadi kā ussprid sinha waj nogremdē pretineeka kaujas fagi, branderi waj swarigu fara trausportu, waj ari iż-wieħed pee ajsħ-minn-eem apstahkeem taħdu darbu, kuru sefas buhtu kahda pretineeka kaujas fagi, brandera waj swariga transporia bojjā eesħħana);

Peenemts. 49. punkts.

(kursch, nizinadams nahwes breešmas, sem pretineeka uguns rada pretineeka uħdenoś minn ajsprosto jomu un ar to, ja weħla kaujas fagi, pahrtrauz pretineeka fara un zitu fagi iż-żejt kiroschha juhrā, waj kustesħħanu pa upi, waj ari iżnibzina waj padara

nederigu pretineeka minu aissprostojumu, atbrihwodams ūwejo ūgeem ūseju juhrā waj ūtſeſhanos pa upi);

Peenemits. 50. punkts.

(kursch, ūchtaba preefchneeka amatu ūspildot, nahwes breeſmas neewehehojot, nem aktiū dalibū pretineeka teechā ūluhkoſchanā, us eewahktō ūnu pamata ūstahda opera-ziū ūlanu un ūee operazijam ūaujā ūeedalidamees, ūrauſta mehrka droſchu ūstneegſchanu ūkme pehz preefchneeka apleezibaſ);

Peenemits. 51. punkts.

(kursch, ūchtaba preefchneeka weetu ūspildot, kritisčka ūaujas brihdī, ūwu ūsibwibū us ūpehlī ūleekot, ūwa preefchneeka ūsdewumā waj ari ūnewaredams no ūina ūhtā ūlakā ūdabit ūrahdiuumus, us ūwu galwu ar drožſirđigū ūnemſchanos un attapibū ūglahebi no kritisčka ūstwokta ūaujā dalibū ūemojcho ūaraspēhka datu, wedot to ūee ūswaraſ);

Peenemits. 52. punkts.

(kursch, ūadu waj ūtu ūahdu ūgrupu ūomandejet, waj ūnaemot ūomandu ūritiſcho waj ūewainoto ūirsneefu ūeetā, ūatur ūaia ūahrtibū un ūspreech ar ūinu pretineeku no ūeraukuma waj no ūitas ūahdas ūapeetinatas ūeetas);

Peenemits. 53. punkts.

(kursch, ūomandu waj ūgrupu ūadot, ūſit pretineeku no ūapeetinata ūunkta);

Peenemits. 54. punkts.

(kursch, ūadu ūomandejet, waj ari ūtrodotees ūargu ūdeenesčā ūtsewiſččā ūunkta, ūnotur ūunktu un ūſit pretineeku, ūtiprumā ūne ūafaku par ūeenu ūotu);

Peenemits. 55. punkts.

(kursch, pehz ūwejo ūirsneefu ūpaſaudeschanas pa ūaujas ūaiku ūomandeschanu ūnemdamenees, ūatur waj ūtjauno ar drožſirđigū ūattapigu ūstahſchanos ūahrtibū ūotu, ūſfadronā ūn batarejā waj ūomandā ūnodiбina ūjuhkoſhos ūakarū, ūnotur ūinu waja-đigā ūeetā, ūrahdiuumus ūahrtigu ūetdarbibu ūenaidneekam);

Peenemits. 56. punkts.

(kursch, pehz ūwejo ūirsneefu ūpaſaudeschanas waj ari ūtrodotees ūtahli ūno ūawa preefchneeka, ūuwzihnas ūadijumā us ūpaſcha ūeroſmi ūstahda ūoſchmeteju ūtwakā ūtahluumā ūpret pretineeku un ar ūteechu un ūabi mehrketu ūguni ūabalsta ūwejo ūbrukumu waj ūtgaunu);

Peenemits. 57. punkts.

(kursch, buhdams ūkretā ūlehpnuwē) ūpar ūwezako, ūatlahj ūenaidneeka ūmahkſchanos, ūaikā ūpar ūpaſino ūwejo ūpreefchneebai un, ūneſkatoeess ūdraudōščā ūbreeſmam, ūturpinadams ūpret pretineeku ūnowehrot, ūdod ūespehju ūwejeem ūguht ūdroſchus ūpanahkumus);

Peenemits. 58. punkts.

(kursch, ūem ūteechas ūstipras ūpretineeka ūguns, ūee ūtelegraſa, ūteleona waj ūsig-nalizacijas ūdarbeem ūstrahdadams ū ūomandu waj ūgrupu ūadidams pa ūaujas ūaiku, ūnizinadams ūahwes ūbreeſmas, ūneſlaidigi ūstur ūahrtibā ūakarū ūihdſeklus ūawā ūaraspēhka ūaikā ūn ūdod ūespehju ūahrtigi ūadit ūdarbibu ūn ūguht ūgaligus ūpanahkumus, ūiſargajot ūtos ūno ūneiſbehgamas ūtrefeſchanas);

Peenemits. 59. punkts.

(kursch, buhdams ūgruhti ūewainots, ūaleek ūaujas ūaikā waj ūatgreeshas ūno ūahr-ſainotnes ūpilā ūapbrukojumā ūn ūtahlaku ūdalibū ūaujā);

Peenemits. 60. punkts.

(kursch, ūem ūteechas waj ūstipras ūpretineeka ūguns, ūpaschaisleedfigi ūnodſehſč ūprahgſweelu waj ūmunizijas ūnolikta ūtwumā ūſzehluſchos ūguns ūgrehku);

Peenemits. 11. pants.

(Neatkarigi ūno 10. ūpantā ūmineteem ūadijumeem, ūkara ūordeni ūwar ūpeſchkiert ūtam:
a) kursch us ūwa ūeroſmi ūn ūtbiļibū ūidara ūahdu ūwarondarbu, ūkas ūar ūiſchli-roschu ūespaidu us ūaujas ūgaitu ūwed ūwejo ūsaūſſemes ūaraspēhku waj ūfloti ūee ūswaraſ;

b) kurš, newaredams pehz ūhwas zīnas tāhlač turetēs, ar noluhtu nepadotees pretineekam, uſpridīna apzeetinajumu, iſnihzina nozeetinatu buhvi waj zītu kahdu atbalsta punktu waj kugi; pē tam pats ūkodams waronahwē, un wiſpahrigi tas, kurš ar ūku waronahwi eefihmē tēwījas wehsturē ūlawenu warondarbu).

Peenemts. 12. pants.

(Warondarbus, kurus juhrneeli weiz uſ ūaušemes, apbalwo pehz kara ordena statuteem, kuri atteezas uſ ūaušemes karaspēchka darbibu).

Peenemts. 13. pants.

(Latvijas karawihreem, kuri atrodas ūbeedroto armijās, war peeschīrt kara ordeni par iſzilus nopolneem karā uſ augščā mineto noteikumu pamateem).

Peenemts. 14. pants.

(Katri Latvijas karawihru war apbalwot par statutos paredseteem warondarbeem, bet neweenam karawihram naw ūeefības prasit, lai winam peeschīrtu kara ordeni).

Peenemts. 15. pants lihds ar peefihmi.

(Ja kahds karawihrs ar ūku waronibū pelnījis, ka winam peeschīrt kara ordena nosihmes, tad wina dasas preefīchneeks waj ta ūeeneeks ūno par to ar rāstu ūkaujas preefīchneezibai, sem kura wadiķas karawihrs iſdarijīs apbalwošchanas zīnigu warondarbu).

P e e f i h m e . Ja warondarbu iſdarijūschā ūkaujas preefīchneeks kritis, waj ēewainojuma dehl atītāhīs ūku datu, tad karawihram ir ūeefības ūfīnot par ūku iſzilus darbu nahkoščam augstakam preefīchneekam).

Peenemts. 16. pants.

(Stāhdot preefīchā apbalwošchanai, katra preefīchneeka peenahkums ir pilnīgi pahrlēezīnes, waj apbalwošchanai preefīchā stāhdamais pateiži weizis ordena statutos paredsetu warondarbu, par kuru war peeschīrt kara ordena nosihmi. Wiſpūglī pahrlēezīnes par ūeesham ūelktu warondarbu, preefīchneeks, ūlahtpeeleekot ateezīgus peerahdījumus, pamatiņi to attehlo un ūeefihmē: ar kahdu karaspēchka datu, kahdā ūstahwā un ūtīrumā, sem ka wadiķas, kur un kad minetais warondarbs ūtīzis ūelks, ka ari to, kahdi un zīl ūleli ūeguwumi kara ūederumos un ūuhsteknos nahkušči muhsejo rokās un kam wini nodoti).

Peenemts. 17. pants.

(Ja ūkaidri ūedsams, ka ūeeneegums dehl apbalwošchanas ar kara ordena nosihmi pilnīgi ūpamatotis, tad tas ūtingri ūodams pehz ūfīumeem).

Peenemts. 18. pants.

(Ūeeneegumi dehl apbalwošchanas ar kara ordena nosihmi ūdarami no ūeefības ūkaujas preefīchneeka ūkaujēotes pehz ūelktā iſzilus warondarba un wiſpahrigi, parastos apstāhklos, ne wehlač, ka diwus mehnēchus pehz warondarba ūdarīšanas. Ūsnehmumi ūelaisčāmi ūkai ūeifīchī ūwarīgos un ūpamatotos gadijumos).

Peenemts. 19. pants.

(Preefīchā ūstāhdījumus par kara ordena ūkawaleera goda ūeschīkšanu ūkaujas preefīchneebā ūkaujēoti ūirša lihds apšārdības ministrim. Ūeeneegumus dehl apbalwošchanas ar kara ordena nosihmi ūodod ūsauktai kara ordena domei, lai ta tos ūspreestu).

Peenemts. 20. pants.

(Apbalwojumu ūtībāt par ūeepreefīchamu, ja ne ūasāt par ūesmit ūozeklu no domei ūstahwā atrod ūeeneegumu par ūareižu un ordena statuteem ūeemēhrotu).

Peenemts. 21. pants lihds ar ūeefihmi.

(Dome, apspreedusi ūeeneegumus, ūosūta ūawus ūehmumus apšārdības ministrim, ūtīhmejot, uſ ūahda ūunkta ūamatā apbalwošchanā ūtīhta, waj ka warondarbu ūewar ūeemēhrot neweenam ūstatutu ūtamāt.

P e e f i h m e . Dome war ūeeprasit ūajādības gadijumā ūapildu datūs.

Utraidīšanas gadijumā war ūtāuot preefīchā ūstāhdīšanu dehl apbalwošchanas ūkai tad, ja ūadūšeēs ūaunižun ūoteižti ūakti, kuri ūuna ūapbalwošchanai par ūabu).

Peenemts. 22. pants.

(Latwijas armijas karawihrus eeskaita par „Lahtschplehscha“ kara ordena kawa-leereem, issludinot tos ar pawehli pa armiju, kā ari ar pawehlem ateezigās daļās, pē-turām peederējīs un peeder apbalwotais).

Peenemts. 23. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena nosīhmes īwinigi pāsneidsot, apbalwotam dod ari „Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleera apleezibas rakstu, kuru parakstījis ordena domes preefīschehdeijs un apfarðisbas ministrs, klahtpeeleekot ordena sīhmogu).

Peenemts. 24. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleeru ūrakstus un ari wišu ūrakstīchanoš ordena leetās wed apfarðisbas ministrija. Kara ordena kawaleeru ūrakstā atīshīmē: kād un par kādu warondarbu ordenīs pēschķirts, eenemāmā deenesta weeta un deenesta pākahpe. Wišas īnas, ateezoties uš pahrmānam par apbalwotām personām, eewah-zamas no ateezigām eestahdem).

Peenemts. 25. pants lihds ar pēsīhmi.

(Apbalwoščana ar kara ordena nosīhmi un eeskaitīchana par kara ordena kawaleeri noteik īwinigā lahrī: kara spēkha atsevišķības daļas, kurās ir apbalwojamē ar kara ordīni, išwedāmas uš paradi. Apbalwojamos issauz parades frontes preefīschā. Pa apbalwoščanas laiku orkestrs spēhle īwinigu marschu un kara spēkhs atdod godu. Pehz apbalwoščanas kara spēkhs eet zeremoniālā marschā apbalwotēm garam.

P e e s i h m e 1. Apbalwoščana uš laujas lauka išvara, tikklihds tas eespehjams.

2. Apbalwoščanas zeremonijas jaisdara ar wišleelako īwinigumu).

Peenemts. 26. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleereem atlauts leetot „Lahtschplehscha“ kara ordena nosīhmi uš sīhmogeem, papireem u. z.).

Peenemts. 27. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleereem atlauts neħħat karawihra tehrpu ari aktīvā deenestā neatrodotees, pehz armijā peenemtā un pastahwoščā parauga).

Peenemts. 28. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleereem par wiñeem pēschķītam kara ordena nosīhmem nām jamāksa neħħds atlīhdsinajums).

Peenemts. 29. pants.

(Wiši „Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleeri eewedami ūrakstos pehz ordena nosīhmes eeguhščanas laika un pehz schķiras).

Peenemts. 30. pants.

(Ezeirot atbildigos amatos armijā un flotē, „Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleereem dodama preefīschroka pēc wišāda īnā zitadi weenlihdsigeem kandidateem).

Peenemts. 31. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleereem, ari aktīvā deenestā neatrodotees, īneids par weli ahrīa valiħdīsu pehz teem noteikumeem, kuri ateezinami uš aktīvās armijas karawihreem).

Peenemts. 32. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleereem dodams diwkahrtīgs atwalinajums, samehrā ar normeteem parasteem un wišpahrejeem kahrejeem atwalinajumeem).

Peenemts. 33. pants.

(„Lahtschplehscha“ kara ordena kawaleereem jadod preefīschroziiba, eeguhstot tahlaku militaru iġħilibju).

Peenemts. Wahrds Gailit.

M. Gailits (bespartejisko bessemneelu un massaimneelu grupa): Es ēsneidsu 34. pantu fełkosħčha redakzijā:

„Schis likums stahjas spehkā 7 deenas pehz wina issludināshanas „Waldības Wehstnesi“.“

Presidentis J. Schafte: Es likschu scho preefschlikumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preefschlikumu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preefschlikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Preefschlikums peenemts. Es likschu tagad us balsoschanu scho likumu wišā wišumā un luhdsu pazeltees tos, kas ir par schi likuma peenemschanu. Tagad es luhdsu pazeltees tos; kas ir pret schi likuma peenemschanu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejuschees no balsoschanas. Par scho likumu issazijuschees 60, pret winu 36 un atturejuschees 2. Tā tad schis likums peenemts. Lihds ar to ir isbeigts schis deenas fahrtibas punkts.

Nahloschais deenas fahrtibas punkts ir ahrleetu ministra sinojums. Wahrdīs peeder ahrleetu ministrim.

Ahrleetu ministrs S. Meierowizs: Loti zeenijamee Satwersmes Sapulzes lozeliu fungil. Sawi schis deenas sinojumu weltischu Tautu Saweenibai un Latvijas wehlaamā atteezibam pret to. Man naw schai augstā sapulzē jarunā par Tautu Ligas wehsturi un par winas iszelschanas, jo tas ir wairak waj masāt sinams. Gribu tikai aishrahdit us to, ka leelas idejas par tautu fawstarpejo faprashanos, par meera nodroshinaschanu, par karu nowehrschanu ir loti wezas un pastahw jau wairak kā 100 gadus. Par schim augstām idejam jau runaja 1815. gadā pehz Wines konferenzes, kad nodibinajās tā sauktā „swehtā alianse“. Starp walstīm, kurās radija „swehto aliansi“ panahza weenošchanas karus turpmāk wairs newest, bet kā sinams, tūlīhds schi konferenze ißlihda, sahlas atkal jauni kari un brunošchanas turpinajās. Wehlal, 1898. gadā us Kreevijas toreissejā walsts galwas zara Nikolaja II. eerosinajumu fanahza Hagaš konferenze, kurā peedalijās 26 walstīs. Schi konferenze atsina, ka Tautu Liga ir nepeezeeschams instruments preefsch walstu fawstarpeju atteezibu nokahrtošchanas. Hagaš konferenze usstahdija 3 problemas: 1) atbrunošchanas, 2) schlihreju teesa un 3) starptautiskā sarkanā krusta darbibas paprashinaschanā kā us sausmes, tā ari us juhras. Bet kad pehz 8 gadeem fanahza otra konferenze, 1907. gadā winā peedalijās 24 walstīs agrāko 26 weetā un no pirmā konferenzē usstahdītam leelām idejam mas wairs kas palika pahri. Us Wahzijas preefschlikumu jautajums par atbrunošchanas tika nonemts no deenas fahrtibas. Schlihreju teesas kompetenzes tika eercobeschotas un no Wahzijas imperialistu pušes eesneedsa preefschlikumu, ka schlihreju teesa war isschlirt weenigi tahdus jautajums, kas neatheezas us walstī godu. Pats par fewi saprotams, ka lihds ar to schlihreju teesas idea pahrwehrlās par neko, un schi konferenze, kura bija fanahkusi, lai nodibinatu pasaule meeru, beidsās ar to, ka ta nolehma, ka karu nedrihkst eesfahlt bes peeteišchanas, tā tad paredsēja kara eespehjamību, tomehr tīk dauds gan atsina, ka no walstīm war prasit karu eepreelfsheju peeteiſchanu. Schis lehmums tika wests fakarā ar to, ka Japana bija fahdus gadus eepreelfsch usbrukusi Kreewijai karu nepeeitkdamā. Tomehr wišas schis konferenzes aishrahda, ka radusees idea atrast starpwalstisku instrumentu, kurās usdewums lai buhtu atrisīnat jautajumu par walstīs fawstarpigām atteezibam, un panahkt karu nowehrschanu. 1914. gadā, kad iszehlās pasaules karš, leelas fabeedribas grupas un organizācijas noteikti prasīja, lai reis tīktu darīts gals ašins isleeschānai un

turpmakeem kareem, lai heidsot atrastu tahu modus vivendi, ka karus isnihzinatu. Scho ideju Amerikas brihwalsis presidents Wilsons konkretnā weidā ispauda sawos 14 punktos; no frantscheem par winu eestahjās Leons Burschuā; pār to runaja Anglijā lords Roberts Sesils, Wahzijā Erzbergers un daudzi ziti. Scho ideju aistahweja ari leelineku waldiba, kura fludinaja, ka nahkotnē armija ir demobilisejama un ir nepeezeeschams radit apstahklus, lai walditu muhschigs meers un tautu fadraudība wiša pašauļe. Meera farunās Parisē leelo ideju par konfliktu nowehrschanu starp walstīm eetehrpa tā faultā pantā par Tautu Saweenibū, kuri noteikti aistahweja Amerikas Saweenoto Walstu presidents Wilsons. Lihgumu par Tautu Saweenibas dibinaschanu parakstīja 1919. gada 20. aprīlī. Ja mehs salihdsinam scho Parisē starp fabeedrotām walstīm parakstīto lihgumu ar teen projekteem, kurus aistahweja plāschā fabeedriba daschadās walsīs, tad jašaka, ka tas ir kompromisa auglis, kursch neatspogulo tik spilgti wišu to, ko isteiza leelā domā par Tautu Ligū. 28. jūnijā parakstīta Werhalas meera lihgumā eetilpinats pirmā weetā kowenents par Tautu Saweenibū. Jau toreis, fabeedribā pazehlās domas par to, ka šī eestahde nebuhs peeteekofchi stipra, lai iſſchirkītu tautu starpā raduſhos strihdus, lai nowehrstu nahkotnē karus, lai panahktu abrunoschanos kā us juhrs, tā us faſſemes. Ja no weenas puſes jakonstātē, ka Tautu Ligas kowenentā naw eemeefotas wiſas tās leelās, zehlās idejas, ko winas pateeſee aiftahwji gribēja panahkt, tad no otrs puſes tomēhr ir jaatſihīt, ka Tautu Liga ir instruments, kursch grib nowehrst konfliktus tautu starpā, un sawā pirmā pastahweschanas gadā Tautu Liga ir leelā mehrā attaisnojuſi us winu liktās zeribas, tapdama par noteiktu aiffargu lihdselli pret jauneem kareem. Salihdsinot Hagas institutu ar Tautu Saweenibū winu attihstibas prozesā, uskriht weena swariga iſſchirkība, proti, kamehr pirmā iſgahja us sawu kompetentschu faschaurinaschanu, tifmehr otrā, Tautu Liga, ir mehginajuſi sawas teesibas un sawu darbibu paplaſchinat. Ja Tautu Liga turpinās sawu darbibu tāpat us preekschu, tad mehs waram buht pahrleezinati, ka ja winas filſetos statutos naw wehl panahkts ideals, tad ar sawu praktisko darbu wina ūhim idealam arween wairak tuvinasees.

Es nenodarbinaſchu augsto ūpulzi ar to dauds ūzīju uſſkaitischanu, kurās ūchobrihd noriſīnas ūareschgitais Tautu Saweenibas darbs, gribu tikai trijos galwenos wirseenos atſihmet Tautu Ligas paſchreisejos uſdewumus. Vīrmāis uſdewums ir iſſchirkīt strihdus jautajumus tautu un walstu starpā ūchlihreju teesas zelā tanīs gadijumos, kad ūwstarpeja weenoschanas starp ateezigām walstīm naw panahkama, lai tāhā ūahrtā tuvalā un, zeramā, ari tāhakā nahkotnē nowehrstu aſins pluhdus un karus. Waj praktiski dauds ūas ūchini wirseenā jau panahkts, ir zīts jautajums, tomēhr jaſaka, ka kaut ūas ir ari jau weitts. Ta, peemehram, Tautu Liga ir peegreesuſi wehribu strihdu iſſchirkīschanaī starp Deenwidſlawiju un Italiiju, starp Tschechoslovakiju un Poliju, wina ir uſnehmusees strihdu iſſchirkīschanaī starp Poliju un Leelawu, kā ari dauds zītu akulu jautajumu nolahrtoschanu, kuri draudeja ar karu iſſelſchanos. Ar ūou eemaissiſchanos ūchini ūeetās Tautu Saweenibai iſdeweess apturet aktīvas ūadurkmes frontes un wairakos gadijumos Tautu Ligai iſdeweess iſſchirkīt strihdus, ūas ūchis ūadurkmes iſſauza.

Par sawu ūchī laika otro leelo uſdewumu Tautu Saweeniba atſinuji ūaimnezzisko problemu pehtischanu un reguleſchanu wiſpaſauļes maſſchtabā. ūaimnezziskās dſihwes apstahkli ir tik komplizeti un ūareschgitī, ka azumirkli

runat par faut kahdeem leeleem praktiskeem panahkumeem schini wirseenā ir pahragri. Par pirmo soli starptautisko ekonomisko problemu noslaidroshchani jausskata Tautu Saweenibas lehmums ūfaukt spezialistu konferenzi Briselē sch. g. 24. septembrī, us kuru usaizinatas 59 walstis, to starpā ari Latvija. Saimneezisko jautajumu nokahrtofchanai schini laikā, tad pašaulē wehl naw nodibinajees wišpahrigs meers un tad ja pahrwar ūmagās kara seka, ir loti gruhis usdewums. Tautu Ligā naw wehl usnemtas tāhdas leelwalstis, kā: Kreevija, Wahzija un Amerika. Tam, protams, leela nosihme un panahft ūaimneezisko jautajumu atrisinafchanu schim walstīm nepeedalotees ir pušlīds neespehjami. Tomehr no otras puses jaatsihst, ka scho wišakutako jautajumu wišā pašaulē schini pehzkara laikmetā naw eespehjams nokahrtot atsewīshchām walstīm. Ūaimneeziskā problema tapusi par internazionalu leetu un prasa, lai pehz eespehjas wišas walstis nemtu lihdsdalibū ūch jautajumu labwehligā atrisinafchanā. To pareisi išpratuši Tautu Saweeniba, uſtahdidama ekonomisko problemu atrisinafchanu par weenu no ūweem galweneem usdewumeem.

Treſchais jautajums, kura Tautu Ligā peegreesch plāfchu usmanibū, ir ūawstarpiiga eepaſthchanās un tuvināfchanās kulturelā finā, kā ari sozialās likumdoschanas ūfkanotiba. Šeie problemi wehl naw konkreti iſpreestī, bet winu iſtirsachana jau eewadita, tā peemehram, Romas konferenze ūgata wojuši plāfchus materialus 15.-nowembri ūfauzamai darba konferenzei, ūhmejotees us sozialo likumdoschanu pašaulē. No ūvara wehl atſihmet, ka schini laikā bes Tautu Saweenibas beedreem ūeaizina ūlaht ari walstis, kuras lihds schim Saweenibā wehl naw usnemtas, peemehram, Wahzija. Mans ūchis deenaš usdewums ir luht Satversmes Sapulzi noslaidrot Latvijas wehlasmas ateezibas pret Tautu Saweenibu, resp. ūilnwarot waldbiū ūpert wajadīgos ūolus Latvijas usnemšchanai Tautu Saweenibā. Mums naw garantijas, waj Latvija ūchogād ūtis usnemta waj ne, bet wiſpirms mums paſcheem jaissaka ūwas domas. Ja Satversmes Sapulze iſteiktos par eestahschanoſ un ūilnwarotu waldbiū to darit, tad pehdejā no ūwas puses ūpers ūfus ūolus, lai Satversmes Sapulzes wehleschanās ūktu realiseta. Žik drihsā laikā waldbiā ūdosees to panahft, ir gruhti noteikt, jo usnemšchanā ūtaw ūechi ūkarā ar Latvijas de jure atſihschani. Mehginajums eestahthees Tautu Ligā ir weens no daudžajeem ūoleem muhſu de jure iſzihniſchanai. Ūapehz waldbibas wahrdā atlaujos zelt preekschā jautajumu par eestahschanoſ Tautu Ligā iſschirkirt positiwi, jo muhſu usnemšchana dos praktiskus labumus un valihdsēs nostiprinat Latviju politiski un ekonomiski. Tautu Liga ir weenigā paſaulē, ūinai konkurentu naw, ūnemot, warbuht, treſcho internazionali, kura ūrahda pret Tautu Saweenibu. Ja mums jaſwehlaſ ūtar ūch diwām eestahdem, tad iſschirkchanās war buht ūkai weena: mehs ūfam pret III. internazionali un ūtawam par Tautu Saweenibu!

Presidēnts J. ūch a ūste: Wahrdā ūeder 'Aſchmanim kā ahrleetu komisijas referentam.

Referents P. Aſchmanis: Waldbibas preekschlikums par Latvijas usnemšchanai Tautu Ligā ūtā ūahrunats ari Satversmes Sapulzes ahrleetu komisiju, kura weenalsigi ūeweenojsā ūchim preekschlikumam un ūlef augstai ūpulzei ūrekschā ūenemt ūchdu ūhmumu:

„Latvija, kura ar ūeleem upureem eekarojuſi ūwu brihwibū un neatkaribū, ūsaka ūwu wehleschanās ūpā ar ūtām walstīm ūrahdat

pee pāsaules meera nodibinašanas un walstu un tautu ateezibū isweidošanas uſ taisnibas un teesibu pamateem. Tadehļ Satversmes Sapulze uſdod waldbai gahdat par to, lai Latviju uſnemtu kā pilnteesigu lozekli Tautu Ligā un pahreet uſ tahlako deenas fahrtibas punktu."

Ahrleetu komisijas wahrda luhdšu augsto ſapulzi ſchodeen nolasito lehmumu peenemt.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Zeelenam.

J. Zeelenš (Sozialdemokratis): Augsti godatā ſapulze! Mehs dſir-dejām no ahrleetu ministra funga referatu par Tautu Ligas ifzelschanoſ um winas uſbuhw. Es juhſu uſmanibū negribu ilgi lawet, bet gribu atſihmet, kā mehs, sozialdemokrati, ja ari ahrleetu komisijā peewenojamees lehmumam par Latvijas uſnemšchanu Tautu Ligā, tad mehs to darijām ar wiſleelakeem eebildumeem. Tautu Liga tika nodibinata pehz leela pāsaules kara fabrukuma, kād kapitalistisko walstu pеekriteji redſea, kā fabrukums ir tif leels, kā wajaga mehgınat jaunus zelus, lai turpmal nowehrstu konfliktus. Ja mehs tomehr paraugamees Tautu Ligas statutos, tad redſam, kā tur ir loti leelas nepilnibas. Kā to iau norahdijs ahrleetu ministra ūngs, tagadejā Tautu Liga naw uſnemta weena dala walstu, kā: Kreewija, Wahzija, Austrīja un daschas zitas. Tā tad mehs redſam, kā tagadejā Tautu Liga naw pateesa Tautu Liga pehz fawa fahstahwa, bet ta ir ſinamu walstu koalizija. Winā eetilpst tās walstis, kurās guwa pāsaules karā uſwaru par germanisko koaliziju un kurās tagad grib uſ ſchis uſwaras pamateem uſturet Eiropas starptautiskās ateezibas. Tas ir pirmais leelais defektis, kā Tautu Liga neaptwer wiſas walstis. Tautu Liga, paleekot par ſinamu walstu fahweenibū, newar noteikt par wiſām tautam. Tahlak, Tautu Liga naw demokratiska organizacija ari tapehz, kā wiſas tās walstis, kurās tagad tanī uſnemtas, un veelaistas plenarās ūhdejs, nebauda weenlihdſigas teesibas pee noteikšanas. Daudzām walstīm, it ūeifīkli masām walstīm, ir pеefchirkas masakas teesibas, nekā 5 leelwalstīm, kas Tautu Ligā darbojas, kā: Anglija, Franzija, Italiija, Amerika un Japana. Pahrejām walstīm pehz tagadejeem statuteem naw noteizoschās waras, jo pilnai ſapulzei, kur veelaistas wiſas Ligā uſnemtas walstis, naw ūemjochas kompetenzes fwarigakos jautajumos. Galwenos jautajumus iſſchēr Tautu Ligas padome, kura fahstahw no 9 walstīm, bet ūarp tam obligatoriski pеezas minetās leelwalstīs, kurām faktiski pеekritis noteizoschāis wahrds. Kas ateezās uſ Tautu Ligas kompetenzem, tad te tāpat ir uſrahdamī ahrfahrtī leeli defekti. Pirmais pastahw eelfī tam, kā neteek uſtahdīts kā mehrkīs tautu paſchnolemſchanās teesibu ſafneegſchana. Tād naw paredsetas obligatoriskas ūchikreju teesas. Pat ūarp tam leelwalstīm, kurās ūchini karā kopeji uſtahdīs pret Wahziju, naw noteiktais obligatoriskas ūchikreju teesas. Tautu Ligas statutu autori paſchi ūchaubijuschees par tās darbibu, jo paredsejuſchi, kā nahtotnē war buht konflikti paſchu ūarpā, kas iſſchērami ar ūpeka ūamehru. Un tapehz Tautu Ligas statutos naw eewesta obligatoriskā ūchikreju teesa ūarp ūeelakeem Tautu Ligas tagadejeem lihdſdalibneeleem. Es negribu tuwaki pakawetees pee pahrejeem Tautu Ligas statutu defekteem, bet gribu tikai no sozialdemokrati ūrafzijas norahdit uſ to, kā ta Tautu Ligas organizacija, kas tagad ir radita, naw pat wehl no Amerikas ofizieli nemas ratifizeta. Mehs ſinam, kā Amerikas ūenats, ūurfī ratifizeja Werſalas meera ūhgumu, naw ratifizejīs to dali, kur eet

rūna par Tautu Ligu. Ta walsis, kura us fawa karoga wišnoteiktakī bija rakstījuſi Tautu Ligas prasibū, tagad naw ratīſizejuſi wehl Tautu Ligas statutus un ūchaubaſ par Tautu Ligas nosihmi, eespehju un darbibu.

Nemot wehrā wiſu fazito, mums, sozialdemokrātēm, ir wiſleelaſā ne-ustiziba, wiſleelaſā ūchaubaſ, waj tagadejā Tautu Liga warēs kluht par tahdu starpwalstu organizāciju, par kuru uſtahjās sozialisti jau ſen preefch Wērſelas konferēnzes, lai panahktu atbrunoſchanos un nowehrſtu karus. Pirms pāraules kara starp kapitalistiskām leelwalstīm notika daschadas konferēnzes, kā peemēram Hagaſ meera konferēnze, kur tika runats par meeru, bet darbibas rezultatos mehs redzejām leelo aſinaino pāraules kari. Ja mehs tagad pāskatamees us Tautu Ligas statuteem un deſlarazījam, tad redsam, ka te nopeetni naw domats par atbrunoſchanos. Atbrunoſchanas jautajums ir palizis tikpat nenoteikt, kā tas bija Hagaſ starptautiskās konferēnzes lehmumos. Un ja mehs paluhkojamees us iſtēnibu, tad redsam, ka neweena walſis nopeetni tagad nedomā par atbrunoſchanos. Franzija, peemēram, domā tikai par weenās walſis — Wahzijas atbrunoſchanu, lai us tās fatrekschanu ar fawa karaspēhķa palihdsibū dibinatu fawu turpmāko politisko waru.

Ja ari iſtēniba ir tahda, tad tomehr mehs negribam teikt, ka Tautu Liga buhtu pilnigi noraidama, ka tai naw nekahdas nosihmes. Tā tas naw. Tautu Liga tomehr ir pirmās folis, pirmās mehginajuſis realiſet prinzipi, karsch prasa, ka starpwalstu atteezibas ir jaregulē starpwalstīkas organizācijas zelā. Senak kapitalistiskās sistēmas ideologi, kad ſcho prinzipi aifstahweja sozialisti, ſinaja pehdejos tikai apmehtat ar dubleem; tagad ſchis prinzipi teik aifstahwets ari no pascheem kapitalistiskeem ideologeem, bet tee nopeetni negrib kertees pee ta realiſeſchanas. Tas buhs japanahk tautam pāſchām, jo pāraules karsch ir modinajis tautas no weenās puſes us paſchnolemſchanos un no otras us internažionalu tuwinaschanos un ūpravaschanos. Jau tagad mehs redsam, ka ahrejo politiku Anglijā wed ne tikai Lloid Oſchordſchs, bet ari strahdneezibas partijas, ar ko nopeetni jarehkinajas. Un ja nahlotnē Tautu Liga kluhs par realu faktoru, tad wina kluhs par tik tahlu, zīk tahlu internažionalā strahdneeziba daris fawu eespaidu. Un beidsot jaſaka, ka muhsu jaunā Latvija ir nodibinajusees un wehl atrodas tik nenormalos opſtahklos, ja ar muhsu greeſchanos pee Tautu Ligas par Latvijas uſnemſchanu tanī tiltu ūkmeta zītu walſtu eepaſihstinaſchana ar Latviju, un tahdejadi us preefchū wirſis Latvijas atſihſchanas jautajums, tad tas ari jau buhtu ſinamis poſitiwos eeguwums. Tapehz mehs, reſerwejotees par tagadejās Tautu Ligas wiſpahrigo nosihmi, aifſihſtam par peenemamu to formulu, kuru zel preefchā ahrleetu komiſija.

Presidents J. Ščakste: No Satversmes Sapulzes ahrleetu komiſijas eesneegta ūloſcha formula:

„Satversmes Sapulze, noſlaujiſuſees ahrleetu ministra ſinojumu, peenem ūchadu lehmumu:

„Latvija, kura ar ūleleem upureem eekarojuſi fawu brihwibu un neatka-ribu, iſſala fawu wehleschanos kopā ar zītām walſtim strahdat pee pāraules meera nodibinashanas un walſtu un tautu atteezibu iſweidoſchanas us taisnibas un ūeſibū pamateem. Žadeh Satversmes Sapulze uſdod waldibai gaħdat par to, lai Latviju uſnemu ū pilnteeſigu lozefli Tautu Ligu, un pahreet us tah-lako deenas kahrtibas punktu.“

Es liſchhu ſcho preefchlikumu us balsoschanu un luhdsu pajeltees tos,

fas ir par šcho preelfschlikumu. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees tos, fas ir pret šcho preelfschlikumu. Naw. Kas atturas no balfošchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad ščis preelfschlikums weenbalsigi pē e n e m t s.

Nahloſchais deenas kahrtibas punkts ir atbilde uſ interpelazijs. Ahrleetu ministrim wahrds.

Ahrleetu ministrs S. Meierow i z s : Interpelazijs, kuru - wakar peenehma kā steidsamu, prasa Latwijaš-Leetawas atteezibu noskaidroſchanu, galwenā kahrtā robeschu jautajumos, it ihpaschi Ilustes aprinkī. Atbildot uſ šcho peeprāſijumu, es atlauschos snegt ihſu pahrſkatu par to, fas no Latwijaš waldibas puſes dariš, lai nokahrtotu Latwijaš - Leetawas robeschu ſirihdus. Ja robescha starp Latwiju un Leetawu buhtu nosprauſta, tad, pats par ſewi ſaprotams, nebuhtu weetas ſchai interpelazijs un tām nefapraschanam, fas ir ſchī peeprāſijuma zehlonis. Sarunas par Latwijaš - Leetawas robeschu ir ſtipri eelguſchas. Šcho ſarunu pirmā ſtadija noriſinājās Parīze pagahjuſchā gada marta, aprila un maija mehnēchōs. Domu starpibas starp abām meerā delegazijam toreis bija tik ſeelas, ka kopeja waloda nebīj atrudama: pretejā puſe prāſija no mums to, ko mehs nekad newaram peenemt. Tapehz ſarunas Parīze nedewa nekahdus noteiktus resultatus. Ščis ſarunas atjaunojās pagahjuſchā rudeni Rigā, Terbatā un Rewelē. Toreis 3 walſtis: Latwija, Leetawa un Igaunija mehginaſa weenotees ſawā starpā militaros jautajumos kā pret leelineekeem, tā pret freewu-wahzu okupazijās waru, pee ſam atkal uſpeldeja robeschu jautajumā. Uri toreis panahkumu nebīj. No ſeptembra lihds dezembrim robeschu leetas dabifki newareja tīk wirſitas uſ preelfchu, jo muhſu starpā atradās Bermondtā karafpehks un mehs bijām vilnigi nogreeſti no Leetawas. Pehz wahzu-Bermondtā karafpehka iſdſiſchanas muhſu waldiba aiffuhtija uſ Raunu delegaziju, lai panahktu militarā ſonwenzijaſ noslehgſchanu un iſſchirktru robeschu jautajumu. Muhſu delegazijai bija zeribas to ſahneggt, bet ihsī pirms ſarunu beigam toreifejais Leetawas ahrleetu ministrs paſinoja, ka Leetawa un Latwija newarot noteikt ſawā robeschās bes zitu walſtu peekrifchanas. Jaaewehro tas, ka ar Igauniju muhſu robeschās toreis wehl nebīj nokahrtotās un Latwījai waſadſeja iſſchirktru robeschu jautajumu ar 2 walſtim. Janvara ſahkumā mehs, domādami, ka militarās leetās naw eephehjama ſapraschanās tapehz, ka Leetawas waldiba tas uſſkata par starpbaltiſkām, gribejām turpinat robeschu jautajumu iſſchirkſchanu un uſaizinājām Leetawas preelfſtahwjuſ uſ konferenzi Jelgawā. Uri ſchī konferenze, no 18. lihds 23. janwarim, nedewa panahkumus. Mehž mehginaſām wehl reiſ, noſuhtidami ſawu delegaziju uſ Raunu. Resultati bij tee paſchi. Redſedami, ka ſawstarpeja ſapraschanās naw panahkama, mehs nolehmām greestees pee trefchās waras, un ar Leetawas peekrifchanu uſaizinājām Leelbritaniju buht par ſchīhreja teesneſ ſchinī ſtrihdā.

Runajot par taktiku, kahdu Latwijaš waldiba weduſi robeschu jautajumā, man jaaisrahda, ka mehs efam no paſcha ſarunu ſahkuma peeturęſchees pee weena un ta paſcha plāſchi atſikta prinzipa, proli Latwījai peeder tās peerobescha joſlas, kuras ir apdiſhwotas no latweeschu wairakuma. Muhſu kaimini turpretim, kā ſinams, ir turejuſchees pee zitas taktikas. Pařies apſpreedēs wini uſtureja ſawu maſſimalo prāſibu, nopeetni pretendēdami uſ Leepaju, Daugawpili un wiſu Latgali. Sarunam attīlstootees Leeta-

was prasibas aissween masinajās un beidsamā laikā tās ir šahdas: us Lee-paju Leetavaš wairs nepretendē, bet muhsu kaimini peeprasa, robeschu reetumos Palangu, Palangā pagastu lihds Wentas upei, apgabalu, kursch lihds šim eetilpst Kursemes gubernas administratiwā weenibā. Otrs strīhdīgs apgabals ir robescha austrumos — proti: Jlūstes aprinkis. Utteezibā us Jlūstes aprinki leetaweeschu beidsamā prasiba, kuru tee uſſtahdija februara beigās, bija wilkt robeschu 5 lihds 10 kilometru us seemeleem no Poneweschas, Ahbelu-Kalkunu dſelszela. Pa kahdu liniju eetu Latvijas-Leetavaš robescha us austrumeem no Kalkuneem, netika runats, jo šis apgabals bija polu okupazijas rokās un par to sprest nebija leetderigi. Sinadami, ka no Leetavaš peeprastee apgabali Jlūstes aprinkis ir tihri latwiski, mehs, protams, ari scho winu prasibu uſſtajām par nepeenemamu. Tapehz marta beigās mehs eroſinajām ideju par ūchlihreja teesu, us ko ūanehmām Leetavaš waldbas mutiski prinzipielu pefkrischanu. Tomehr galigu positiwu atbildi wina atteizās dot, teikdama, ka ta efot pagaidu waldiba un ka robeschu jautajums efot tif ūwarigs, ka tās jaatleekor lihds Satversmes Sapulzes ewehleſchanai un jaunas waldbas fastahdīschana. Sakarā ar scho no Leetavaš pagaidu waldbas eenemto weedokli leeta no-wilkās lihds abu walstu Satversmes Sapulschu ewehleſchanai. Pehz jauno waldbu fastahdīschanas mehs no jauna eekustinajām robeschu leetu, us ko leetaweeschi nahza ar preefchlikumu, wehlreis mehgınat iſſchikt scho jautajumu ūawstarpejā ūapraschanās zelā, bet ja tas iſrahditos par neespehjamu, tad robeschas iſſchiktischanu nodot ūchlihreju teefai. Pehdejās weenoſchanās mehgınajumu apspreedes notika Bulduros, pa Baltijas walstu konferenzenes laiku. Šini apspreedē muhsu delegazija lika otrai puſei preefchā noteilt ūchidigo joſlu, iſejot no Kursemes — Raunas gubernu administratiwā robescham, pee kam ūchidigo apgabalu peederiba buhtu iſſchikrama pehz etnografiska prinzipa, iſdarot ūorekliwus, ewehrojot wiſpahr walstiskos, ūatīfmes un ekonomiskoſ apstahlkus. Pehdejā apspreedē, kura notika 16. augustā, leetaweeschi, neatbildot us muhsu prinzipiolo preefchlikumu, no ūawas puſes pasinoja, ka wini atſakotees no dascheem ūaweeem agrakeem no-teikumeem, jo tee efot ewahkuſchi ūwarigus datus, us kuru pamata wini leefot preefchā Jlūstes aprinki Latvijas-Leetavaš robeschu nospraust ūekosci: pa ūusejas upi us Rāmeriſchkeem un Dweiti lihds Daugawai un pa pehdejo lihds Kreewijas-Latvijas-Leetavaš robeschai. Muhsu delegaziju ūchis Leetavaš preefchstahwju preefchlikums, ūaprotaſms, ūeela mehrā pahrsteidſa, jo tas bija ūeela teritorialu prasibu uſſtahdīschana, nekā winu eepreefchjejā linija. Tapehz mehs ūaſinajām leetaweeschus, nahts ūajā ar teem materialeem, us kuru pamata ūchaha robescha teek prasita, apſolidami no ūawas puſes eepaſihſinat leetaweeschus ari ar muhsu ūawahleem dateem. Bijām ūawahkuſchi ūinas pehz pagasteem, konſtatedami, ūik ūatrā pagastā ir latweeschu, ūeichu un ūik ūittauteeschu, ūik ūatrā pagastā ihpachumu peeder latweescheem, leetaweescheem u. t. t. Iſrahdijs, ka ūawahltos materialus naw pat eespehjams ūalihdinat, jo mehs bijām ūawahkuſchi ūinas pa pagasteem, bet ūeichhi no dascheem wineem labwehligem apwideem, bei jebkahdeem wadoscheem prinzipiem. Mehs redſedami, ka dati naw ewahkti weenadi, likam preefchā tos pahrbaudit us weetas, no ūeifchķas komisijas, kura ūastahditos no abu walstu preefchstahwjeem, Scho preefchlikumu ūeichhi atrada par nepeenemamu, tapehz ka tāhdas komi-

ūjas darbība waretu fazēt weetejos eedsīhwotajos ruhtumu un nesaprāschanu un tas buhschot newehlami pat preefsh Latvijas waldibas. Lihds ar to muhsu preefshlikums isdarit ūlīhdīsnoschōs darbus us weetam pasastos bija atraidīts. Ispildit Leetawas prāsibū atstaht winas rokās jošlu, fahfot no Kasmerishkeem lihds Kreewijas robeschai, nosihmetu atdot leischu pahrwaldīschana ūfelus apgabaluš ar tihri latwīssu wairakumu Augščursemē. Beidsot, jaaisrahda, ka Leetawas delegazija zehla ari eerunas pret nomums uſtahdito prinzipu — pee robeschu noteiſchanas eevehrot etnogrāfiski-nazionalas eesīhmes aif ūkosc̄eem eemesleem: leischu un latweeschu tautas efot tuwu radnečizīkas un gruhti buhschot iſſchikt weenu no otras. Ja fahfhot jautajumu pehtit pat ūnatnissi, mehrot, peemehram, galwas kaufus, ari tad gruhti buhschot noteift, kusch latweetis kusch leetaweedis. Us to muhsu delegazija aifrahdijs, ka buhtu eespehjams eet ari zitus zelus, peemehram, noprāsot ūrihdigo joſlu eedsīhwotajuš, pee kuras walſtis tee wehlas peederet, waj pee Leetawas waj pee Latvijas. Us to leetaweeschi atbildeja, ka ari tas buhschot gruhti iſwedams, jo eedsīhwotaji neefot peeteekoschi iſgħiħtoti, lai us tahdu jautajumu dotu ūlaidru atbildi. Pretim scheem muhsu prinzipiem Leetawas preefshstahwi uſtahdija tizibas jautajumu, jo ūchā ūnā weetejee eedsīhwotaji efot wiſapsinigaki. Schis prinzip preefsh nomums ir pilnigi ne-peeñemams, jo ūrihdigo apgabalu eedsīhwotaju wairakums ir ūtollizigi, tāpat kā Latgalē, un ūchāda prinzipa atſiħschana nosihmetu identifizet tautibu ar tizibu, peenemot, ka wiſi protestanti ir latweeschu un wiſi ūtoli — leischu. Bulduru apspreede nobeidsas tāpat, kā wiſas eepreefshjejas konferenzes ar konstatejumu, ka fawstarpeja weenoschanas Leetawas-Latvijas robeschas leetā naw deemschehl panahkama. Lai tomehr paahtrinatu robeschas noteiſchhanu ūtarp nomums un muhsu deenwidkaimini un ar to ūkemetu labu atteezibū nodibinashanos ūtarp abām walſtim, mehs 16. augusta apspreedē eesneidsām preefshlikumu nodot robeschas ūchħiħreju teefai un par ūchħiħrej-teefneſi ūsaizinat Leelbritanijs waldibas eezelto preefshstahwi, kuram ari buhtu jaesneids abām waldibam peenemšchanai atteezigs konwenzijs projekts. Schis preefshlikumu Leetawas delegazija peenehma. Us abu waldibu greešchanos pee Britanijas waldibas uſremtees ūchħiħreja teefneſcha lomu, pehdejā atbildeja positiwi un pilnwaroja sawu preefshstahwi Baltijas walſtis ūlonelu Tallents'u iſſtrahdat ūkonwenzijas projektu. Schis projekts tika no Leelbritanijs preefshstahwa ūwas waldibas uſdewumā peefuhiis abām waldibam 1. septembrī. Latvijas waldiba 6. septembrī ūchħiħreju teefas ūkonwenzijas projektu, kusch maſ ūchħiħras no jau nosleħgtas Latvijas-Igaunijas robeschu ūkonwenzijas, peenehma ar ūkosc̄u pahrejas formulū: Latvijas waldiba ūtēr preefriht ūchħiħreju teefas ūkonwenzijai, bet ja Leetawas waldiba gribetu to no ūwas puſes groſit, Latvijas waldiba ari patur briħwas rokās eesneegħ ūwas pahrlabojumus pee ūkonwenzijas projekta. Meħs atſirām, ka ūkonwenzijas projektu par ūchħiħreja teefu buhtu wehla msapil dinat ar daschein pahrlabojumeem, bet lai leetu ūnenowilzinatu, meħs iſſafizjām prinzipieli gata-wibu projektu peenemt eesneegħtā redafzijā, ja to tāpat dara ari otrā puſe. Lihds ūchim Leetawas waldiba us wairakfahrtigeem peepraſiſjumeem par ūkonwenzijas projekta likteni atbildejuſi, ka tas lihds ūchim Leetawā neefot wehl apspreests, ta' tad ari tagad par ūchħiħan os muhsu puſes newar buht runas.

Tagad atbildeschu us teem jautajumeem, kuri usstahditi eesneegtā interpelazijs: 1) waj waldibai sinams, ka Leetawas karaspēkhs eenehmis daschus Jukstes aprinka apgabalus? Atbildot us scho jautajumu, jaaisrahda, ka wehl neilgi atpakaļ leela dala no Jukstes aprinka atradās sem Polijas karaspēkha okupazijas. Sakarā ar Polijas armijas atkāpyschanos muhsu karaspēkhs eenehma wīpas tas Jukstes aprinka dalas, tur eedsihwotaju wairakums ir latwisks. To Jukstes aprinka deenvida dalu, kur ir jauks eedsihwotaju fastahws, proti pa dalai latwisks, ebrejisks, polisks, baltkreevisks u. t. t. Latwijas armija naw eenehmusi un schini aprinka dalā atrodas Leetawas karaspēkhs. 2) U jautajumu, waj waldibai sinams, ka okupetos apgabalos leischu iſtu-refschanas ir naidiga Latwijas walstij — jaatbild ar ja, un zitadi tas ari nemas newar buht. Kur ir okupazijas wara, tur ta ir masak waj wairak naidiga. Salihdsinot Deenwidlatwijas apstahklus ar teem, kahdi sawā laikā bij Seemellatwijā, jašaka, ka tif gruhti, kā seemelos; tee tomehr naw. 3) Ka leischi apgruhtina eedsihwotajus ar pahrmehrigām schkuhtem un rekwizitijam— tas waldibai naw sinams. 4) Waj waldibai sinams, ka okupazijas wara isleetojos wīpus lihdsellus, lai Jukstes aprinki un pat Daugawpili peeweenotu Leetawai — jaatbild, ka tahda wehleschanas leetaweeschu starpā pastahw. 5) Aisrahdijsim, ka Daugawpils pahrtikas stahwoklis zaur okupaziju nonahzis nepanešamos apstahlos — ir pareiss.

Resumojot interpelazijs peeprašitajī jautā, ko waldiba nodomajusi darit, lai schis nenormalibas nowehrstu? Us to man jaatbild, ka weenigā īseja no wīsam peeprašijumā aisrahditām neehrtibam ir drihsa un galiga robeschās nospaurauchana starp Latwiju un Leetawu; un ko waldiba schini wirseenā darijusi, to es mineju jau agrafi. Zīk ihsā laistā to buhs eespehjams panahki, neakarajas no mums, bet no pretejās pusēs. Tomehr gribu iſteikt zeribu, ka tuwakās deenās Leetawas waldibai buhs eespehjams ar schlikhrejtefās konwenzijas projektu nodarbotees un to peenemt. Ir protams, wehl otrs zelsch, isleetoj waru, bet eet par scho zelu waldiba nefad naw domajusi.

Runajot par Leetawas-Latwijas atteezibam, es newaru paeet garam neminejis daschus apstahklus, kuri nepareissi teek apgaismoti weenā muhsu preses dalā. Tā, peemehram, kahds raksts „Sozialdemokrātā“ no 15. septembra sem ūhīmiga wiršraksta „Burbuli“ ir pateesi preelsch pašča rafstītaja bijis pilnigi burbulains. Autors polemīs ar „Latwijas Kārewi“, kuru lihdsīgi ziteem pilsoniiskeem organeem wīsch usskata par Latwijas ahrleetu politikas īspau-deju. Neusskatidams par sawu peenahkumu debatet par to, zīk weens waj otrs laikraksts peenahzigi pareisi nowehrtē Latwijas-Leetawas atteezibas, jo fatra laikraksta weidoklis schini leetā ir stipri indiividuels, juhtos tomehr pēcpressts aisrahdit us tām nepateebam, ar kūram operē „Sozialdemokrāta“ raksts autors, sagrošidams waj nesinadams waldibas rihkojumus no 2. jūlijā un 10. dezembra, un istulkodams tos par waldibas nepareisu un nedraudīigu politiku pret Leetawu. Leetas pateesee apstahlli ir sekoschi: Waldiba lai atšwabinatos no leelsā ahrsemneeka skaita Latwijā, isdewa noteikumus par finamu ahrsemneku kategoriju israidišhanu no walstīs, par ko pašceem israideem līka pasinots mehnēsi eepreelsch. Vēz peenemtas instrukzijas israideem atlauts nemt lihdsi 20.000 rbl., 3 istabu mehbēlu eekahrtu u. t. t. Tee, kuri wehlejās iswest leelakas naudas sumas, to wareja darit ar atteezigu atlauju. Lai neraditu faruhgtinajumu Leetawā, pret leetaweescheem tika

taisiti isnehmumi, kuri stipuleti noslehgta papildu lihgumā starp Latwijas un Leetawas waldibam. Pehz šči lihguma neweens leetaweetis, kas dīhwo ahrpus pilsehtam, neteek israidits, war israidit weenigi pilsehtu eedīhwojotajus, kam naw noleikas nodarboschandas. Faktiski israiditi no 26.000 Latwija dīhwojosehem leetaweeshem weenigi daschi simti. Bet ne tā isturas ščini pasčā leetā Leetawas waldiba. Man ir nahzis rokās Leetawas waldibas rihkojums no 30. augusta sem Nr. 4036, kuru isdots itka atbildē us Latwija 2. julijs rihkojumu par ahrsemneku israidschani. Pehz šči rihkojuma no Leetawas issuhtameem latweeshem atlauts iswest 750 markas, kamehr no Latwija israidani war bes atlaujam iswest 20.000 rublus un ar atlaujam neaprobeschotas sumas. Tahlak ščis rihkojums nosaka, ka naw atlauts iswest no Leetawas neweenam wairak, kā weenigi to, kas wajadīgs preefsh zeloschanas un apgehrbschandas. Lauzineekeem lopus aistur un apraksta. Rihkojums ispildams 24 stundu laikā. Šīs sakot, kamehr no Leetawas issuhta pilnigi neespehjamā kahrtā wiſus Latwija pilsonus, Latwija israida tikai tos leetaweeshus, kuri bes nodarboschandas usturas Rigā un Leepajā; un tagad es prasu, waj waldibas rihziba istulkojama par soli, kas fazehlis faschutumu Leetawa. Tā bij, kā to raksta „Sozialdemokratis“. Tahlak ščini pasčā rakstā aīsrahda us to, ka waldiba slehpjot atbildi, kuru Leetawas waldiba dewusi us muhsu ultimatumu notu, peedraudot issuhtit 24 stundu laikā wiſus leetaweeshus no Rigas un Leepajas tanī gadijumā, ja 48 stunden laikā Leetawa nedos apmeerinoschu atbildi. Man naw ko slehpt nedī muhsu ultimatumu, nedī Leetawas atbildi us to. Sapā atbildē Leetawas waldiba pasino, ka ta esot bijusi speesta šchos solus spert tadehī, kā mehs us 2. julijs rihkojuma pamata efam issuhtischi no Latwija daschus simtus leetaweeshus, kuri eezeloschischi ščie pehz 1915. gada un īreem, dīhwojot pilsehtas, naw nodarboschandas; tahlak Leetawas atbildē teiktē, ka eewehrojot to, ka Latwija waldiba gribot issuhtit wiſus Rigā un Leepajā dīhwojochus leetaweeshus, wini nemot fawu issuhtischanas aktu atpakaļ un, beidsot, us muhsu preefshlikumu noslehgta nekawejoschi konvenziju, kas noskaidro un nodrošina Leetawas un Latwija pilsonu teesibas, Leetawas waldiba ari dewusi positiivi atbildi, pee kam man jaaisrahda, ka šchahdas konvenzijas nepeezeeschamibu mehs aīsstahwam jau wefelu gadu. Mumis ūka, kā mehs Leetawas atbildi gribot slehpt. No atbildes fatura juhs redseet, kā mehs to darijam tapehz, lai neraditu neweiklu stahwokli preefsh Leetawas walsts. Bet ja ūbeedribā un presē rodas diwas domas — un tas naw pirmo reis — tad mums leetas noskaidroshanas labā jaſaka ūkaidra pateesība azis. Es efmu pahrlezzinats, ka pehz leetas noskaidroshanas mehs panahkīm ari ščini leetā tahdu pat apweenotu fronti, kahdu panahzām, peemeheram, Walkas jautajumā. Raksti, lihdsigi tam, kuru „Sozialdemokratis“ nosauz ar pilnu teesibū par „burbuleem“, pateesi maitā un kawē muhsu darbu. Tāpat tas bija Walkas jautajumā, kad us kairu soli weenī preses dala lika ūkhehrschlus zelā muhsu darbam. Ta pati parahdiba atkahrtojas, kad eesahklas farunas ar Padomju Kreewiju. Azumirklīgā weenaš preses dalas istureschandas mums atgahdina to paschu, bet es zeru, ka pehz apstahklu noskaidroshanas ar laiku mehs tomehr panahkīm weenotu domu par Latwija walsts intereschū pareiso aīsstahweschani. Kungi, mana pahrlezziba ir ta, kā mehs efam darijuschi wiſu, nesuſchi wiſus upurus, lai pateesi labas atteezibas us Leetawu kultiwetu. Mehs to darišim ari us preefshu, bet weenigi ūktahl, ūktahl muhsu

pilsomu gods netiks aisskartis un mihbids kahjam. To eewehrodama, waldiba tomehr wajadsgos gadijumos isleeto ari noteikti un stingribu, lai tautas godu aissstahwetu. To mehs ari darijam pehdejā konfliktā ar Leetawu, kur 24 stundu laikā lika isbraukt muhsu walsts pilsoneem bes kautkahda eemesla. Mums bija japarahda, ka esam waldiba, kas ir nomodā par sawecm pilso-neem, un tos noteikti aissstahw, ja winu intereses top aisskartas. Tāhdā brihdi wajadsetu wiſai sabeeedribai nahkt waldibai palihgā, un ja tas notiks, tad jo drihsak un labak mehs sawas robeschās nospraudisim un draudfigas ateezibas ar kaiminwalstim attihstisim. (Applausi).

Presidentis J. Čehakste: Wahrds peeder Pabehrsam.

J. Pabehrs (Latgales semneku partija): Augsti godata sapulze! Mehs noksusijamees nupat ahrleetu ministra atbildi us muhsu interpelazijs, kur winsch aisrahdijs, ka waldiba darijusi wiſu, lai Jlukstes aprinkis tiltu drihsaki atbrihwots no leishu waras. Ahrleetu ministra fungs issazija zeribu, ka ja tas lihds schim naw panahkts, tad drihs tas buhschot panahkts. Ahrleetu ministra atbilde ar to buhtu apmeerinoschi, jo mehs kara gahjeenu pret Leetawu zelt nebuht negribam, bet gribam tik to, lai wiſas Latvijas dalas tilku pateesham apweenotas, lai wiſas Latvijas semes buhtu lopā. Ja waldiba atrod, ka zelsch, kuru wina ir i'mellejuſees, ta ir schlikreju teesa, buhs tas, kas apweenos muhsu semi, tad mehs par to waldibu waram apsweift.

Mehs tomehr schaubamees, waj zeredami us schlikreju teesu, negaidisim us to tilpat ilgi, ka us to esam gaidijuschi pee Igaunijas, un waj resultati nebuhs tilpat ruhgti, ka Walkas jautajumā. Ahrleetu ministra fungs aisrahdijs, ka skaidra leishu teeksme esot paturet Jlukstes aprinki un to Latvijas walstij nemas neatdot. Latvijas walstij naidigi soli ir sperti ne tik ween Jlukstes aprinki, bet ari daudzās ziņās weetās. Us to ministra fungs aisrahdijs. Tas ir tas, ka muhsu pilsomi israiditi no Leetawas 24 stundu laisā bes kahdeem attaisnojoscheem pamateem. Schodeen mehs gribetu ūzit, ka newis schwadshinaſchana ar eerotscheem muhs ir speedusi eesneegt waſar nolasito interpelazijs, bet ir speedusi weenigi Latvijas apweenoschanas griba, weenigi griba ūzneegt ar muhsu kaiminu walsti, ar muhsu brahligo walsti, lai gan lihds schim nekahdas brahlibas naw, meermihligas ateezibas. Mehs gan ūnam, ka ja buhtu wajadsiba, mehs sawas semes apweenoschanu waretu ūzneegt meermihliga zelā, bet ne ar schlikreju teesu. Mehs ūnam, ka muhsu armija katra brihdi gatawa stahwet par to, lai sawu semi waretu atbrihwot un apweenot. Man ir bijis gadijums runat ar kara wihereem, kuri jau tuhlin grib eet us Jlukstes aprinki, lai atbrihwotu sawus brahlus, kuri atrodas sem ūweschās waras. Es to ūprotu, jo katra ir ūnams un to muhsu armija labi ūprot, no kureenes tee eerotschi zelas. Leelgabali, loschmeteji un eroplani zelas un ūseet ne no mums brahligas walsts, bet no walsts, warbuht, masak waj wairat mums naidigas un tapehz es esmu pilnā pahrleezibā, ka zelsch, kuru ūwehlejuſees waldiba, newedis pee labwehligem resultateem. Bet ja waldiba ūsaka sawu pahrleezibū un zeribu, ka schlikreju teesa wedis pee ta, ka mehs nešaudesim sawu semes dali un ka muhsu rokās paliks tagad mums atnemtais Jlukstes aprinkis, tad mehs, latgaleſchi, waram buht vilnigi ar ministra atbildi apmeerinati, bet ūsaizinam waldibu buht nomodā. Ja schlikreju teesa newareš ūest pee ta, ka mehs dabujam sawu semi, bet wedis pee ūaruhgtinajuma, kahdu dabujām Walkas jautajumā, tad waldiba waretu ūwehletees otru zeli, ar waru dabūt atpakaſ sawu semi.

Tadehl mehs eesneedsam feloschu pahrejas formulu:

„Satwersmes Sapulze noksaujussees ahrleetu ministra atbildi us interpelazijs un paleekot pahrleezibâ, ka waldiba spers wiſus folus, lai Jlukstes aprinkis drihsakâ laikâ tiktu atbrihwots no leetaweeschu okupazijas waras, pahreet us nahkoscho deenas kahrtibas punktu.“

Presidentis J. Tschafste: Wahds peeder Behrsinam.

A. Behrsinch (darba partija): Augsta sapulze! Ahrleetu ministra funga runa, bes schaubam, dewa atbildi us wiſeem peeprafitaju jautajumeem. Tikai weens nepilnigums tai peemita un proti, wina bij diplomatiska runa un usswehra wiſus jautajumus ar atturibu, kahda nevezeeeschama diplomateem starptautiskâ satifsmē. Bet paschu mahjās, teefot ſtaidribâ par jautajumu, kutsch, bes schaubam, ir muhsu ne tikai faijmeeziska un tautiskâ wajadsiba, bet ari firdsleeta, tomehr ministra funga runa bij par dauds atturiga.

Ahrleetu ministra lungš usswehra wiſus mehginajamus, wiſas puhles, daudsas komisijas, kahdas ir bijuschas un kahdas waldibai ir nodomâ, lai westu galâ strihdus jautajumus starp Leetawu un Latwiju. Es ar leelu interesi gaidiju, waj ahrleetu ministra lungš nebuhs pebz wiſeem scheem weltigeem mehginajumeem nabzis pee pahrleezibas, ka mums radneeziskâ tauta, tauta, kura wehl 970. gadâ, ka wehsturneeli stahsta, bijusi weena tauta ar mums, deemschehl, starptautiskâ finâ naw subjects, ar kuru war west starptautiskas farunas, bet ka ta ir tikai objekts, par kuru mums nesinamas waras grib ar mums runat. Waldiba ir optimistiſka un es esmu pahrlezzinats, ka augsta sapulze to weenbalsigi pabalstis; bet tanî paschâ laikâ neesmu pahrlezzinats, ka us preefchu mehs scho waldibas optimismu waresim ſaprast un turpinat.

Newaram ſaprast, ka pebz tam, kad diwas, ahryus Latwijas un Leetawas stahwoſchas waras, kurām naw nekahdu draudſibas un labwehlibas juhtu pret Latwiju, ir jau ar ſtaitleem nodibinajuschas, ka tas Jlukstes aprinka ſtuhris, kutsch eenemts ro Leetawas armijas, ir wairak latwisks, nefā leetawisks. Leetawa pebz tam, lihds tai ſtundai, eekams mehs ſehdissimees pee galda un ſpreedisim par scho jautajumu, eekams mehs weenoſimees par robeschu jautajuma iſſchekirſchanu, wehl eenem ſemes, kuras us scho ſtaithu pamata peekriht mums. Es domaju par wahzu ſtaitleem: wahzu okupazijas wara iſdarija pamatiņu eedſihwotaju ſtaitschanu, uſſihmeja pat kartogramas; wina wiſu scho darija tai noluhkâ, lai peerahditu, ka ta naw muhsu ſeme. Tur ir ſazits, ka Jlukstes aprinki wahzeeschu ir 1,6, leelkreewu — 15,2, ſchihdu — 19,6, polu — 17,2, latweeschu — 28,6 un leischu tikai — 10,5%. See ir ſtaigli, kuri naw apſchaubami nedz no muhsu, nedz no leetaweeschu weedokla. Tahlak Augſchukrſemes apgabalâ, kur bij poli, ari poli iſdarija lauschu ſtaitschanu. Wini gan to iſdarija zitadi, nefā wahzeeschu un proti, wiſus eedſihwotajus usrafſtija ſahlot ar Peteri un beidsot ar Kriſchu. Tur ir weseli pagasti, kuros naw neweena leetaweescha; tur ir pagasti, kuri ir pilnigi latwisks. Tur ir Bornes pagasts, kurā ſtipri dauds kreewu weztibneeku un tikai peezas dſimtas leetaweeschu. Bet, neslatotees us wiſu to, leetaweeschi ſaka: ta efot winu ſeme. Wini motiwe ſawu ſtahwoſli ar to, ka jau ahrleetu ministra lungš loti ſhki atſtahtija, ka pee etnografiſka prinzipa iſſchekirſchanas efot no ſvara ne tikai tautiba, bet ari tiziba. Ari ſchinī finā juhs dſirdejāt, ka muhsu trefchâ ſwaigſne Latwijas walſis wapen — tāpat ka leetaweeschi ir trefchais zilts zelms blakus mums un ſenpruhſcheem — mums wakar ſazija,

ka tizibas finā leetaweefcheem naw teesibas zelt prasibu pehz Augschkursemes. Leetaweefchi ūka, ka apgabals wineem wajadīgs fainmeezīki, bet wini aismirst, ka zaur to tee fainmeezīki nokauj Augschkursemi. Wini aismirst, ka pirms ūka wiſs no wineem okupetais apgabals greeſās us Daugavpili un nekad us Raunu waj Poneweschu.

Ari man jaatīhst, ka jaſleeto wiſi zeli, ūahdi ween ir muhſu rihzibā, lai wiſu ūcho konfliktu iſſchikirtu tā, kā tas diweem kaimineem un diwām brahlu tautam peenahkas. Bet tanī pat laikā waldibai jaſin un, man ūchlekt, waldiba to ari ūn, wina tikai aif walſtīkas attureſchanās to nefazija, ka mumī ūabuht gataweem us to, ka Leetawa pret ūchlihreju teefas lehmumu iſtureſees tāpat, kā wina iſturejās pret ūahdu jau noslehgatu lihgumu. Es bij toreiſ, kad leelineeki eenahza Augschkurseme un kad muhſu un Leetawas armiju preeſchtahwji noslehdīa tihri fareiwiſku robeschu lihgumu. Lihgumu noslehdīa Anglijas preeſchtahwja flahbtuhīne un us wina padomu. Muhſu armija to gribēja nopeeiti turet, bet Leetawas waldiba, neskatoeſ us to, ka winas armijas preeſchtahwji lihgumu bija parafſtīuſchi, to netureja. Es zeru, ka ūchlihreju teefas lehmumam nepeemitiſ ūchis liktenis, bet eespehjams tas ir. Es eedroſchinos wehlreis atkahrtot, ka tas eespehjams tamdehl, ka mumī ūche darīchana newis ar starptautisku ūbjektu, bet ar starptautisku ūbjektu. Tamdehl es eedroſchinos Satversmes Sapulzei likt preeſchā pēremſhanai ūkofchu pahrejās ūformulu:

„Noklausījuſchees ahrleetu ministra atbildi us eefneegto pēprāſijumu par apstahlkleem Jukſtes aprinki, Satversmes Sapulze atſihst: ka no Leetawas karapēhla eenemtee Kursemes apwidi ar latviſku wairakumu ir us taulu paſchnolemſchanās teesibū pamata neatnemamas Latvijas ūſtahwdalas un kā tahdas neatdalamas no pahrejās Latvijas. Satversmes Sapulze usdod tapehz waldibai ūpert wiſus ūfolis, lai eesahltas farunas par robeschu ūokahrtoſchanu zaur ūchlihreju teefu ūestu, zil ahtri ween eespehjams, pēe labwehliga iſnahktuma, jo pehz tam, kad Latvija ūlusi preeſchā ūnodot ūleelu ūchlihreju teefai, katra wilzīnaschanās no otras puſes iſſchikirt ūleelu ūchlihrejteefas zelā ūſskatama par nedraudīgi aktu, kas trauzē Baltijas walstu ūlabās atteezibas, un pahreet us nahkoſcho deenas ūkariibas punktu.

M. Antons, A. Bergs, A. Buschewizs, W. Samuels, A. Klihwe.“
Presidents J. ūchakste: Wahrdīs ūpeerer Menderim.

F. M e n d e r s (sozialdemokrāt): Augsti godatee Satversmes Sapulzes lozekti! Weenā ūnā man ūchodeen ūapeekriht ahrleetu ministra ūfungum un es nebuhschu weenis prahīs ar manu ūeenījamo preeſchrunataju Behrsina ūfungu. Es buhschu weenis prahīs ahrkahrtīgās atturibas ūnā, kā ūaceewehro, un ne tikai, kā Behrsina ūungs ūpgalwoja, ūdiplomatījas laukā ween, bet ari ūschu mahjās, kad leeta eet par ūkonfliktēem ar muhſu ūaimineem un ūchā ūadijumā ar Leetawu. Mumī ūnebuhs ūeeroſchus ūchwādīnāt. Ahrleetu ministra ūungs ūawu ūunu ūobeidsa ar ūpamahzību muhſu ūrakzījai, ūpamatodamees us ūahdu „Sozialdemokrata“ ūrafstu. Es par ūrafstu ūaturu no ūchis ūtribīnes atbildei negribu. Ja to atradīs par wajadīgi, tad to darīs „Sozialdemokrata“ ūredakzīja. Ahrleetu ministra ūungs ūsaizināja muhſ ūwiſos ūhukumos ūpeerahdit Latvijas ūainu robeschu ūkonfliktā ar Leetawu. Ūcho ūainu mehſ negribam melket tikai Latvijas ūofzielā ūpolitīkā. Bet ja atteezibas ūtarī Leetawu un Latviju naw tahdas, ūahdām ūinām wajadīta

buht, tad nepareisi teift, ka wifa waina mēklejama tikai Leetawas puſē. a atteezibas starp Latviju un Leetawu naw tāhdas, kahdām windām wajadsetu buht, tad sinamā mehrā wainiga weena muhſu ahrejās politikas pamatlīnija, kuru mehds apſihmet par tā fauzamo orientaziju us Poliju. Tas, man ūcheet, ir bijis weens no galweneem eemesleem tam, ka stary Leetawas un Latvijas waldbibam naw nodibinajusees wajadsigā ūwstarpejā uſtiziba. Tā fauzamā orienteſchanās ūpehle ūipri negatiwu lomu ari muhſu atteezibās pret Leetawu. Ar to es negribu teift, ka robeschu jautajumos un robeschu konfliktos wiſa taisniba buhtu Leetawas un wiſa netaisniba Latvijas puſē. Man nebuhs wehlreis jaſastrīhpo, ka mehds, ſozialdemokrati, zeeschi ūtahwam us tautas paſchnoteiſſchanās prinzipa. Mehds uſſkatam kātru no latweescheem apdīhwotu apgalbalu kā Latvijas neatnemamu un neatdalāmu ūtahwdalu. Kātru muhſu kāimini, kas pretendetu us ūchahdu Latvijas ūtahwdalu, mehds uſſkatam par mums nedraudſigu. Ja Leetawas ahrejā politikā parahdas ūchahdas tendenzes, tad mehds, bes ūchaubam, wiņas noraidam kā Latvijai nedraudſigas.

Ahrleetu ministra ūngs teiza, ka tāhdi rakſti, tāhdi parahdas „Sozialdemokratā“ kā, peemehram, rakſts „Burbuli“, kātē Latvijas teritorijas neaiffaramibas aifstahwefchanai. Par ūcho rakſtu, es jau teizu, war buht daschadas domas, bet newar buht daschadas domas par rakſteem, tāhdi parahdas weenā ofiziellā waj ofizijsā organā, kas fauzas „Latvijas Kereiwiš“ un kas teik ūfdots no armijas ūchtaba operatiwās dalas. Šis organs par noscēhloſchanu naw eemahzijees to atturibu, tāhda wajadſiga ofizijsam organam pret muhſu kāimineem. Ar ūkāem rakſteem tas loti leelā mehrā kāiteja dauds mas normalu atteezibu nodibinachanai starp Latviju un Leetawu. Man ūcheet, ka pirms greestees ar nedibinateem pahrmetumeem pret ſozialdemokratiju — ſozialdemokratijs pratīs atraſt ūtawu weetu, kad pateesi buhs jaſtahw Latvijas demokratijs — wajaga wehrstees pret to kāreiwu grupu, kura ūwarigos un ūareschgitos jautajumos, kas nahk us deenas kārtibū, nebeids ūchwadſinat ūtawus dūntschus. Organs, kas fauzas par „Latvijas Kereiwi“, ir kluwiſ par kāitīgas politikas propagandas organu. Lai gan ūchodeen, peenemot „Lahtſchplehſcha“ ordena statutus, apſardibas ministrs apgalwoja, ka Latvijas armijā wiſi efot weenadi, tā ūsemneku ūkāem ūtawebiels, kā ſozialdemokratis, kā ari zentru grupas zilwels, tātchu ūchis organs ar walſts naudu wed nepeelaļujamu zīhnu pret ſozialdemokratijs. Tas ofiziellā ūtakrakſtā nemaf naw ūelaſchamas. Mehds, kas efam ūeenkāhrſchi Latvijas pilsoni, kas nesinam wiſus diplomatiſkā ūtakrakſchanā ūchlikumus un kureem bes tam ir dibinata neustiziba pret muhſu waldbibas politiku wiſpahr, mehds ūchodeen, kad Latvijas ahrleetu ministrs apgalwoja, ka mums wajaga west meermihligu politiku, ka newajaga ūchwadſinat ūerotschus, ka newajaga west politiku. Kas raditu neustizibu starp Latviju un Leetawu, mehds tam peektīhtam. Bet tanī paſchā ūtakā ūredsam, ka Latvijā ūchtaba operatiwās dalas, ūchahdas ūwarīgas eestahdes, organs wed zītu politiku. Mehds ūredsam, ka ir instanzeſ, kuras grib wiſti ūkru pahri ahrleetu ministra ūchis deenas meermihligi politikai un eet zītu zeli. Lai raditu pateefham ūeenotu fronti, Leetawas-Latvijas robeschu ūtētā, ūausstahjas wiſpirms pret ofizijsseem un ofizijsleem ūtara ūtakſteem un ūtara ūungeem, kureem naw tīk dauds politikas ūparachanas, lai ūchahdu ūtakſtus atteezibā us Leetawu ofizijsā ūtakrakſtā neeweeto.

Par paſchu robeschu ūtētu man ſozialdemokrati ūtakzījas wahrdā

japasino, ka mehs balsosim par pahrejas formulu, kuru eesneedsa Behrsina kungs un kura parakstita ari no muhsu frakzijas preefektahwja Buschewiza. Mehs esam tai pahrleebibā, ka robeschu konflikteem ar kara selam starp jaunajām Baltijas republikam naw weetas. Scho walstu pastahweschana atkarajas no fawstarpeja meera. Scho walstu nahwe buhtu karsh. Wisi robeschu jautajumi ari starp Latviju un Leetawu ir nokahrtojami fchihreju teesas zelā, tāpat kā starp Latviju un Igauniju. Satversmes Sapulzei ar fawu nobalsoschanu jarahda, ka Latvija grib eet meera zelu, un ka Latvija, kā paschu par fewi saprotamu leetu gaida to ari no Leetawas. Un es wehletos, lai scho weenbalsigo wotumu faprastu ari muhsu laimini deenwidos.

Presidentis J. Tschakste: Wahrds Vabehrjam.

J. Vabehrjs (Latgales semneeku partija): Zeenijamee fungi! Gewehrojot to, ka Behrsina funga eesneegta pahrejas formulā eetilpst ari tas, kas ir manejā un daschas weetas ir pat plaschaki isteiktaš, es nonemu fawu pahrejas formulu.

Presidentis J. Tschakste: Tā kā weena pahrejas formula teek nonemta, tad atleef tikai ta, kuru eesneedsa Behrsina kungs. Wahrds Rudewizam.

A. Rudewīzs (Sozialdemokrats): Pee wisa ta, kas tika fazits no ahrleetu ministra funga, nebuhtu nekas ko eebilst, jo naw eemesla netizet satfeem, kurus winsch paweda. Kā redsams, tad pahrejas formula tiks weenbalsigi peenemta, bet es gribētu iik pakawehtees pee ta, ko ahrleetu ministra funga tureja par wajadsgu fazit fakarā ar muhsu laikrafsteem. Polemīka ar laikrafsteem ahrleetu ministra kungs apstahjās pee tās politikās, kahdu weda wāldiba atteezibā pret muhsu laiminu walstim, itčā tas, ko laikrafsti rafsta, nelristu fwarā. Ka ari tas īriht fwarā, ūewischki kād to rafsta „Latvijas Kāreiwīs“, to jau atbildeja mans frakzijas heedrs Menders. Weena walsts par otras walsts politiku tatschu nespreech weenigi pehz ta, ko runā diplomats, bet ari pehz ta, ko rafsta prese. Newar spreest par weenas walsts politiku pehz waldbas domam ween, bet ari pehz to aprindu domam, kurās stahw ahrpus waldbas. Katrai waldbai, ūewischki demokratislā walsts, ir zeeschi fakari wišmasakais kahdam partijam un aprindam, un es domaju, ka ari pee mums tas tā ir. Tā tad par rafsteem, kuri rafstiti no sozialdemokratiu pušes partijas organā „Sozialdemokrata“, runajot, gan janem wehrā tas, ka scho rafstu uſdewums naw west to diplomatiju, kahdu wed ahrleetu ministrs, bet minetais rafsts grib apkartot domas, karas walda prese, un ja ahrleetu ministra funga fazija atteezibā us rafstu „Burbuli“, ka šcis rafsts pats par fewi ari burbulis, tad man ar dascheem peemeħreem gribetos rahdit, ka ne tas rafsts ir burbulis, bet gan muhsu ahreja politika. Pilnigi pareisi, ka mehs nonahkšim pee kopejas walodas pahrejas formulā, bet ar to naw fazits, ka pirms tam šķi politika naw metusi „burbulus“, kā tas bij jau Walkas jautajumā. Waj tad tomehr nenonahzām pee wehlakas kopejas walodas? Bet tas wehl nenoſihmē, ka Walkas jautajums ahrleetu politikā nebuhtu metis „burbulus“. Lihgumi ar Igauniju bij „burbuli“. Tāpat es gribetn teikt, burbulis bij ari kabineta atkahpschanās. Walkas jautajumā. Sad, pahrejot pee Kārewijas meera farunam, ari tur mehs galu galā nonahzām pee kopejas walodas, bet ari tur eepreelfsch tika mestis dauds „burbulu“. Tā kā tas, ja mehs nonahkam pee kopejas walodas, nebuht nenoſihmē, ka agrāk nebuhtu bijuschi sawi „burbuli“, kuri laistī ahrleetu politikā atteezibā

pret kaiminiu walsttim no muhsu waldibas. Ja nostahda jautajumu ta, ka sozialdemokrati partijas organam ir tahdas pat teesibas, ka zitai presei polemiset ne tikai qr diplomatu, bet ar presi, leeta ir loli skaidra. „Sozialdemokrata“ raksts polemisi ar to presi, kura Leetawas jautajumā tureja par wajadsigu iszelt wihs sihlmus, kas pehz eespehjas Leetawu kompromiteja. Es nerunaju tikai par ofiziello presi, bet par to aprindu presi, us kuras atbalstas waldiba. Un ja ta, tad nepeeteekoschi ir ahrleetu ministra lunga norahdiumi us to, ka waldiba naw publizejusi Leetawas notu tikai tamdehl, lai nekompromitetu Leetawu Latwijā. Bet ja prese — apwainojums ir wehrsts ari pret ofiziello preses biroju — schini gadijumā naw publizejusi scho notu tikai tapehz, lai nekompromitetu Leetawu, bet publizejusi wihs sihlmus, kas to kompromite, tad tas logiski nekahdā sinā nefsaskan. Reisē ar issuhhtiteem leetaweescheem issuhhtija Leetawas konsulu. Kahds sakars tam ar israidameem leetaweescheem, to es nespēhju saprast. Spreechot no ta weedokla, kahds jaenenem presei, ahrleetu ministra fungam nebuhtu eemesls fazit, ka sozialdemokrati partijas organs eenehmis to laitigo stahwokli un pret to schini augstā namā ahrleetu ministra, fungam buhtu jausslahjas. Naw noleedsams faktis, par kuru rakstija „Sozialdemokrats“, ka ahrsemneku israidishana stahw sakarā ar israidishanu, kuru dariusi Latwijas waldiba, un schini rakstā naw usswehrti, ka teesibas israidit ir tikai Leetawai. Pehtschna eedsihwotaju israidishana sagahdā israidameem dauds nepatilshani un raihcu; pehz manam un ari pehz katra walstiski domajoscha zilwela domam, ir loti netaliski no ahrleetu ministra puses, kad winch tura par wajadsigu polemiset ar weenās partijas laikrakstu, tani pašchā laikā nepolemisejot ar zitu partiju laikraksteem un notuschedams nosihmi, kara peekriht ofizieleem laikraksteem. Polemikā ar „Sozialdemokrati“ ahrleetu ministra lunga runā ir sinams isnehmums, kurš eenes sinamas pretrunas wihs wina diplomatiskā runā. Tās ir tahdas pat pretrunas, kahdas ir ofiziellā presē, kur wina runā par to, ka Wilna un Grodno peenahkas Polijai, ar sawu eejauskhanos simpatisedama weenai no kaiminiu walsttim us otrs walsts rehkina. Un schodeen ministra lungā, atbildot us interpelaziju, ar scho usstahshanos atklahli issazijās pret sozialdemokrateem ka ari pret partiju un winas organu; issazija sinamas simpatijas schis sapulzes weenai dalai us sozialdemokrati partijas rehkina.

Presidents J. Ščafste: Wahrdas ahrleetu ministrim.

Ahrleetu ministrs S. Meierowizs: Es vtwainojos pret augsto sapulzi wehleiss nemot wahrdi. Mans preekschruntajās Rudewiza lungā fazijs, ka ahrleetu ministrim naw bijis deesgan tafta to un to darot. Es negribu attaisnotees, bet atstahju isschikt schai augstai sapulzei jautajumu par to, zil man ir bijis ta tafta un zil schi tafta bijis manam preekschruntajam runut par manu netaktibu. Kā apwainojumu es to neusnemu un pehz Mendera lunga paškaidrojuma man naw wairš schini leetā pehz buhtibas ko fazit. Mans usdewums un noluhls naw nodarbotees ar preses audzinashanu un kritiku, bet gan noskaidrot nepareisus faktus, us kureem schini gadijumā „Sozialdemokrats“ bija dibinajis sawa eewadrabstu „Burbuli“. Man naw nekas ko eebilst pret Mendera lungu, išnemot tikai weenu leetu, proti par orienteshanos us Poliju. Ja runā par polu orientaziju, tad jaaprahda, eelsch kam isteizas schi orientazija. Ja Latwijai ar Poliju ir sinamas kopejas walsts intereses, ko newar noleegt, tad no ta išejet newar apgalwot ka muhsu ahr-

leetu politika ir en bloc poliski orienteta. Ja mehs ta skatamees, tad waram nonahkt tilk tahu, ka katu muhsu foli, kutsch leetaweescheem nepatiht, nosauissim par orienteschanois us Poliju. Wehl weena pessihme pee Rudewiza funga runas, kurā winsch starp zitu apgalwoja, ka es loti mas wehribas peggreshot presei. Tas ta naw; ka juhs paschlak redsejät, es atspēhkoju katu nepareisibu, kas prese parahdas. Tapehz fazit, ka es presei nepeegreeschu wehribu, ir nepareisi. Beidsot, atlaujeet nowehrst wehl weenu vahrpratumu, us kuru wairakkahrt aksrahdijs Rudewiza fungas, fazidams, ka Leetawas notaš publizeschana buhti pehz manam domam kompromitejusi Leetawas waldibu. Us to mana atbilde ir ihsa, jo es nepeelaishu warbuhtibu, ka Leetawas waldiba rafstitu notaš, kuru publizeschana to waretu kompromitet; gan es faziju, un to es atkahrtoju wehreis, ka diplomatiskās farafstischanas ir notaš, kuru nekawejoscha publizeschana war buht neehria un newajadsga.

Presidnts J. Tschalste: Pahrejas formula skan šekoschi:

„Noklausijusees ahrleetu ministra atbildi us eesneegto pеprāsījumu par apstahkleem Gluktes aprinkī, Satversmes Sapulze atshīst:

ka no Leetawas karaspēkha eenemtee Kursemes apwidi ar latvisku wairfumu ir us tautu paschnolemschanas teesibū pamata neatnemamas Latvijas sastahwdas un ka tahdas neatdalamas no pahrejās Latvijas. Satversmes Sapulze usdod tapehz waldibā spert wijsus solus, lai eesahktas sarunas par robešu nokahrioschanu zaur schķihreju teesu westu, zif ahtri ween eespehjams, pee labwehliga isnahkuma, jo pehz tam, kad Latvija likusi preefshā nodot leetu schķihreju teesai, katra wilzinaschanas no otras puves iisschikt leetu schķihrejteesas zelā isskatama par nedraudsgu aktu, kas trauž Baltijas walstu labās ateezibas, un pahreet us nahkoscho deenas fahrtibas punktu.

M. Antons, A. Bergs, A. Buschewizs, W. Samuels, A. Klihwe.“

Es likschu šeo pahrejas formulu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par winas peenemšchanu. Luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret šcis pahrejas formulas peenemšchanu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas alturas no balsoschanas. Naw. Ta tad pahrejas formula p e = nemta weenbalstigi.

Mehs pahreesim us nahkoscho deenas fahrtibas punktu: redakcijas komisijas sinojums. Wahrds peeder Breedim.

Referents A. Breediš: Man jasino par 3 likumeem.

Agrarlıkuma I. dalā 2. punktā ismests wahrds „no“, jo tas atkahrtojas un ta tad pec lasishanas ir trauzejoschs. Pehz 411. peelikts „pantā“, pehz 1., 2., 3., 4. teek minets „punktos“.

3. pantā punkts e pahrlabojams šekoschi: „kas“ weetā likt „kuras“.

Kur par neatshawinaschanu fazits „zilktahl šcis semes nepahrsneeds lihdschinejās semneelu faimneezielas normas Latvijā, lihdsigas 300 Latvijas puhrweetam = 100 hektarem“, „300 puhrweetas“ ir atsikhmejums, kas pee mums naw eewests. Tadehl ari redakcijas komisija leek preefshā strihpot šcis „300 puhrweetas“. Domās dalijas. Weeni domaja, ka wajaga strihpot ari „lihdschinejās semneelu faimneezielas normas Latvijā“, atstahjot titai „100 hektaru“, bet otrs domaja, ka jaatstahj „lihdschinejās semneelu faimneezielas normas Latvijā“. Sche mehs newarejam weenotes, tapehz Satversmes Sapulzei atleek iisschikt, waj minēta fraze ir atstahjama waj nē.

Presidents J. Ščakste: Es iuhgšchu agrarās un juridiskās komisijas referentu atsaiksmes.

Referents M. Gailits: Vazehlās jautajums par neskaidribam, uz kurām es jau aisrahdiu plenarā sehdē, ka 3. pantā punktā e eeliktais fatus ir diwejadas dabas: 1) semneku faimneeziņas normas Latvijā un 2) 100 hektari. Kas jasaprot sem šķim „normam“ un kā saprasti winu pēlihsinajumu 100 hektareem? Neskaidriba war radit pahrpratumus, jo waj nu „semneku faimneeziņas normas“ un „100 hektaru“ abi lopā ir neweidi, waj weens no scheem 2 termineem ir leeks. Tā kā likumam ir ja buht skaidram un noteiktam, tad nepeezeeschami apstahtees pee 100 hektareem un strihpot „semneku faimneeziņas normas Latvijā“, jo kā jau aisrahdiu, 100 hektaru platiba ir gan peenemama kā leelako faimneeziņu norma, bet nebuht naw peenemama kā widejo waj masako faimneeziņu norma. Scho neskaidribu saprata agrarā un juridiskā komisijas un ūkā kopejā sehdē dewa faturu jehdseenam „semneku faimneeziņas normas Latvijā“, fiskejot to ar 100 hektareem šķini punktā e parādītā gadījumā. Tā kā likumā un zītās weetās teek minetas faimneeziņu widejās normas jau zītā nosīhmē, tad leetas labā kā referents leeku preefschā, lai likumā buhtu nepeezeeschamā skaidriba, strihpot wahrduš „semneku faimneeziņas normas Latvijā, lihdsigas 300 Latvijas puhrweetam“.

Presidents J. Ščakste: Pee wahrda šķini jautajumā neweens naw peeteizees. Es iisschu us nobalsoschanu preefschlikumu, kas redakcijas komisija bij issauzis domu starpibas un par ko komisija naw warejuši iſſchirtees waj „300 Latvijas puhrweetas, lihdsigas 100 hektareem“ buhtu strihpojams.

Referents M. Gailits: Preefschlikums ir strihpot newis „100 hektarus“, bet gan strihpot teizeenu „semneku faimneeziņas normas, lihdsigas 300 Latvijas puhrweetam“.

Presidents J. Ščakste: Tā tad teksīs skanetu tā:

„...zif tahlu šķis semes nepahrineid 100 hektaru u. t. t.“

Referents M. Gailits: Man jasaka, kā tas vats pahrlabojums ateezas ari us nahlošcho šķi punkta teikumu, kurā ari nahk preefschā faimneeziņas normas. Uri tur japeemin 100 hektari. Tas ir turpmāk šķini paschā punktā wehl 2 weetās.

Presidents J. Ščakste: Wahrds redakcijas komisijas referentam.

Referents A. Breidis: Redakcijas komisija, kā jau teizu, atsina, ka „300 puhrweetas“ buhtu strihpojams, jo šķis mehrs naw pee mums wehl eewests un ir wehl nesīnams. Tagad buhtu jaissakas par to, waj strihpot „lihdschīnejās semneku faimneeziņu normas Latvijā“? Bet man jaaisrahda, kā redakcijas komisija nolehma šo strihpochanu tikai weenā gadījumā. Kas sīhmejas us tahalo teiktu, par to redakcijas komisija nefahdas pēsīhmes netaisija, ko war redset no originala, kas eedots man no redakcijas komisijas sekretara. Tahlaikem strihpoujumeem, us kureepi aisrahdiu agrarkomisijas referents, newaru pēkrist.

Presidents J. Ščakste: Es leeku preefschā pilnai sapulzel isteiktees par to, waj wahrdi „lihdschīnejās faimneeziņas normas Latvijā, lihdsigas 300 Latvijas puhrweetam“ buhtu strihpojami, kā to leek preefschā referents. Es iuhdsu pazeltees tos, kas ir par to, ka šhos wahrduš strihpot. Uzimredzot wairakums. Wahrds Gailitim.

Referents M. Gailits: Te man buhtu augstās sapulzes wehriba jagreesch us to, ka, lai nerastos pahrpratumis, tiktu strihpota schahda faineezibas platibas norma ari pehdejā teikumā schini paschā pantā.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Breedim.

Referents A. Breedis: Redakzijas komisijai japaaskaidro, ka pee tahlačā naw bijusčas nekahdas domu starpibas un tahdu strihpojumu pehdejā teikumā newar isdarit. 8. pantā, lai buhtu saškana, strihpots wahrds „ka“; 14. pantā pahrtaitīti wahrdi „atsihshchanai spehla“; 16. pantā ismests „kas“, tad „trihsu“ weetā likt „triju“, jo domats laitam skaitlis 3, bet nesvis trihsas. 17. pantā pehz „apgruhtinajumi“ eelikts wahrds „Latgalē“, jo tur, azimredot, domats par Latgali.

18. pantā wahrda „scha“ weetā likt „schi“.

Tahlač redakzionelu pahrlabojumu pee schi likuma wairš naw, lai gan redakzijas komisija atsina, ka likums pahraf grubulains un smagš, bet ta ka tas prasījis tildauds laika, tad pahrlabojums redakzijas komisija us fewis neusnemas. Ja buhs domu starpibas pee likuma tulkošanas, tad tas warēs redset daudzajās stenogramās un protokolos, kas glabajas arkiwoš.

Presidents J. Tschakste: Waj buhtu kahdi eebildumi pret scheem pahrlabojumeem? Wahrds Gailitim.

Referents M. Gailits: Lai nowehrstu pahrpratumus, man pee redakzijas komisijas sinojuma japeeweno feločs pahrlabojums: lihdsschinejā 3. pantā punktā e strihpot saškana ar tisko isdarito strihpojumu wahrduš: „lihdsschinejo semes faineezibu normas Latvijā“ un to weetā likt „100 hektarus“.

Referents A. Breidis: Es jau reis teizu un tagad atkahrtoju, ka sche redakzijas komisija domu starpibu naw un ta nekahdus tahlačus pahrgrosijumus pee likumprojekta neatfihst. Kahrtibas rulli haredsets, ka tresčā lašijumā redakzijas komisijai naw eespehjams likumu papildinat.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

A. Buschewizs (sozialdemokratis): Es eehneedsu preefschlikumu nodot likumu atpakaļ redakzijas komisijai, lai wina isredigetu atteezigās weetas, kas pehz kahrtibas rulla eespehjams.

Presidents J. Tschakste: Teik liks preefschā atdot schi likumu redakzijas komisijai atpakaļ isredigeschanai. Wahrds Klihwem.

A. Klihwe (semneku saweeniba): Zienijamee Satversmes Sapulzes lozeklu fungil. Ja mehs gribam likumu dot atpakaļ, tad no swara sinat, waj to war isdarit schodeen, jo zitadi isnahk, ka mehs winu noraidam, kas nebuhtu wehlami. Redakzijas komisijas wahrda tisa pasinots, ka sche domu starpibu naw, bet ja weena persona zel eerunas, kalab tad schi likums teik atdots atpakaļ komisijai? Ir pilnigi skaidrs, ka nekahda atpakaļnodoschana naw wajadsga.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Gailitim.

Referents M. Gailits: Man us to stingračo janoraida Klihwes lunga aishrahdijs, ka weena persona zel eerunas. Es jau redakzijas komisija aishrahdiju us to, ko teizu plenarfehdē, ka te bes schi redakzionelas dabas strihpojuma ir neskaidriba; redakzijas komisija to ewehroja, pehz kam nahza tas, us ko aishrahdija ari komisijas referents, ka sche par strihposchanu bijusčas domu starpibas. Ka redseet, schi neskaidriba atkahrtojas ne weenā weetā ween schini punktā, bet gan diwās. Ja reis augstais nams skaidribas

labad sinamus wahrdus weenā weetā strihpojis, tad, domaju, newaram tātšu nahkošchā teikumā atstāht to pašchu neslaidribu, tos pašchus wahrdus nestrihpotus resp. neislabotus. Išdarit šo redakzjonelo pahrlabojumu ir weenās minutes darbs. Ais formeileem eemesleem runat par to, ka redakzjonelas dabas strihpochana un išlabojumi pēc redakzijas komisijas finojuma naw eespehjami, buhtu kāsuistika, tas nowestu tik pēc ta, ka likums prāstu jaunus un jaunus paskaidrojumus un mums ar apspreešchanu buhtu jāndarbojas dauds wairak, nekā šis 5 minutes, kuras wajadīgas preefch minetā punkta tuhlitejas pahredigefchās.

Referents A. Breidis: Referenta fungās aizrahdīja, ka agrarkomisijā bijusi par to runa un weenbalsigi efot nahkušchi pēc atsinaš, ka tas, ko strihpojis redakzijas komisija, jastrīhpō. Uf to man japašlaidro, ka šahda strihpochana agrarkomisijā naw pahrrunata; bet ir daschi eeklamburojumi, kurus išdarijis pats Gailischa fungās, jo tos eenesa winsch, bet ne redakzijas komisija.

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Gailitim.

Referents M. Gailits: Man us stingrako ja protestē pret redakzijas komisijas referenta ištahschonos. Pirmkārt, redakzijas komisijā es finoju to pašchu, ko finoju tagad Saitverīmes Sapulžē, t. i. par neslaidribu, kuru issauz „100 hektaru“ un „semneelu faimneezibas normas“ faweenofchana punktā e. Ari agrarkomisijā šis jautajums tika pazelis un mans kā referenta peenahlums ir zelt preefchā neslaidribas. Agrarkomisija šo leetu newareja iſpreest, jo bij notezejis 48 stundu terminsch. Tapebz agrarkomisija atstāja manā kā winas referenta finā spert wins solus neslaidribas nowehrschanai, un pret to eebildumu nebij. Schini punktā platiba noteikta 100 hektaru, jo kādas fīsetas „semneelu faweenibas normas Latvijā“ naw.

Tas bij wins, ko es teizu redakzijas komisijai un luhdsu eeneit nepeezeeschamos labojumus punktā e, lai likums buhtu slaidrs un noteikts un neraditu nekahdus pahrpratumus.

Es gan redakzijas komisijā teizu, ka agrarkomisijā ši neslaidriba bēz eebildumeem netika atsīhta, un teizu, ka satus eeliks noteikta slaitli — 100 hektaros, bet newis kādā nenoteikta „semneelu faimneezibas normas Latvijā“. Kas ateezas us eeklamburojumeem, tad Breescha funga rokās, laikam, buhs mans efsenplars, us kura redakzijas komisijas sehde buhšchu atsīhmejīs, kas redakzjoneli buhtu grosams un išmetams.

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Menderam.

Jr. Menderis (sozialdemokrats): Man leekas, ka šis garas debates peerahda, ka šis likumprojekts jadod atpakaļ redakzijas komisijai, lai wina to ateezīgā weetā sašanotu ar mineteem 100 hektareem. Klihwes fungā domā, ka tas tik ahtri naw išdarams. Gailischa fungā teiza, ka agrarkomisijā weenbalsigi peenemts tas teiks, bet man teiza, ka redakzijas komisija to naw eewe hrojuši.

Presidents J. Ščakste: Wahrds Alberingam.

A. Alberings (semneelu faweeniba): Tīk aizrahdīts, ka agrarkomisijā, kad šis pants tika pahrrunats, efot tīzis weenbalsigi peenemts minetais pahrlabojums. Man kā agrarkomisijas preefchēdetajam jaša, ka tas tā naw. Ģenestais pahrlabojums, kurš pahrmaina pantu ne tikai redakzjoneli, bet ari pehz satura, tīk peenemts ar balsīs wairakumu. Saimneezīša norma un 100 hektaru naw weens un tas pats.

Presidents J. Schafste: Wahrds peeder Breedim.

Referents A. Breedi: Man tomehr japaſtahw us to, ſtatotees us Gailiſcha fungu, ka eſmu no wina maldinats, jo wiſch teiza, ka tas bijis agrarās komiſijas weenbalſigſ lehmumis.

Kas atteezas us ſcho ekſemplaru, tad es to dabuju no redakzijas komiſijas ſekretara.

Presidents J. Schafste: Ir eefneegts preeſchlikums atdot ſcho likumu, atteezibā us apſtrihdamo weetu redakzijas komiſijai dehl jaunas ſaſlanoſchanas. Es liſchu ſcho preeſchlikumu us balfoschanu un luhdzu paſeltees toſ, kaſ ir par wina peenemſchanu. Azimredſot majoritate. Es luhgſchu redakzijas komiſiju ifdarit pahlabojumu.

Lai netrauzetu tahlako darbibu, warbuht waretu, ja frazijas ir weenojuſchās, ſtahees pee to komiſiju wehleſchanam, kuraſ pehž peenemteem likumeem ir nepeezeeschamas. Tas ir: zentrala ſemes eerihzibas komiteja, kura jaſwehl no 6 lozefleem; Seemellatwijs apgabalu wehleſchanu komiſija, ſtaſtahwoſcha no 4 lozefleem un „Lahtſchylehſcha“ ordena dome no 7 lozefleem. Waj frazijas ir weenojuſchās un warēs minet kandidatus?

Wiſpirms zentrala ſemes eerihzibas komiteja, kurā eewehlami 6 lozefli. Luhdzu minet kandidatus. Ir mineti 7 kandidati: no ſemneeku ſaweenibaſ ir Pauluks un Rubulis; no ſozialdemokrateem — Weſmanis un Lindiņſch un no zentra Janſons, Samuels un Antonis. Ja newar panahft weenoſchanos, tad jabalſo zitadā weidā un janoflaido, preeſch kura buhſ wajadſigas balfiſ.

A. Klihwē (ſemneeku ſaweeniba): Luhgtu wahrdu pee balfoschanas lahrtibas.

Presidents J. Schafste: Wahrds Klihwem.

A. Klihwē (ſemneeku ſaweeniba): Es leeku preeſchā balfot atklahti, jo tad mehs ahtral nahkſim pee gala ſlehdſeena.

Presidents J. Schafste: Balfoschana noteek weenmehr ſlehgti, bet ta ka tagad leek preeſchā balfot atklahti, tad es luhgtu eefneegt man fahdu preeſchlikumu.

Eefneegts preeſchlikums, parafſits no 10 Satwerfmes Sapulzes lozelleem, ſtarp teem Berga, Raſparfona, Samuela, Skalbes u. z., kuri prafa aifſlahtu balfoschanu. Es luhgtu ifdalit ſihmites un uſraſtit ſefchus kandidatus.

Ir eenahziſ preeſchlikums balfot tikai zentra kandidatus, bet es luhgſchu balfot par wiſeem kandidateem. Man ir mineti ſchahdi kandidati: no ſemneeku ſaweenibaſ Pauluks un Rubulis, no ſozialdemokrateem Linđiņſch un Weſmanis un no zentra Fr. Janſons, Samuels un Antonis.

Tagad luhdzu minet kandidatus preeſch Seemellatwijs wehleſchanu komiſijas. Wajadſgi 4 lozefli. No weenas puſes minets Nonahzs. Es luhgtu zentra frazijas minet ſawuſ kandidatus. Mineti tikai 3 kandidati, bet wajadſigi 4. Mineti ir: Rađiņſch, Nonahzs, Gailiſs, Blodneeks. Es liſchu preeſchā nobalfot en bloc un luhdzu paſeltees toſ, kaſ ir pret ſcheem kandidateem. Naw. Ta tad ſhee kandidati e e h l e t i.

Tad jawehl 7 lozefli „Lahtſchylehſcha“ ordena domē. Luhdzu minet kandidatus. Weens jau ir minets. Wahrds Antonam.

M. Antonis (darba partijs): 10 Satwerfmes Sapulzes lozefli wahrda, no daſchadām frazijam: ſemneeku, demokratu, darba partijs u. t. t.,

leku preefchā ūkofchus 7 kandidatus: Raini, Goldmani, Samueli, Rubuli, Rasparsonu, Zelmu, Gailiti.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewitzs (sozialdemokrāts): Sozialdemokrātu frakcija atskas uſtahdit ūwus kandidatus. Peesihmeju, ka, ja kahds uſtahdits un dod ūwu preefchamu, tad ta naw muhſu darischanā.

Presidents J. Tschakste: Ir uſtahdita wehela liste, uſ kurās rakſtit ūkofchi wahrdi: Rainis, Goldmanis, Samuels, Rubulis, Rasparsons, Zelms un M. Gailits. Es liſchu ſcho liſti uſ balschchanu un luhdus pajelteſtos, kas ir pret to. Naw. Tee ir eewe hleti „Lahſchplehſcha“ ordena domē.

Es luhdus redakzijas komiſiju nobeigt ūwus ſinojumus.

Referents W. Grehwinsch: Redakzijas komiſija apſpreeda atteezigo pantu otru reiſi un nahza pee atſinas, ka wahrdu „lihdſſchnejo ſemneeku ſaimneezibu normas“ weetā liſt „100 hektaru“. Atteezigaſ panta teikums tad ſkanetu:

„Ja ſchahdu ſaimneezibu ſemes platiba pahrsneeds 100 hektaru, tad atſawina normu pahrsneedscho datu, atſahjot iſnehmuma kahrtā 100 hektaru, pee ſam, ja weenam ihpachneekam peeder wairakas ſaimneezibas, kuru kopplatiba pahrsneeds 100 hektaru, wiſam atſahjama tikai weena ſaimneeziba pehz waldbas norahdijumeem.“

Presidents J. Tschakste: Gebildumu naw? Peenemits. Luhdus turpinat referatu no redakzijas komiſijas.

Referents R. Elias: Pee liſuma par agraro reformu IV. daļas redakzijas komiſija eeneiſu ūkofchus pahrlabojumus. 2. pantā wahrduš „ſemkopibas ministrijaſ“ rakſtit ar nuſu burtu. Sad strihpot wahrdu „un“, bet pehz wahrda „waditajs“ liſt ſemikolonu.

3. pantā wahrda „meestu“ weetā liſt „meesta“, wahrda „wehleteem“ weetā liſt „eewehleteem“. Starp wahrdeem „diwi kandidateem“ liſt wahrdu „winu“.

4. pantā ūkofchus pahrgroſſijums: wahrda „ſchāi“ weetā liſt „ſchini“, wahrda „tās“ weetā liſt „komitejas“.

g) nodalijumā strihpot wahrdu „kahdas“ un wahrda „ſemes“ weetā liſt „ſemem“. Schis g) nodalijums tagad ſkanetu ūkofchi:

„ſemem un to peederumeem, kuri atſahjami wiſpahrigi derigeem walſts un ſabedribas mehrkeem waj paſchwaldibū waſadſibam.“

Tahlakais nodalijums h) pahrgroſſis ūkofchā weidā:

„Bef tam komitejas: b) ſastahda ſemes un pabalſtu peepraſitaju ūrakſtus un nodod atſinumus par teem.“

5. pantā komiſija atrada par nepeezeefchamu liſt ūkofchus pahrgroſſijums: punkta beigās teikumu „kuri teik eewehleti uſ weenu gadu“ strihpot un tai weetā liſt teizeenu „punktos d un e paredsetee lozekli eewehlami uſ weenu gadu“.

6. punkta c) nodalijumā wahrdu „pret“ strihpot un wiņa weetā liſt „par“.

Pee peesihmes buhtu ūkofchus pahrlabojums: „komitejas“ weetā liſt „komiteju“, teikuma beidsamos wahrduš „zentralai komitejai“ pahrzelt uſ preefchū un eeliki starp wahrdeem „eefsneedsami nedelas laikā“.

2. pēsīhmē wahrdu „dehl“ strihpot un teikumu grosit ūkofchi: „daschu kopeju reformas apstahku noskaidrofchanai“.

7. pantā no wiršrafsta „Zentris“ strihpot burtu „i“, tad strihpot wahrdu „no“ un astaht to teizeenu ūkofchā weidā: „6 Satverīmes Sapulzes eeweħ-leteem lozelkleem“.

Pehz „un“ strihpot wahrdu „no“ un tad paliks „un waldbas eezelta preefschfēhdētaja“.

8. pantā c) nodalijuma beigās strihpot wahrdu „un“ un ta weetā likt „kā ari“.

9. pantā pehdejos 3 wahrdu „mehnēschā laikā“ pahrzelt us preefschū un eelikt starp wahrdeem „pahrsuhdset ūnatā“. Tad wahrdu „administratiwā deparatamentā“ pahrgrosit ūchahdi: „administratiwam deparatamentam“.

13. pantā wahrdu „kandidati pedalaſ ūchdē ar lemjofchu balsi“ teesibū“ weetā likt „kandidati pedalaſ ūchdē ar lemjofchu balsi“.

17. pantā paſchās beigās pahrzelt wahrdu un teikums ūkantu ūchahdi: „Balsim weenadi dalotees, iſſchikr preefschfēhdētaja balsi“.

21. pantā wahrda „ar“ weetā likt „no“, tahlak „deena“ weetā likt „deenas“.

Likumā par laukfaimneezibas mahzibas eestahdem komisija isdarija ūkofchus pahrlabojumus: Wahrdu „semkopibas ministrija“ rafstīt ar leeolem burteem, starp wahrdeem „un kurſi wišpahri“ likt wahrdu „kā“ un nahkofchu teikumu eefahkt ar wahrdu „tā“.

3. punktā starp wahrdeem „atlauju paſchwaldibas“ likt wahrdu „ari“.

8. pants pehz dascheem pahrgrosijumeem ūkantu ūkofchi:

„Spezialo laukfaimneezibas ūkolu pahrsinai un fahrejee ūkoločaj ūkotajem.“

Presidents J. ūchakste: Gebildumu naw pee ūcheem pahrlabojumeem? Ja naw, tad tee peenemti.

Referents R. Eliafs: Likumā par „Lahtſchplehſcha“ kara ordēna statuteem redakcijas komisija eenea ūkofchus pahrgrosijumus: wišpirms, ūkomejotees us nosaukumu, redakcijas komisija formuleja to ūkofchi: „likums par „Lahtſchplehſcha“ kara ordēna statuteem“.

1. pantā wahrda „ſcha“ weetā likt wahrdu „ſchi“.

3. pantā preefsch wahrdeem „plata lenta“ likt israfstītu „weena“; pehz wahrdeem „pahr plezu“ likt wahrdu „ar trim“; pee otrs ūchikras ordēna apšīmējuma starp wahrdeem „pirmā ūchikras“ un „masaks“ likt wahrdu „tikai“ un eekawas strihpot.

5. pantā beigās starp wahrdeem „par“ un „augstakās iſpildu waras preefrishanu“ likt wahrdu „winu“.

6. pantā starp wahrdeem „kawaleeri, un“ un „pirmā ūchikras nosihmi“ likt wahrdu „ar“.

8. pantā b) nodalijumā wahrda „if“ weetā likt wahrdu „no“ un wahrda „wehleteem“ weetā likt „eeweħleteem“.

c) nodalijumā wahrdu „no teem“ strihpot un starp wahrdeem „eeguwuſchi“ un „pirmee“ likt wahrdu „kā“.

9. pantā wahrda „dewuſchi“ weetā likt wahrdu „kurſch dewiš“ un wahrda „isdarija“ weetā likt „isdarijis“; wahrdu „buhtu“ beigās strihpot;

tāpat strihpot wahrdu „preefsch“ un turpmākoš wahrduš pahrgroſit ſchahdi: „lopejai leetai“.

10. panta 1. punktā wahrda „lihdsinatos“ weetā lift wahrdu „lihdsinas“.

3. punktā wahrda „eenemtu“ weetā lift „eenem“; wahrda „weizinajis“ weetā lift wahrdu „weizina“.

4. punktā wahrda „apeetot“ weetā lift wahrdu „apejot“; tad „usbruhk pehfschni“ pahrstahdit: „pehfschni usbruhk“.

13. punktā kopā ūlito wahrdu „gaifugneezibas“ ſchikt.

16. punktā paſchās beigās wahrda „mumš“ weetā lift „ſaſejeem“.

17. punktā pirmā teikumā wahrdu „parahdit“ pahrzelt uſ preefschu ſtarp wahrdeem „kurſch“ un „perfonigu preefschihmi“.

18. punktā wahrda „eeraudamees“ weetā lift „eelaufdamees“.

19. punktā wahrda „iſrauijas“ weetā lift wahrdu „iſlaufchās“.

21. punktā wahrdu „breefmas neewajot“ weetā lift wahrduš „breefmas nizinot“ un wahrdu „perfonigi atraſdams“ weetā lift „perfonigi uſeedams“.

22. punktā wahrdu „atraſdamees“ pahrzelt ſemak, ta kā ſchis teikums ſkanetu: „kurſch, techniſkus darbus iſwedot, atraſdamees u. t. t.“. Tad wahrda „patur“ weetā lift „paleef“ un wahrdu „iſwed to lihds beigam“ weetā lift „iſwed to lihds galam“.

28. punktā redakzijas komiſija leel preefschā strihpot wahrduš „tei- zamoš“ un „nepeezeefchamoš“.

30. punktā wahrda „iſbihidamš“ weetā lift „atſweefdamš“.

31. punkts pehz leelaka pahrgroſijuma ſkanetu ſekofchi:

„kurſch, iſſuhtits no preefchneezibas, waj ari dewees uſ paſcha eeroſmi uſ ſtrategiſki ſwarigu weetu, kura atrodaſ leelakā attahlumā no galweneem ſpehkeem u. t. t.“.

Tad 42. punktā ſaweenoto wahrdu „palihgſpehku“ ſadaliſ.

50. punkta beigās wahrdu „ſekmē“ pahrzelt uſ preefschu, ta kā iſnahkti: „ſekmē ſprauſtā mehrka droſchu ſaſneegſchanu“.

59. punktā wahrda „pahrfainotnes“ weetā lift „pahrfeenamās weetas“. Tad nodalas wirſrakſtā „kahdā kahrtiā „Lahtſchplehſcha“ kara ordenis peehkirams“ lift „III.“.

18. pantā wahrda „nekaſejotees“ weetā lift „nekaſejofchi“.

19. pantā strihpot wahrduš „lai ta toſ“ un wahrdu „iſſpreefſtū“ pahrgroſit uſ wahrdu „iſſpreefſchanai“.

21. pantā wahrduš „apſardſibas ministrim“ rakſtit ar maſeem burteem.

24. pantā teikumā „deenesta paſahpe“ wahrdu „deenesta“ strihpot.

Turpmāko teikumu groſit ſekofchi: „Wiſas ſinas, kuras atteezaſ uſ pahrmānam par apbaſwotām perfonam, eewahzamas no ateezigām eestahdem“.

25. pantā pee ſkaitla 2 ſem peefhmes № 1. peerakſtit wirſrakſtu „peeſhme“.

Pee nodalas wirſrakſta „Lahtſchplehſcha“ kara ordena teesibas un preefchroziſibas“ lift „IV.“.

30. punkta ſahkumu pahrgroſit ſekofchā kahrtā: „Pee eezelſchanam atbil- digos amatos armiā un ſlotiē“.

Panta beigās strihpot wahrduš „wiſadā ſinā“.

Schos pahrlabojumus redakzijas komiſija leel preefschā augſtai ſapulzei peenemt.

Presidents J. Schafte: Waj eebildumu naw pret scheem pahrlabojumeem? Naw. Wahrds Gailitum.

M. Gailits (bespartejiski bessemneeku un maissaimneeku grupa): Man jaatwainojas pret augsto sapulzi, ka es wehlreis nemu wahrdu un isluhdsos winas usmanibu sekofscham paskaidrojumam personigā leetā. Redakzijas komisijas sehdē Breescha kungs eeradās ar masu nowehlofchanos. Es kā referents sehdē peedalijos, sekoju redakzijas komisijas darbam un taisiju ateezigos atsīhmejumus un pahrlabojumus. Likuma nowilkumi man bija išgatawoti 5 ekemplaros, bet sehdē nehmām dalibū 6 personas. Breescha kungs, kā nowehlojees, dabuja šo ūlīhmeto, pahrlaboto eksemplaru. Kad sehdē beidsās, tad man šis eksemplars bij wajadsīgs atpakaļ, lai to waretu pee-weenot pee dokumentiem. Ofizielais no abeem referenteem parakstītais nowilkums atradās un atrodās ari wehl tagad pee redakzijas komisijas preeksfchsehdetaja Grehwina funga. Nowilkums redakzijas komisija dabuja no manis kā referenta. Kas ateezas us saturu, tad jašaka, ka preeksfchlikumi, kurus es zehlu preeksfchā jau redakzijas komisijā, tagad weenbalsigi no šī augstā nama atsīhti par wajadsīgeem un peenemti. Tā tad ščinī leetā ešmu pareisi ūpratis neween agrarkomisijas, bet wiša augstā nama domas. Te gribu aifrahdit, ka es nekad neefmu gribejis apgalwot, ka agrarkomisijas sehdē weenbalsigi buhtu nolehmusi finamu wahrdu strihpochanu, bet gan apgalwoju to, ka eebildumi i agrarkomisijā netika zelti, kad es pazehlu jautajumu par to, ka šie ir pretrunas, t. i. ka 100 hektari naw nebuht tas, ko warām nosaukt par „faimnežibas normu Latvijā“, ka šī neskaidriba war radit pahrpratumus pee likuma tulkschanas, peemehram, pee punkta a un ari likuma otrā dalā, kad buhs runa par rentes mahjam un to leelumu. Man ioti schehl, ka Breescha kungs mani zītādi ūpratis. Agrarkomisija ūprata, ka te ir pretruna un neskaidriba, tomehr pati wairs newareja nahkt ar preeksfchlikumu, nedēs taisit lehmumus, jo terminsfch — 48 stundas pirms plenarsehdes — bija notezejis un tā tad šo leetu man kā referentam atlīka neskaidrot plenarsehde, ko leetas un skaidribas labā tad ari dariju.

Ar Satversmes Sapulzes lehmumu nu neskaidribas ar strihpojuma iſdarīshchanu ir nowehrstaſ, kas peerahda, ka mans uſſlats ščinī leetā ir bijis pareiſs un faktiht ar šī augstā nama grību.

Presidents J. Schafte: Redakzijas komisijai wairāk nekahdu sinojumu naw? Mehls tuhlit pasinosim wehleschanu iſnahkumus ateezibā us zentralo eerihzibas komiteju. Pawīsam ir nodotas 88 ūlmītes, pee kām balsis ūstaitot iſrahdijs, ka: Rubulis ir dabujis 87 balsis, Pauluks — 86, Wefmanis — 86, Lindinsch — 85, Samuels — 80 un Antons — 51 balsi. Tee ir tee ūſchi. Kad Fr. Janfons ir dabujis 40 balsis, Dubins weenu un Bergs weenu balsi. Tā tad eewehleti ir Rubulis, Pauluks, Wefmanis, Lindinsch, Samuels un Antons. Šis sehdes deenas ūhrtiba iſsmelta.

Wahrds peeder Buschewizam.

A. Buschewizs (sozialdemokrats): Ar redakzijas komisijas sinojuma peenemshchanu Satversmes Sapulze laišch ūhodeen tautā agrarreformas pirmo datu, laišch tautā ūhrafmeni, us kura dibināsies muhsu agrarreforma. Us ū ūhrafmena weenas puſes ir uſraſtīts morituri lihds ūhim waldoſchā ūhirkrai Latvijā, -bet tomehr mirt neweens labprāht newehlas un tapehz mums ir paredsamas neatlaidigas zīnas ari wehl us preeksfchū pee ūhi likuma

dīshwē isweschanas. Schi zihna par bijuscho tilks westa no muischneezibas ar wīseem wīnai pīeeetameem lihdsleem, un weens no tahdeem, bes schauham, buhs mehginajums ismantoi saweem noluhleem neisbehgamo, gribu fazit, nepeezeeschamu schiru zihnu latwju tautā. Schiru zihna pehz kara postoschām sekam ir jo aša wiſā paſaulē, bet jo ſewiſchki aſa ta paredſama Latwijā, kur kara laikā nodaritais poſts ſpeefch tautu, un ne tilai tautu, bet waj katu atſewiſchku zilweku atſazitees neween no ta, kas wehlams, bet pat no ta, bes ka naw eespehjams iſtilt.

Wajadsēs dauds gadu neatlaidiga, apſiniga un raſchiga darba, pirms dīshwe pee mums atkal eees dauds maſ normalās ſleedēs. Bet kahda schi zihna ari nebuhtu, zil aſas formas ta ari nepeenemtu, weens gan ir bijis un wehl labi ilgi buhs latweefchu leelumleelai dalai kopejs — neismehrojamais naids pret muischneezibas waru un ktrs, kas mehginaſ ſcho waru atjaunot, warēs pahrleezinatees, ka tauta pret tamlihdsigem mehginajumeem iſturefes tilpat weenprahsti fā 16. aprili. Man gribas atgahdinat ari Latwju tautas airobeschu draugeem, tāpat teem, kas par tahdeem fauzas, ka wehſiure ir padarijuſi latwju tautai muischneezibas waru nezeeschamu un ka reiſe ar naidu pret ſcho waru ir eeaudis ari naids pret paſchu muischneezibu ikweenā latweeti. Tadehļ kāram, kas wehlas buht latwju tautas draugs, jarehlinas ar ſcho naidu fā ar objektiwu parahdibu, kas praſa wairak paauſchu pee jaunās eekahrtas, lai tas naids beidsot iſſustu. Tee, kas ſpehſ to ſaprast un ar to rehlinatees, tilks no latwju tautas atſihli par draugeem; bet tee, kas to neſpehſ, kahdas ari nebuhtu winu agrakas atteezibas pret tautu, panahks pretejo. Stuhra akmens ir liks un no waldibas tagad jo leelā mehrā atkarajas, fā, waj zil ahtri mehs panahksim to, pehz ka mehs zenſchamees. Waldiba war buht pahrleezinata, ka ktrs ſolis preefch muischneezibas apſihmets ar wahrdu „morituri“, atradis plafchajās, maſas atbalstu un ktrs pretejs ſolis atradis nepahrwaramu preſhwaru. Latwijas strahdneezibai ir bijis lemts pehdejos 20 gados iſnest zihnas galweno dalu uſ ſaweeem pleezem. Jāſaka, ka pehz otrā un treſčā laſiūma pahrgrōſibam mehs newarām no ſchejeenes aifeet pahrleezibā, ka turpmakā agrarreformas isweschana atrodaſ droſchās rokās. Bet pehz 4 mehneshu garās gaitas agrarlīkuma ſagatawoſchanā mehs warejām pahrleezinatees, zil leelu eespaidu uſ agrarreformas gaitu war darit tautas aktiwa lihdsdaliba un ſchi pahrleeziba rod apſinu, ka ari apstahkli nenokahrtotoſ, ka tomehr naw tahlu laiks, kad wehſiurneeks, rakſtot par dſimtam, kuru wapenus mehs redsam te pee ſeenam, warēs atſihmet, ka blakus Satwerfmes Sapulzes tagad liktajam pirmajam monumentam, pateizotees latwju tautas paſchdarbibai, norindots otrs monu‐ments ar uſrakſtu jau tihrā latweefchu walodā — nelaiki. (Aplauſi).

Presidentis J. Šchafte: Wahrds ministru presidentam.

Ministru presidentis R. Ulmanis: Augsti godatā ſapulze! Ņika teiſts, ka dauds kas atkarajotees no waldibas, kahdā garā, kahdā weidā un zil ahtri wareſhot ſemes reformu iſwest pee mums dīshwē. Ultaujeet man pateiſt, ka waldiba daris it wiſu, lai ſchi ſlikums pateiſi tiktu iſwests dīshwē un zil ween eespehjams ahtri. Es pats preefch ſewiſ un ari preefch waldibas noteizu jau ſcho pawaſari, ka darbs, kas wehl lihds oktobram jaſaweiž, ir agrarlīkuma, ja ne wiſa, tad pamatiwilzeenu, pagatawoſchanā, lai ſin wiſa ſeme, lai ſin wiſa tauta, uſ kahda pamata noſtahjas Satwerfmes Sapulze un kahdu ſlikumu ta iſbod, lai ſchi ſlikums buhtu nodots iſweschanai un lai

waldiba pateesi sinatu, kahdās robeschās winai jaturās, un ari to, ko winai usleek par peenahķumu išwest. Ja ta ir bijusi waldibas wehlefchanās, waldibas griba, tad newar buht ne masako ūchaubu par to, ka waldiba ne tikai wahrdos to grib paſazit, bet grib peerahdit ari darbos, ka wina stahw par ūcho likumu, ka wina atſihst ūcho likumu par tahdu, kas warēs dot to, kas lihds ūchim Latvijas walstij un tautai agrarās leetāz truhžis. Un ja mums ir bijusi griba panahkt to, lai vež eespehjas ahtri tautai tiktu nodots agrarais likums, tad tagad, nekawejotees ne brihdi, ir janes Latvijas tautai un semet tas, ko wina no ūchi likuma ir fagaidiļusi. Waldiba ne tikai ir gribējusi, bet ir ari pilnigi pahrlezzinata, ka wina peerahdis to darbos un tas ir winas pateesaīs noluhts. Še teik runats, ka ar ūcho likumu ir lausta muischniezinbas wara, tad es ūku: „Ja, wina ir lausta, un waldiba gahdās par to, lai nebūtu nefahdu zitu domu!“

Presidents J. Žchakste: Pirmā Satversmes Sapulzes sesija ar 38 sehdem ir nobeigta. Es winu ūlehdsu. Nahloſchā Satversmes Sapulzes sehde ūks paſludinata ūwā laikā.

(Ūehdi ūlehds pulsst. 6.55 minutēs pehž pusdeenaī).

Satversmes Sapulzes iſdewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Riga.

J. Petersona drukatawa, Riga, Suworowa eelā Nr. 20/22.

EAN

[0,20]

F

30 I 22